

ФІНАНСОВИЙ АНАЛІЗ

НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНИЙ КОМПЛЕКС ДИСЦИПЛІНИ

(Для студентів напряму підготовки “Фінанси і кредит”)

***Тернопіль
ТНЕУ
2009***

Шкарабан С.І., Спільник І.В., Шеремета М.Й. “Фінансовий аналіз“. Навчально-методичний комплекс дисципліни (для студентів напряму підготовки “Фінанси і кредит”). – Тернопіль: Видавництво ТНЕУ «Економічна думка», 2009. 252 с.

Рецензенти:

Кириленко О.П.,
професор, д.е.н.
завідувач кафедри фінансів
Тернопільського національного економічного університету

Лазаришина І.Д.
професор, д.е.н.
завідувач кафедри обліку та аудиту
Національного університету водного господарства та
природокористування, м. Рівне

Відповідальний за випуск:

Шкарабан С.І. – зав.кафедри економічного аналізу ТНЕУ, д.е.н., професор.

*Рекомендовано до друку Вченою радою
Тернопільського національного економічного університету
(протокол № 3 від 21 листопада 2008 р.)*

© С.І. Шкарабан, І.В. Спільник, М.Й. Шеремета, 2009
© Видавництво ТНЕУ «Економічна думка», 2009

ЗМІСТ

1. Вступ
2. Опис дисципліни, її мета та завдання
3. Програма дисципліни
4. Структура залікового кредиту
5. Тематика практичних занять
6. Тематика самостійної роботи
7. Задачі для самостійної роботи
8. Методичні вказівки та завдання для виконання контрольних робіт
9. Опорний конспект лекцій
9. Тестові завдання за змістовими модулями
10. Задачі за змістовими модулями
11. Індивідуальне науково-дослідне завдання
12. Критерії оцінювання рівня знань студента:
  - За результатами усного опитування
  - При виконанні практичного (розрахункового) завдання
  - За виконання реферату (теоретичної частини)
  - При виконанні тестового завдання
13. Методи навчання та оцінювання
14. Перелік основної рекомендованої літератури
15. Перелік додаткової рекомендованої літератури
16. Термінологічний словник
17. Додатки

Вступ

Однією з умов успішної підприємницької діяльності є своєчасне та вміле прийняття управлінських рішень. У той же час, як відомо, у процесі функціонування бізнесу циклічно відбувається:

- залучення необхідних ресурсів;*
- з'єднання їх у процесі господарської діяльності;*
- реалізація товару і одержання кінцевих результатів.*

Тому укрупненим і відносно самостійним економічним об'єктом управління є фінансові ресурси, значення яких в ринкових умовах різко зростає. Від того, наскільки оптимальним є співвідношення між складовими ресурсного потенціалу підприємства, наскільки ефективно та доцільно грошові кошти трансформуються в оборотні та оборотні активи, стимулюють робочу силу, залежать одержані фінансові результати, фінансове становище підприємства, а отже благополуччя власників, інвесторів, стабільність партнерів та інших зацікавлених осіб.

Ключовою функціональною компонентою системи управління суб'єкта господарювання в трансформаційній, а згодом і в розвинутій ринковій економіці стає фінансове управління (менеджмент), який вирішує такі основні питання:

-якими повинні бути обсяги та оптимальний склад активів підприємства для досягнення поставленої мети;

-які джерела для цього повинні бути використані та їх оптимальний склад;

-як організувати поточне та перспективне управління фінансовою діяльністю для забезпечення фінансової стійкості та платоспроможності підприємства.

І якщо за словами американського економіста Е. Хелферта, менеджмент – це наука задавати питання, то аналіз – наука, що знаходить обґрунтовані відповіді на них. Тобто фінансовий аналіз – засіб пізнання фінансового механізму підприємства, процесів формування та використання фінансових ресурсів для здійснення діяльності; це - напрям економічного аналізу, який сприяє обґрунтуванню рішень у сфері фінансового управління за даними фінансового обліку, звітності та іншої доречної інформації.

Цей навчально-методичний посібник покликаний сприяти студентам у правильній організації роботи з вивчення курсу “Фінансовий аналіз”. Він містить повний комплект методичного забезпечення дисципліни. Значна увага приділяється самостійній та індивідуальній роботі. Структура посібника організована таким чином, щоб максимально допомогти студентам у самостійному вивченні, успішній здачі поточного та підсумкового контролю з курсу.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ “ФІНАНСОВИЙ АНАЛІЗ”

1. Опис дисципліни

Дисципліна – Фінансовий аналіз ДФН/ЗФН	Напрямок, спеціальність, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни
Кількість кредитів ECTS – 4/4	Напрямок підготовки 0501 „Економіка і підприємництво”	Нормативна дисципліна циклу професійної підготовки
Кількість залікових модулів – 4/2	Спеціальність 6.050100 “Фінанси”	Рік підготовки – 4/4 семестр – 9/8
Кількість змістових модулів – 3/1	Освітньо-кваліфікаційний рівень - бакалавр	Лекції – 12/6 год. Практичні заняття – 24/2 год.
Загальна кількість годин – 144/144		Самостійна робота – 104/136 год Індивідуальна робота (ІНДЗ) – 4/- год
Тижневих годин – 12, з них аудиторних – 3 год.		Вид підсумкового контролю – іспит/іспит

2. Мета й завдання вивчення дисципліни “Фінансовий аналіз”

2.1. Мета вивчення дисципліни

Ця дисципліна є обов’язковою нормативною з числа дисциплін циклу професійної підготовки студентів освітньо-кваліфікаційного рівня бакалавр за спеціальністю “Фінанси”.

Програма та тематичний план дисципліни орієнтовані на глибоке та ґрунтовне засвоєння студентами сучасної теорії та практики фінансового аналізу. Знання з курсу “Фінансовий аналіз” потрібні студентам для оволодіння практичними навичками аналітичної роботи майбутніх фахівців фінансових установ та фінансових служб суб’єктів господарювання в умовах ринку. Особливістю даної дисципліни є те, що вона носить прикладний характер.

Мета викладання курсу “Фінансовий аналіз” – вивчення теоретичних основ, організації і методики проведення фінансового аналізу; формування у студентів вміння давати об’єктивну оцінку фінансово-господарській діяльності, діагностувати основні проблеми її розвитку, виявляти напрямки вдосконалення та обґрунтовувати управлінські рішення, спрямовані на підвищення ефективності функціонування; оволодіння науковим підходом до вибору оптимальних варіантів фінансового управління.

Засвоєння цього курсу повинне виробити у студентів навички практичного використання прийомів та методик аналізу в процесі прийняття управлінських рішень, що сприятиме формуванню висококваліфікованих фахівців у галузі фінансів.

2.2. Завдання вивчення дисципліни

В результаті вивчення курсу “Фінансовий аналіз” студенти повинні:

1. Засвоїти теоретичні питання, що стосуються сутності, значення фінансового аналізу в управлінні, його видів, змісту і завдань.
2. Вивчити інформаційне забезпечення, організацію та методологію фінансового аналізу; сутність і сферу застосування основних його прийомів.
3. Навчитись давати об’єктивну оцінку фінансово-господарській діяльності підприємства.
4. Вміти виявляти тенденції зміни показників, з’ясувати їх причини а також прогнозувати можливі наслідки.
5. Застосовувати методики аналізу, здійснювати економічну інтерпретацію одержаних результатів та формулювати належні висновки.

6. Оформляти результати аналізу, обґрунтовувати управлінські рішення, обирати оптимальні їх варіанти та здійснювати контроль за впровадженням.

Вивчення курсу "Фінансовий аналіз" передбачає наявність систематичних та ґрунтовних знань із суміжних дисциплін (економічна теорія, філософія, логіка, статистика, вища математика, комп'ютерна техніка та програмування, фінанси), цілеспрямованої роботи над вивченням спеціальної літератури, активної роботи на лекціях, практичних заняттях, самостійної роботи та виконання індивідуальних завдань.

Завдання лекційних занять

Проведення лекцій спрямоване на ознайомлення студентів з категорійним апаратом, інструментарієм аналізу та умовами їх застосування в транзитивній економіці, а також проблемами методології та методики фінансового аналізу, світовим досвідом аналітичної діяльності.

Мета проведення лекцій полягає у:

- формулюванні у студентів цілісної системи теоретичних знань з курсу "Фінансовий аналіз";

- викладанні студентам у відповідності з програмою та робочим планом основних питань методології фінансового аналізу діяльності підприємств, звертаючи головну увагу на економічний зміст показників, інтерпретацію кількісних параметрів, теоретично прийнятний рівень критеріїв оцінки та їх значення у вітчизняній практиці, сутність методик аналізу, основні недоліки та переваги застосування, можливі напрямки вдосконалення і використання в практичній діяльності.

Завдання проведення практичних занять

Мета проведення практичних занять полягає у тому, щоб сформувати у студентів практичні навички фінансового аналізу з метою їх використання у подальшій прикладній фаховій діяльності.

За результатами проведення практичних занять студенти повинні:

- глибше засвоїти та закріпити теоретичні знання, одержані на лекціях;
- набути навичок організації та проведення фінансового аналізу;
- вміло користуватись нормативною та інструктивною інформацією;
- навчитись читати фінансову та статистичну звітність, уміти перевіряти її доброякісність,
- одержати практичні навички побудови та розрахунку аналітичних показників;
- оволодіти методикою фінансового аналізу;
- з'ясувати умови та сфери застосування окремих аналітичних методик та прийомів фінансового аналізу;
- проілюструвати застосування методик фінансового аналізу на конкретному цифровому матеріалі за даними фінансової звітності підприємств;
- навчитися грамотно інтерпретувати результати аналізу і формулювати аналітичні висновки;
- використовувати результати фінансового аналізу в практичній управлінській діяльності.

3. Програма дисципліни “Фінансовий аналіз”

Змістовий модуль 1. Теоретичні основи фінансового аналізу.

Тема 1. ЗНАЧЕННЯ І ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФІНАНСОВОГО АНАЛІЗУ

Фінансовий аналіз як основа прийняття рішень в сфері управління фінансовими ресурсами підприємства. Предмет та об’єкти фінансового аналізу. Основні завдання фінансового аналізу. Види фінансового аналізу. Метод фінансового аналізу та характеристика його складових елементів. Традиційні прийоми фінансового аналізу: спостереження, порівняння, групування, деталізація, балансовий: їх суть, можливості та межі застосування. Математико-статистичні прийоми фінансового аналізу: прийоми математичної статистики (кореляційно-регресійний, дисперсійний аналіз); прийоми класичної вищої математики (диференціювання, логарифмування); прийоми математичного програмування: суть, можливості та межі застосування. Евристичні прийоми аналізу (мозкової атаки, круглого столу, контрольних питань, асоціацій і аналогій): суть, можливості та межі застосування. Характеристика моделей, які застосовуються в фінансовому аналізі, їх значення та різновиди. Економіко-математичне моделювання фінансових ситуацій. Дисконтування, нарощування (компаундінг), оцінка грошових потоків, коригування на вплив інфляції.

Тема 2. ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОГО АНАЛІЗУ

Зміст, поняття і принципи інформаційного забезпечення фінансового аналізу. Фінансова звітність, як основна складова інформаційного забезпечення фінансового аналізу. Призначення основних компонентів фінансових звітів. Інформаційні потреби основних користувачів фінансових звітів. Якісні характеристики та принципи подання інформації у фінансових звітах. Методи контролю якості та достовірності фінансової звітності.

Змістовий модуль 2. Аналіз фінансового стану підприємства.

Тема 3. АНАЛІЗ АКТИВІВ ПІДПРИЄМСТВА

Завдання та джерела аналізу активів. Загальна оцінка активів підприємства в цілому і в розрізі їх видів (груп). Оцінка обсягу, складу, структури і тенденцій зміни основного капіталу. Вивчення обсягу, складу та структури оборотних активів. Дослідження оптимальності структури активів. Поняття «лівостороннього ризику».

Аналіз матеріальних оборотних активів за обсягом, складом і структурою. Виявлення непотрібних (зайвих) запасів та визначення шляхів їх скорочення. Дебіторська заборгованість: суть і класифікація. Аналіз дебіторської заборгованості за обсягом, складом, структурою, якістю за даними синтетичного і аналітичного обліку. Оцінка складу, структури, динаміки та рівня участі грошових активів в оборотних активах. Аналіз оборотності оборотних активів. Показники ефективності використання оборотних активів.

Аналіз оборотності запасів підприємства. Аналіз показників оборотності грошових активів і дебіторської заборгованості.

Тема 4. АНАЛІЗ ДЖЕРЕЛ ФОРМУВАННЯ КАПІТАЛУ ПІДПРИЄМСТВА

Характеристика джерел формування капіталу. Завдання та інформаційне забезпечення аналізу. Загальна оцінка рівня, складу та динаміки джерел капіталу. Поняття фінансового ризику. Ціна та структура капіталу. Дослідження оптимальності структури капіталу. Поняття фінансового важеля та його практичне застосування.

Аналіз власного капіталу та оцінка його прибутковості. Розрахунок показників: власний основний капітал, власний оборотний капітал та їх економічна інтерпретація.

Аналіз стороннього капіталу: оцінка обсягу, структури, форм залучення та ефективності використання. Аналіз складу, структури, кредиторської заборгованості підприємства, оцінка кредиторської заборгованості в розрізі кредиторів та за термінами погашення.

Тема 5. АНАЛІЗ ГРОШОВИХ ПОТОКІВ

Економічна суть руху грошових коштів підприємства та класифікація його видів. Аналіз грошових потоків: оцінка динаміки позитивного та негативного грошових потоків та вивчення методів їх збалансованості. Чистий грошовий потік як важливий показник діяльності підприємства та індикатор рівня збалансованості його грошових потоків. Факторний аналіз руху грошових коштів. Оцінка відносних показників ліквідності та ефективності грошового потоку. Система заходів, які сприяють збалансованості грошових потоків в коротко та довгостроковому періодах.

Тема 6. АНАЛІЗ ЛІКВІДНОСТІ ТА ПЛАТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Суть понять: “ліквідність активу”, “ліквідність балансу”, “ліквідність підприємства”. Платоспроможність та показники її оцінки. Взаємозв’язок між показниками ліквідності і платоспроможності. Причини неплатоспроможності підприємства та система заходів щодо їх усунення.

Тема 7. АНАЛІЗ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Значення та завдання аналізу. Система показників фінансової стійкості, алгоритми їх розрахунку та оцінка досягнутого рівня і динаміки. Оцінка забезпеченості активів власним оборотним капіталом, з’ясування причин нестачі та оцінка наслідків. Систематизація факторів, що зумовлюють кризовий стан фінансового розвитку підприємства та розробка заходів фінансової стабілізації. Формування системи показників-індикаторів для оцінки загрози банкрутства.

Тема 8. АНАЛІЗ КРЕДИТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Суть поняття “кредитоспроможність”, значення та завдання аналізу. Система показників та методика їх оцінки. Використання прийомів комплексної

рейтингової оцінки в аналізі кредитоспроможності суб'єктів господарювання.

Змістовий модуль 3. Аналіз фінансової ефективності діяльності підприємства.

Тема 9. АНАЛІЗ ДІЛОВОЇ АКТИВНОСТІ

Ділова та ринкова активність, як індикатори динамічності розвитку підприємства, ефективності використання його потенціалу та інвестиційної привабливості. Завдання та джерела аналізу. Система показників ділової і ринкової активності, оцінка їх рівня та динаміки. Розробка рекомендацій підвищення рівня ділової і ринкової активності підприємства.

Тема 10. АНАЛІЗ ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ ТА РЕНТАБЕЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Значення, завдання, система показників та джерела аналізу фінансових результатів. Загальна оцінка формування чистого прибутку підприємства. Оцінка якості прибутку. Аналіз фінансових результатів за видами діяльності. Факторний аналіз валового прибутку, як основної складової операційного. Виявлення причин збитків діяльності підприємства та розробка заходів щодо їх скорочення. Оцінка функціонального зв'язку між витратами, обсягом продажу і прибутком (аналіз беззбитковості). Операційний важіль та його практичне застосування. Взаємозв'язок операційного та фінансового важеля. Аналіз розподілу прибутку та оптимізація пропорцій між його капіталізованою та споживаною частинами.

Аналіз показників і факторів рентабельності. Система показників рентабельності, оцінка їх рівня та динаміки. Факторний аналіз показників рентабельності. Факторне моделювання рентабельності власного капіталу фірми Дюпон. Розробка рекомендацій підвищення рівня прибутковості діяльності підприємства.

Тема 11. АНАЛІЗ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Поняття і форми інвестиційної діяльності підприємства. Завдання аналізу. Аналіз формування коштів для фінансування інвестиційної діяльності. Обґрунтування і методи оцінки економічної ефективності реальних інвестиційних проектів. Аналіз якісних характеристик цінних паперів. Класифікація та суть ризиків інвестиційної діяльності. Аналіз формування збалансованого інвестиційного портфеля.

Тема 12. КОМПЛЕКСНЕ ОЦІНЮВАННЯ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВА

Значення, завдання і суб'єкти рейтингової оцінки фінансового стану. Складові етапи та сутність методики розрахунку комплексної рейтингової оцінки: вибір вихідної системи показників та критерії їх оцінки; забезпечення порівнянності оцінюваних параметрів; вибір алгоритмів розрахунку комплексних рейтингових оцінок.

4. Структура залікового кредиту дисципліни “Фінансовий аналіз”

денна і заочна форма навчання

	Кількість годин			
	Денна форма/Заочна форма			
	Лекції	Практичні заняття	Самостійна робота	Індивідуальна робота
Змістовий модуль 1. Теоретичні основи фінансового аналізу.				
Тема 1. Значення і теоретичні основи фінансового аналізу	1/0,5	2/-	6/8	
Тема 2. Інформаційне забезпечення фінансового аналізу	1/0,5	2/-	12/12	1/-
Змістовий модуль 2 Аналіз фінансового стану підприємства.				
Тема 3. Аналіз активів підприємства	1/0,5	2/0,5	12/14	1/-
Тема 4. Аналіз джерел формування капіталу підприємства	1/0,5	2/0,5	12/14	
Тема 5. Аналіз грошових потоків	1/0,5	2/-	10/12	
Тема 6. Аналіз ліквідності та платоспроможності	1/0,5	2/0,5	10/12	
Тема 7. Аналіз фінансової стійкості підприємства	1/0,5	2/0,5	10/14	
Тема 8. Аналіз кредитоспроможності підприємства	0,5/0,5	1/-	4/6	
Змістовий модуль 3 Аналіз фінансової ефективності діяльності підприємства.				
Тема 9. Аналіз ділової активності	1/0,5	2/-	4/8	1/-
Тема 10. Аналіз фінансових результатів та рентабельності підприємства	2/0,5	4/-	10/14	
Тема 11. Аналіз інвестиційної діяльності підприємства	1/0,5	2/-	10/14	
Тема 12. Комплексне оцінювання фінансового стану підприємства	0,5/0,5	1/-	4/8	1/-
Разом	12/6	24/2	104/136	4/-

5. Тематика практичних занять.

Практичне заняття №1

Теоретичні основи фінансового аналізу

1. Суть та сфера використання фінансового аналізу.
2. Предмет, об'єкти та суб'єкти фінансового аналізу.
3. Види фінансового аналізу та їх завдання.
4. Характеристика прийомів фінансового аналізу.

Практичне заняття №2

Інформаційне забезпечення фінансового аналізу

1. Поняття інформаційного забезпечення фінансового аналізу та вимоги до нього.
2. Класифікація та характеристика основних груп інформації.
3. Фінансова звітність підприємств та основні вимоги до її формування.
4. Основні способи контролю достовірності економічної інформації.

Практичне заняття №3

Аналіз активів підприємства

1. Значення, завдання та джерела даних аналізу активів.
2. Загальна оцінка обсягу, складу та структури активів підприємства.
3. Аналіз необоротних активів (основного капіталу).
4. Аналіз оборотного капіталу:
  - 4.1. аналіз ефективності використання матеріальних оборотних активів.
  - 4.2. аналіз засобів в розрахунках (боргових прав) підприємства.
  - 4.3. аналіз грошових коштів та їх еквівалентів.

Практичне заняття № 4

Аналіз джерел формування капіталу підприємства

1. Значення, завдання та джерела даних аналізу капіталу підприємства.
2. Загальна оцінка обсягу, складу та структури капіталу підприємства.
3. Поняття фінансового ризику та його оцінка. Фінансовий важіль.
4. Ціна і структура капіталу. Оцінка зваженої ціни капіталу.
5. Аналіз власного капіталу. Оцінка забезпеченості підприємства власним капіталом.
6. Аналіз стороннього капіталу.
  - 6.1. аналіз кредиторської заборгованості підприємства.

Практичне заняття № 5

Аналіз грошових потоків підприємства

1. Економічна суть грошового потоку підприємства та класифікація його видів.
2. Значення, завдання, джерела даних аналізу руху грошових коштів підприємства.
3. Аналіз показників та факторів руху грошових коштів.
4. Коефіцієнтний аналіз відносних показників грошового потоку.

Практичне заняття № 6

Аналіз ліквідності та платоспроможності підприємства

1. Платоспроможність та показники її оцінки.
2. Сутність та показники ліквідності.
3. Взаємозв'язок між показниками ліквідності і платоспроможності.
4. Причини неплатоспроможності підприємства та система заходів щодо їх усунення.

Практичне заняття № 7

Аналіз фінансової стійкості підприємства

1. Значення та завдання аналізу.
2. Система показників фінансової стійкості, алгоритми їх розрахунку та оцінка досягнутого рівня і динаміки.
3. Ідентифікація типу фінансового стану за ступенем фінансової стійкості. Систематизація факторів, що зумовлюють кризовий стан фінансового розвитку підприємства та розробка заходів фінансової стабілізації.
4. Система показників-індикаторів для оцінки загрози банкрутства.

Практичне заняття № 8.

Аналіз кредитоспроможності підприємства

1. Суть поняття “кредитоспроможність”, значення та завдання аналізу.
2. Система показників та методика їх оцінки.
3. Використання прийомів комплексної рейтингової оцінки в аналізі кредитоспроможності суб'єктів господарювання.

Практичне заняття № 9.

Аналіз ділової активності

1. Сутність та система показників ділової та ринкової активності.
2. Завдання та джерела аналізу.
3. Оцінка рівня та динаміки показників ділової і ринкової активності підприємства.
4. Розробка рекомендацій підвищення рівня ділової і ринкової активності підприємства.

Практичне заняття №10

Аналіз фінансових результатів та рентабельності підприємства

1. Завдання та джерела аналізу.
2. Загальна оцінка рівня та динаміки фінансових результатів. Оцінка якості прибутку.
3. Факторний аналіз валового прибутку.
4. Аналіз функціонального зв'язку між витратами, обсягом продажу і прибутком.
5. Операційний важіль та механізм його дії.
6. Аналіз розподілу прибутку.
7. Оцінка рівня і динаміки показників рентабельності.
8. Факторне моделювання та аналіз показників рентабельності.

Практичне заняття № 11

Аналіз інвестиційної діяльності підприємства

1. Поняття і форми інвестиційної діяльності.
2. Обґрунтування та методи оцінки ефективності реальних інвестиційних проектів.
3. Аналіз інвестицій в цінні папери.
4. Аналіз формування збалансованого інвестиційного портфеля.

Практичне заняття № 12

Комплексне оцінювання фінансового стану підприємства

1. Значення, завдання та суб'єкти рейтингової оцінки фінансового стану.
2. Методика розрахунку комплексної рейтингової оцінки.
  - 2.1. вибір вихідної системи показників.
  - 2.2. розрахунок та оцінка значень окремих показників.
  - 2.3. забезпечення порівняльності оцінюваних параметрів.
  - 2.4. вибір алгоритмів розрахунку комплексних порівняльних оцінок.

Тематика самостійної роботи студентів

1. Сутність фінансового аналізу та його місце в системі управління.
2. Взаємозв'язок фінансового й економічного аналізу.
3. Зміст і завдання фінансового аналізу.
4. Метод фінансового аналізу та його складові елементи.
5. Сутність та характеристика основних категорій фінансового аналізу.
6. Сутність та характеристика принципів фінансового аналізу.
7. Характеристика і сфера застосування найбільш поширених прийомів фінансового аналізу.
8. Середні величини, їх види та сфера застосування у фінансовому аналізі.
9. Сутність і характеристика використовуваних у фінансовому аналізі моделей.
10. Дескриптивні моделі фінансового аналізу.
11. Сутність предикативних та нормативних моделей фінансового аналізу.
12. Види фінансового аналізу: сутність, характеристика та завдання.
13. Сутність експрес-аналізу фінансового стану.
14. Деталізований аналіз фінансового стану, його сутність.
15. Вертикальний, горизонтальний, коефіцієнтний фінансовий аналіз.
16. Інформаційна база фінансового аналізу.
17. Інформаційні потреби основних користувачів фінансових звітів.
18. Предмет та об'єкти фінансового аналізу.
19. Принципи організації фінансового аналізу.
20. Характеристика етапів аналітичного дослідження.
21. Організаційно-інформаційна модель фінансового аналізу.
22. Суб'єкти й об'єкти фінансового аналізу.
23. Якісні характеристики фінансової звітності.
24. Характеристика і призначення основних компонентів фінансової звітності.
25. Принципи підготовки фінансової звітності.
26. Методологічні основи подання фінансової звітності.
27. Характеристика основних елементів обов'язкової фінансової звітності.
28. Фінансовий стан підприємства, його індикатори та ідентифікація типу.
29. Характеристика основних показників оцінки фінансового стану.
30. Фактори формування фінансового стану, структура фінансового аналізу.
31. Економічна характеристика балансу, його будова та аналітичні можливості.
32. Консервативна, поміркована і агресивна фінансові стратегії: сутність та індикатори оцінки.
33. Аналіз фінансового стану підприємства: поняття, значення, завдання.
34. Інформаційне забезпечення аналізу фінансового стану підприємства.
35. Основні користувачі результатів аналізу фінансового стану підприємства.
36. Оцінка рівня, складу та структури майна та боргових прав підприємства.
37. Оцінка органічної будови капіталу (співвідношення необоротного і оборотного капіталу) за даними балансу.
38. Аналіз складу і динаміки оборотних (мобільних) коштів.
39. Поняття правостороннього ризику та його оцінка.
40. Аналіз активів підприємства за групами ризику.

41. Показники майнового стану, методика їх розрахунку та аналізу.
42. Імобілізація оборотних коштів та нецільове використання кредитів. Їх виявлення та аналіз.
43. Аналіз обертання оборотних коштів. Вплив зміни обертання на фінансову стійкість підприємства.
44. Обертання капіталу та обертання оборотного капіталу.
45. Складові елементи власного капіталу підприємства: їх характеристика та аналіз.
46. Аналіз джерел формування майна та боргових прав підприємства.
47. Порядок розрахунку показників власний необоротний та власний оборотний капітал.
48. Сутність поняття ліквідності балансу. Аналіз ліквідності балансу.
49. Відмінність та близькість понять ліквідність активу, ліквідність підприємства і ліквідність балансу.
50. Класифікація активів підприємства за ступенем ліквідності.
51. Аналіз джерел фінансування та дивідендної політики підприємства.
52. Методика оцінки вартості капіталу. Оцінка вартості окремих елементів власного капіталу підприємства.
53. Середньо зважена вартість капіталу. Оптимізація структури капіталу.
54. Класифікація пасивів підприємства за ознакою власності капіталу та терміном користування.
55. Аналіз кредиторської заборгованості.
56. Сутність показників ліквідності, порядок їх розрахунку та аналізу.
57. Мета і порядок розрахунку індексу ліквідності.
58. Основні ознаки платоспроможності підприємства.
59. Поняття, ознаки й види банкрутства. Діагностика банкрутства підприємства.
60. Система показників ділової та ринкової активності. Аналіз ділової активності.
61. Загальна характеристика звіту про фінансові результати. Класифікація у ньому видів діяльності.
62. Оцінка доходів і витрат, прибутку (збитку) у Звіті про фінансові результати.
63. Аналіз рівня та динаміки показників прибутку.
64. Аналіз прибутку від реалізації продукції (валового прибутку).
65. Склад та аналіз прибутку від операційної діяльності.
66. Склад і аналіз прибутку від звичайної діяльності.
67. Склад і аналіз прибутку від надзвичайної діяльності.
68. Аналіз розподілу прибутку підприємства.
69. Аналіз податків та платежів, що сплачуються підприємством.
70. Показники і фактори рентабельності. Порядок здійснення факторного аналізу.
71. Аналіз рентабельності виробництва (фондів, виробничого потенціалу).
72. Аналіз рентабельності реалізації.
73. Аналіз рентабельності окремих видів продукції.
74. Аналіз фінансових звітів за моделлю фірми Дюпон.

75. Призначення і порядок складання Звіту про рух грошових коштів.
76. Аналіз руху грошових коштів у розрізі видів діяльності.
77. Характеристика Звіту про власний капітал.
78. Організаційно-інформаційна модель аналізу інвестиційної діяльності підприємства.
79. Загальний аналіз обсягу інвестицій. Динаміка інвестицій за видами вкладень і об'єктами інвестування.
80. Часова вартість грошей. Поняття теперішньої та майбутньої вартості грошей.
81. Грошовий потік з нерівномірними надходженнями. Строковий та довічний ануїтет.
82. Реальні інвестиційні проекти та методи їх оцінки.
83. Довготермінові та короткотермінові фінансові інвестиції, їх характеристика. Аналіз фінансових інвестицій.
84. Види цінних паперів та порядок їх оцінки. Аналіз вкладень у цінні папери.
85. Аналіз та оцінка акцій.
86. Аналіз прибутковості, доходу та ризику цінних паперів.
87. Аналіз рентабельності фінансових вкладень.
88. Комплексний аналіз та рейтингова оцінка фінансового стану підприємства.

Задачі для самостійної роботи (за матеріалами фінансової звітності)

Завдання 1. Використовуючи таблицю співставності показників фінансової звітності, здійсніть контроль узгодженості даних фінансової звітності аналізованого підприємства за такою формою:

Назва показника фінансової звітності	№ форми	Номер рядка, графи	Сума	Примітка
	№ форми	Номер рядка, графи	Сума	Примітка
1.				
2.				
3.				

Завдання 2. За даними фінансової звітності підприємства дайте загальну оцінку фінансових результатів підприємства, проаналізуйте динаміку їх зміни та координації, виявіть втрачені можливості збільшення чистого прибутку (причини утворення збитків).

Показники	Базовий період	Звітний період	Динаміка	
	тис. грн.	тис. грн.	абсолютна	відносна
1. Валовий прибуток (збиток)				
2. Фінансовий результат від операційної діяльності				
3. Доходи від іншої звичайної діяльності				
4. Витрати від іншої звичайної діяльності				
5. Фінансовий результат від звичайної діяльності до оподаткування				
6. Податок на прибуток від звичайної діяльності				
7. Фінансовий результат від звичайної діяльності				
8. Фінансовий результат від надзвичайної діяльності				
9. Чистий прибуток (збиток) звітного періоду				

Завдання 3. Проаналізуйте в динаміці за два періоди формування фінансового результату від операційної діяльності підприємства.

Показники	Базовий період	Звітний період	Динаміка	
	тис. грн.	тис. грн.	абсолютна	відносна
1. Валовий прибуток (збиток)				
2. Інші операційні доходи				
3. Адміністративні витрати				
4. Витрати на збут				
5. Інші операційні витрати				
6. Фінансовий результат				

Завдання 4. Проаналізуйте в динаміці за два періоди формування валового прибутку та розрахуйте вплив факторів (зміни обсягу реалізації продукції, структурно-асортиментних зрушень, собівартості продукції та цінової складової) на його відхилення відносно базового значення.

Показники	Базовий період	Звітний період	Динаміка	
	тис. грн.	тис. грн.	абсолютна	відносна
1. Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції				
2. Виробнича собівартість реалізованої продукції				
3. Валовий прибуток				

Завдання 5. Розрахуйте та оцініть в динаміці показники рентабельності (активів, загальної (економічної) рентабельності, фінансової рентабельності (власного капіталу), рентабельності реалізації, операційної діяльності) підприємства.

(тис.грн)

Показники	Базовий період	Звітний період	Динаміка	
			абсолютна	відносна
1. Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції				
2. Валовий прибуток (збиток)				
3. Прибуток від операційної діяльності				
4. Прибуток до оподаткування та сплати відсотків				
5. Чистий прибуток				
6. Середньорічна вартість активів				
7. Середньорічна вартість власного капіталу				
8. Середньорічна вартість основних виробничих засобів				
9. Середньорічна вартість матеріальних оборотних активів				
10. Собівартість реалізованої продукції				
11. Витрати операційної діяльності				

Завдання 6. За системою факторного моделювання фірми Дюпон проаналізуйте вплив чинників на зміну показника рентабельності власного капіталу.

Показники	Базовий період	Звітний період	Динаміка	
			абсолютна	відносна
1. Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції, (тис. грн.)				
2. Чистий прибуток, (тис. грн.)				
3. Середньорічна вартість активів, (тис. грн.)				
4. Середньорічна вартість власного капіталу, (тис. грн.)				
5. Рентабельність власного капіталу, %				
6. Прибутковість реалізації, %				
7. Коефіцієнт оборотності активів				
8. Коефіцієнт координації активів і власного капіталу				

Завдання 7. За даними балансу підприємства проаналізуйте динаміку рівня, складу та структури його активів. Оцініть з позиції ліквідності та оборотності капіталу зміни окремих груп активів.

Показники	На початок періоду	На кінець періоду	Абсолютна динаміка	Темп зміни, %
Всього активів, (тис. грн.), в т.ч.:				
1. Необоротні активи, (тис. грн.) в % до вартості активів				
2. Оборотні активи, (тис. грн.) в % до вартості активів,				
з них:				
2.1. Матеріальні оборотні активи, (тис. грн.) в % до вартості оборотних активів				
2.2. Засоби в розрахунках, (тис. грн.) в % до вартості оборотних активів				
2.3. Поточні фінансові інвестиції, грошові кошти та їх еквіваленти, (тис. грн.) в % до вартості оборотних активів				
3. Витрати майбутніх періодів, тис. грн. в % до вартості активів				

Завдання 8. За даними балансу підприємства проаналізуйте динаміку рівня, складу та структури джерел формування. Оцініть з позиції фінансової стійкості.

Показники	На початок періоду	На кінець періоду	Абсолютна динаміка	Темп зміни, %
Всього капіталу, тис. грн.,				
1. Власний капітал і порівняні до нього джерела засобів в % до капіталу				
1.1. Власний капітал в % до власного і порівняного				
1.2. Забезпечення наступних витрат і платежів в % до власного і порівняного				
1.3. Доходи майбутніх періодів в % до власного і порівняного				
2. Сторонній капітал в % до капіталу, в т.ч.				
2.1. Довгострокові зобов'язання в % до стороннього капіталу				
2.2. Короткострокові позики в % до стороннього капіталу				
2.3. Кредиторська заборгованість в % до стороннього капіталу				

Завдання 9. Оцініть ефективність використання сукупного та оборотного капіталу підприємства, визначити на яких стадіях кругообігу відбулося його прискорення, а на яких сповільнення. Вказати основні шляхи прискорення оборотності оборотного капіталу.

Показники	Базовий період	Звітний період	Відхилення
1. Чистий дохід від реалізації			
2. Одноденна реалізація, грн..			
3. Середня вартість сукупних активів			
4. Середня вартість оборотних активів т.ч.			
4.1. запасів			
4.2. дебіторської заборгованості			
4.3. грошових коштів та поточних інвестицій			
5. Тривалість обороту сукупних активів, дні			
6. Тривалість обороту оборотних активів, дні			
6.1. запасів			
6.2. дебіторської заборгованості			
6.3. грошових коштів та поточних інвестицій			
Сума вивільнення (залучення) коштів в оборот у зв'язку з прискоренням (сповільненням) оборотності			

Завдання 10. За інформацією завдання 9 розрахуйте вплив чинників на зміну тривалості обороту оборотних активів. Сформулюйте відповідні висновки.

Завдання 11. Проаналізуйте показники фінансової стійкості підприємства. Сформулюйте відповідні висновки.

Показники	На початок періоду	На кінець періоду	Відхилення
1. Коефіцієнт автономії			
2. Коефіцієнт співвідношення позиченого і власного капіталу			
3. Коефіцієнт довгострокового залучення позиченого капіталу			
4. Коефіцієнт маневрування власного капіталу			
5. Коефіцієнт забезпеченості оборотних активів власним оборотним капіталом			
6. Коефіцієнт забезпеченості матеріальних запасів власним оборотним капіталом			

Завдання 12. За показниками ліквідності активів проаналізуйте платіжну здатність

підприємства у звітному періоді. Оцініть їх динаміку та відповідність нормативному значенню. Сформулюйте відповідні висновки.

Показники	На початок періоду	На кінець періоду	Відхилення	
			від нормативу	від початку періоду
Абсолютна ліквідність				
Проміжна ліквідність				
Загальна ліквідність				

Завдання 13. Проаналізуйте в динаміці рух грошових коштів підприємства. Сформулюйте відповідні висновки.

Показники	Базовий період	Звітний період	Відхилення
1.Залишок грошових коштів на початок року			
2.Чистий рух грошових коштів від операційної діяльності			
3.Чистий рух грошових коштів від інвестиційної діяльності			
4.Чистий рух грошових коштів від фінансової діяльності			
5.Чистий рух грошових коштів за звітний період			
6.Вплив зміни валютних курсів на залишок коштів			
7.Залишок грошових коштів на кінець року			

Завдання 14. За результати проведеного аналізу сформулюйте узагальнюючий аналітичний висновок щодо тенденцій зміни фінансового стану підприємства.

**Методичні вказівки та завдання
для виконання контрольних робіт з фінансового аналізу
для студентів заочної форми навчання**

І. Вказівки до виконання контрольної роботи

Згідно навчальних планів підготовки студентів ряду спеціальностей заочної форми навчання передбачається виконання контрольної роботи з курсу "Фінансовий аналіз". Зарахована контрольна робота є допуском студента до здачі іспиту з курсу.

Виконання контрольної роботи має показати володіння студентом основами теорії та методики фінансового аналізу, вміння здійснювати розрахунки впливу факторів на зміну узагальнюючих показників та пошук резервів підвищення ефективності діяльності підприємства.

Теоретична частина контрольної роботи передбачає висвітлення теоретичних питань в межах 10 сторінок учнівського зошита.

Варіанти:

1. Зміст, мета та завдання фінансового аналізу.
2. Предмет та об'єкти фінансового аналізу.
3. Метод фінансового аналізу та його основні прийоми.
4. Види фінансового аналізу.
5. Суб'єкти фінансового аналізу та їх інформаційні потреби.
6. Інформаційне забезпечення фінансового аналізу.
5. Аналіз фінансового стану та його основні завдання.
6. Аналіз фінансових результатів та його основні завдання.
7. Аналіз ефективності використання оборотних активів підприємства.
8. Аналіз фінансової стійкості підприємства.
9. Аналіз платоспроможності та ліквідності підприємства.
10. Аналіз показників та факторів рентабельності.

Практична частина контрольної роботи побудована у вигляді впорядкованої послідовності завдань за основними темами курсу. Студентам слід використати цифровий матеріал та наведені таблиці для необхідних аналітичних розрахунків. Виконані розрахунки за кожним із завдань повинні супроводжуватись короткими висновками, які містять критичну оцінку дослідженої господарської ситуації. При цьому дається характеристика динаміки показників, що розглядаються, вказуються можливі причини відхилень, наводиться абсолютна та відносна величина впливу окремих чинників на зміну узагальнюючого показника, наявність невикористаних можливостей (резервів) підвищення ефективності функціонування підприємства.

Контрольна робота виконується студентом особисто від руки у звичайному учнівському зошиті.

Кожен студент виконує контрольну роботу тільки за цифровими даними свого варіанта. На першій сторінці роботи необхідно вказати номер варіанта, який повинен співпадати з останньою цифрою залікової книжки студента. Загальна кількість варіантів - 10. Так, студенти, залікова книжка яких закінчується на 1, виконують I -й варіант, на 2 - 2-й варіант, і т.д., на 0 - 10-й варіант.

У кінці роботи слід навести перелік використаної літератури.

Контрольна робота з фінансового аналізу

Варіант 1

Задача 1. Розрахуйте критичний обсяг випуску продукції підприємства. Якою є величина фактичного прибутку і чи отримає підприємство прибуток при умові зниження обсягу виробництва на 5% ?

Назва показника	Одиниці виміру	Значення
1. Кількість виробів	шт.	2 600
2. Ціна виробу	грн.	200
3. Змінні витрати на одиницю товару	грн	164
4. Постійні витрати за період	тис. грн	64

Задача 2. За даними задачі 1 розрахуйте фактичну та очікувану рентабельність виробу. Виявіть вплив чинників (прибутку і собівартості) на зміну рентабельності виробу, очевидні резерви її підвищення.

Задача 3. На підставі даних бухгалтерського балансу розрахуйте величину власних обігових засобів. Чи достатня їх величина для нормальної роботи підприємства?

(тис. грн.)

Статті активу балансу	Сума на кінець року	Статті пасиву балансу	Сума на кінець року
1. Підсумок р. I "Необоротні активи"	340	1. Підсумок р. I "Власний капітал"	420
2. Підсумок р. II "Оборотні активи"	680	2. Підсумок р. II "Забезпечення наступних витрат і платежів"	15
3. р. III "Витрати майбутніх періодів"	0	3. Підсумок р. III "Довгострокові зобов'язання"	50
		4. Підсумок р. IV "Поточні зобов'язання"	400
		5. р. У "Доходи майбутніх періодів"	?

Довідка. Норматив оборотних засобів 250 тис. грн.

Задача 4. За наведеними в таблиці даними оцініть структуру, абсолютну, відносну і структурну динаміку та вагомість зміни окремих елементів (розділів, статей) активу балансу. Сформулюйте відповідні аналітичні висновки.

(тис.грн.)

Актив	На початок року		На кінець року		Динаміка			
	абсолютне значення	питома вага, %	абсолютне значення	питома вага, %	абсолютна у сумі	відносна, %	частки %	% до зміни підсумку
I. Необоротні активи	4 260		10 186					
II. Оборотні активи	4 984		5 438					
У тому числі:	3 460		3 976					
-запаси								
-векселі одержані	300		340					
-дебіторська заборгованість	724		670					
-поточні фінансові інвестиції	100		40					
-грошові кошти та еквіваленти	400		412					
III. Витрати майбутніх періодів	100		140					
Баланс	?		?					

Контрольна робота з фінансового аналізу

Варіант 2

Задача 1. Підприємство для підтримання попиту на продукцію А і Б передбачає знизити ціни. Визначіть, яким повинен бути обсяг випуску за новими цінами, щоб величина одержуваного прибутку від реалізації цих виробів не зменшилась.

Назва показника	Виріб А	Виріб Б
1. Обсяг випуску, шт.	500	600
2. Змінні витрати на одиницю, грн	7	12
4. Постійні витрати за період, грн.	340	630
5. Ціна одиниці виробу, грн.:		
-стара	12	22
-нова	10	20

Задача 2. За даними задачі 1 розрахуйте фактичну та очікувану рентабельність виробу А. Визначте вплив чинників (прибутку і ціни) на зміну рентабельності виробу та виявіть очевидні резерви її підвищення.

Задача 3. На підставі даних бухгалтерського балансу розрахуйте коефіцієнти фінансової стійкості (співвідношення позичених і власних коштів, фінансової незалежності, довгострокового залучення капіталу, маневрування). Дайте оцінку динаміки їх рівня.(тис. грн.)

Статті активу балансу	Сума		Статті пасиву балансу	Сума	
	на початок року	на кінець року		на початок року	на кінець року
1. Підсумок р.І "Необоротні активи"	280	300	1. Підсумок р.І "Власний капітал"	250	260
2. Підсумок р.ІІ "Оборотні активи"	600	620	2. Підсумок р.ІІ "Забезпечення наступних витрат і платежів"	?	30
3. р.ІІІ "Витрати майбутніх періодів"	20	25	3. Підсумок р.ІІІ "Довгострокові зобов'язання"	50	50
			4. Підсумок р. ІV "Поточні зобов'язання"	500	536
			5. р.У "Доходи майбутніх періодів"	0	?

Задача 4. За наведеними в таблиці даними оцініть структуру, абсолютну, відносну і структурну динаміку та вагомість зміни окремих елементів довгострокових зобов'язань підприємства в загальному їх обсязі. Сформулюйте відповідні аналітичні висновки.

(тис. грн.)

Статті пасиву балансу	На початок періоду		На кінець періоду		Динаміка			
	абсолютне значення	питома вага, %	абсолютне значення	питома вага, %	абсолютна у сумі	відосна у %	питомої ваги, %	у % до зміни підсумку
Довгострокові кредити банків	33 500		32 000					
Інші довгострокові фінансові зобов'язання	2 460		2 500					
Відстрочені податкові зобов'язання	120		126					
Інші довгострокові зобов'язання	25		47					
Усього за розділом	?		?					

Контрольна робота з фінансового аналізу

Варіант 3

Задача 1. Розрахуйте критичний обсяг випуску продукції підприємства та суму одержаного прибутку. Яким стане критичний обсяг і сума прибутку при умові, що за рахунок впровадження прогресивної технології та економічних матеріалів змінні витрати на виріб знизяться на 2 %, а ціна товару зросте на 5% ?.

Назва показника	Одиниці виміру	Значення
1. Фактичний обсяг продажу виробів	шт.	460
2. Ціна виробу	грн.	200
3. Змінні витрати на одиницю товару	грн.	50
4. Постійні витрати за період	тис. грн.	64

Задача 2. За даними задачі 1 розрахуйте фактичну та очікувану рентабельність виробу. Виявіть вплив чинників (прибутку і ціни) на зміну рентабельності виробу та очевидні резерви її підвищення.

Задача 3. На підставі даних бухгалтерського балансу визначте вартість майна підприємства. Проаналізуйте його загальну та структурну динаміку. Дайте оцінку виявлених змін.

(тис. грн.)

Статті активу балансу	Сума		Статті пасиву балансу	Сума	
	на початок року	на кінець року		на початок року	на кінець року
1.р.І "Необоротні активи"	560	600	1.р.І "Власний капітал"	500	620
2.р.П "Оборотні активи", з них:	600	620	2. р.П "Забезпечення наступних витрат і платежів"	?	30
-виробничі запаси	259	230			
-незавершене виробництво	56	60			
-готова продукція	80	60			
-товари	20	0			
-засоби в розрахунках	?	200			
-грошові кошти та їх еквіваленти	35	?			
3.р.Ш "Витрати майбутніх періодів"	20	25	3. р.Ш "Довгострокові зобов'язання"	50	50
			4. р. ІУ "Поточні зобов'язання"	500	536
			5. р.У "Доходи майбутніх періодів"	0	?

Задача 4. За наведеними в таблиці даними оцініть структуру, абсолютну, відносну і структурну динаміку та вагомість зміни окремих елементів операційних витрат підприємства. Сформулюйте відповідні аналітичні висновки.(тис. грн.)

Найменування Показника	За попередній період		За звітний період		Динаміка			
	абсолютне значення	питома вага, %	абсолютне значення	питома вага, %	абсолютна у сумі	відосна у %	питомої ваги,%	у % до зміни підсумку
Матеріальні затрати	4 021		5 290					
Витрати на оплату праці	1 418		1 944					
Відрахування на соціальні заходи	532		729					
Амортизація	113		147					
Інші операційні витрати	778		919					
Разом	?		?					

Контрольна робота з фінансового аналізу

Варіант 4

Задача 1. Розрахуйте фактичний прибуток та критичний обсяг виробництва продукції.

Назва показника	Одиниці виміру	Значення
1. Кількість виробів	шт.	360
2. Ціна виробу	грн.	400
3. Змінні витрати на одиницю товару	грн	150
4. Постійні витрати за період	тис. грн	64

Задача 2. За даними, наведеними у таблиці, проаналізуйте валовий прибуток від реалізації та рівень рентабельності. Виявіть вплив чинників (валового прибутку та виробничої собівартості) на відхилення рентабельності від рівня попереднього року. Розрахуйте резерви та дайте оцінку виявлених змін.(тис. грн.)

Показники	Попередній рік	Звітний рік
1. Дохід (виручка) від реалізації продукції	5432	6543
2. Податок на додану вартість	880	1095
3. Акцизний збір	102	120
4. Виробнича собівартість реалізованої продукції	3000	?
5. Валовий прибуток (збиток)	?	400
6. Рівень рентабельності, %	?	?

Задача 3. На підставі даних бухгалтерського балансу визначте його валюту. Проаналізуйте загальну та структурну динаміку джерел коштів підприємства. Дайте оцінку виявлених змін.

Статті активу балансу	Сума		Статті пасиву балансу	Сума	
	на початок року	на кінець року		на початок року	на кінець року
1. р.І "Необоротні активи"	456	560	1.р.І "Власний капітал"	500	620
2.р.П "Оборотні активи"	600	620	2.р.П "Забезпечення наступних витрат і платежів"	?	30
3.р.Ш "Витрати майбутніх періодів"	20	25	3.р.Ш "Довгострокові зобов'язання"	50	50
			4.р.ІУ "Поточні зобов'язання"	500	536
			5.р.У "Доходи майбутніх періодів"	0	?

Задача 4. За наведеними в таблиці даними оцініть структуру, абсолютну, відносну і структурну динаміку та вагомість зміни елементів засобів у розрахунках підприємства в загальному їх обсязі. Сформулюйте відповідні аналітичні висновки.(тис.грн.)

Статті активу балансу	На початок періоду		На кінець періоду		Динаміка			
	абсолютне значення	питома вага, %	абсолютне значення	питома вага, %	абсолютна у сумі	відосна у %	питомої ваги,%	у % до зміни підсумку
Векселі одержані	2 745		1 983					
Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги	847		825					
Дебіторська заборгованість за розрахунками	112		112					
Інша поточна дебіторська заборгованість	20		18					
Разом	?		?					

Контрольна робота з фінансового аналізу

Варіант 5

Задача 1. Підприємство випускає нову продукцію. Очікується збути протягом року 30 000 шт. Ціна за виріб - 300 грн. Змінні витрати на виробництво одиниці складають 60 % ціни. Річні постійні витрати становлять 800 тис. грн. Який прибуток очікується одержати? Скільки виробів потрібно реалізувати для одержання прибутку в 300 тис. грн.?

Задача 2. Розрахуйте заплановану та фактичну рентабельність реалізації продукції, визначте вплив факторів. Чи існують резерви її зростання? Дайте оцінку виявлених змін.

Показники	За планом	Фактично
Валовий прибуток від реалізації продукції, тис. грн.	450	460
Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції, тис. грн.	2800	2500
Рентабельність, %	?	?

Задача 3. На підставі даних бухгалтерського балансу визначте значення його валюти і необхідних показників. Проаналізуйте динаміку платоспроможності підприємства за коефіцієнтами ліквідності. Дайте оцінку виявлених змін.(тис. грн.)

Статті активу балансу	Сума		Статті пасиву балансу	Сума	
	на початок року	на кінець року		на початок року	на кінець року
1.р.І "Необоротні активи"	460	500	1.р.І "Власний капітал"	500	520
2.р.ІІ "Оборотні активи", з них:	600	620	2. р.ІІ "Забезпечення наступних витрат і платежів"	?	30
-виробничі запаси	259	230			
-незавершене виробництво	56	60			
-готова продукція	80	60			
-товари	20	0			
-засоби в розрахунках	?	200			
-грошові кошти та їх еквіваленти	35	?			
3.р.ІІІ "Витрати майбутніх періодів"	20	25	3. р.ІІІ "Довгострокові зобов'язання"	50	50
			4. р. ІV "Поточні зобов'язання"	500	536
			5. р.У "Доходи майбутніх періодів"	0	?

Задача 4. За наведеними в таблиці даними оцініть структуру, абсолютну, відносну і структурну динаміку та вагомість зміни окремих елементів необоротних активів у загальному їх обсязі. Сформулюйте відповідні аналітичні висновки.(тис.грн.)

Статті необоротних активів підприємства	На початок періоду		На кінець періоду		Динаміка			
	абсолютне значення	питома вага, %	абсолютне значення	питома вага, %	абсолютна у сумі	відосна у %	питомої ваги,%	у % до зміни підсумку
Нематеріальні активи	15		18					
Незавершене будівництва	34		34					
Основні засоби	327		425					
Довгострокові фінансові інвестиції	19		8					
Довгострокова дебіторська заборгованість	10		12					
Разом	?		?					

Контрольна робота з фінансового аналізу

Варіант 6

Задача 1. Розрахуйте для кожного варіанта випуску продукції необхідні показники.

Назва показників	Варіанти випуску продукції		
	I	II	III
Випуск продукції в шт.	150	100	
Змінні витрати на один виріб, грн.	34	34	34
Загальна величина змінних витрат, грн.	?	?	
Постійні витрати на один виріб, грн.	?	?	
Загальна величина постійних витрат, грн.	1200	1200	1200
Ціна виробу, грн.	60	56	54
Обсяг продажу, грн.	?	?	?
Питомий маржинальний дохід, грн.	?	22	
Прибуток	?	?	0

Задача 2. За даними задачі 1 розрахуйте рентабельність виробу за першими двома варіантами випуску продукції. Припускаючи, що для певного періоду I-ий варіант випуску є фактичним, а II-ий варіант є плановим, визначіть зміну фактичної рентабельності проти плану та виявіть вплив факторів (прибутку та ціни) на це відхилення.

Задача 3. За наведеними даними визначте, яку додаткову суму оборотних активів потрібно мати підприємству в наступному році, якщо воно планує збільшити обсяг реалізованої продукції на 10%, а тривалість обороту зменшити на 5 днів.

Назва показника	Одиниці виміру	Фактичне значення
Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції	тис. грн.	2 000
Середньорічні оборотні активи підприємства	тис. грн.	800
Тривалість обороту оборотних активів	днів	?

Задача 4. За наведеними в таблиці даними оцініть структуру, абсолютну, відносну і структурну динаміку та вагомість зміни окремих елементів (розділів, статей) у загальній вартості пасиву балансу. Сформулюйте відповідні аналітичні висновки.(тис. грн.)

Пасив	На початок року		На кінець року		Динаміка			
	абсолютне значення	питома вага, %	абсолютне значення	питома вага, %	абсолютна у сумі	відосна у %	питомої ваги,%	у % до зміни підсумку
I. Власний капітал	5 658		6 344					
II. Забезпечення наступних витрат і платежів	627		708					
III. Довгострокові зобов'язання	371		279					
IV. Поточні зобов'язання у т.ч числі:	?		?					
Короткострокові кредити банку	450		400					
Поточна заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями	-		85					
Кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги	821		1 225					
Поточні зобов'язання за розрахунками і інші	600		977					
V. Доходи майбутніх періодів	10		12					
Баланс	?		?					

Контрольна робота з фінансового аналізу

Варіант 7

Задача 1. Фірма здійснює торгівельну діяльність в орендованому приміщенні. Орендна плата становить 200 грн. за місяць. Закупівельна ціна товару становить 0,5 грн, а реалізаційна - 0,9 грн. Скільки товару треба реалізувати для одержання після оподаткування за ставкою 30 % прибутку у розмірі 200 грн. ?

Задача 2. Розрахуйте рентабельність реалізації продукції та вплив факторів на її відхилення від плану (підприємство випускає один вид продукції). Сформулюйте належні висновки.

Показники	За планом	Фактично
Реалізовано виробів, шт.	10 800	12 000
Собівартість виробу, грн.	20	18
Ціна виробу, грн.	30	29
Прибуток з одного виробу, грн.	?	?
Загальний прибуток від реалізації продукції, грн.	?	?

Задача 3. За наведеними даними розрахуйте показники тривалості обороту оборотних активів. Дайте оцінку їх динаміки. Виявіть суму додатково залучених в оборот (вивільнених з обороту) коштів підприємства.

Показники	Попередній рік	Звітний рік
Чистий дохід(виручка) від реалізації продукції, тис. грн.	21 600	22 000
Середньорічні залишки оборотних активів, тис. грн.	3 600	2 800
Одноденна реалізація, грн.	?	?
Тривалість одного обороту оборотних активів, днів.	?	?
Сума залучених в оборот (вивільнених з обороту) коштів, грн.	?	?

Задача 4. За наведеними в таблиці даними оцініть структуру, абсолютну, відносну і структурну динаміку та вагомість зміни окремих елементів запасів активу балансу підприємства. Сформулюйте відповідні аналітичні висновки.

(тис.грн.)

Актив	На початок року		На кінець року		Динаміка			
	абсолютне значення	питома вага, %	абсолютне значення	питома вага, %	абсолютна у сумі	відносна, %	частки, %	у % до зміни підсумку
Виробничі запаси	2 020		1 923					
Незавершене виробництво	70		66					
Готова продукція	1 460		1 976					
Товари	30		40					
Загальна величина	?		?					

Контрольна робота з фінансового аналізу

Варіант 8

Задача 1. Чи одержить підприємство прибуток при заданих умовах? Розрахуйте критичну точку обсягу виробництва продукції, за якою забезпечується беззбитковість роботи підприємства.

Назва показників	Одиниці виміру	Значення показників
Обсяг виробництва продукції	тис. шт.	20
Постійні витрати підприємства	тис. грн.	480
Ціна виробу	грн.	20
Змінні витрати у складі ціни виробу	грн.	8
Собівартість виробу	грн.	?
Прибуток (збиток)	грн.	?

Задача 2. Розрахуйте базову та фактичну рентабельність виробництва, виявіть вплив чинників (прибутковості реалізації та ресурсовіддачі авансованих засобів) на її зміну.

Показники	За планом	Фактично
1. Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції, тис. грн.	30 000	33 000
2. Валовий прибуток, тис. грн.	10 000	11 000
3. Середнорічна вартість основних виробничих фондів, тис. грн.	5 000	6 000
4. Середнорічні залишки матеріальних оборотних активів, тис. грн.	3 000	4 000
5. Середнорічна вартість виробничих ресурсів (3+4)	?	?
6. Рівень загальної рентабельності, %	?	?
7. Прибутковість реалізації, % (2:1)	?	?
8. Ресурсовіддача (1:5), грн.	?	?

Задача 3. Розрахуйте фактичний рівень і можливий приріст (у %) обсягів реалізації продукції при умові додаткового залучення оборотних активів і незмінності тривалості обороту.

Назва показників	Одиниці виміру	Значення показників
Середнорічні залишки оборотних активів,	тис. грн.	12 000
Середнорічна величина резерву оборотних активів	тис. грн.	4 000
Тривалість одного обороту	днів	60

Задача 4. За наведеними у таблиці даними оцініть структуру, абсолютну, відносну і структурну динаміку та вагомість зміни окремих елементів (статей) власного капіталу підприємства, відображеного в пасиві балансу. Сформулюйте відповідні аналітичні висновки. (тис. грн.)

Власний капітал	На початок року		На кінець року		Динаміка			
	абсолютне значення	питома вага, %	абсолютне значення	питома вага, %	абсолютна у сумі	відносна %	питома ваги, %	у % до зміни підсумку
Статутний капітал	1234		1234					
Додатково вкладений капітал	627		708					
Інший додатковий капітал	1371		2279					
Резервний капітал	34		34					
Нерозподілений прибуток	72		400					
Усього за розділом	?		?					

Контрольна робота з фінансового аналізу

Варіант 9

Задача 1. Доповніть таблицю необхідними розрахунками. Який обсяг виробництва може бути беззбитковим? Визначте кількість продукції, яка забезпечить прибуток 500 тис. грн.

Назва показників	Одиниці виміру	Значення показників
Обсяг виробництва продукції	тис. грн	1 400
Кількість виробленої продукції	шт.	7 000
Постійні витрати підприємства	тис. грн.	?
Ціна виробу	грн.	?
Змінні витрати у складі собівартості виробу	грн.	120
Собівартість виробу	грн.	180
Валовий прибуток (збиток)	грн.	?
Прибуток виробу	грн.	?

Задача 2. За даними задачі 1 розрахуйте рентабельність виробу при заданих параметрах і при сумі валового прибутку 500 тис. грн. Прийміть параметри, наведені в таблиці, за показники досягнутого рівня, а розраховані - за очікувані в наступному періоді. Обчисліть вплив чинників (прибутку виробу та його собівартості) на зміну очікуваної рентабельності від досягнутої.

Задача 3. Розрахуйте резерви прискорення оборотності оборотних засобів за рік, якщо:
 Чистий дохід (виручка) від реалізації за звітом становить 1 245 тис. грн.;
 Середньорічні залишки оборотних активів – 9 748 тис. грн.;
 Резерви росту обсягу реалізації – 429 тис. грн.;
 Невиправдана дебіторська заборгованість – 271 тис. грн.

Задача 4. За наведеними у таблиці даними оцініть структуру, абсолютну, відносну і структурну динаміку та вагомість зміни окремих елементів грошових коштів підприємства. Сформулюйте відповідні аналітичні висновки.

(тис. грн.)

Найменування показника	На початок року		На кінець року		Динаміка			
	абсолютне значення	питома вага, %	абсолютне значення	питома вага, %	абсолютна сумі	відносна %	питомої ваги, %	у % до зміни підсумку
Каса	2		10					
Поточний рахунок в банку	62		70					
Інші рахунки в банку (акредитиви, чекові книжки)	46		22					
Грошові кошти в дорозі	3		4					
Еквіваленти грошових коштів	7		40					
Разом	?		?					

Контрольна робота з фінансового аналізу

Варіант 10

Задача 1. Розрахуйте необхідні параметри задачі. Який максимальний обсяг виробництва продукції може мати підприємство за наведених нижче умов? Яким буде прибуток?

Назва показників	Одиниці виміру	Значення показників
Обсяг виробництва продукції	тис. грн.	12 000
Кількість виробленої продукції	шт.	?
Постійні витрати підприємства	тис. грн.	3 200
Ціна виробу	грн.	15 000
Змінні витрати у складі собівартості виробу	грн.	10 000
Собівартість виробу	грн.	?
Валовий прибуток	тис. грн.	?
Прибуток виробу	грн.	?
Виробнича потужність	шт.	1 000
Обсяг замовлень на продукцію	шт.	900

Задача 2 За даними задачі 1 розрахуйте рентабельність реалізації продукції за заданими параметрами задачі і при умові 90 % використання виробничої потужності. Обчисліть вплив факторів на очікувану зміну рентабельності реалізації продукції проти досягнутого рівня.

Задача 3. За даними звіту про рух грошових коштів дослідіть зміну залишків грошових коштів на рахунку підприємства за звітний період та в порівнянні з аналогічним періодом попереднього року. Виявіть вплив чистого руху коштів за відповідний період та зміни валютних курсів. Дайте оцінку виявленим тенденціям.

(тис. грн.)

Назва показників	Попередній період		Звітний період	
	Надходження "+"	Видаток "-"	Надходження "+"	Видаток "-"
Залишок грошових коштів на початок року	50	x	?	x
Чистий рух коштів від операційної діяльності	300		450	
Чистий рух коштів від інвестиційної діяльності		100		90
Чистий рух коштів від фінансової діяльності		60	30	
Чистий рух коштів за звітний період	?	?	?	?
Вплив зміни валютних курсів на залишок коштів	5		4	
Залишок грошових коштів на кінець року	?	x	?	x

Задача 4 За наведеними в таблиці даними оцініть структуру, абсолютну, відносну і структурну динаміку та вагомість зміни окремих елементів запасів активу балансу. Сформулюйте відповідні аналітичні висновки.

(тис. грн.)

Найменування показника	На початок року		На кінець року		Динаміка			
	абсолютне значення	питома вага, %	абсолютне значення	питома вага, %	абсолютна у сумі	відносна, %	частки, %	у % до зміни підсумку
Сировина і матеріали	654		765					
Паливо	30		25					
Тара і тарні матеріали	2		4					
Запасні частини	69		45					
МШП	24		22					
Незавершене виробництво	730		732					
Готова продукція	569		367					
Товари	40		30					
Разом	?		?					

ОПОРНИЙ КОНСПЕКТ ЛЕКЦІЙ

Змістовий модуль 1. Теоретичні основи фінансового аналізу

Тема 1. Значення і теоретичні основи фінансового аналізу

1. *Роль фінансового аналізу в управлінні фінансовою діяльністю підприємства.*
2. *Види фінансового аналізу*
3. *Предмет та об'єкти фінансового аналізу.*
4. *Метод фінансового аналізу*

Роль фінансового аналізу в управлінні фінансовою діяльністю підприємства.

Фінансовий аналіз – засіб пізнання фінансового механізму підприємства, процесів формування і використання фінансових ресурсів для здійснення діяльності. Це напрям економічного аналізу, який сприяє обґрунтуванню рішень в сфері фінансового управління. Як відомо, у процесі функціонування будь-якого підприємства циклічно відбувається:

- залучення необхідних ресурсів;
- з'єднання їх у виробничому процесі;
- реалізація виробленої продукції і одержання кінцевих результатів.

Тому укрупненим і відносно самостійним економічним об'єктом управління є грошові засоби (фінансові ресурси), значення управління якими ринкових умовах різко зростає, оскільки вони:

- єдиний ресурс, який легко трансформується у будь-який інший;
- є запорукою подальшого розвитку підприємства.

Від того, наскільки оптимальним є співвідношення між складовими ресурсного потенціалу підприємства, наскільки ефективно та доцільно грошові кошти трансформуються в основні та оборотні засоби, стимулюють робочу силу, залежать одержані фінансові результати, фінансове становище підприємства, а отже благополуччя власників та інших зацікавлених осіб.

Однією із ключових функціональних підсистем управління стає фінансове управління (менеджмент), яке вирішує такі основні питання:

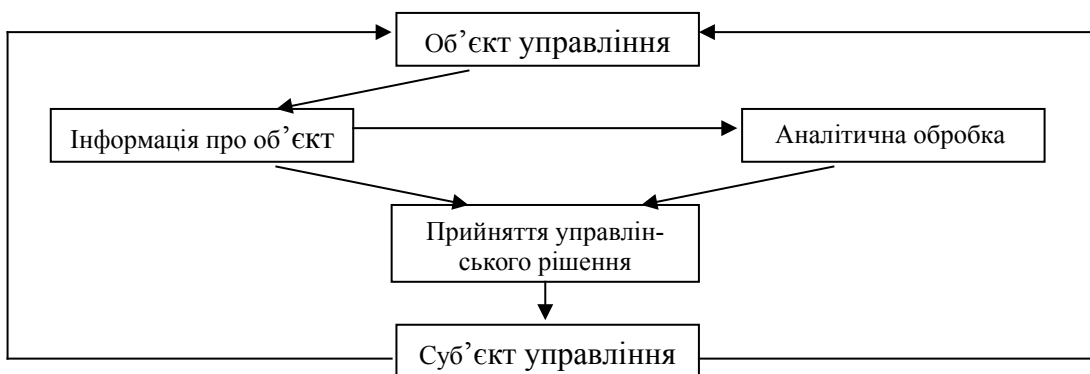
- якими повинні бути величина і оптимальний склад активів підприємства для досягнення поставленої мети;
- які джерела для цього повинні бути використані та їх оптимальний склад;
- як організувати поточне та перспективне управління фінансовою діяльністю для забезпечення фінансової стійкості та платоспроможності підприємства.

І якщо за словами американського економіста Е. Хелферта менеджмент – це наука задавати питання, то аналіз – наука, що дає обґрунтовані відповіді на них. У той же час, аналіз є однією з найважливіших функцій управління.

Процес прийняття управлінських рішень є скоріше не наукою, а мистецтвом. Результати аналітичних розрахунків не є єдиним і безумовним критерієм для прийняття управлінського рішення. Вони є лише керівництвом до дій, бо керівник приймає остаточне рішення з врахуванням інших компонент, таких як власний досвід, інтуїція, логіка, власна схильність до ризику, симпатії та ін. Як альтернатива, можливе прийняття рішення без здійснення будь-якого аналізу, однак при цьому зростає імовірність прийняття такого управлінського рішення, яке не тільки не сприятиме покращенню функціонуванню об'єкта, але виявиться фатальним для підприємства в даних умовах. Тому можна стверджувати, що значення аналізу зростає пропорційно до ціни помилки внаслідок відмови від його застосування.

Місце і роль фінансового аналізу в управлінні діяльністю показано на схемі 1.

Схема 1. Місце фінансового аналізу в системі управління

Види фінансового аналізу Економічний аналіз як спеціальна область наукових знань відповідно до змін у економіці зазнав значних змін. Значно прогресує, як у теоретичному, так і у прикладному плані, та його частина, яка спрямована на дослідження фінансових аспектів діяльності підприємства, тобто фінансовий аналіз.

Широта кола користувачів результатами цього аналізу підвищує його значимість.

У їх складі можна виділити такі групи:

- внутрішні (бухгалтерія, фінансовий, економічний відділ, відділ маркетингу та інші служби підприємства, кожен з яких використовує інформацію, виходячи зі своїх службових інтересів);
- зацікавлені (власники-акціонери, засновники, яким важливо знати рівень ефективності своїх вкладень, визначити розмір дивідендів та перспективи розвитку підприємства);
- сторонні (кредитори, постачальники, покупці, потенційні інвестори, податкові органи, органи державного управління, аудиторів та ін.)

Управлінський аналіз може бути тільки внутрішнім, а у фінансовому аналізі, відповідно до суб'єктів його проведення виділяють зовнішній та внутрішній аналіз.

Схема 1.2. Види аналізу господарської діяльності за суб'єктами проведення

Зовнішній аналіз Здійснюється працівниками фіскальних органів, аудиторських фірм, кредитних установ, органами статистики, державного управління, потенційними інвесторами, партнерами за даними фінансової звітності. Метою зовнішнього аналізу може бути оцінка доцільності надання позики, укладення партнерських угод, ефективності вкладень та інвестиційної привабливості щодо подальших інвестицій, повноти сплати податків, тощо. Завдання зовнішнього аналізу визначаються інтересами користувачів аналітичного матеріалу. Це:

- оцінка фінансових результатів;
- оцінка фінансово-майнового стану;
- аналіз фінансової стійкості, ліквідності балансу, платоспроможності підприємства;
- дослідження стану та динаміки дебіторської та кредиторської заборгованості;
- аналіз грошових потоків;
- аналіз ефективності вкладеного капіталу.

Зовнішній аналіз базується на оприлюдненій звітних даних, тобто його інформаційна база є досить обмеженою.

Внутрішнім аналізом займається дирекція підприємства з метою управління його діяльністю, спрямованого на оптимізацію фінансових результатів і поліпшення фінансового стану. Використовується вся доступна інформація. Результати аналізу можуть становити комерційну таємницю. Коло завдань значно розширюється і відповідає потребам фінансового управління (забезпечення ефективної діяльності, оптимальної структури активів, капіталу). Внутрішній аналіз використовує всю достовірну інформацію про стан справ на підприємстві, в тому числі доступну лише керівництву.

Внутрішній аналіз глибше досліджує причини фінансового стану, що склався, ефективність використання основних і оборотних засобів, взаємозв'язок показників обсягу, собівартості та прибутку з метою оптимізації фінансових результатів та поліпшення фінансового стану керованого об'єкта.

Комплексний (повний) аналіз передбачає вивчення всіх аспектів формування і використання фінансових ресурсів підприємства.

Тематичний аналіз обмежується вивченням лише окремих фінансових аспектів діяльності.

Експрес-аналіз – система регулярної оцінки найважливіших показників фінансового стану.

Поглиблений аналіз передбачає оцінку значного числа показників фінансового стану за даними фінансового, бухгалтерського та податкового обліку, здійснення факторного аналізу та інших спеціальних процедур.

Вертикальний аналіз показує структуру засобів підприємства та їх джерел. Розраховується питома вага кожного розділу балансу у його валюті, а також частка агрегованої групи чи статті у підсумку по розділу (групі). Оперування відносними показниками в порівнянні з абсолютними є більш наочним, крім того такий перехід дозволяє здійснювати міжгосподарські порівняння, а також при цьому певною мірою згладжується негативний вплив інфляційних процесів, які можуть суттєво спотворювати абсолютні показники і ускладнювати їх порівняння в динаміці.

Горизонтальний аналіз полягає у вивченні динаміки показників у часі. Під час його проведення розраховуються показники динаміки (відхилення, темпи зміни, інтенсивності зміни), за ряд періодів і визначаються загальні тенденції їх зміни. Це дозволяє аналізувати не тільки зміну окремих показників, але й прогнозувати їх зміну.

Вертикальний та горизонтальний аналізи доповнюють один одного. Тому на практиці часто будують аналітичні таблиці, які характеризують як структуру балансу, так і динаміку її показників.

Крім того, виділяють *попередній, оперативний та ретроспективний* фінансовий аналіз. Тобто аналіз застосовують для оцінки та діагностики стану об'єкта, прогнозування його розвитку, а також при виробленні та обґрунтуванні вибору варіантів тактичних та стратегічних управлінських рішень.

Предмет та об'єкти фінансового аналізу Фінансова діяльність підприємства в різних її аспектах і проявах вивчається і рядом інших дисциплін (теорією фінансів, фінансуванням, фінансовим менеджментом, фінансовим обліком, інвестуванням та іншими), кожна з яких знаходить у ній для дослідження свої специфічні сторони. *Предметом фінансового аналізу є причинно-наслідкові зв'язки, що виникають в процесі фінансово-господарської діяльності підприємств, яка характеризується спеціальною системою показників, що знаходять своє відображення у фінансовій звітності, обліку та інших джерелах про діяльність підприємства.* На відміну від об'єкта, предмет охоплює лише головні, найсуттєвіші з точки зору даної науки властивості та риси.

Об'єкт – категорія, пов'язана з означенням напрямку спрямування аналітичного дослідження. Залежно від рівня проведення (макро- і мікро- рівень), широти охоплення видів та аспектів діяльності, мети і завдань аналізу (комплексний, тематичний, експрес-аналіз та поглиблений) *об'єктами фінансового аналізу можуть бути фінансове становище держави*

(аналіз виконання Державного бюджету, динаміка інфляційних процесів), *галузі* (аналіз динаміки показників прибутковості підприємств галузі, ефективність зовнішньо-економічних операцій), *регіону* (аналіз ходу наповнення та використання місцевого бюджету, динаміка готівкової потреби в комерційних банках регіону), *вся фінансово-господарська діяльність підприємства або певні її сторони* (фінансовий стан та його динаміка, фінансові результати, ефективність використання оборотних засобів).

У тісному діалектичному зв'язку з категорією об'єкта аналізу (того, на що спрямоване дослідження) є поняття його суб'єктів (тих, що його проводять). До їх числа належать:

- зовнішні аналітики (інвестори, кредитори та кредитні установи, фіскальні органи, органи державного і наддержавного управління, аудиторські й консалтингові фірми, контрагенти (партнери), громадськість);
- внутрішні аналітики (власники, апарат управління, інший персонал суб'єкта господарювання).

Метод фінансового аналізу Досягнення мети кожної науки здійснюється завдяки властивому їй методу. Метод аналізу – це система теоретико-пізнавальних категорій, наукового інструментарію та регулятивних принципів дослідження об'єкта.

Категорії фінансового аналізу – це найбільш загальні, ключові поняття даної науки. До їх числа можна віднести: показник, фактор, модель, ставка, процент, дисконт, опціон, грошовий потік, ризик, важіль, та ін.

Науковий інструментарій (апарат) фінансового аналізу – це сукупність загальнонаукових і конкретно-наукових способів (прийомів, методик) дослідження фінансової діяльності господарюючих об'єктів.

Принципи фінансового аналізу регулюють процедурну сторону його методології і методики. До них відносяться: системність, комплексність, періодичність (регулярність), наступність, об'єктивність та ін.

Основним елементом методу науки є її науковий апарат. В теперішній час практично неможливо вичленити такі прийоми та способи, які властиві виключно одній науці. Це зумовлено взаємопроникненням наукових інструментаріїв різних наук. У фінансовому аналізі також використовуються прийоми, розроблені в межах тієї чи іншої економічної науки.

Існують і різні підходи до класифікації прийомів економічного аналізу.

Правомірною є класифікація на формалізовані та неформалізовані прийоми аналізу.

До неформалізованих прийомів відносять ті, що ґрунтуються на описі аналітичних процедур на логічному рівні, а не на суворих аналітичних залежностях. До них відносяться: експертних оцінок, сценаріїв, психологічні, морфологічні, порівняння, побудова систем показників, побудова систем аналітичних таблиць тощо. Їх застосування характеризується певним суб'єктивізмом, оскільки велике значення при цьому мають інтуїція, досвід та знання аналітика.

До формалізованих відносять ті, в основі яких суворо формалізовані аналітичні залежності. Їх в свою чергу можна класифікувати на:

Класичні прийоми економічного і фінансового аналізу: елімінування, балансовий, диференціальний, логарифмічний, інтегральний, простих та складних відсотків, дисконтування.

Традиційні прийоми економічної статистики: середніх та відносних величин, групування, графічний, індексний, ряди динаміки.

Математико-статистичні методи дослідження зв'язків: кореляційний аналіз, регресійний аналіз, дисперсійний аналіз, факторний аналіз, головних компонент, коваріаційний аналіз, кластерний аналіз та ін.

Економетричні методи: матричні методи, гармонічний аналіз, спектральний аналіз, теорії виробничих функцій, теорії міжгалузевого балансу.

Методи економічної кібернетики і оптимального програмування: системного аналізу, машинної імітації, лінійного програмування, нелінійного програмування, динамічного програмування, випуклого програмування та ін.

Методи дослідження операцій та теорії прийняття рішень: методи теорії графів, дерев, байєсовського аналізу, теорії ігор, масового обслуговування, сітьового планування і управління.

Безумовно, не всі із перерахованих прийомів і методів знаходять безпосереднє застосування в рамках курсу фінансового аналізу, оскільки основні результати досягаються при допомозі спеціальних фінансових інструментів і прийомів фінансового аналізу (горизонтальний та вертикальний аналіз, моделювання, факторний аналіз, коефіцієнтний аналіз, дисконтування), тим не менше, деякі їх елементи вже використовуються.

Основні типи моделей, що використовуються в фінансовому аналізі та прогнозуванні. Фінансовий аналіз проводиться при допомозі різного типу моделей, які дозволяють структурувати та ідентифікувати взаємозв'язки між основними показниками. Можна виділити три основних типи моделей: описові, предикативні та нормативні.

До описових Описові моделі, відомі також як моделі описового характеру, є основними для оцінки фінансового стану підприємства. До них відносяться побудова системи звітних балансів, подання фінансової звітності в різних аналітичних розрізах (в т.ч. шляхом агрегування статей), вертикальний та горизонтальний аналіз звітності, система аналітичних коефіцієнтів, аналітичні записки до звітності. Всі ці моделі ґрунтуються на інформації бухгалтерської звітності.

Предикативні моделі носять прогнозний характер. Використовуються для прогнозування доходів підприємства і його майбутнього фінансового стану. До них належать обґрунтування обсягів продажу з використанням методики маржинального аналізу, фінансових планів, платіжного календаря, моделі динамічного аналізу (жорстко детерміновані факторні моделі, стохастичні моделі), моделі ситуаційного характеру.

Нормативні моделі. Моделі цього типу дозволяють порівняти отримані результати діяльності підприємства з очікуваними, попередньо розрахованими, теоретично допустимими, бажаними. Ці моделі використовуються в основному у внутрішньому фінансовому аналізі. Їх суть зводиться до встановлення нормативів за кожною статтею витрат за технологічними процесами, видами продукції, центрами відповідальності з наступним аналізом відхилень фактичних даних від нормативів.

Модель факторної системи – це математична формула, що виражає реальні зв'язки між аналізованими явищами. У найбільш загальному вигляді вона може бути представлена так:

$$y = f(x_1, x_2, \dots, x_n), \text{ де:}$$

y-результативна ознака;

x_i -факторні ознаки.

Процес побудови аналітичного виразу залежності називають процесом моделювання досліджуваного явища. Існують два типи зв'язків, які піддаються дослідженню в процесі факторного аналізу: функціональні і стохастичні.

Зв'язок називається *функціональним*, або жорстко детермінованим, якщо кожному значенню факторної ознаки відповідає цілком не випадкове значення результативного показника. Прикладом є моделі, реалізовані в рамках системи факторного аналізу фірми "Дюпон".

Зв'язок називається *стохастичним* (імовірнісним), якщо кожному значенню факторної ознаки відповідають кілька значень результативної ознаки, тобто має місце певний статистичний розподіл. Прикладом такої залежності є регресійні рівняння, що застосовуються при розрахунку бета-коефіцієнтів для аналізу портфельних інвестицій.

Система називається жорстко детермінованою, якщо при заданих початкових умовах вона переходить у єдиний, визначений стан; система називається імовірнісною, якщо при тих самих початкових умовах вона може переходити у різні стани, що мають різні імовірності.

Аналіз в значній мірі базується на застосуванні жорстко детермінованих факторних моделей.

Розглядувані зв'язки можуть бути прямими та зворотніми. У першому випадку зростання (зменшення) факторної ознаки призводить до росту (зменшення) результативної. У

другому- навпаки. Зростання (зменшення) факторної ознаки призводить до зменшення (росту) результативної.

Зв'язок буває:

-адитивним $T = a + b + c$;

-мультиплікативним $T = a \times b \times c$;

-кратним $T = a/b$;

-комбінованим $T = a/(b + c)$.

При дослідженні зв'язків в аналізі вирішується декілька задач:

-встановлення факту наявності або відсутності зв'язку між аналізованими показниками;

-вимір щільності зв'язку;

-встановлення не випадкового характеру виявлених зв'язків;

-кількісна оцінка впливу зміни факторів на зміну результативного показника;

-виділення найбільш значимих факторів, що визначають поведінку результативного показника.

Тема 2. Інформаційне забезпечення фінансового аналізу

1. *Поняття інформаційного забезпечення фінансового аналізу та вимоги до нього.*
2. *Класифікація та характеристика основних груп інформації.*
3. *Фінансова звітність підприємств та основні вимоги до її формування.*
4. *Основні способи контролю достовірності економічної інформації.*

Поняття та принципи інформаційного забезпечення фінансового аналізу. Латинське слово інформація (informatio) в дослівному перекладі означає повідомлення, роз'яснення, виклад. Під *інформацією* розуміють впорядковані повідомлення про процеси та явища, що відбуваються у об'єкті, середовищі, сукупність будь-яких знань, даних. Її основна цінність полягає в подоланні ентропії (невизначеності), яка неминуче виникає при недостатності відомостей.

Корисність інформації для споживача вимірюється приростом ефекту його функціонування внаслідок реалізації її споживчої вартості.

У той же час на її отримання, обробку та зберігання витрачаються значні кошти, тому інформація має свою вартість.

Якісне професійне виконання та подання інформаційного продукту водночас підвищує його споживчу та економічну цінність.

Власники економічно цінної інформації повинні подбати про її раціональне використання, забезпечення цілісності та конфіденційності.

Під *інформаційним забезпеченням фінансового аналізу* розуміють неперервне постачання процесу оцінки стану об'єкта і вироблення варіантів оптимальних доцільних управлінських рішень інформаційними ресурсами за принципом системного підходу, який передбачає необхідну і достатню забезпеченість вхідними даними вихідної інформації, склад і зміст якої задається вимогами користувача. При системному підході визначаються основні цілі системи, досягненню яких повинні сприяти опрацьовувані вхідні дані та отримувана вихідна інформація. За цілями конструюється вся система, яка в даному випадку являє собою набір елементів і інформаційні зв'язки між ними, які забезпечують оптимальне керівництво функціонуванням підприємства.

Перед інформаційним забезпеченням аналізу висувуються такі завдання:

- визначити потребу в достовірній інформації з точки зору її своєчасності, необхідності та достатності для проведення глибокого аналізу;
- встановити методи виміру, джерела отримання, періодичність оновлення даних для аналітичних розрахунків;
- визначити порядок фіксації, трансформації, зберігання, руху та використання інформації, а також її перетворення в аналітичну інформацію, що відповідає потребам управління за змістом та обсягом;
- створити умови для злагодженого функціонування системи інформаційного забезпечення.

Лише раціональна система економічної інформації та обробка її за допомогою швидкодіючих машин забезпечують своєчасне надходження необхідних даних.

Застосування ЕОМ значно підвищує достовірність, оперативність, корисність, кратність та різнонаправленість використання інформації, проте воно змушує дотримуватись певних принципів при створенні та функціонуванні системи інформаційного забезпечення:

- вияв найефективнішого способу задоволення інформаційної потреби;
- об'єктивність відображення процесів;
- узгодженість інформації, що надходить з різних джерел (бухгалтерського, статистичного і оперативного обліку, планових даних), усунення її дублювання;
- оперативність інформації, що забезпечується застосуванням новітніх засобів зв'язку і передачі даних безпосередньо на сприймаючі пристрої ЕОМ;
- можливе обмеження обсягу первинної інформації і підвищення коефіцієнта її використання;

- кодування первинних даних з метою ефективного використання каналів зв'язку і перетворюючих пристроїв;
- розробка вдосконалення програмного забезпечення аналізу відповідно до потреб управління;
- економічність.

Застосування досконалішого технічного та програмного забезпечення (зростає швидкість та обсяг оперативної пам'яті, ефективні методи доступу до інформації, потужні операційні системи), а також принципово нова структура сучасних АСУ, реалізована в концепції "банку даних" (єдина структура інформаційного забезпечення, одноразова фіксація інформації при багатократності її використання, незалежність етапів організації та реорганізації бази даних для розв'язання функціональних задач), передбачають зростання ролі аналітичних робіт, реалізацію основного завдання аналізу в умовах використання обчислювальної техніки - забезпечення оптимальності управлінської діяльності.

Інформаційне забезпечення фінансового аналізу поділяється на такі групи:

а) змінна інформація:

- показники фінансової звітності;
- дані фінансового обліку;
- дані статистичної звітності;
- позасистемна фінансова інформація;

б) умовно-постійна інформація:

- нормативно-планова;
- довідкова.

Фінансова звітність У розділі 1. Закону України "Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні" № 996-ХІУ від 16 липня 1999р. наведено таке визначення: "... фінансова звітність – бухгалтерська звітність, що містить інформацію про фінансове становище, результати діяльності та рух грошових коштів підприємства за звітний період".

Користувачами фінансової звітності згідно закону є юридичні або фізичні особи, які потребують інформації про діяльність підприємств для прийняття рішень.

Метою фінансової звітності є надання користувачам для прийняття рішень повної, правдивої та неупередженої інформації про фінансове становище, результати діяльності та рух грошових коштів підприємства.

Розділ ІУ "Фінансова звітність" присвячено виключно питанням фінансової звітності. Так, статтею 11.п.1 визначено, що фінансова звітність складається на основі даних бухгалтерського обліку підприємств і підписується керівником та бухгалтером. У статті 11.п.2 сказано, що фінансова звітність підприємства (крім бюджетних установ, представництв іноземних суб'єктів господарської діяльності та суб'єктів малого підприємництва) включає:

- Баланс (форма № 1),
- Звіт про фінансові результати (форма № 2),
- Звіт про рух грошових коштів (форма № 3),
- Звіт про власний капітал (форма № 4)
- Примітки до звітів (форми № 5, 6).

Для представництв іноземних суб'єктів господарської діяльності та суб'єктів малого підприємництва (чисельністю працівників до 50 чол. або річний розмір обороту до 1 млн. грн.) встановлено скорочену за показниками фінансову звітність у складі балансу і звіту про фінансові результати.

Форми фінансової звітності підприємств визначаються Міністерством фінансів за погодженням з Держкомстатом України.

Форми фінансової звітності банків визначаються НБУ за погодженням з Держкомстатом України.

Форми фінансової звітності бюджетних установ – Державним казначейством України.

Вимогам до фінансової звітності підприємства присвячено ще і П(С)БО 1. Ним, зокрема, передбачено, що до складу квартальної звітності підприємства включаються ф.1. і ф.2 без приміток.

До даних фінансового обліку, які використовуються при проведенні фінансового аналізу підприємства, відносяться дані обліку за рахунками

7-го класу Доходи і результати діяльності;

8-го класу Витрати за елементами;

9-го класу Витрати діяльності Плану рахунків бухгалтерського обліку

і окремих рахунків 2-го класу, особливо р.23 “Виробництво”, реєстри бухгалтерського обліку Журнали 1-7, відомості та інша доречна інформація.

Для проведення фінансового аналізу можуть бути використані дані статистичної такі як, ф.№ 22 “Основні показники, які комплексно характеризують господарську діяльність підприємства”, ф.№ 1-Б термінова (місячна) “Звіт про фінансові результати і дебіторську та кредиторську заборгованість” та ін.

Позасистемна – матеріали усних опитувань, проведених анкетувань, спостережень, актів ревізій, висновків аудиторських фірм, декларацій, що подаються підприємствами до податкових органів.

Нормативно-планова інформація: Законодавчі акти з питань регулювання фінансової діяльності підприємства (Закони, Постанови Верховної Ради і Уряду, Міністерства фінансів України, Держкомстату, інструктивні матеріали, фінансовий план підприємства – частина бізнес-плану).

До довідкової інформації можна віднести різного роду довідники (кореспонденції рахунків, амортизаційних відрахувань, таблиця співставності показників фінансової звітності, норматив власних оборотних засобів,), які часто знаходяться у зручному для використання при комп’ютерній обробці інформації вигляді.

Фінансова звітність та основні вимоги до її формування.

Економічна характеристика Балансу підприємства.

Основним джерелом аналізу фінансового стану підприємства є баланс, який складається на основі П(С)БО № 2 “Баланс”. У цьому стандарті визначено зміст і форму балансу та загальні вимоги до розкриття його окремих статей. Баланс сформовано у горизонтальному одноступеневому форматі і складається він з двох таблиць (актив і пасив), залишки в яких вказують на дві дати(початок і кінець року), що забезпечує аналітичність цієї форми фінансової звітності. Між їх підсумками (валютою) повинна бути рівність. В активі відображають вартість майна підприємств та його боргових прав, а у пасиві – джерела формування майна та покриття боргових прав.

В активі виділено такі розділи:

I. Необоротні активи.

II. Оборотні активи.

III. Витрати майбутніх періодів.

У пасиві:

I. Власний капітал.

II. Забезпечення наступних витрат і платежів.

III. Довгострокові зобов’язання.

IV. Поточні зобов’язання.

V. Доходи майбутніх періодів.

Звіт про фінансові результати

Є основним джерелом інформації для проведення аналізу прибутку підприємства та чинників його зміни. Зміст, форму та основні вимоги до розкриття статей цієї форми звітності наведено у П(С)БО 3. Аналітичні можливості звіту у порівнянні з попередніми формами аналогічного звіту дещо покращились за рахунок наведення для порівняння поряд з

показниками звітнього періоду аналогічних за попередній. Зокрема, згідно цього стандарту, звіт складається з 3 розділів:

I. Фінансові результати.

II. Елементи операційних витрат.

III. Розрахунок показників прибутковості акцій.

Перші два розділи заповнюються всіма підприємствами, незалежно від форми власності та підпорядкування, а III – акціонерними товариствами.

I р. Кінцевий фінансовий результат підприємства за звітний період відображається через показник чистого прибутку (збитку). У діяльності підприємства відособлено визначають фінансові результати від звичайної діяльності та надзвичайних подій. У складі звичайної діяльності виділяють:

- операційну (основну та інші види діяльності, які не є інвестиційною чи фінансовою);
- іншу діяльність (фінансову та інвестиційну).

Шляхом співставлення доходів і витрат послідовно виводять такі фінансові результати:

- валовий прибуток (збиток);
- фінансовий результат від операційної діяльності (прибуток або збиток);
- фінансовий результат від звичайної діяльності до оподаткування (прибуток або збиток);
- фінансовий результат від звичайної діяльності (прибуток або збиток);
- чистий прибуток (збиток).

У II р. наводяться дані про витрати підприємства, пов'язані з його операційною діяльністю в розрізі окремих груп витрат:

- матеріальні витрати;
- витрати на заробітну плату
- витрати на соціальні заходи;
- амортизація;
- інші операційні витрати.

III-й р. заповнюють тільки АТ. У ньому показують в динаміці (в порівнянні з попереднім періодом) такі показники:

- середьорічна кількість простих акцій;
- прибуток на одну просту акцію;
- дивіденди на одну просту акцію

Звіт про рух грошових коштів (річна форма звітності) ф.№ 3

Зміст і форма звіту та загальні вимоги до розкриття його статей визначаються П(С)БО 4. В даній формі звітності відображають рух грошових коштів підприємства протягом звітнього періоду в результаті видів його діяльності:

- операційної;
- інвестиційної;
- фінансової.

До інвестиційної діяльності відносять операції з придбання та реалізації необоротних активів, а також тих фінансових інвестицій, які не є складовою частиною еквівалентів грошових коштів.

Фінансова діяльність – діяльність, яка призводить до змін розміру і складу власного та позикового капіталу підприємства.

Особливістю складання даного звіту є те, що в ньому відображається тільки рух у результаті грошових операцій. Поза цим звітом залишаються негрошові операції (отримання активів шляхом фінансової оренди, бартерні операції, придбання активів шляхом емісії акцій, взаємозалік тощо).

Звіт про власний капітал (річна форма звітності) ф.№ 4

Зміст, форма звіту та загальні вимоги до розкриття його статей визначаються П(С)БО 5. У цьому звіті розкриваються зміни у складі власного капіталу, підприємства протягом звітного періоду. Для забезпечення порівняльного аналізу інформації підприємства повинні додавати до річного звіту звіт про власний капітал за попередній рік.

Згідно чинних стандартів обліку і звітності власний капітал підприємства це – частина в активах, що залишається після вирахування його зобов'язань.

Основні способи контролю достовірності економічної інформації. Перевірка достовірності вхідної економічної інформації є одним з найважливіших етапів організації аналітичної роботи. Оцінка доброякісності джерел інформації має важливе значення, адже при використанні хибних чи спотворених вхідних даних аналітик неодмінно дійде неправильних висновків, які можуть бути покладені в основу хибних управлінських рішень і в кінцевому випадку завдати збитку господарській діяльності. Достовірна аналітична база додає доказової сили висновкам, сформульованим за результатами її дослідження.

Якість аналітичної інформації виявляють як при підготовці до проведення аналізу, так і в ході його. По можливості, матеріали, що відібрані для аналізу, піддають перевірці з формальної сторони - технічній, логічній, арифметичній і по суті - достовірності їх змісту.

Зміст технічної перевірки полягає у встановленні відповідності звітності затвердженим (чинним) формам, наявності необхідних форм, аркушів, таблиць, правильності заповнення документів, повноти реквізитів, наявності печаток, штампів і підписів уповноважених посадових осіб, належним чином оформлених приміток про виправлення помилок і т.п.

При проведенні логічної перевірки встановлюють відповідність змісту показників одиницям виміру, допустимим величинам, цифрам, перенесеним з інших документів, справедливість найсуттєвіших ув'язок показників.

Суть арифметичної перевірки полягає у з'ясуванні правильності підбиття підсумків, справедливості результатів підрахунків. Так, сума питомих ваг окремих елементів цілого не може перевищувати 100%, значення деяких коефіцієнтів не більше одиниці, сума коефіцієнтів зносу і придатності повинна дорівнювати одиниці.

Метою перевірки за суттю є найглибше встановлення доброякісності даних та їх відповідності об'єктивній дійсності. Стосовно планово-нормативних даних перевіряють їх оптимальність, відповідність наведених показників у статистичній та бухгалтерській звітності, обґрунтованість, прогресивність і оптимальність нормативів і норм. У обліково-звітній інформації - наступність і співставність звітних і планових даних, правильність і своєчасність відображення в обліку і звітності господарських операцій, повноту, якість і терміни проведення інвентаризацій, документальних ревізій, здійснюють взаємну вивірку даних по розрахунках з фінансовими та кредитними установами, покупцями і постачальниками.

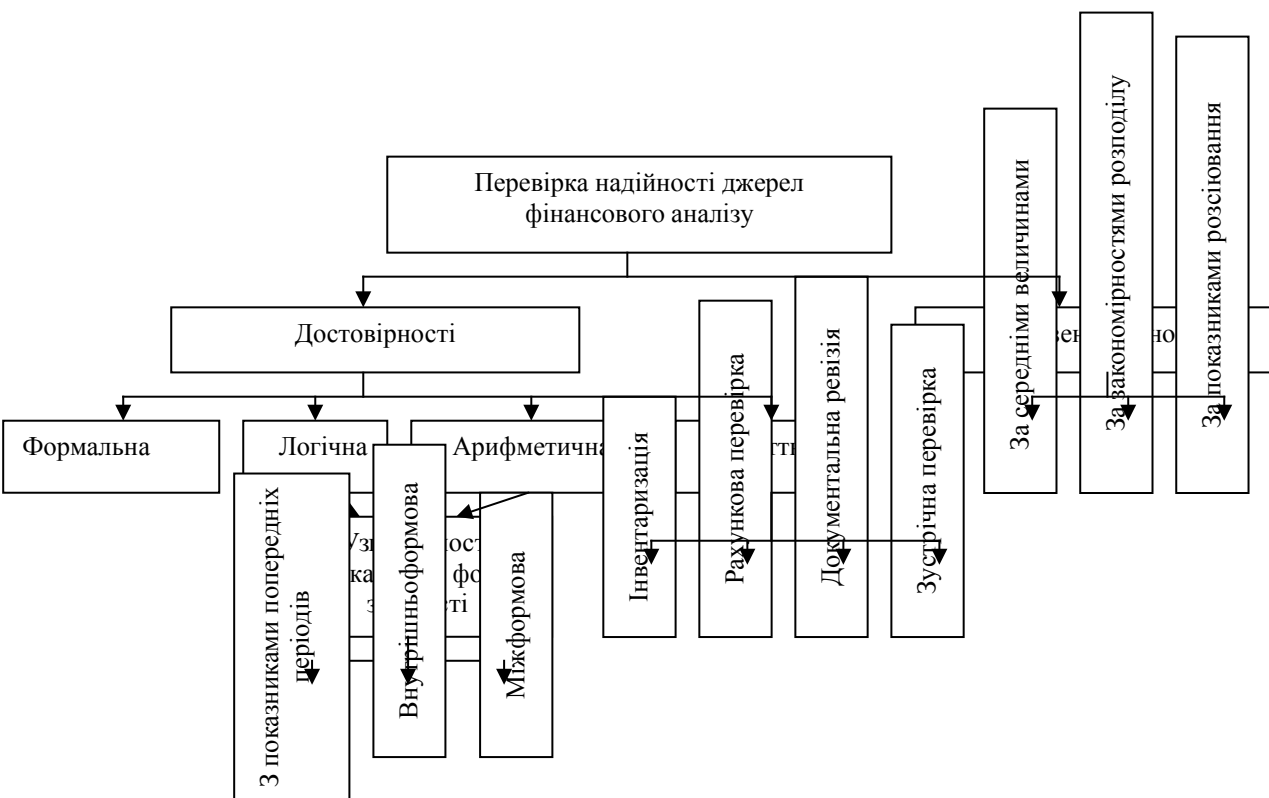

Рис. 2.1. Основні способи перевірки надійності інформаційних джерел аналізу

Таким чином аналіз виконує свої контрольні функції стосовно планування і обліку, сприяючи їх обґрунтованості та достовірності і, як ніяка інша управлінська функція, спроможний оцінити рівень системи інформаційного забезпечення управління.

Особливого значення набуває перевірка доброякісності зовнішніх звітів. Форми бухгалтерської та статистичної звітності повинні бути заповнені у відповідності з чинними інструкціями по складанню звітності, представлені у відповідні органи з додержанням термінів, обсягів і за встановленими формами. При перевірці виявляють як витримані ці терміни, чи відповідають звітні таблиці встановленим зразкам, чи правильно вони оформлені. Наступним кроком є перевірка узгодженості сум у різних формах звітності, співставність показників.

Значна кількість показників у різних формах звітності повторюється, або пов'язується між собою певною функціональною залежністю. Тому при перевірці вони повинні обов'язково співпадати або узгоджуватися. Логічну і арифметичну взаємопов'язаність показників звіту оцінюють на основі таблиць, розроблених Управлінням методології бухгалтерського обліку. Зміст таблиць порівнянності показників типових форм річного звіту постійно уточнюється у відповідності із змінами у змісті звітів.

Ретельно організована перевірка джерел, які залучаються для аналізу, потребує певних зусиль, однак вони виправдовують себе тим, що забезпечують об'єктивну оцінку, повноцінні висновки, дійсно обґрунтовані управлінські рішення.

**Змістовий модуль 2 Аналіз фінансового стану підприємства.
Тема 3. Аналіз активів підприємства**

1. *Поняття, значення, завдання та джерела аналізу фінансового стану підприємства.*
2. *Значення, завдання та джерела даних аналізу активів.*
3. *Загальна оцінка обсягу, складу та структури активів підприємства.*
4. *Аналіз необоротних активів (основного капіталу).*
5. *Аналіз оборотного капіталу:*
  - 5.1. *аналіз ефективності використання матеріальних оборотних активів.*
  - 5.2. *аналіз засобів в розрахунках (боргових прав) підприємства.*
  - 5.3. *аналіз грошових коштів та їх еквівалентів.*

Поняття, значення, завдання та джерела аналізу фінансового стану підприємства.

Фінансовий стан – комплексна характеристика фінансово – господарської діяльності, виражена системою показників, що відображають наявність, розміщення, забезпеченість і використання фінансових ресурсів підприємства. Фінансовий стан може бути кваліфікований за ступенем стійкості, який характеризують здатність підприємства до відтворення діяльності за рахунок власних джерел, залежність від зовнішніх джерел фінансування, ступінь фінансового ризику при інвестуванні чи кредитуванні.

У ринковій економіці нормальне функціонування підприємств, ефективність їх роботи значною мірою залежить від стабільного фінансового стану, адже лише за цих умов підприємства зможуть виконувати свою виробничу програму, забезпечувати своєчасність і повноту розрахунків з постачальниками, працівниками, бюджетом, банками тощо. Отже аналіз показників фінансового стану має винятково важливе значення. Факторами формування фінансового стану є забезпеченість підприємства фінансовими ресурсами та структура авансованого капіталу, раціональна структура активів та їх оптимальна оборотність, рентабельність діяльності, своєчасність та повнота розрахунків.

При аналізі фінансового стану здійснюють такі завдання:

1. *Загальна оцінка змін, що відбулися у обсязі, складі та структурі майна підприємства в цілому і в розрізі його груп, виявлення причин, що їх зумовили, оцінку зміни темпів зростання мобільних (оборотних) та необоротних активів з позиції сповільнення або прискорення оборотності капіталу, підвищення або зниження ліквідності майна;*
2. *Оцінка зміни обсягу, складу та структури джерел коштів формування майна підприємств в цілому та в розрізі груп, з позицій зміни частки в складі цих джерел власних коштів (капіталу), в тому числі власних оборотних коштів, і залучених в оборот сторонніх коштів (зобов'язань підприємства);*
3. *Розрахунок показників фінансової стійкості та оцінка їх зміни, виявлення напрямків зміцнення фінансової стійкості підприємства;*
4. *Оцінка ефективності використання підприємством його оборотних активів, визначення причини сповільнення (прискорення) їх оборотності та вплив її зміни на фінансову стійкість підприємства у формі додаткового залучення (вивільнення) в зв'язку з цим коштів в оборот підприємства;*
5. *Аналіз стану розрахунків, виявлення причин зміни обсягів, складу та структури дебіторської та кредиторської заборгованості, особливо їх простроченої частини;*
6. *Оцінка стану платоспроможності та ліквідності підприємства та виявлення основних напрямків поліпшення ліквідності його активів;*
7. *Оцінка зміни складу і структури грошових потоків підприємства, визначити вплив потоків від окремих видів діяльності на зміну залишків грошових коштів протягом звітного періоду.*

8. На основі проведеного аналізу визначити можливі шляхи зміцнення фінансового стану підприємства та дати рекомендації керівництву по їх реалізації в подальшій діяльності.

Для проведення аналізу фінансового стану використовують такі джерела даних:

- Фінансова звітність підприємства (ф.1 "Баланс", ф.2 "Звіт про фінансові результати", ф. 3 "Звіт про власний капітал", ф.4 "Звіт про рух грошових коштів", ф.5 "Примітки до річної фінансової звітності");
- Статистична звітність (ф. 1-Б "Звіт про фінансові результати, дебіторську та кредиторську заборгованість).
- Дані фінансового обліку (за окремими синтетичними та аналітичними рахунками, реєстри бухгалтерського обліку (журнали – ордери, відомості, первинні документи);
- Фінансовий план підприємства, платіжний календар, наказ про облікову політику підприємства.
- Позасистемна інформація (результати ревізій, перевірок аудиторських фірм, дані обстежень, спеціальних спостережень, засобів масової інформації, матеріали нарад тощо).

Аналіз обсягу, складу, структури та ефективності використання активів підприємства Аналіз фінансового стану підприємства доцільно розпочинати з проведення загальної оцінки тих якісних змін, що відбулися протягом звітного періоду в складі та структурі його майна та боргових прав. Для цього використовують дані активу балансу, приміток до річної фінансової звітності, а для глибшого аналізу – дані бухгалтерського обліку за рахунками необоротних і оборотних активів підприємства.

Залежно від мети та завдань такої аналіз здійснюють з різним рівнем деталізації, акцентуючи увагу на тих складових майна, які найбільшою мірою цікавлять аналітика з точки зору цільової орієнтації аналітичного дослідження (пропорції між основним і оборотним капіталом, наявність та структура виробничого потенціалу підприємства, частка реального інвестування в необоротних активах, частка довгострокових і поточних боргових прав підприємства). Відповідно до цього здійснюють агрегування статей активу балансу і формують відповідні показники аналітичної таблиці.

Як правило, для здійснення загальної оцінки майна у складі активів виділяють такі групи:

- Необоротні активи;
- Оборотні активи;
- Витрати майбутніх періодів.

В основу цього поділу покладено строк та характер використання активів у діяльності та їх ступінь ліквідності (необоротні активи використовуються протягом періоду, що триває більше одного року, багатократно приймають участь у виробничому процесі, одночасно вони є низько ліквідними; оборотні активи мають менший термін використання, споживаються повністю, є більш ліквідними; певну специфіку мають і витрати майбутніх періодів).

Оборотні активи доцільно поділити на такі підгрупи залежно від ступеня їх ліквідності:

- Запаси і витрати (матеріальні оборотні засоби);
- Засоби в розрахунках (дебіторська заборгованість, векселі одержані);
- Поточні фінансові активи (грошові кошти та їх еквіваленти, поточні фінансові інвестиції).

Відповідно до такого поділу майна підприємства здійснюється аналіз його обсягу, складу та структури, для проведення якого за даними активу балансу доцільно скласти таку аналітичну таблицю:

Оцінка зміни складу та структури майна підприємства
за _____ період

Групи активів	На початок періоду	На кінець періоду	Відхилення
1. Необоротні активи, тис. грн.			
у % до обсягу майна			
2. Оборотні активи, тис. грн.			
у % до обсягу майна			
2.1. Запаси і витрати, тис. грн.			
у % до обсягу оборотних активів			
2.2. Засоби в розрахунках, тис. грн.			
у % до обсягу оборотних активів			
2.3. Поточні фінансові активи, тис. грн.			
у % до обсягу оборотних активів			
3. Витрати майбутніх періодів, тис. грн.			
у % до обсягу майна			
4. Всього майна, тис. грн.			

Дані цієї таблиці дозволяють здійснити детальну оцінку змін, що відбулися у майні підприємства, складі та структурі груп та підгруп активів, зробити висновки про тенденції зміни та їх можливий вплив на діяльність підприємства.

Як позитивну тенденцію слід розцінити зростання обсягу майна та боргових прав підприємства за аналізований період, а у його складі – зростання обсягу та питомої ваги оборотного капіталу, що в загальному випадку є індикатором мобільності активів і фактором підвищення оборотності капіталу підприємства.

Оборотність капіталу залежить від частки у ньому оборотного капіталу та оборотності оборотного капіталу. Органічна будова капіталу (співвідношення між необоротними та оборотними активами), - теоретично прийнятним вважають середнє значення 50/50, - значною мірою зумовлюються галузевими особливостями, організаційно – технічним рівнем виробництва, стадією життєвого циклу, інвестиційною політикою підприємства, загально – економічною ситуацією, специфічними умовами діяльності. Зростання оборотного капіталу повинно відбуватись не за рахунок недоінвестування в основний, а поряд з ним.

При проведенні аналізу зміни складу і структури майна підприємства слід враховувати те, що певні зміни відбуваються і у складі виробничого потенціалу, тобто відображаються на здатності підприємства здійснювати свою виробничу програму. Тому за даними активу балансу доцільно проаналізувати зміни у тій вартості майна, яка визначає виробничий потенціал (основні засоби, виробничі запаси і незавершене виробництво). Визначають його обсяг та структуру на початок і на кінець періоду, а також відхилення, на підставі якого роблять висновки про зміни у виробничому потенціалі.

Коефіцієнт реальної вартості засобів виробничого призначення в майні розраховується як частка від ділення чистої вартості засобів, що характеризують виробничий потенціал, на вартість майна. Зниження цього коефіцієнта свідчить про втрату потенційних виробничих можливостей.

Крім того для аналізу майнового стану підприємства застосовують такі показники:

Коефіцієнт реальної вартості основних засобів у вартості майна як відношення залишкової вартості основних засобів до вартості майна. Динаміка цього показника свідчить про стан матеріально-технічної бази та інвестиційну політику підприємства.

Коефіцієнт зносу основних засобів Показує частку вартості основних засобів, що не перенесена на витрати в попередніх періодах. Високе значення цього коефіцієнта свідчить про незначну перспективну придатність основних засобів.

Частка активної частини основних засобів. Під активною частиною розуміють машини, обладнання, транспортні засоби. Ріст цього показника в динаміці звичайно розцінюється як позитивна тенденція.

Коефіцієнт реальної вартості засобів виробничого призначення в майні розраховується як частка від ділення чистої вартості засобів, що характеризують виробничий потенціал (основні засоби, виробничі запаси і незавершене виробництво), до вартості майна. Зниження цього коефіцієнта свідчить про втрату потенційних виробничих можливостей.

Оцінка лівостороннього ризику. Ризик, пов'язаний із змінами в структурі активів прийнято називати лівостороннім, оскільки ці активи знаходяться у лівій частині балансу. При формуванні структури активів підприємства для забезпечення ними фінансово – господарської діяльності підприємство зустрічається з цілим комплексом ризиків. Особливо гостро відчутними є ризики втрати ліквідності, зниження ефективності роботи, кредитний, а для підприємств-імпортерів сировини - валютний.

Ризик зниження ліквідності пов'язаний із зниженням обсягів і частки в балансі підприємства високо та швидколіквідних активів (грошових коштів та їх еквівалентів, засобів в розрахунках). В той же час надмірне зростання дебіторської заборгованості, особливо невинуватеної призводить до втрати ліквідності і навіть зупинки діяльності.

З ризиком зниження ефективності (прибутковості) діяльності підприємство стикається при недостатності грошових коштів, недостатності виробничих запасів. Нестача грошових коштів для ведення поточної діяльності на випадок непередбачених обставин пов'язана з ризиком переривання виробничого процесу. Підприємство повинно мати достатньо сировини і матеріалів для виробничих потреб, готової продукції для виконання контрактів. У той же час надлишок поточних активів не генерує прибутку; внаслідок інфляції частина вартості монетарної складової втрачається; зайві запаси потребують витрат, пов'язаних з їх зберіганням; оборотні активи зазнають безповоротних втрат через природній убуток, недоброчесність персоналу, партнерів. У результаті погіршуються показники обертання капіталу, забезпеченості діяльності власним оборотним капіталом, послаблюється фінансова стійкість підприємства.

Завдання аналізу полягає у пошуку компромісу між прибутковістю та ліквідністю. Для цього необхідно здійснити детальний аналіз розділів та статей активу балансу, оптимізувати розмір та структуру поточних активів для забезпечення довгострокової виробничої та ефективної фінансової діяльності.

Необоротні активи – це вкладення коштів з довгостроковою метою в основні засоби, довгострокові фінансові інвестиції, нематеріальні активи. Якщо питома вага необоротних активів у структурі активів є значною (понад 40%), говорять про “важку” структуру активів, а якщо менше 40% - структуру активів кваліфікують як “легку”. Перший варіант свідчить про значні накладні витрати і високу чутливість до зміни обсягів виручки від реалізації продукції.

У ході аналізу необоротних активів визначається динаміка обсягу необоротних активів, темпів їх росту у порівнянні з темпами зміни обсягу випуску та реалізації продукції. Вивчається склад необоротних активів та їх структура. Доцільно оцінити ефективність використання загальної суми необоротних активів підприємства та в розрізі окремих складових.

Зростання суми і частки основних засобів у структурі активів і необоротних активів свідчить про зростання оснащення підприємства засобами виробництва, його виробничого потенціалу.

Поява і зростання сум у структурі необоротних активів за статтею довгострокові фінансові вкладення вказує на відволікання засобів із основної виробничої діяльності,

зменшення за цією статтею сприяє залученню фінансових засобів в основну діяльність підприємства і поліпшенню його фінансового стану. Якщо ж частка таких активів є незначною, то суттєвого впливу на фінансову стійкість це не справляє. Важливим аргументом на користь присутності такої позиції є значні вигоди, які підприємство очікує отримати від володіння нею. Доцільно також оцінити ліквідність таких інвестувань.

Наявність у складі активів підприємства нематеріальних активів непрямо характеризує обрану підприємством інноваційну стратегію, оскільки за цією статтею відображаються вкладені засоби у патенти, ліцензії, програмні продукти та іншу інтелектуальну власність.

У складі оборотних активів виділяють запаси, засоби у розрахунках (дебіторську заборгованість), грошові кошти та їх еквіваленти.

Значний вплив на фінансовий стан підприємства справляють запаси. З метою нормального ходу виробництва і збуту запаси повинні бути оптимальними. Нагромадження значних запасів свідчить про спад активності підприємства, сповільнення оборотності оборотного капіталу. У той же час брак відповідних запасів також негативно впливає на фінансове становище підприємства, оскільки скорочується виробництво продукції, зменшується надходження прибутку. У ході аналізу визначають динаміку суми запасів та їх структури, визначається ефективність використання різних видів запасів та їх загальної суми за показниками оборотності. Вивчається динаміка витрат, пов'язаних з обслуговуванням запасів.

Дебіторська заборгованість – заборгованість юридичними та фізичними особами внаслідок минулих подій певних сум грошових коштів, їх еквівалентів, або інших активів. Значні обсяги дебіторської заборгованості можуть бути наслідком збільшення обсягів продажу, зростання товарного кредитування покупців, низької платоспроможності партнерів і призводять до відволікання коштів підприємства, їх вилучення з реального обороту, нестачі оборотного капіталу для формування запасів і здійснення витрат, сповільнення показника оборотності капіталу, зниження прибутковості діяльності, зростання ризику неповернення боргів.

При аналізі здійснюють оцінку обсягу дебіторської заборгованості, її динаміки та частки в оборотному та сукупному капіталі, інвестованому в діяльність. Вивчають склад і структуру дебіторської заборгованості за термінами погашення, розраховують частку простроченої, а у її складі сумнівної та безнадійної. Розраховують і аналізують оборотність дебіторської заборгованості, тривалість обороту (час між відвантаженням товарів і отриманням за них грошових коштів). Зниження цього показника свідчить про прискорення інкасації дебіторської заборгованості як позитивний факт у діяльності підприємства.

У ході аналізу грошових коштів підприємства здійснюють оцінку складу, структури та їх динаміки у складі оборотних активів, визначається оптимальний запас готівкових коштів, вивчається динаміка обсягу і частки короткострокових фінансових вкладень у грошових активах, показники їх прибутковості.

Тема 4. Аналіз джерел формування капіталу підприємства

1. *Значення, завдання та джерела даних аналізу капіталу підприємства.*
2. *Загальна оцінка обсягу, складу та структури капіталу підприємства.*
3. *Поняття фінансового ризику та його оцінка. Фінансовий важіль.*
4. *Ціна і структура капіталу. Оцінка зваженої ціни капіталу.*
5. *Аналіз власного капіталу. Оцінка забезпеченості підприємства власним капіталом.*
6. *Аналіз стороннього капіталу.*
  - 6.1. *Аналіз кредиторської заборгованості підприємства.*

У ході аналізу доцільно здійснити оцінку зміни обсягу, складу та структури джерел коштів формування майна підприємств в цілому та в розрізі груп, з позицій зміни частки в складі цих джерел власних коштів (капіталу), в тому числі власних оборотних коштів, і залучених в оборот сторонніх коштів (зобов'язань підприємства). Для аналізу використовують інформацію пасиву Балансу. Залежно від мети та завдань такий аналіз здійснюють з різним рівнем деталізації, акцентуючи увагу на певних складових капіталу, які найбільшою мірою цікавлять аналітика з точки зору аналізу. Відповідно до цього здійснюють агрегування статей і формують відповідні показники аналітичної таблиці.

Як правило, для здійснення загальної оцінки джерел засобів у складі пасиву виділяють такі групи:

- Власний капітал;
- Прирівняний до власного капітал;
- Сторонні, (позичені кошти, зобов'язання) підприємства.

В основу цього поділу покладено ознаку власності та тривалості надання у розпорядження підприємства. Власний капітал, це частина активів підприємства, яка залишається в його розпорядженні після вирахування його зобов'язань. Власний капітал – власні джерела фінансування підприємства, які без визначення терміну повернення внесені його засновниками (учасниками), дарчий капітал, накопичені впродовж строку існування підприємства суми реінвестованого чистого прибутку. Зобов'язання – це заборгованість підприємства, яка виникла внаслідок минулих подій і погашення якої, як очікується, призведе до зменшення ресурсів підприємства, що втілюють у собі економічні вигоди. Особливий інтерес становить так званий прирівняний до власного капітал. До його складу відносять П р. пасиву “Забезпечення наступних платежів та цільове фінансування” а також У р. пасиву “Доходи майбутніх періодів”. Ці джерела можуть бути прирівняними до власних на підставі того, що вони надані підприємству або безповоротно, або перебуватимуть у його розпорядженні до настання певної події в майбутньому, час якої чітко не визначений. Додатковим аргументом на користь такого віднесення, є використання для обліку забезпечень того ж класу рахунків, що й для власного капіталу, відображення операцій по їх обліку у спільному реєстрі (журналі – ордері).

Сторонні кошти доцільно поділити на такі підгрупи залежно від їх видів:

- Довгострокові зобов'язання;
- Короткострокові позики;
- Поточні пасиви (зобов'язання).

Відповідно до такого поділу джерел формування майна підприємства здійснюється аналіз їх обсягу, складу та структури, для проведення якого за даними пасиву балансу доцільно скласти таку аналітичну таблицю:

Таблиця 4.2.

**Оцінка зміни складу та структури джерел формування
майна підприємства**

Групи пасивів	На початок періоду	На кінець періоду	Відхилення
1. Власний капітал, тис. грн.			
у % до обсягу джерел засобів			
2. Прирівняний до власного капітал, тис. грн.			
у % до обсягу джерел засобів			
2.1. Забезпечення наступних витрат, платежів, тис. грн.			
у % до обсягу прирівняних джерел засобів			
2.2. Доходи майбутніх періодів, тис. грн.			
у % до обсягу прирівняних джерел засобів			
3. Позичені кошти, тис. грн.			
у % до обсягу джерел засобів			
3.1. Довгострокові зобов'язання, тис. грн.			
у % до обсягу позичених коштів			
3.2. Короткострокові позики, тис. грн.			
у % до обсягу позичених коштів			
3.3. Поточні пасиви (зобов'язання), тис. грн.			
у % до обсягу позичених коштів			
Усього джерел засобів, тис. грн.			

Дані цієї таблиці дозволяють здійснити детальну оцінку змін, що відбулися у джерелах засобів підприємства, складі та структурі груп та підгруп пасивів, зробити висновки про тенденції зміни та їх можливий вплив на діяльність підприємства.

Показник загальної вартості джерел засобів дає узагальнюючу вартісну оцінку джерел формування активів, що відображені в балансі підприємства. Ріст цього показника свідчить про нарощування авансованого капіталу і заслуговує позитивної оцінки. Тому як позитивну тенденцію слід розцінити зростання обсягу джерел засобів, а у їх складі – зростання обсягу та питомої ваги власного або власного у сумі з прирівняним до власного капіталу, що в загальному випадку є індикатором зміцнення фінансової стійкості підприємства, послаблення його залежності від зовнішніх джерел фінансування.

У той же час, виключне використання власного капіталу підприємствами в сучасних умовах є практично неможливим через діючу систему взаємних розрахунків, а з другого боку, - недоцільним через відмову від використання переваг системи кредитування, оскільки при цьому збільшуються фінансові можливості підприємства.

У загальному випадку вважається оптимальним співвідношення між власним капіталом та зобов'язаннями підприємства у пропорції 50/50. Однак, в кожній конкретній ситуації структура джерел засобів складається під впливом галузевих особливостей та індивідуальних умов діяльності (оборотність капіталу, рентабельність діяльності), загально – економічної ситуації (ставка дисконтування), умов та ціни залучення засобів з певних джерел тощо.

Оптимальна структура капіталу – це таке співвідношення власного і позиченого капіталів, при якому досягається найбільш оптимальна пропорція між фінансовою рентабельністю і фінансовою стійкістю, або зростає ринкова вартість підприємства. І хоча акціонери підприємства схильні до зростання частки позиченого капіталу, через позитивний її вплив на показник рентабельності власного капіталу, позикодавці ставляться до потенційних позичальників з високою часткою зобов'язань з обережністю, адже при такому кредитуванні зростає їх кредитний ризик.

Завданнями внутрішнього управлінського аналізу організації-емітента цінних паперів є: аналіз структури статутного капіталу; аналіз якісних параметрів цінних паперів емітента; аналіз дивідендної політики.

Аналіз структури акціонерного капіталу значною мірою визначається характером утворення акціонерного товариства (в наслідок приватизації державного чи муніципального майна чи поза приватизацією).

Для товариств, утворених у ході приватизації, здійснюється у такому порядку: за категоріями акцій (звичайні, привілейовані), в межах категорій за кількістю та за номінальною вартістю, за кількістю конвертованих привілейованих акцій у звичайні, за кількістю викуплених акцій окремих категорій за період. Згідно встановленого законодавством порядку привілейовані акції не можуть бути випущені на суму, яка перевищує 10% статутного фонду акціонерного товариства. Такий аналіз в деякій мірі є засобом оцінки відповідності дій товариства-емітента нормам приватизаційного законодавства. Значення кожного елемента власного капіталу (статутний капітал, додатково вкладений капітал, інший додатковий капітал, резервний капітал, нерозподілений прибуток (непокритий збиток), неоплачений капітал, вилучений капітал) за даними балансу потрібно оцінити за показниками питомої ваги до підсумку капіталу та у валюті балансу, а також прослідкувати їх динаміку за звітний період.

Значення статутного капіталу в діяльності підприємства визначається за такими відносними показниками капіталу: частка сплаченого капіталу за мінусом вилученого у зареєстрованому, темпи зміни статутного та власного капіталу, питома вага статутного капіталу у власному капіталі, у валюті балансу та темпи її зміни, розмір статутного капіталу на одного акціонера, розмір статутного капіталу на одну акцію. При наявності відповідних джерел, доцільно проаналізувати тенденції у зміні суми капіталу за ряд попередніх періодів та виявити вплив факторів на її формування.

Детальніший аналіз структури акціонерного капіталу здійснюється за даними синтетичного і аналітичного обліку до рахунку 40 “Статутний капітал” у такому порядку: за видами акцій (звичайні, привілейовані, іменні та на пред’явника), в межах видів за кількістю та за номінальною вартістю, за кількістю конвертованих привілейованих акцій у звичайні, за кількістю викуплених акцій окремих видів за період.

Ефективність використання власного капіталу характеризують показники чистої виручки від реалізації продукції на одну грн. середньої величини статутного, власного капіталу; чистого прибутку на одну грн. середньої величини статутного, власного капіталу; розміру чистого та прибутку до розподілу в розрахунку на одну акцію та на одного акціонера.

Зміни, що відбуваються у складі акціонерного капіталу протягом звітного періоду, впливають на значення показників прибутковості акцій.

Чистий прибуток, що припадає на одну просту акцію, розраховують як відношення чистого прибутку, зменшеного на величину дивідендів за привілейованими акціями до середньозваженої кількості простих акцій, що перебувають в обігу. Для отримання середньозваженої кількості акцій слід помножити відповідну кількість акцій в обігу (+випущені – викуплені) помножити на кількість днів, протягом яких вони перебували в обігу.

Для розрахунку прибутку на потенційну просту акцію (розбавленого прибутку) слід скоригувати чисельник та знаменник цього розрахунку з урахуванням впливу потенційних простих акцій (фінансових інструментів, або інших контрактів, які дають право їхнім власникам на прості акції).

При аналізі дивідендної політики слід мати на увазі, що в ринкових умовах співвідношення розподілу чистого прибутку товариства серед акціонерів у вигляді дивідендів, реінвестованої частини прибутку та наявності нерозподіленого прибутку залежать від ряду чинників: характер утворення товариства, період функціонування, галузева приналежність, отримані фінансові результати, кількість розміщених привілейованих акцій та розмір дивідендів за ними, міркування щодо реінвестування. Аналіз структури статутного і резервного капіталів товариства, здійснюваний для прийняття оптимальних управлінських рішень на рівні самого товариства, необхідно доповнити аналізом якісних параметрів цінних паперів, що випускаються товариством.

Внутрішній аналіз позичених коштів підприємства-емітента у вигляді випущених облігаційних позик проводять у такій послідовності: розрахунок загальної суми облігаційної позики і відповідність її сукупної номінальної вартості величині статутного капіталу товариства або величині забезпечення; визначення загального числа випущених і розміщених облігацій за їх номінальною вартістю; в межах розміщених – визначення числа дисконтних або купонних облігацій; в межах розміщених дисконтних облігацій – розрахунок сумарної величини дисконту; в межах розміщених купонних облігацій – визначення сумарної величини майбутніх купонних виплат; частки облігацій з правом дострокового погашення; конвертованих у акції; за формами погашення та аналіз причин недорозміщення облігацій. Серед показників оцінки – курс облігації на вторинному ринку, поточна доходність.

Кредиторська заборгованість – боргові зобов'язання підприємства внаслідок розрахунків з покупцями, постачальниками, фінорганам, підрядниками, персоналом, органами соцстрахування, депонентами, підзвітними особами, тощо. Значні розміри кредиторської заборгованості призводять до самовільного перерозподілу оборотних засобів між підприємствами, ослаблення їх фінансової стійкості, посилення фінансового ризику.

Аналіз слід розпочинати з визначення обсягу кредиторської заборгованості, його динаміки, а також частки цього виду зобов'язань в загальному їх обсязі та у валюті балансу.

Далі слід вивчити склад і структуру за окремими видами та строками виникнення. Особливу увагу слід приділити співвідношенню між допустимою та невиправданою заборгованістю. Оцінюють якість кредиторської заборгованості на основі частки в ній вексельної форми розрахунків.

Розраховують і аналізують показники обертання кредиторської заборгованості. Коефіцієнт обертання кредиторської заборгованості показує рівень використання комерційного кредиту, який надається підприємству, його зростання свідчить про прискорення оплати заборгованості, а зменшення – зростання оплати в кредит. Тривалість обороту кредиторської заборгованості відображає середній строк повернення боргів підприємством. Його зростання свідчить про збільшення терміну користування позиченим капіталом в обігу підприємства.

Здійснюють оцінку співвідношення між дебіторською та кредиторською заборгованістю підприємства. Ідеальним станом є врівноваженість між цими видами заборгованостей. Значне перекрыття дебіторською заборгованістю кредиторської свідчить про іммобілізацію власного капіталу в дебіторську заборгованість. Якщо кредиторська заборгованість значно перевищує дебіторську, то це є ознакою нестабільного фінансового стану. Порівнюють і показники тривалості їх обертання. Співставність їх рівня свідчить про збалансованість грошових потоків.

Тема 5. Аналіз грошових потоків підприємства

1. *Економічна суть грошового потоку підприємства та класифікація його видів.*
2. *Значення, завдання, джерела даних аналізу руху грошових коштів підприємства.*
3. *Аналіз показників та факторів руху грошових коштів.*
4. *Коефіцієнтний аналіз відносних показників грошового потоку.*

Наявність певної кількості грошових засобів є неодмінною умовою започаткування та функціонування будь-якого бізнесу. У ході здійснення виробничої діяльності капітал постійно здійснює кругообіг: грошова форма – виробнича – товарна – грошова, а отже постійно відбуваються операції з витрачання та надходження грошових коштів. Операції, пов'язані з інвестиційною та фінансовою діяльністю підприємства, також зводяться до неодноразово здійснюваних грошових платежів і надходжень.

Від того, наскільки узгоджені між собою за обсягом і часом різні види грошових потоків значною мірою залежить платоспроможність, фінансова стійкість та поступальність економічного розвитку підприємства. Ефективно організований рух грошових коштів є ознакою високого рівня здійснення фінансового управління діяльністю, адже завдяки йому підвищується ритмічність здійснення операційної діяльності, раціонально використовуються власні фінансові ресурси, прискорюється оборот капіталу підприємства, скорочується потреба у позиченому капіталі, знижується ризик неплатоспроможності, створюються тимчасово вільні грошові активи для здійснення фінансових інвестицій, здатних генерувати додатковий прибуток. Саме тому грошовому потоку та оцінці його ефективності слід приділяти увагу суб'єктам як внутрішнього, так і зовнішнього фінансового аналізу.

Інформацію про грошові потоки підприємства за звітний період відображено у Звіті про рух грошових коштів, який є елементом річної фінансової звітності (Ф.№3)

Метою складання звіту про рух грошових коштів є надання користувачам фінансової звітності повної, правдивої та неупередженої інформації про зміни, що відбулися у грошових коштах підприємства та їх еквівалентах за звітний період.

Форма і зміст цього звіту визначені у Положенні (стандарті) бухгалтерського обліку 4 “Звіт про рух грошових коштів”. У цьому документі дано ряд визначень стосовно понять грошового потоку, грошових коштів та їх еквівалентів.

Згідно із національним стандартом під *грошовими потоками* розуміють надходження і вибуття грошових засобів та їх еквівалентів.

Грошові кошти включають кошти в касі та на рахунках у банках, що можуть бути використані для поточних операцій, а *еквівалентами грошових коштів* є короткострокові фінансові інвестиції, які можуть бути вільно конвертовані у відому суму коштів і мають незначний ризик щодо зміни вартості. Такими еквівалентами є високоліквідні інвестиції у цінні папери на строк, що не перевищує три місяці (казначейські векселі, депозитні сертифікати тощо).

У цьому звіті рух коштів відображається за трьома видами діяльності – операційною, інвестиційною та фінансовою. У П(С)БО 4 вперше наведено і визначення цих видів діяльності.

Операційна – це основна діяльність підприємства, а також інші види діяльності, що не є інвестиційною та фінансовою. Грошовий потік, пов'язаний з операційною діяльністю, характеризується платежами постачальникам сировини, матеріалів та послуг, які забезпечують операційну діяльність, виплатами працівникам, внесків до бюджетів, позабюджетних фондів, іншими виплатами, пов'язаними із здійсненням операційного процесу. До надходжень цього виду грошового потоку належать кошти від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), надходження коштів за надання права користування активами (оренда, лізинг), від податкових органів в порядку здійснення перерахунку зайво сплачених сум та деякі інші платежі, отримання яких узгоджується з міжнародними стандартами.

Інвестиційна діяльність – це сукупність операцій з придбання та продажу довгострокових (необоротних) активів, а також короткострокових (поточних) фінансових інвестицій, що не є еквівалентами грошових коштів. Грошовий потік цього виду характеризується платежами, пов'язаними з придбанням основних засобів, нематеріальних активів, фінансових активів довгострокового характеру, наданням позик іншим підприємствам. Надходженнями є кошти, одержані від реалізації необоротних активів, від позичальників та доходи від фінансових інвестицій (дивіденди, відсотки).

Під *фінансовою діяльністю* розуміють сукупність операцій, які призводять до зміни величини та (або) складу власного та позикового капіталу. Надходженням грошових засобів від цього виду діяльності є одержання засобів внаслідок випуску і розміщення акцій власної емісії, отримання позик, а витрачанням - викуп акцій власної емісії, погашення позик, виплата дивідендів і процентів за вкладями власників, деякі інші потоки, пов'язані із здійсненням зовнішнього фінансування господарської діяльності.

Застосовуючи розглянуту класифікацію, слід мати на увазі, що віднесення певної операції до окремого виду діяльності залежить і від характеру господарської діяльності підприємства. Так для промислового підприємства фінансові інвестиції є інвестиційною діяльністю, а для інвестиційної компанії – це основна (операційна) діяльність. У випадку, коли одна операція включає суми коштів від кількох видів діяльності, то їх слід розмежувати між відповідними видами діяльності. Наприклад, при розрахунку з кредитною установою за позикою погашення позики та сплату відсотків слід відобразити двома позиціями: погашення позики – у складі фінансової діяльності, а сплату відсотків - у складі операційної діяльності.

Звіт не охоплює негрошові операції (бартерні операції, отримання активів шляхом фінансової оренди, взаємозалік, конвертація одних видів цінних паперів у інші). Негрошові операції, пов'язані з фінансовою та інвестиційною діяльністю, слід розкривати в примітках до фінансових звітів.

У звіті також не відображають внутрішні зміни у складі грошових коштів та їх еквівалентів. Наприклад, надходження коштів з банку до каси підприємства не розглядається як рух грошових коштів у результаті операційної діяльності.

Звіт про рух грошових коштів складається із трьох розділів і відображає відокремлено рух у результаті операційної (I розділ), інвестиційної (II розділ) та фінансової (III розділ) діяльності підприємства.

Згідно П(С)БО 4 інформація про рух коштів у результаті операційної діяльності подається з використанням непрямого методу.

Суть непрямого методу полягає в отриманні суми чистого надходження (видатку) грошових коштів у результаті операційної діяльності (р.170) послідовним коригуванням показника прибутку (збитку) від звичайної діяльності до оподаткування (р.010), перенесеного із р.170 (175) Звіту про фінансові результати. Перевагою цього методу є можливість прослідковування зв'язку між одержаним фінансовим результатом і зміною грошових коштів на рахунках підприємства. Коригування здійснюється з метою врахування впливу:

- доходів і витрат, які не пов'язані з рухом грошових коштів;
- змін у складі запасів, операційної дебіторської та кредиторської заборгованості;
- фінансових результатів, які не пов'язані з операційною діяльністю;
- надзвичайних подій, пов'язаних з операційною діяльністю.

Алгоритм формування результатів II і III розділів схожий і ґрунтується на розрахунку різниці між сумами грошових надходжень і видатків по розділу з наступним врахуванням впливу руху коштів від надзвичайних подій, пов'язаних з відповідним видом діяльності.

У підсумку кожного розділу отримують відповідно величину чистого руху коштів від операційної, інвестиційної та фінансової діяльності з врахуванням по кожному виду руху впливу руху коштів від надзвичайних подій.

Методика визначення чистого руху грошових коштів та узгодження їх залишків полягає в тому, що стаття Залишок грошових коштів на кінець року є різницею між сумою грошових надходжень і видатків, відображених у статтях Залишок коштів на початок року, Чистий рух коштів за звітний період та Вплив зміни валютних курсів на залишок коштів. При цьому

розрахований у такий спосіб показник повинен відповідати сумі відображених у Балансі статей грошових коштів та їх еквівалентів рр.230-240 станом на кінець періоду.

Як позитивний момент у застосуванні цієї форми звітності слід зазначити, що вона досить тісно пов'язує інформацію, наведену у Звіті про фінансові результати, Балансі та даних аналітичного бухгалтерського обліку.

Аналітична цінність звіту посилюється тим фактом, що у ньому крім інформації про рух грошових коштів підприємства за звітний період наводяться відповідні дані за попередній період.

Однак, застосування непрямого способу формування інформації про рух грошових коштів в результаті операційної діяльності не дає можливості дослідити вплив окремих операцій цього виду діяльності на формування валового позитивного (надходження) і негативного (видатки) грошового потоку, а також на чистий грошовий потік від операційної діяльності.

Це ускладнює аналіз, не дозволяє розрахувати ряд аналітичних показників, таких як:

- якість чистого грошового потоку (питома вага у грошовому потоці чистого прибутку, отриманого за рахунок зниження собівартості продукції);
- коефіцієнт ліквідності грошового потоку (відношення суми позитивного валового потоку до суми негативного в цілому, за окремими видами діяльності, в розрізі окремих інтервалів досліджуваного періоду);
- коефіцієнт ефективності грошового потоку (відношення суми чистого грошового потоку до суми негативного);
- коефіцієнт реінвестування чистого грошового потоку (відношення суми чистого грошового потоку, спрямованого на інвестування розвитку в аналізованому періоді до суми чистого грошового потоку підприємства в цьому періоді).

Перераховані вище показники можуть бути розраховані лише в межах внутрішнього аналізу грошових потоків, тим більше, що як з прогнозною, так і з ретроспективною метою доцільно будувати грошовий потік за прямим методом. Такий аналіз доцільно здійснювати по підприємству в цілому, в розрізі основних видів його господарської діяльності, окремих структурних підрозділів (центрів відповідальності).

Аналіз показників та факторів руху грошових коштів Згідно з дедуктивним підходом при аналізі за матеріалами звіту зміна залишків грошових коштів підприємства за звітний період у найбільш загальному вигляді залежить від:

- чистого руху коштів за звітний період;
- зміни валютних курсів.

На чистий рух коштів підприємства за звітний період впливають відповідно чистий рух коштів від операційної діяльності, чистий рух коштів від інвестиційної діяльності та чистий рух коштів від фінансової діяльності.

Факторами формування показника чистого руху коштів від кожного окремого із трьох видів діяльності є чистий рух до надзвичайних подій та рух коштів від надзвичайних подій, пов'язаних із цим видом діяльності.

Можна побудувати відповідну детерміновану модель адитивного типу, для факторного аналізу якої доцільно застосувати прийом балансових відхилень.

Для аналізу грошового потоку за даними річного звіту підприємства можна використати аналітичну таблицю такого виду:

Таблиця 5.1.

Зміни грошових коштів підприємства за _____ період
(тис. грн.)

Назва показників	За попередній період		За звітний період		Відхилення	
	Надходження “+”	Видаток “-”	Надходження “+”	Видаток “-”	у сумі	у %
А	1	2	3	4	5	6
1.Залишок грошових коштів на початок року (р.410)						
2.Чистий рух коштів від операційної діяльності (р.170)						
3.Чистий рух коштів від інвестиційної діяльності (р.300)						
4.Чистий рух коштів від фінансової діяльності (р.390)						
5.Чистий рух коштів за звітний період ($\pm 2 \pm 3 \pm 4$) (р.170)						
6.Вплив зміни валютних курсів на залишок коштів (р.420)						
7.Залишок грошових коштів на кінець року ($1 \pm 5 \pm 6$) (р.430)						

Коефіцієнтний аналіз відносних показників грошового потоку. Відносними показниками грошового потоку є :

- коефіцієнт ліквідності грошового потоку (відношення суми надходжень до суми вибуття грошових коштів);
- коефіцієнт ефективності грошового потоку (відношення чистого руху грошових коштів за звітний період до суми вибуття грошових коштів).

Позитивну динаміку у зміні цих показників слід вважати бажаною тенденцією у фінансовому управлінні діяльністю підприємства.

Запропонована методика може бути використана при здійсненні зовнішнього фінансового аналізу за матеріалами річного звіту і суттєво доповнить картину динаміки фінансового стану підприємства за звітний період.

Тема 6. Аналіз ліквідності та платоспроможності підприємства

1. *Платоспроможність та показники її оцінки.*

2. *Сутність та показники ліквідності.*

3. *Взаємозв'язок між показниками ліквідності і платоспроможності.*

4. *Причини неплатоспроможності підприємства та система заходів щодо їх усунення.*

В умовах ринку питанням аналізу ліквідності та платоспроможності приділяють особливу увагу. Керівники підприємств повинні володіти достовірною інформацією про наявність коштів, необхідних для розрахунків з постачальниками, з персоналом підприємства щодо заробітної плати, за платежами до бюджету, за позиками тощо. В оцінці платоспроможності також зацікавлені й банківські установи при визначенні кредитоспроможності потенційного клієнта, підприємства-партнери, які надають комерційний кредит, або вирішують питання про відтермінування платежів.

Під платоспроможністю розуміють наявність у підприємства коштів для погашення ним у встановлений термін і в повному обсязі своїх боргових зобов'язань, які впливають із кредитних та інших операцій.

Показником платоспроможності підприємства на визначену дату є відсутність прострочених боргів банку, бюджету, постачальникам, робітникам та службовцям.

Оцінка платоспроможності здійснюється на основі характеристики ліквідності активів за даними балансу підприємства.

Ліквідність підприємства – його здатність погасити свої зобов'язання у випадку одночасної вимоги зі сторони всіх кредиторів.

Ліквідність балансу – це ступінь покриття зобов'язань підприємства його активами, термін перетворення яких у гроші повинен відповідати терміну погашення зобов'язань. Ліквідність балансу залежить від співвідношення різних за ліквідністю активів.

Рівень *ліквідності активів* пов'язаний із часом, необхідним для перетворення їх у грошові засоби. Чим менше часу необхідно для перетворення даного виду активів у гроші, тим вища його ліквідність.

Показники ліквідності свідчать про те, як швидко підприємство може реалізувати активи й одержати готівкові гроші для оплати своїх зобов'язань.

Поняття платоспроможності та ліквідності за своїм змістом є дуже близькими, але не тотожними. Категорія ліквідності є більш місткою, оскільки від ліквідності балансу підприємства залежить його платоспроможність.

Ліквідність балансу, або платоспроможність, забезпечується у тому разі, коли менш ліквідні активи покриваються відносно стійкими пасивами, а короткостроковим борговим зобов'язанням відповідає найбільш ліквідна частина активів.

При аналізі ліквідності балансу залежно від ступеня ліквідності, активи поділяють на групи (A1, A2, A3, A4). Пасиви балансу групуються за ступенем терміновості їх оплати (П1, П2, П3, П4). Баланс вважається абсолютно ліквідним, коли має місце така ситуація:

- найбільш ліквідні активи (A1) $\geq$ найбільш термінові зобов'язання (П1);
- активи, які швидко реалізуються (A2) $\geq$ короткострокові пасиви (П2);
- активи, які повільно реалізуються (A3) $\geq$ довгострокові пасиви (П3);
- активи, які важко реалізуються (A4) $\leq$ постійні пасиви (П4)

У випадку, коли одна або кілька нерівностей системи мають протилежний знак, баланс більшою мірою відрізняється від абсолютного. Ліквідність характеризує не лише поточний стан розрахунків, а й їх перспективу.

Важливість ліквідності легше усвідомити тоді, коли оцінюються можливі результати недостатньої спроможності підприємства покрити свої короткострокові зобов'язання. Розрізняють кілька ступенів ліквідності, зокрема – недостатню ліквідність та високий рівень браку ліквідності.

Недостатня ліквідність означає, що підприємство не спроможне скористатися перевагами надання йому знижок і вигідними комерційними можливостями.

Високий рівень браку ліквідності означає, що підприємство неспроможне погасити свої поточні борги і зобов'язання, що може спричинити його неплатоспроможність і навіть банкрутство.

Для кредиторів такий стан ліквідності боржника означає затримку у сплаті відсотків та основної суми боргу, або часткову чи повну втрату позичених коштів.

Через неспроможність підприємства виконувати умови контрактів, воно може втратити вигідні контракти, налагоджені зв'язки з партнерами.

Платоспроможність - здатність підприємства своєчасно виконувати свої зобов'язання за рахунок наявних у нього засобів. Залежно від того, які зобов'язання підприємства приймають у розрахунок, розрізняють короткострокову і довгострокову платоспроможність. Оцінка платоспроможності здійснюється за даними балансу на основі таких показників:

- розміру власного оборотного капіталу;
- коефіцієнтів ліквідності;
- співвідношення позикового і власного капіталу;
- коефіцієнта довготермінового залучення коштів;
- коефіцієнта забезпеченості процентів за кредитами.

Усі ці показники крім коефіцієнтів ліквідності будуть детально розглянуті у інших темах. Тому зупинимось детально на порядку розрахунку коефіцієнтів ліквідності.

Для характеристики платоспроможності підприємства розраховують коефіцієнти:

- *абсолютної ліквідності* - відношення грошових коштів та їх еквівалентів до поточних зобов'язань (0,2-0,25) показує частку поточних зобов'язань, які можуть бути погашені негайно;

- *проміжної ліквідності* - відношення грошових коштів та їх еквівалентів, засобів в розрахунках до поточних зобов'язань (0,7-0,8) показує частку поточних зобов'язань, які можуть бути погашені при умові мобілізації засобів в розрахунках;

- *загальної ліквідності* - відношення всіх поточних активів до поточних зобов'язань (2-2,5) показує, у скільки разів поточні активи покривають поточні зобов'язання підприємства.

Деякі фахівці рекомендують обчислювати *коефіцієнт швидкої ліквідності* як відношення величини поточних активів (П р. активу балансу) за мінусом виробничих запасів і незавершеного виробництва до величини поточних зобов'язань (0,9-1,0).

Крім того правомірним є розрахунок *коефіцієнта покриття*, як відношення оборотних активів до суми довгострокових і поточних зобов'язань підприємства (1,0).

Так оцінюють негайну та перспективну здатність підприємства розрахуватися за зобов'язаннями.

Для оцінки та інтерпретації рівня та динаміки платоспроможності одержані коефіцієнти підприємства на кінець звітного періоду порівнюють з їх значеннями на початок періоду, з показниками минулого року і ряду попередніх періодів, з нормативами, встановленими для даного підприємства, галузевими значеннями, показниками підприємств-конкурентів.

Для внутрішньої оцінки важливим є оперативний аналіз поточної платоспроможності. Він здійснюється за допомогою платіжного календаря, в якому, з одного боку, підраховуються очікувані надходження за всіма напрямками, а з іншого – спроможність підприємства своєчасно і повністю виконувати свої зобов'язання. Незбалансованість платіжного календаря спонукає підприємство шукати резерви збільшення обсягу фінансових ресурсів як за рахунок прискорення відвантаження продукції, прискоренні розрахунків, так і за рахунок зниження (або відкладення у часі певних витрат), налагодження партнерських стосунків з комерційними банками.

Основними причинами фінансових утруднень підприємства бувають неплатежі, прострочені борги, цьому значною мірою сприяють:

- невиконання плану з випуску та реалізації продукції;
- недотримання норм витрачання ресурсів, зростання собівартості продукції;

- невиконання завдань щодо прибутків, і як наслідок – брак власних джерел фінансування;
- суттєве податкове навантаження;
- значні витрати на обслуговування кредитів;
- відвернення коштів у понаднормативні запаси сировини, матеріалів, незавершеного виробництва і готової продукції.

Тема 7. Аналіз фінансової стійкості підприємства

1. *Значення та завдання аналізу.*

2. *Система показників фінансової стійкості, алгоритми їх розрахунку та оцінка досягнутого рівня і динаміки.*

3. *Ідентифікація типу фінансового стану за ступенем фінансової стійкості. Систематизація факторів, що зумовлюють кризовий стан фінансового розвитку підприємства та розробка заходів фінансової стабілізації.*

4. *Система показників-індикаторів для оцінки загрози банкрутства.*

Однією з важливих ознак фінансового стану підприємства є його фінансова стійкість.

Фінансова стійкість характеризується фінансовою незалежністю, здатністю маневрувати власними засобами, достатністю і фінансовою забезпеченістю безперерійності основних видів діяльності, станом виробничого потенціалу, тобто стабільністю його діяльності в світлі довгострокової перспективи.

У першу чергу вона пов'язана із загальною фінансовою структурою (співвідношенням власних і позичених засобів) підприємства, ступенем залежності від зовнішніх джерел фінансування, адже прогресуюче превалювання зобов'язань над власним капіталом призводить до підвищення фінансового ризику, загрожує банкрутством. Однак, цей показник дає лише загальну оцінку фінансової стійкості.

У світовій практиці використовують систему показників.

Показники структури капіталу підприємства:

Коефіцієнт концентрації власного капіталу (власний капітал : сумарні активи) характеризує частку власників підприємства в загальній сумі засобів, авансованих в його діяльність. Чим вище значення цього коефіцієнта, тим більш фінансово стійке, стабільне та незалежне підприємство. Оптимальне значення коефіцієнта не менше 0,5.

Коефіцієнт фінансової залежності (відношення стороннього капіталу до сумарних активів). Характеризує частку зобов'язань у загальній сумі засобів, авансованих в діяльність підприємства. Є доповнюючим до попереднього показника до одиниці. Чим вище значення цього коефіцієнта, тим менш фінансово стійким є підприємство, тим більше воно залежить від сторонніх джерел фінансування. Оптимальне значення не більше 0,5.

Коефіцієнт співвідношення позиченого і власного капіталу (зобов'язання : власний капітал) показує скільки позиченого капіталу припадає на 1 грн. власного. Ріст коефіцієнта свідчить про посилення залежності підприємства від зовнішніх джерел, ослаблення фінансової стійкості. Оптимальне значення цього коефіцієнта 0,3-0,5, а критичне- 1,0.

Коефіцієнт фінансової стабільності (відношення власного капіталу до зобов'язань.) показує скільки власного капіталу припадає на 1 грн. стороннього. Є оберненим показником до попереднього коефіцієнта. Його ріст свідчить про ослаблення залежності підприємства від зовнішніх джерел фінансування, зміцнення фінансової стійкості.

Коефіцієнт координації довгострокових пасивів і власного капіталу (співвідношення між довгостроковими зобов'язаннями і власним капіталом) дозволяє оцінити фінансову стабільність підприємства з точки зору структури джерела фінансування необоротних активів і робочого капіталу.

Коефіцієнт структури довгострокових вкладень розраховують як відношення довгострокових зобов'язань до необоротних активів. Тісно пов'язаний з попереднім показником. Дозволяє оцінити частку довгострокових вкладень у фінансуванні необоротних активів.

Коефіцієнт довгострокового залучення позиченого капіталу (довгострокові зобов'язання поділити на (власний капітал + довгострокові зобов'язання) вказує на частку довгострокових кредитів, які використовуються поряд із власним капіталом для фінансування активів. Ріст коефіцієнта в динаміці означає посилення залежності від зовнішніх інвесторів.

Коефіцієнт фінансового ризику (плече фінансового важеля) як відношення підсумку балансу до власного капіталу. Показує якою мірою активи (фінансові ресурси, авансовані у діяльність підприємства) покривають кошти власників.

Показники забезпеченості власним оборотним капіталом:

Коефіцієнт маневрування власного капіталу (власний оборотний капітал : власний капітал) вказує на частину власного капіталу, яка спрямована в оборотні активи. Ріст свідчить про посилення фінансової стійкості.

Коефіцієнт забезпеченості оборотних активів власним оборотним капіталом (власний оборотний капітал : оборотні активи) характеризує наявність у підприємства власного оборотного капіталу, який необхідний для поточної діяльності. Зростання означає зміцнення фінансової стійкості.

Коефіцієнт забезпеченості матеріальних оборотних активів власним оборотним капіталом (власний оборотний капітал : матеріальні оборотні активи) характеризує ступінь покриття власним оборотним капіталом матеріальних оборотних активів. Зростання означає зміцнення фінансової стійкості.

Показники стану необоротних активів:

Частка основних засобів у власному капіталі (залишкова вартість основних засобів : власний капітал)- індекс постійного активу. Вказує на частку власного капіталу, що спрямована на формування основних засобів, або частку основних засобів, яку сформовано за рахунок власних джерел.

Коефіцієнт зношеності необоротних активів як частка від ділення суми зносу основних засобів і нематеріальних активів до їх початкової вартості. Свідчить про технічний стан, ступінь придатності необоротних активів та інтенсивність вивільнення коштів з їх іммобільної форми. Внутрішньо пов'язаний з наступним коефіцієнтом, у сумі становлять одиницю. Зростання цього показника у динаміці свідчить про погіршення технічного стану необоротних активів.

Коефіцієнт придатності необоротних активів як частка від ділення залишкової вартості основних засобів і нематеріальних активів до їх початкової вартості. Свідчить про технічний стан, ступінь придатності необоротних активів. Є пов'язаним показником з попереднім. Сума їх значень повинна становити 1.

Коефіцієнт реальної вартості майна виробничого призначення. Розраховується як співвідношення залишкової вартості основних засобів, виробничих запасів та незавершеного виробництва до підсумку балансу. Використовується для оцінки рівня виробничого потенціалу підприємства, ефективності використання коштів, забезпеченості виробничого процесу засобами виробництва.

Показники ділової активності:

Коефіцієнт оборотності сумарних активів підприємства як відношення виручки від реалізації до підсумку балансу. Показує який обсяг продукції припадає на одну грошову одиницю, авансовану у діяльність підприємства, або у скільки разів виторг компенсує вартість активів (майна).

Коефіцієнт ефективності використання фінансових ресурсів (економічна рентабельність). Це відношення чистого прибутку (або прибутку до оподаткування) до середньорічного підсумку балансу (можливо виразити у %). Дає уявлення про те, якою мірою авансовані у діяльність підприємства фінансові ресурси компенсуються прибутком. Позитивна динаміка цього показника свідчить про поліпшення віддачі фінансових ресурсів, успішний фінансовий менеджмент.

Коефіцієнт ефективності використання власного капіталу (фінансова рентабельність). Розраховується як відношення чистого прибутку до середньорічної величини власного капіталу підприємства (можливо виразити у %). Дає узагальнюючу оцінку ефективності вкладень власників у дане підприємство. Позитивна динаміка цього показника заслуговує схвальної оцінки, свідчить про підвищення ефективності використання коштів власників.

Коефіцієнт забезпеченості реалізації робочим капіталом, який розраховується як відношення власного оборотного капіталу (робочого капіталу) до чистого доходу (виручки) від реалізації продукції. Цей показник співвідносить короткострокову ліквідність і річний операційний грошовий потік. Значення цього коефіцієнта може знижуватися при умові різкого зростання виручки на тлі незмінної величини робочого капіталу. Така ситуація відома як “надмірне зростання”.

Показники достатності доходів для здійснення фінансових витрат:

Коефіцієнт забезпеченості процентів за кредитами (коефіцієнт покриття фінансових витрат) – розраховується як частка від ділення суми чистого прибутку, сплачених податків та відсотків за кредит до суми сплачених податків, - який показує, у скільки разів зароблені підприємством кошти покривають витрати на обслуговування боргу (відсотки за кредит).

Коефіцієнт Бівера (відношення суми чистого прибутку та амортизації до суми зобов'язань) характеризує здатність підприємства генерувати надходження коштів у достатньому обсязі для погашення зобов'язань. Рекомендоване значення за міжнародними стандартами перебуває в інтервалі 0,17-0,4. В Україні ж, якщо значення цього показника протягом тривалого часу (1,5-2 роки) не перевищує 0,2 свідчить про формування незадовільної структури балансу.

Ідентифікація типу фінансового стану за ступенем фінансової стійкості. Найбільш уживаною характеристикою фінансової стійкості підприємства є *забезпеченість або брак коштів для формування запасів і витрат*.

Загальна сума запасів і витрат підприємства визначається за даними другого і третього розділів активу балансу.

Для оцінки співвідношень між величиною запасів і витрат з одного боку і джерел їх формування використовують кілька показників:

- наявність власних оборотних коштів ((П р. Активу+Ш р.Активу)-ІУ р.Пасиву);
- наявність власних і довготермінових позикових джерел формування запасів і затрат ((Ір.Пасиву+Пр.Пасиву+Ур.Пасиву+Шр.Пасиву)-Ір. Активу);
- загальна сума основних джерел формування запасів і витрат (підсумок пасиву балансу за мінусом прострочених кредитів – Ір.Активу).

Цим трьома показниками наявності джерел формування запасів і витрат відповідають три показники забезпеченості джерелами формування:

- забезпеченість або брак власних оборотних коштів;
- забезпеченість або брак власних і довготермінових позикових джерел формування запасів і витрат;
- забезпеченість або брак загального розміру основних джерел формування запасів і витрат.

Виділення цих показників забезпеченості запасів і витрат джерелами їх формування дозволяє класифікувати фінансовий стан підприємства за ступенем його стійкості.

Виділяють такі типи фінансової стійкості:

1. **Абсолютна стійкість** фінансового стану, яка трапляється рідко і є ідеальним типом фінансової стійкості (при умові, що сума запасів і витрат підприємства менша за суму власного оборотного капіталу і кредитів банку під товарно-матеріальні цінності). При цьому коефіцієнт забезпеченості запасів і витрат джерелами коштів більший за одиницю.

2. **Нормальна стійкість** фінансового стану, який гарантує його платоспроможність (якщо запаси і витрати дорівнюють сумі власного оборотного капіталу і кредитам банку під товарно-матеріальні цінності). При цьому коефіцієнт забезпеченості запасів і витрат джерелами коштів дорівнює одиниці.

3. **Нестійкий (передкризовий) фінансовий стан**, при якому порушується платоспроможність, але існує можливість відновлення рівноваги між платіжними засобами і зобов'язаннями за рахунок тимчасово вільних джерел в оборот і збільшення власного оборотного капіталу. Фінансова стійкість вважається при цьому допустимою при умові, що розмір короткострокових кредитів і позикових коштів, що залучені в оборот для формування

запасів і витрат, не перевищують вартості виробничих запасів і готової продукції (як найбільш ліквідної частини оборотних коштів). Якщо ця умова не виконується, то має місце погіршення фінансового стану.

4. **Кризовий фінансовий стан**, для якого властиве перебування підприємства на межі банкрутства, оскільки грошові кошти, короткострокові цінні папери та дебіторська заборгованість не покривають навіть його кредиторської заборгованості і прострочених позик.

Для багатьох підприємств України є характерними ознаки нестабільного і кризового фінансового стану, зокрема: втрата ринків збуту, нестача власного капіталу для здійснення технічного переозброєння та переорієнтації виробництва на випуск конкурентноспроможної продукції. Матеріальні активи на таких підприємствах перевищують над джерелами їх покриття, мають місце постійні неплатежі, нестача власного оборотного капіталу покривається за рахунок кредиторської заборгованості, зобов'язань перед бюджетом, з оплати праці тощо.

Фінансовий стан підприємства зумовлюється об'єктивними факторами, такими як: кризовий стан економіки, економічні умови господарювання, податкова, кредитна політика, незадовільний платоспроможний попит, низький рівень розвитку фінансового ринку. До підконтрольних факторів фінансового стану можна віднести: асортиментно-структурна політика, забезпечення конкурентоспроможності продукції, контроль за витратами, управління обсягом і структурою активів, забезпечення раціональної структури капіталу, обґрунтування тактики і стратегії управління фінансовими ресурсами, фінансове прогнозування і планування.

Система показників-індикаторів для оцінки загрози банкрутства

Банкрутство – визнана господарським судом неспроможність боржника відновити свою платоспроможність та задовольнити визнані судом вимоги кредиторів не інакше як через застосування ліквідаційної процедури.

Банкрутство підприємства означає нездатність його в повному обсязі задовольняти вимоги кредиторів за грошовими зобов'язаннями і (чи) виконувати обов'язки зі сплати інших обов'язкових платежів.

Основною ознакою банкрутства є нездатність підприємства забезпечити виконання вимог кредиторів протягом трьох місяців з дня настання терміну платежу. Після закінчення цього терміну кредитори мають право на звернення в суд про визнання підприємства боржником-банкрутом. Природа банкрутства зумовлена сутністю ринкових відносин, пов'язаних з невизначеністю результатів і ризиком втрат.

Як свідчить досвід, банкрутство є наслідком впливу як внутрішніх, так і зовнішніх факторів. При чому вплив зовнішніх факторів становить 1/3, а внутрішніх – 2/3.

Діагностика банкрутства є системою цільового аналізу, спрямованого на виявлення параметрів кризового розвитку підприємства, що генерують загрозу його банкрутства в поточному періоді.

Аналіз наявності (відсутності) ознак банкрутства здійснюють при допомозі виявлення:

- ознак фіктивного банкрутства;
- ознак доведення до банкрутства;
- ознак прихованого банкрутства.

Для виявлення ознак фіктивного банкрутства за даними балансу розраховують коефіцієнт покриття, як відношення оборотних активів до довгострокових і поточних зобов'язань підприємства. Також необхідно за даними звіту про фінансові результати розрахувати показник валової рентабельності як співвідношення валового прибутку до собівартості реалізованої продукції. У випадку, якщо коефіцієнт покриття перевищує 1 при нульовій або додатній рентабельності, це свідчить про наявність ознак фіктивного банкрутства.

При виявленні ознак доведення до банкрутства аналізують в динаміці такі показники:

- коефіцієнт забезпечення зобов'язань підприємства усіма його активами (відношення підсумку балансу підприємства до його зобов'язань);

- коефіцієнт забезпечення зобов'язань підприємства його оборотними активами (відношення суми оборотних активів підприємства до його зобов'язань);
- розмір чистих активів підприємства (різниця між оборотними активами і зобов'язаннями підприємства).

Погіршення цих показників за аналізований період свідчить про ознаки доведення підприємства до банкрутства.

Ознаками прихованого банкрутства підприємства є:

- зменшення значення, приховування або заниження вартості майна, яким володіє підприємство;
- штучне збільшення сум кредиторської і дебіторської заборгованості;
- наявність у підприємства штрафів, пені, що визнані у судовому порядку, за невиконання умов договорів і порушення вимог законодавства;
- збитковість протягом ряду періодів;
- наявність протягом двох останніх років судових справ, за якими підприємство є відповідачем;
- спрямування інвестицій у неосновну діяльність;
- переважання у структурі доходів від неосновної діяльності;
- необгрунтоване скорочення персоналу підприємства;
- відхилення показників ліквідності від їх граничних значень.

Для оцінки здатності підприємства подолати фінансові труднощі розраховують:

- *коефіцієнт Бівера* (відношення суми чистого прибутку та амортизації до суми зобов'язань) якщо значення цього показника не перевищує 0,2 то це відображає небажане скорочення частини прибутку, що спрямовується на розвиток підприємства.

- *коефіцієнт відновлення (втрати) платоспроможності*, який визначається за

формулою:
$$K_{\text{вп}} = \frac{K_{\text{пк}} + \frac{B_{\text{п}}}{T} \times (K_{\text{пк}} - K_{\text{пп}})}{2}$$
, де:

$K_{\text{пк}}$ коефіцієнт покриття на кінець звітного періоду;

$K_{\text{пп}}$ коефіцієнт покриття на початок звітного періоду;

$B_{\text{п}}$ період відновлення (втрати) платоспроможності;

T тривалість звітного періоду в місяцях.

При розрахунку коефіцієнта відновлення платоспроможності $B_{\text{п}}$ приймається за 6 місяців, а при розрахунку коефіцієнта втрати платоспроможності – за 3 місяці.

Коефіцієнт відновлення платоспроможності обчислюють за умови, що один із коефіцієнтів – покриття або забезпеченості власними оборотними активами, має значення нижче за оптимальне (перший менший за 2, а другий менший за 1).

Коефіцієнт втрати платоспроможності визначають, якщо значення обох коефіцієнтів нижчі за оптимальні.

Якщо коефіцієнт відновлення платоспроможності :

- більший за одиницю, то підприємство має реальні шанси відновити свою платоспроможність і може бути прийняте рішення про відкладення визнання структури балансу незадовільною, а підприємства неплатоспроможним строком на 6 місяців;
- менший одиниці – у підприємства немає реальної можливості поновити свою платоспроможність протягом 6 місяців.

Якщо коефіцієнт втрати платоспроможності :

- більший за одиницю – підприємство у найближчі три місяці має реальну можливість не втратити платоспроможність;
- менший одиниці – у підприємства в найближчий час існує загроза втратити платоспроможність.

У зарубіжній практиці для оцінки ризику банкрутства в рамках аналізу фінансового стану використовують моделі Альтмана, Ліса, Таффлера, Тішоу, Спрінгейта, Аргенті, В.В.Ковальова та інших. В Україні застосування цих методик має лише теоретичне значення через нерозвиненість фондового ринку, трансформаційний характер економіки тощо.

Тема 8. Аналіз кредитоспроможності підприємства

1. Суть поняття “кредитоспроможність”, значення та завдання аналізу.
2. Система показників та методика їх оцінки.
3. Використання прийомів комплексної рейтингової оцінки в аналізі кредитоспроможності суб'єктів господарювання.

Кредитоспроможність підприємства - наявність передумов для одержання позики і його здатність повністю і своєчасно розрахуватися за своїми борговими зобов'язаннями. Оцінка кредитоспроможності здійснюється перед наданням позики (кредиту) і дозволяє позикодавцю спрогнозувати перспективну здатність позичальника її повернути.

Основними завданнями аналізу є: вивчення фінансового стану; попередження втрати кредитних ресурсів; стимулювання ефективності роботи клієнта.

У світовій банківській практиці оцінка кредитоспроможності потенційних клієнтів здійснюється за даними фінансової звітності в розрізі таких груп показників:

- ліквідності,
- оборотності капіталу,
- фінансової стійкості,
- прибутковості.

Крім того, при вивченні питання про доцільність надання позики враховується попередня кредитна історія клієнта банку, ділова активність позичальника і репутація його адміністрації (компетентність, дисциплінованість, чесність, авторитет), значення в економіці регіону, перспективи його розвитку та ін.

Перехід до ринкових відносин суттєво розширив попит на кредити, в той же час зростає ризик їх неповернення, що призводить до банкрутства банків. Цим пояснюється посилення жорсткості умов надання позик. Тому кредит надається при його певному забезпеченні, наявності застави, гарантії забезпечення іншої юридичної особи із стабільним фінансовим станом. Значна увага приділяється ступеню ризику банку, який визначають експертним шляхом.

Головна мета аналізу кредитоспроможності підприємства полягає у тому, щоб визначити:

- рівень ризику, який банк може взяти на себе;
- обсяг капіталу, що перебуває під ризиком;
- заходи щодо запобігання або усунення ризику.

У світовій банківській практиці заслуговує на увагу підхід, згідно з яким для оцінки кредитоспроможності клієнта як ступеня надійності його платоспроможності здійснюють аналіз шести ділянок, які визнані найбільш важливими. Ці шість ділянок починаються англійською літерою “С” і називаються “шість С кредиту”, відображені у табл.1.

Як впливає із таблиці, на першому місці – репутація позичальника. Вона визначає намагання клієнта виконувати свої кредитні обов'язки. Фахівці з кредиту вважають, що при наданні кредиту суб'єктивний моральний фактор має важливе значення. Тому для такого аналізу використовується доречна інформація з різних джерел: від покупців, постачальників, інших банків, клієнтів, і навіть конкурентів. Дані за шістьма факторами накопичуються і поповнюються через розвинуту зовнішню систему збору даних, зокрема, - через комп'ютерну телекомунікаційну мережу даних.

Таблиця 8.1.

Індикатори оцінки кредитоспроможності клієнтів за системою “Шість С кредиту”

Назва ділянки	Індикатори оцінки
Репутація (character)	Кредитна історія клієнта банку. Досвід роботи інших кредиторів з даним клієнтом. Мета позики. Якість складених планів і прогнозів. Кредитний рейтинг клієнта. Наявність серед керівництва осіб з правом другого підпису.
Можливості (capacity)	Дієздатність клієнта і гарантія. Наявність і зміст статутних документів. Характеристика клієнта: юридичний статус, засновники, основна діяльність.
Капітал (capital)	Обсяги та динаміка показників продажу, прибутку, дивідендів. Забезпеченість власними коштами. Наявність ліквідних активів. Кредиторська та дебіторська заборгованість. Структура капіталу та фінансовий важіль. Контроль за витратами. Динаміка цін на акції. Наявність і характер аудиторського висновку. Якість управління. зміни у бухгалтерському обліку.
Забезпечення (collateral)	Право власності на активи. Термін служби активів та їх технічний стан. Залишкова вартість. Борги, обмеження на права. Зобов'язання за лізингом та заставою. Наявність страхування. Гарантії. Банк клієнта. Судові санкції Податкові санкції. Потреба у фінансових ресурсах.
Умови (conditions)	Рейтинг клієнта у своїй галузі, частка на ринку. Конкурентоздатність клієнта. Чутливість і сприйнятливість до технологічних та інформаційних змін. Умови на ринку робочої сили. Вплив інфляції на грошові потоки клієнта. Довгострокові прогнози розвитку галузі та перспективи зростання клієнта.
Контроль (control)	Умови банківського законодавства. Правила кредитування. Наявність відповідної документації у клієнта. Кредитна заявка та кредитний договір. Позасистемна інформація про зміни у зовнішньому економічному середовищі.

Положенням Національного Банку України про порядок формування та використання резерву для відшкодування можливих втрат за кредитними операціями банків, передбачається класифікація позичальників за результатами оцінки їх фінансового стану. За підсумками проведеного аналізу кредитоспроможності потенційного клієнта банку відповідно до набраної кількості балів відносять до певної групи (класу позичальника), на підставі чого і виносяться остаточне рішення про доцільність надання йому кредиту з врахуванням ймовірності своєчасного повернення кредиту.

Залежно від платоспроможності, фінансової стійкості, солідності та можливості виконувати свої зобов'язання перед банком підприємство відносять до одного з п'яти класів, які характеризують його надійність.

Клас “А” – фінансові показники є дуже добрими, що свідчить про можливість своєчасного виконання зобов'язань за кредитними операціями, зокрема погашення основної суми боргу та відсотків за ним відповідно до умов кредитної угоди; економічні показники в межах установлених значень; керівництво має відмінну ділову репутацію; кредитна історія бездоганна; забезпечення першокласне; відсутні свідчення затримок за платежами.

Клас “Б” – фінансові показники цієї категорії близькі до класу “А”, але ймовірність підтримання їх на цьому ж рівні протягом тривалого часу є сумнівною. Позичальники цього класу потребують більшої уваги через потенційні недоліки, що ставлять під загрозу

достатність надходжень для обслуговування боргу і стабільність одержання позитивного фінансового результату. Якщо вказані недоліки є очевидними, клас позичальника необхідно знизити.

Клас “В” – фінансові показники задовільні і потребують більш детального контролю. Надходження коштів і платоспроможність позичальника свідчать про ймовірність несвоєчасного погашення кредитної заборгованості в повній мірі і своєчасно, при умові, що недоліки не будуть усунені. Одночасно спостерігається можливість поліпшення фінансового стану клієнта.

Клас “Г” – фінансові показники незадовільні і спостерігається їх нестабільність протягом року, є високий ризик збитків, імовірність повного погашення кредитної заборгованості та відсотків є низькою. При умові безсумнівних підтверджень поліпшення протягом одного місяця фінансовий стан або рівень забезпечення за кредитною операцією, позичальника треба класифікувати на клас нижче.

Клас “Д” – фінансові показники незадовільні, є збитки, кредитна операція не забезпечена ліквідною заставою (або безумовною гарантією), показники не відповідають встановленим значенням, імовірність виконання зобов’язань з боку позичальника практично відсутня.

Видаючи кредити клієнтам, які віднесені до класів “Г” і “Д”, банк дуже ризикує. Цим некредитоспроможним клієнтам позики надають лише на особливих умовах або під значний відсоток. У цьому випадку перед банком постає проблема невизначеності того, чи буде повернуто кредит вчасно і чи буде повернуто взагалі.

Змістовий модуль 3. Аналіз фінансової ефективності діяльності підприємства.

Тема 9. Аналіз ділової активності

1. Сутність та система показників ділової та ринкової активності.

2. Завдання та джерела аналізу.

3. Оцінка рівня та динаміки показників ділової і ринкової активності підприємства.

4. Розробка рекомендацій підвищення рівня ділової і ринкової активності підприємства.

Ділову активність і динамічність діяльності підприємства аналізують на основі певної системи показників, склад, інтерпретація і критерій оцінки яких задаються суб'єктами аналізу відповідно до їх мети і мотивації.

У широкому розумінні ділова активність охоплює весь спектр зусиль, спрямованих на просування фірми на ринках продукції, праці, капіталу. Ділова активність підприємства виявляється у динамічності її розвитку, досягненні поставлених завдань, ефективному використанні економічного потенціалу, розширенні ринків збуту.

Кількісна оцінка і аналіз ділової активності можуть бути здійснені за такими напрямками:

- ступінь виконання програми за основними показниками, забезпечення заданих темпів їх зростання;

- рівень ефективності використання ресурсів підприємства.

З метою порівняльної якісної характеристики положення підприємства в регіоні, в галузі, в цілому у сфері прикладання капіталу співставляють його індивідуальний рівень за обсягом реалізації, сегментом ринку збуту, конкурентноздатністю продукції, наявністю і обсягом зовнішньоекономічних експортних зобов'язань та рівнем їх виконання, потужністю матеріально-технічної бази, класністю управлінського персоналу, репутацією підприємства з аналогічними характеристиками інших господарюючих об'єктів у цій сфері бізнесу. Оскільки перераховані вище критерії оцінки часто не мають кількісного вираження, то з метою отримання певної рангової узагальнюючої характеристики можуть бути використані відомі експертні прийоми рейтингової оцінки.

Показники, які відносять до групи так званої ділової (бізнес-) активності, характеризують підприємство як суб'єкт господарювання в найзагальнішому плані з точки зору кількісної оцінки результативності основної діяльності.

Серед них можна виділити показники абсолютного рівня масштабів і ефекту від діяльності - це обсяг виторгу від реалізації продукції (аналог показника обсягу продажу у зарубіжній практиці), чистий прибуток і групу показників відносної результативності фінансово-господарської діяльності (рентабельність) та ефективності використання всіх груп задіяних ресурсів.

Кількісний аналіз показників абсолютного ефекту діяльності передбачає оцінку ступеня виконання завдання (програми) за показниками обсягу реалізації продукції, отриманого прибутку, їх динаміки, а також співставлення темпів зміни деяких показників.

Так, в загальному випадку позитивно слід оцінити наступне співвідношення: темп зміни чистого прибутку перевищує темп зміни обсягу реалізації, що свідчить про відносне зниження витрат виробництва і обігу; темп зміни обсягу реалізації перевищує темп зміни авансованого капіталу (економічного потенціалу), що свідчить про поліпшення використання ресурсів підприємства; а темп зміни потенціалу (активів) зростає (перевищує 100%).

Однак, в практиці діяльності підприємства можливі окремі випадки відхилення від цього "золотого правила економіки", які зумовлені певними обставинами і не можуть бути розцінені як однозначно негативні явища. Так, наприклад, введення і освоєння нових потужностей, модернізація виробничого процесу супроводжуються значними вкладеннями ресурсів (що неминуче призведе до різкого зростання темпів зміни авансованого капіталу) і

не обов'язково супроводитимуться синхронними або випереджуючими темпами зміни обсягу продукції. Крім того, таке співставлення може не мати сенсу через спотворюючий вплив інфляційних процесів.

Група показників відносної оцінки результативності діяльності і ефективності використання потенціалу значною мірою розкриває вагомість досягнутого абсолютного результату через співставлення отриманого ефекту з витратами або ресурсами, спожитими для досягнення цього ефекту. Відносний характер цих показників дозволяє застосовувати їх як для порівняльних оцінок у просторі, так і у динаміці.

Економічну результативність діяльності підприємства найповніше ілюструють показники рентабельності. В країнах з ринковою економікою найчастіше використовують показники рентабельності авансованого і власного капіталу, розраховані з використанням у чисельнику прибутку до оподаткування або чистого прибутку. Правомірним є застосування інших показників рентабельності: виробничих засобів (фондів), реалізованої продукції, фінансових вкладень, окремих видів продукції, а також показника періоду окупності власного капіталу як відношення середньої величини власного капіталу до чистого прибутку.

Зростання всіх перерахованих показників, крім останнього, в динаміці розглядається загалом як позитивна тенденція. За винятком особливих ситуацій, коли, наприклад, за умови значних інвестицій у переоснащення, пов'язаних з переходом на нові технології чи виробництво нових видів продукції, можливе тимчасове зниження рівня показників рентабельності.

Іноді високе значення відносної прибутковості підприємства є наслідком надто ризикованої стратегії підприємства, що супроводжується, як правило, значним використанням залучених коштів. Зростання фінансової залежності підсилює бізнес-ризик, що в кінцевому випадку може при несприятливих для підприємства умовах призвести до його банкрутства.

У процесі аналізу можуть бути використані детерміновані факторні моделі, що дозволяють виявити і дати оцінку впливу основних факторів на зміну результативного показника. Так, відома фірма "Дюпон" використовує для факторного аналізу наступну детерміновану модель:

$$РВК = РАК * КФЗ = \frac{ЧП}{ВР} * \frac{ВР}{АК} * \frac{АК}{ВК} = Р * ОА * КФЗ,$$

де РВК - рентабельність власного капіталу,

РАК - рентабельність авансованого капіталу,

КФЗ - коефіцієнт фінансової залежності,

ЧП - чистий прибуток,

ВР - витрати від реалізації,

Р - рентабельність,

ОА - оборотність ресурсів (ресурсовіддача),

АК - авансований капітал,

ВК - власний капітал.

Фактори, що входять до моделі, узагальнюють всі сторони фінансово-господарської діяльності підприємства і ґрунтуються на використанні основних джерел бухгалтерської звітності - перший узагальнює дані "Звіту про фінансові результати і їх використання", другий дає оцінку використання активу балансу, третій - співвідношення між складовими пасиву балансу.

Результативність роботи підприємства можна оцінити з точки зору максимального результату при заданих параметрах економічного потенціалу або альтернативно отримання заданого випуску продукції (а отже і прибутку) при найоптимальнішому витрачанні всіх видів ресурсів (матеріальних, трудових, фінансових). Основні з них - продуктивність праці, фондівіддача, матеріаломісткість, оборотність оборотних засобів.

Особливої уваги заслуговують показники оборотності. Серед них: оборотність засобів у розрахунках як співвідношення між виторгом від реалізації та величиною середньої дебіторської заборгованості; оборотність виробничих запасів як співвідношення витрат на виробництво продукції до середніх залишків виробничих запасів; оборотність кредиторської заборгованості як співвідношення середньої кредиторської заборгованості, зваженої на кількість днів у періоді, до витрат на виробництво продукції; тривалість операційного циклу як сума показників оборотності в днях засобів в розрахунках та оборотності виробничих запасів; тривалість фінансового циклу як різниця між тривалістю операційного циклу та показником оборотності кредиторської заборгованості в днях.

Ефективність використання оборотних активів визначається їх обертанням. При сповільненні їх руху підприємство змушене додатково залучати кошти, а при прискоренні, навпаки – частина коштів відносно вивільняється і може бути спрямована, наприклад, на погашення кредиторської заборгованості. Для оцінки ефективності використання оборотних засобів використовують показники:

Коефіцієнт оборотності визначається як частка від ділення обсягу реалізованої продукції за аналізований період на середні залишки оборотних активів, вартість яких визначена за формулою середньої хронологічної. Цей показник показує, яку кількість оборотів здійснюють оборотні активи за одиницю часу.

Тривалість обороту визначається як відношення добутку середніх залишків оборотних активів на кількість днів у періоді до обсягу реалізованої продукції за відповідний період. Цей показник показує скільки днів триває один повний оборот оборотних активів.

Коефіцієнт закріплення оборотних активів визначається як частка від ділення середніх залишків оборотних активів на обсяг реалізації. Він показує, яка вартість оборотних засобів припадає на 1 грн. реалізованої продукції.

Найчастіше при аналізі використовують показник тривалості обороту. За цим показником дається загальна оцінка зміни тривалості одного обороту в динаміці та розраховується вплив чинників (середніх залишків оборотних активів та одноденної реалізації) на його зміну, а також величина додатково залучених (вивільнених) оборотних коштів в зв'язку із сповільненням (прискоренням) їх обороту.

Для факторного аналізу застосовують прийоми елімінування. При цьому виявляють, що зростання середніх залишків оборотних активів призводить до зростання тривалості обертання, а зростання одноденної реалізації зумовлює її скорочення.

Величину додаткового залучення (вивільнення) коштів розраховують як добуток відхилення фактичної тривалості обертання від базової на фактичну одноденну реалізацію.

До узагальнюючих показників оцінки ефективності використання ресурсів підприємства і динамічності його розвитку відносять показники ресурсовіддачі і коефіцієнт поступальності економічного зростання.

Коефіцієнт ділової активності (узагальнююча ресурсовіддача, коефіцієнт оборотності авансованого капіталу) характеризує обсяг реалізованої продукції, що припадає на 1 грошову одиницю, авансовану в діяльність (власного, залученого, основного капіталу). Зростання цієї групи показників у динаміці оцінюється як позитивна тенденція.

Операційний цикл підприємства є періодом повного обороту суми оборотних активів, у ході якого відбувається зміна окремих їх форм, тобто період від моменту витрачання підприємством грошових коштів на придбання матеріальних оборотних активів до надходження грошей від дебіторів за реалізовану їм продукцію (тривалість обороту запасів + тривалість обороту дебіторської заборгованості).

Виробничий цикл підприємства характеризує період повного обороту матеріальних елементів оборотних активів, що використовується для обслуговування виробничого процесу, починаючи з надходження сировини, матеріалів і закінчуючи моментом відвантаження виготовленої з них готової продукції замовникам.

Фінансовий цикл підприємства – це період повного обороту грошових коштів, інвестованих в оборотні активи, починаючи з моменту погашення кредиторської заборгованості за отриману сировину, метериали і закінчуючи інкасацією дебіторської

заборгованості за поставлену готову продукцію (тривалість операційного циклу – тривалість обороту кредиторської заборгованості).

Коефіцієнт поступальності (динамічності) економічного зростання розраховується як відношення чистого прибутку за мінусом дивідендних виплат до величини власного капіталу. Наведений показник застосовують при аналізі і виробленні фінансової стратегії підприємства. Він показує взаємозв'язок між темпами розвитку підприємства і ustalеним співвідношенням джерел фінансування, ресурсовіддачею, рентабельністю виробництва, дивідендною політикою і т.д., оскільки зв'язок між цими показниками може бути описаний факторною моделлю:

$$K_{\Pi} = \frac{\Pi_i}{BK} \cdot \frac{ЧП}{BP} \cdot \frac{BP}{AK} \cdot \frac{AK}{BK} \cdot K_i = P \cdot OA \cdot K_{\Phi 3} \cdot K_i,$$

або

$$T = \frac{K_i \cdot P \cdot OA \cdot K_{\Phi 3}}{1 - K_i \cdot P \cdot OA \cdot K_{\Phi 3}},$$

де K_{Π} - коефіцієнт поступальності,

Π_i - прибуток, що спрямовується на реінвестування,

T - темп приросту реалізованої продукції,

K_i - коефіцієнт реінвестування прибутку як відношення величини реінвестованого у виробництво прибутку до чистого прибутку звітного періоду,

P - коефіцієнт рентабельності продукції як відношення чистого прибутку звітного року до обсягу реалізації,

OA - ресурсовіддача як відношення обсягу реалізованої продукції до вартості засобів, інвестованих в діяльність,

$K_{\Phi 3}$ - коефіцієнт фінансової залежності як відношення всього авансованого капіталу до власного.

Наведена вище детермінована факторна модель встановлює залежність між темпом приросту економічного потенціалу підприємства, як засобу нарощування обсягів виробництва, і факторами, що його зумовлюють. Ця модель дає узагальнюючу і комплексну характеристику всіх сторін фінансово-господарської діяльності підприємства: рентабельність продукції ілюструє положення підприємства на ринку, ресурсовіддача - результативність виробництва, структура джерел формування засобів - фінансову сторону, а коефіцієнт реінвестування прибутку відображає дивідендну політику.

В умовах стійкого функціонування підприємства протягом певного періоду мають місце певні підтримувані закономірності і пропорції розвитку (структура активів і пасивів, співвідношення між дивідендними виплатами і реінвестуванням прибутку), які значною мірою зумовлюють рівень і динаміку зміни обсягу продукції. Якщо ж підприємство має намір нарощувати обсяги виробництва і продажу вищими ніж звичайно темпами, то перед фінансовим управлінням постає альтернатива вибору шляхів реалізації цієї стратегії: за рахунок відповідного скорочення витрат на виробництво і збут продукції, а отже підвищення рівня рентабельності; поліпшення ефективності використання активів підприємства; зростання обсягів джерел засобів, змін в їх структурі (нарощування акціонерного капіталу, співвідношення між величиною дивідендних виплат і реінвестованим прибутком, зростанням частки залучених засобів у складі авансованого капіталу).

Аналітичні можливості наведеної функціональної залежності досить високі, оскільки дозволяють багатоваріантно моделювати діяльність підприємства, будувати маркетингову і фінансову стратегію на основі оцінки допустимих, бажаних і прогнозованих темпів його економічного зростання.

Для оцінки положення підприємства-емітента цінних паперів на фондовому ринку використовується система спеціальних індикаторів.

Найпоширенішими показниками оцінки акцій є такі, як розмір дивідендів, дохід на одну акцію, коефіцієнт дивідендних виплат, коефіцієнт співвідношення поточної ціни до

доходу на одну акцію, балансова ціна акції, коефіцієнт котирування акції (співвідношення поточної ціни на одну акцію до її балансової ціни). Дуже часто кількісні показники доповнюються якісними, такими як оцінка надійності емітента, його перспективності, репутації і т.д. Іншими словами, оцінка акцій на практиці виглядає не стільки як оцінка цінних паперів емітента, скільки як оцінка самого емітента.

Тема 10. Аналіз фінансових результатів та рентабельності підприємства

1. Значення, система показників, завдання та джерела даних аналізу фінансових результатів..

2. Загальна оцінка рівня та динаміки фінансових результатів. Оцінка якості прибутку.

3. Факторний аналіз валового прибутку.

4. Аналіз безбитковості діяльності.

5. Операційний важіль та механізм його дії.

6. Аналіз розподілу прибутку.

7. Оцінка рівня і динаміки показників рентабельності.

8. Факторне моделювання та аналіз показників рентабельності.

Значення, система показників, завдання та джерела даних аналізу фінансових результатів. Прибуток – найважливіший комплексний якісний показник ефективності діяльності підприємства, який у вартісній формі відображає кінцевий підсумок всіх сторін роботи: виробництва та реалізації продукції, використання матеріальних, трудових та фінансових ресурсів, наявних в його розпорядженні. Від його величини залежить стабільність фінансового стану підприємства, виконання зобов'язань перед бюджетом, кредиторами. Деяка частина прибутку використовується на виплату дивідендів власникам, формування резервного капіталу, а інша є джерелом розширеного відтворення діяльності. Управління прибутковістю (безбитковістю) діяльності є першочерговим завданням, тому аналізу фінансових результатів та факторам їх формування приділяється велика увага.

Під фінансовими результатами розуміють величину прибутку або збитку. У загальному випадку прибуток – це перевищення доходів від діяльності над витратами з нею пов'язаними. У протилежному випадку – має місце збиток. Слід мати на увазі, що згідно П(С)БО 3 вся діяльність підприємства класифікується на звичайну та надзвичайну. Звичайна на операційну та іншу звичайну (інвестиційну та фінансову). Операційна на основну та іншу операційну. За кожним видом діяльності фінансовий результат визначають шляхом співставлення доходів і витрат.

На сьогоднішній день згідно П(С)БО 3 “Звіт про фінансові результати” розрізняють такі показники фінансових результатів:

- Валовий прибуток як різниця між величиною чистого доходу (виручки від реалізації продукції і виробничої собівартості реалізованої продукції);
- Фінансовий результат від операційної діяльності як різниця між сумою операційних доходів та операційних витрат;
- Фінансовий результат від звичайної діяльності до оподаткування;
- Фінансовий результат від звичайної діяльності;
- Чистий прибуток (збиток).

Крім абсолютних показників фінансових результатів в аналізі широко використовують відносні показники прибутковості (рентабельності).

Під час аналізу вирішують такі завдання:

1. Оцінити рівень фінансових результатів, ступінь виконання плану за фінансовими результатами в цілому та за окремими складовими.
2. Вивчити динаміку фінансових результатів підприємства за ряд періодів та виявити основні тенденції їх зміни.
3. Дослідити вплив факторів на зміну валового прибутку від реалізації товарної продукції.
4. Проаналізувати показники використання прибутку.
5. Оцінити рівень, динаміку та фактори зміни показників рентабельності діяльності.
6. Виявити резерви зростання фінансових результатів і рентабельності діяльності підприємства та розробити систему заходів, спрямованих на їх мобілізацію.

Для аналізу використовують такі джерела даних:

- “Звіт про фінансові результати підприємства” ф.2, “Баланс” ф.1, “Звіт про власний капітал” ф.3, “Примітки до річної фінансової звітності” ф. 5;
- Регістри синтетичного і аналітичного бухгалтерського обліку (Журнал 6), дані за рахунками 7,8,9 –го класів Плану рахунків бухгалтерського обліку і окремих рахунків 2 – го класу (р.23 “Виробництво”) первинні документи;
- Наказ про облікову політику на підприємстві. Фінансовий план, платіжний календар;
- Позасистемна інформація (матеріали усних опитувань, анкетування, спостережень, акти ревізії, висновки аудиторських фірм, податкових декларацій).

Загальна оцінка рівня, та динаміки формування фінансових результатів. Аналіз фінансових результатів підприємства доцільно розпочати з загальної оцінки їх рівня, зміни в порівнянні з планом та базовим періодом. Для цього використовують дані “Звіту про фінансові результати”, в якому міститься інформація за два суміжні (звітний та попередній) періоди а також дані фінансового або бізнес-плану в частині фінансових результатів. У ході аналізу виявляють абсолютні та відносні відхилення, темпи зміни показників та ступінь виконання плану. Доцільно здійснити порівняння показників за ряд попередніх періодів та виявити тенденцію, закономірність їх зміни.

За даними управлінського обліку доцільно здійснити аналіз у розрізі окремих видів діяльності, структурних підрозділів підприємства, а по можливості і від окремих крупних операцій та виявити ступінь виконання плану та тенденції у їх зміні. Аналізуються причини зміни окремих видів доходів та витрат, зокрема тих, що впливають на фінансовий результат від операційної діяльності. Зокрема, повинна звертатися увага на причини реалізації товарно – матеріальних цінностей за цінами, що нижчі собівартості їх придбання.

У ході аналізу виявляють збитки, понадпланові витрати, з’ясовують їх причини та розробляють заходи по їх скороченню або повному усуненню. Наприклад, у складі інших операційних витрат відображають різного роду економічні санкції (штрафи, пені, неустойки), які підприємство сплатило за порушення обсягів та термінів поставки, низьку якість продукції, затримку платежів, простій транспорту. Слід вивчати причини цих порушень та намагатись не допускати їх у майбутньому.

Крім того, доцільно здійснити так званий вертикальний аналіз – оцінити співвідношення між окремими показниками фінансових результатів. А саме, виявити пропорції між валовим та операційним прибутком, операційним прибутком та фінансовим результатом від звичайної діяльності до оподаткування, чистим прибутком та податком на прибуток. Слід при цьому мати на увазі, що величина податку на прибуток переноситься у звіт з даних податкової декларації і визначається за прийнятим у податковому обліку порядком. Тому, в практиці діяльності підприємств бувають випадки, що за даними фінансового обліку підприємство має збиток у фінансовому результаті від звичайної діяльності до оподаткування, проте сплачує податок на прибуток.

Аналізуючи показники фінансових результатів, оцінюють якість прибутку. Якість прибутку – поняття комплексне і деякою мірою абстрактне. Методика оцінки в кількісному плані не є чітко вираженою і включає ряд критеріїв, які можуть бути визначені експертним шляхом, тобто в суб’єктивному порядку. При аналізі беруться до уваги такі критерії:

- стабільна позитивна динаміка прибутку фірми;
- стабільність співвідношення структури фінансового результату до оподаткування;
- частка прибутку від основної операційної діяльності у заробленому прибутку;
- наявність або відсутність негативних факторів формування валового прибутку (зниження обсягів реалізації продукції, зростання собівартості продукції);
- динаміка показників котирування цінних паперів цього підприємства на фондовому ринку;
- ділова репутація керівництва фірми та прогнози щодо кадрових змін у її керівному складі.

Такий аналіз якості прибутку (висока, низька) здійснюється зовнішніми аналітиками і враховується в умовах розвинутого ринку для оцінки надійності суб'єкта як один із напрямків запобігання ризику (кредитні установи, ділові партнери, інвестори). При низькій якості прибутку скорочується доступ підприємства до фінансових ресурсів, скорочується ринок його матеріальних ресурсів, продукції.

Аналіз валового прибутку підприємства Як було зазначено вище, валовий прибуток – це фінансовий результат від основної операційної діяльності, що безпосередньо пов'язаний з виробництвом продукції, виконанням робіт, наданням послуг. Тому для виявлення можливих резервів зростання прибутку підприємства важливе значення має перш за все виявлення причин, що обумовили відхилення у валовому прибутку (збитку). Для аналізу цього показника доцільно за даними “Звіту про фінансові результати” скласти таку аналітичну таблицю:

Таблиця 10.1.

Оцінка зміни валового прибутку за ----- період

Назва показників	Попередній період	Звітний період	Відхилення
1. Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	Чд _о	Чд _ф	Δ Чд
2. Виробнича собівартість реалізованої продукції	Св _о	Св _ф	Δ Св
3. Валовий прибуток (п.1 – п.2)	Пв _о	Пв _ф	Δ Пв

За даними цієї таблиці дається лише загальна оцінка зміни величини валового прибутку, а інформація є вихідною для розрахунку впливу чинників на зміну валового прибутку (збитку). На величину валового прибутку впливають:

- зміна обсягу реалізованої продукції;
- зміна її структури і асортименту;
- зміна виробничої собівартості;
- зміна цін на реалізовану продукцію.

1. Для того, щоб розрахувати вплив зміни обсягу реалізованої продукції необхідно базову величину валового прибутку помножити на відхилення коефіцієнта зміни величини чистого доходу, розрахованого за собівартістю.

$$\Delta Пв_{об} = Пв_{о} \times (K_2 - 1), \text{ де } K_2 = Св_{ф} : Св_{о};$$

2. Розрахунок впливу асортиментно-структурних зрушень на величину відхилення валового прибутку здійснюють за формулою:

$$\Delta Пв_{стр} = Пв_{о} \times (K_1 - K_2), \text{ де } K_1 = Чд_{ф} : Чд_{о};$$

3. Для розрахунку зміни виробничої собівартості на відхилення валового прибутку необхідно базову величину валового прибутку помножити на відхилення коефіцієнта зміни величини чистого доходу, розрахованого за обсягом реалізації продукції. Вплив цього фактора є оберненим, тому перед дужками слід поставити мінус.

$$\Delta Пв_{св} = Пв_{о} \times (K_2 - 1);$$

4. Вплив зміни цін можна визначати через використання індексу оптових цін, або сальдовим способом:

$$\Delta Пв = \Delta Пв_{об} + \Delta Пв_{стр} + \Delta Пв_{св} + \Delta Пв_{ц}; \text{ звідки:}$$

$$\Delta Пв_{ц} = \Delta Пв - (\Delta Пв_{об} + \Delta Пв_{стр} + \Delta Пв_{св}).$$

Закінчується аналіз узагальненням впливу окремих чинників на величину валового прибутку і підрахунком резервів його збільшення. Негативний вплив того чи іншого чинника свідчить про можливість збільшення прибутку підприємства при умові усунення цього впливу.

Аналіз беззбитковості діяльності В умовах ринку метою підприємства є одержання максимального прибутку, величину якого керівництво повинно аналітично обґрунтувати, а в період загострення конкуренції визначити свій граничний обсяг продажу, який хоч і не дозволить одержати прибуток, але гарантуватиме відшкодування пов'язаних з випуском і збутом витрат. Дослідження взаємозв'язку обсягу продажу, витрат, ціни та прибутку називають аналізом беззбитковості (маржинальним аналізом). Методика маржинального аналізу дозволяє:

- спрогнозувати величину прибутку при заданих обсягах продажу, ціні, постійних та питомих змінних витратах;
- визначити беззбитковий обсяг продажу при заданих ціні, постійних витратах та питомих змінних витратах;
- встановити зону безпеки підприємства, або розмір допустимого скорочення обсягів продажу без ризику попадання у зону збитку;
- здійснити факторний аналіз зміни критичного обсягу та зони безпеки;
- обчислити необхідний обсяг продажу для одержання заданого прибутку;
- визначити критичний рівень постійних витрат при заданому рівні маржинального доходу і обсягу продажу;
- розрахувати беззбиткову ціну реалізації при заданому обсягу продажу і рівні постійних і змінних витрат.

Аналітичне представлення основної факторної моделі ґрунтується на формулі:

$$S=VC+FC+GI; \text{ де:}$$

S- обсяг продажу у вартісному виразі ($q \times p$);

VC- змінні витрати;

FC- умовно-постійні витрати;

GI- прибуток.

При аналізі беззбитковості додержуються таких обмежень і умов:

- обсяг виробництва дорівнює обсягу продажу (попит еластичний);
- витрати виробництва є функцією обсягу виробництва (реалізації);
- постійні витрати є стабільними для будь-якого обсягу виробництва;
- ціна реалізації є фіксованою (обсяг продажу є функцією кількості товару і його ціни);
- асортимент незмінний і співставний.

У критичній точці $GI = 0$, тому для розрахунку беззбиткового обсягу основна формула набуває виду:

$$q_{кр} = FC : (p-v), \text{ де:}$$

$q_{кр}$ - критичний обсяг продажу продукції в натуральному вираженні (поріг рентабельності, мертва точка)

p- ціна одиниці продукції;

v – питомі змінні витрати.

(p-v)-питомий маржинальний дохід.

Таким чином:

1. У критичній точці сумарний маржинальний дохід дорівнює сумі умовно постійних витрат.
2. Висока точка беззбитковості небажана, свідчить про вразливість виробництва до зміни його обсягів.
3. Чим більшим є **((p-v)-питомий маржинальний дохід)**, тим нижча точка беззбитковості.

4. Чим вищою є питома вага постійних витрат у собівартості (коефіцієнт операційного важеля), тим більш чутливим є прибуток до зміни обсягу випуску.

Розраховують рівень операційного важеля :

$$L = \frac{\Delta GI \div GI}{\Delta q \div q}$$

Значення цього показника не є постійним для підприємства і залежить від базового рівня обсягу виробництва, від якого здійснюється розрахунок. Найбільшим є його значення у випадках зміни обсягу виробництва, що незначно перевищують критичний обсяг.

Для розрахунку обсягу продажу, що забезпечує певний очікуваний прибуток **GI**,

$$Q_{GI} = (FC + GI) : (p-v);$$

Розраховують також зону безпеки або запас міцності підприємства:

В абсолютному вираженні: $Q_i - Q_{кр}$;

У % : $((Q_i - Q_{кр}) : Q_i) \times 100\%$.

Зона безпеки (запас міцності показує, який процент зниження виручки може витримати підприємство без серйозної загрози для свого фінансового стану (залишитись в зоні беззбитковості). Зниження зони безпеки означає зниження платіжної здатності підприємства та підвищення імовірності банкрутства.

Оцінка показників використання прибутку підприємства. За результатами роботи протягом звітного періоду в розпорядженні підприємства залишається його остаточний фінансовий результат – чистий прибуток. За результатами роботи за рік проводять загальні збори акціонерів, які повинні затвердити Звіт про роботу товариства та порядок використання його прибутку. Певна його частина повинна бути спрямована на виплату дивідендів власникам (акціонерам), інша скеровується на формування резервного капіталу, а решта приєднується до власного капіталу у формі нерозподіленого прибутку. При аналізі вивчають обсяги окремих складових, їх частку та співвідношення між ними, тобто вивчають відносні показники структури та координації.

Для аналізу розподілу заробленого прибутку використовують такі коефіцієнти:

- коефіцієнт оподаткування прибутку, як відношення суми податків та інших обов'язкових платежів, виплачених за рахунок прибутку до величини прибутку від звичайної діяльності до оподаткування;
- коефіцієнт чистого прибутку як відношення чистого прибутку до величини прибутку від звичайної діяльності до оподаткування;
- коефіцієнт співвідношення між сумою податків та інших обов'язкових платежів, виплачених за рахунок прибутку до величини чистого прибутку.

Для оцінки пропорцій між спожитою власниками та капіталізованою частиною чистого прибутку:

- коефіцієнт дивідендних виплат, як відношення суми виплачених дивідендів власникам до величини чистого прибутку;
- коефіцієнт капіталізації, як відношення капіталізованої частини прибутку до величини чистого прибутку;
- коефіцієнт співвідношення між величиною виплачених дивідендів та капіталізованою частиною прибутку.

Для оцінки використання капіталізованої частини прибутку:

- коефіцієнт резервування прибутку як відношення відрахувань до резервного капіталу до величини капіталізованого прибутку або загальної величини чистого прибутку;
- коефіцієнт інвестування прибутку як відношення величини прибутку, що інвестується на приріст активів підприємства до величини капіталізованого прибутку або загальної величини чистого прибутку;
- коефіцієнт співвідношення між резервованою та інвестованою частиною капіталізованого прибутку.

Крім того, аналізують показники чистого прибутку, що припадає на власний капітал підприємства, а також на величину статутного капіталу, співвідношення між сумою виплачених дивідендів та величиною власного капіталу (статутного капіталу), показники чистого прибутку в розрахунку на одну акцію та дивідендів на одну акцію. Ці показники порівнюються з аналогічними в динаміці та виявляються основні тенденції їх зміни.

Напрямки використання прибутку та пропорції, у яких вони здійснюються, є результатами втілення так званої дивідендної політики підприємства. Вона зумовлена специфікою завдань, які ставляться перед кожним конкретним підприємством, відмінністю внутрішніх та зовнішніх умов їх господарської діяльності, Ідеальна модель розподілу прибутку, яка б мала універсальний характер, відсутня. В основу механізму розподілу прибутку повинен бути покладений аналіз внутрішніх (менталітет власників, стадія життєвого циклу підприємства, рентабельність діяльності, інвестиційні можливості реалізації високорентабельних проєктів) і зовнішніх (інституційні обмеження, податкова система, динаміка норми прибутку на інвестований капітал, наявність альтернативних зовнішніх джерел фінансування, темпи інфляції, кон'юнктура ринку продукції підприємства) факторів впливу.

Аналіз показників і факторів рентабельності діяльності. Сума одержаного прибутку показує абсолютний ефект, а рентабельність характеризує міру цієї ефективності, тобто відносний ступінь прибутковості. У загальній формі рентабельність розраховують як відношення прибутку до витрат чи застосовуваних ресурсів (капіталу). Рентабельність вимірюють у %. Для цього коефіцієнт прибутковості множать на 100%.

У чисельнику коефіцієнта прибутковості використовують показники прибутку: валового, операційного, від звичайної діяльності до оподаткування, від звичайної діяльності, чистого прибутку, від окремого виду діяльності, чистого грошового потоку.

У знаменнику - величина основних виробничих засобів, сукупність основних засобів та матеріальних оборотних активів, підсумок (валюта) балансу, власний капітал, перманентний капітал, витрати окремого виду діяльності, господарської операції, обсяг продажу (реалізації).

Від внутрішньої побудови коефіцієнта залежить його економічний зміст та застосування.

Найбільш вживаними показниками рентабельності є:

- рентабельність активів (економічна рентабельність) = (чистий прибуток : середня величина активів) x 100%;
- загальна рентабельність (рентабельність виробничого капіталу) = (валовий прибуток : (середня вартість основних виробничих засобів + середня вартість матеріальних оборотних активів)) x 100%;
- рентабельність власного капіталу (фінансова рентабельність) = (чистий прибуток : середня величина власного капіталу) x 100%;
- рентабельність реалізації (комерційна рентабельність) = (валовий прибуток : чистий дохід (виручка) від реалізації) x 100%;
- рентабельність окремого виду продукції = (прибуток виробу : собівартість(ціна)) x 100%;

При проведенні аналізу рентабельності визначають і оцінюють рівень показників в порівнянні з запланованими даними та в динаміці. Здійснюють факторний аналіз їх зміни. Виявляють резерви (невикористані можливості) підвищення рентабельності. Розробляють заходи по їх мобілізації.

Аналіз загальної рентабельності Показник характеризує прибутковість виробничого капіталу і виражає у відсотках величину валового прибутку, що припадає на суму середньорічної вартості основних виробничих засобів і матеріальних оборотних активів. При аналізі вивчають динаміку цього показника стосовно базового періоду порівняння і виявляють причини зміни, а також вплив чинників на відхилення показників. Залежно від того, який показник приймається для оцінки прибутку і завдань, які ставляться перед аналітиком, кількість чинників може бути різною. Так, вихідну формулу помножують на

обсяг чистого доходу (виручки) від реалізації продукції і отримають модель взаємодії двох нових чинників: прибутковість реалізації продукції та фондівддачі авансованих засобів (останній може бути деталізований на фондівддачу та оборотність матеріальних оборотних активів). Величину впливу факторів виявляють прийомом ланцюгових підстановок.

Аналіз рентабельності основних активів Показник характеризує прибутковість використання основного капіталу. На відміну від показника рентабельності загальних активів, інвестованих у дане підприємство, який є узагальнюючим, даний показник є частковим. Розраховується як відношення прибутку до середньої вартості основних активів. Рентабельність вимірюють у %. Для цього коефіцієнт прибутковості множать на 100%.

В чисельнику коефіцієнта прибутковості використовують показники прибутку: валового, операційного, від звичайної діяльності до оподаткування, від звичайної діяльності, чистого прибутку.

Основні активи (капітал) - вартість необоротних (основних засобів, довгострокових та нематеріальних) активів. У складі необоротних активів - власні й орендовані, але не включають засоби, що знаходяться на консервації, зарезервовані та надані в оренду. При обчисленні коефіцієнта прибутковості беруться середні показники капіталу, розраховані способом середньої хронологічної або арифметичної.

Факторами першого порядку є показники прибутку (зв'язок прямий) та середня вартість основних активів (зв'язок обернений). Вплив зміни прибутку визначають як різницю між базовою рентабельністю, скоригованою на фактичний прибуток, та базовим значенням; а вплив зміни вартості інвестованих основних активів як різницю між фактичною величиною рентабельності та її скоригованим значенням.

Іноді при аналізі формулу розрахунку модифікують (розвивають). Так, наприклад, чисельник і знаменник вихідної формули помножують на обсяг продажу (чистий дохід, виручку від реалізації продукції). Рентабельність в цьому випадку дорівнює добутку двох нових факторів: прибутковості реалізації та оборотності основних активів. Для розрахунку впливу факторів застосовують прийоми елімінування.

При подальшій деталізації факторів застосовують розклад відповідних показників на складові елементи і застосовують відповідні процедури (елімінування, пропорційну участь), але вже до більшого числа факторів.

Факторний аналіз рентабельності власного капіталу Показник характеризує рівень прибутковості, авансованого власниками капіталу. Він показує, скільки грошових одиниць прибутку припадає на одиницю інвестованого власниками капіталу. Розраховується як відношення прибутку до середньої вартості власного капіталу. Рентабельність вимірюють у %. Для цього коефіцієнт прибутковості множать на 100%.

У чисельнику коефіцієнта прибутковості використовують показники прибутку: валового, операційного, від звичайної діяльності до оподаткування, від звичайної діяльності, чистого прибутку. У знаменнику - середні показники власного капіталу, розраховані способом середньої хронологічної або арифметичної.

Факторами першого порядку є показники прибутку (зв'язок прямий) та середня вартість власного капіталу (зв'язок обернений). При факторному аналізі користуються прийомом ланцюгових підстановок (скоригованих показників). Вплив зміни прибутку визначають як різницю між базовою рентабельністю, скоригованою на фактичний прибуток, та базовим значенням; а вплив зміни вартості інвестованого власного капіталу як різницю між фактичною величиною рентабельності та її скоригованим значенням.

При подальшій деталізації факторів застосовують розклад відповідних показників на складові елементи і застосовують відповідні процедури (елімінування, пропорційну участь), але вже до більшого числа факторів.

Іноді при аналізі з метою переходу до нової якості факторної моделі основну формулу розрахунку модифікують (розвивають). Наприклад, для одержання нової двофакторної моделі чисельник і знаменник вихідної формули помножують на обсяг продажу (чистий дохід (виручку від реалізації продукції)). Рентабельність власного капіталу в цьому випадку дорівнює добутку двох нових факторів: прибутковості реалізації та оборотності власного капіталу. Аналогічним чином факторну систему розширюють до

трьох-, чотирьох-, п'ятифакторних моделей. Для розрахунку впливу факторів застосовують прийоми елімінування.

Факторний аналіз рентабельності фінансових вкладень При наявності у суб'єкта господарювання вільних грошових засобів він може вкласти їх в цінні папери. Основними видами цінних паперів є акції та облігації. Підприємства – тримачі цінних паперів одержують певні доходи (дивіденди, проценти, курсові різниці). Доходи від цінних паперів вивчаються як при внутрішньому, так і при зовнішньому аналізі. У звіті про фінансові результати вони відображаються за статтями “Дохід від участі в капіталі”, “Інші фінансові доходи”, “Втрати від участі в капіталі”, “Інші витрати”. Фінансовий результат від фінансових інвестицій визначають: прибуток (збиток) = доходи – витрати.

Показник рентабельності фінансових вкладень характеризує відносний рівень прибутковості авансованого у цінні папери капіталу. Він показує, скільки грошових одиниць прибутку припадає на одиницю, інвестовану у фінансові активи. Розраховується як відношення прибутку від фінансових вкладень до фінансових витрат (інвестицій). Рентабельність вимірюють у %. Для цього коефіцієнт прибутковості множать на 100%.

Факторами першого порядку є показники прибутку (зв'язок прямий) та інвестицій (зв'язок обернений). При факторному аналізі користуються прийомом ланцюгових підстановок (скоригованих показників). Вплив зміни прибутку визначають як різницю між базовою рентабельністю, скоригованою на фактичний прибуток, та базовим значенням; а вплив зміни вартості інвестованого капіталу як різницю між фактичною величиною рентабельності та її скоригованим значенням. Факторами другого порядку є обсяг фінансових вкладень, структура портфеля цінних паперів, зміна рівня доходності цінних паперів, динаміка курсових різниць. При подальшій деталізації факторів застосовують розклад відповідних показників на складові елементи і застосовують відповідні процедури (елімінування, пропорційну участь), але вже до більшого числа факторів.

Для акціонерів (власників) підприємства показниками рентабельності фінансових вкладень є рентабельність власного капіталу, доходність однієї акції, співвідношення ціни та доходності акції.

Аналіз фінансових звітів за моделлю фірми Дюпон У процесі фінансового аналізу часто використовують детерміновані факторні моделі, які дозволяють виявити і дати оцінку впливу основних факторів на зміну результативного показника. Такі моделі покладені в основу відомої системи факторного аналізу фірми “Дюпон”. Відомо, що коефіцієнт рентабельності власного капіталу (РВК) розраховується як відношення прибутку (П) до середнього значення власного капіталу (ВК).

$$РВК = \frac{П}{ВК}$$

Наприклад, для одержання нової (розвинутої) двохфакторної моделі чисельник і знаменник вихідної формули помножують на обсяг продажу (чистий дохід (виручку від реалізації продукції)) (ВР). Рентабельність власного капіталу в цьому випадку дорівнює добутку двох нових факторів: прибутковості реалізації (Р) та оборотності власного капіталу (ОВК).

$$РВК = \frac{П}{ВК} \times \frac{ВР}{ВР} = \frac{П}{ВР} \times \frac{ВР}{ВК} = Р \times ОВК$$

Аналогічним чином факторну систему розширюють до трьох факторів, помноживши чисельник і знаменник дробу на величину авансованого капіталу (АК). Рентабельність власного капіталу в цьому випадку дорівнює добутку трьох нових факторів: прибутковості реалізації (Р), оборотності авансованого капіталу (ОАК) та коефіцієнта фінансової залежності (фінансового важеля) (КФЗ).

$$РВК = \frac{П}{ВР} \times \frac{ВР}{ВК} \times \frac{АК}{АК} = \frac{П}{ВР} \times \frac{ВР}{АК} \times \frac{АК}{ВК} = Р \times ОАК \times КФЗ$$

Фактори, що входять до останньої моделі, узагальнюють основні сторони фінансово-господарської діяльності і ґрунтуються на використанні основних джерел фінансової звітності – перший узагальнює дані Звіту про фінансові результати, другий дає оцінку

використання активів підприємства (актив балансу), третій – співвідношення між складовими пасиву балансу. Для розрахунку впливу факторів застосовують прийоми елімінування.

Тема 11. Аналіз інвестиційної діяльності підприємства

- 1. Поняття і форми інвестиційної діяльності.**
- 2. Формування системи інвестицій фірми.**
- 2. Критерії прийняття інвестиційних рішень.**
- 3. Аналіз інвестицій в цінні папери.**
  - 3.1 Зміст фундаментального аналізу.**
  - 3.2. Зміст технічного аналізу.**
- 4. Аналіз в управлінні портфелем цінних паперів.**

Як уже зазначалося, інвестиційна діяльність – це сукупність операцій з придбання та продажу довгострокових (необоротних) активів, а також короткострокових (поточних) фінансових інвестицій, що не є еквівалентами грошових коштів. Метою такої діяльності підприємства є розширення його потенційних можливостей, зростання доходів або захист грошових коштів від їх знецінення. Інвестиції класифікують за рядом ознак:

- за характером участі в інвестуванні (прямі і портфельні);
- за періодом інвестування (короткострокові і довгострокові);
- за формою власності інвестора (приватні, державні, спільні);
- за походженням (внутрішні, іноземні);
- за рівнем ризику (безризиві, ризикові, венчурні);
- за об'єктами ікладання коштів (реальні та фінансові).

Під реальними інвестиціями розуміють вкладення коштів у необоротні активи (будівництво, модернізацію діючих потужностей, реконструкцію, технічне переоснащення виробництва, тощо) з метою збільшення масштабів діяльності, поліпшення якості та конкурентноспроможності продукції, збільшення прибутку.

Під фінансовими інвестиціями розуміють вкладення коштів у фінансові інструменти (переважно цінні папери).

Процес розвитку фірми як системи здійснюється як зміна періодів формування, функціонування і оновлення. Відповідно і процес управління складається з управління: формуванням системи інвестицій і системи фінансових джерел фірми; розподілом доходу; процесом зростання або скорочення фінансових можливостей фірми.

Перейдемо до розгляду періоду формування.

Кожний період характеризується особливою метою, засобами її досягнення і отриманими результатами. Мета досліджуваного періоду полягає у формуванні індивідуальної системи фірми, адекватної потребам ринку і внутрішнім можливостям. Засобом досягнення мети є інвестиції і вибір фінансових джерел для їх здійснення. Результатом періоду формування є створення капіталу фірми.

Необхідно відзначити, що мета періоду формування і його результат не завжди співпадають. Більш того, між ними можуть виникати суперечності, основною причиною яких є те, що зміни зовнішнього середовища можуть відбуватися швидше за зміни внутрішнього середовища фірми.

Формування фінансової системи фірми частково здійснюється за допомогою інвестицій. Розрізняють широке і вузьке розуміння категорії інвестування. В "широкому" значенні інвестування - це вкладення будь-яких засобів з метою подальшого отримання доходу, у вузькому - вкладення засобів у матеріальну частину бізнесу, тобто в необоротний і оборотний капітал фірми.

У кінці 60-70-х років американські економісти, Міллер і Орр розробили модель управління готівкою для фірми. Згідно їх теорії фінансовому менеджеру на підприємстві потрібно контролювати верхній і нижній ліміти готівки. Ці ліміти фіксують оптимальні рівні для купівлі і продажу цінних паперів з метою скорочення або збільшення готівки. Високоліквідні цінні папери - це цінні папери, що легко перетворюються в готівку у разі потреби.

Якщо готівка фірми досягає верхньої межі, то доцільно придбати високоліквідні цінні папери, що скоротить обсяг готівки до оптимального рівня. Коли готівка досягає нижнього критичного розміру, доцільно продати цінні папери і поповнити готівку до оптимального її рівня.

Модель Мюллера - Орра припускає наступні кроки:

1. Визначення мінімального розміру готівки, необхідного для нормального функціонування підприємства.

1. Розрахунок інтервалу між верхнім і нижнім лімітами.

3. Визначення оптимального рівня запасу готівки.

Для управління готівкою на підприємстві можна дати наступні поради:

- необхідно скорочувати коливання готівки до мінімуму,
- аналізувати інвестиції з позицій віддачі та ліквідності,
- прогнозувати майбутні доходи підприємства.

Що точніше спрогнозовані майбутні доходи, тим меншим може бути "попереджувальний запас".

Метою інвестування є отримання корисності. Звичайно для вимірювання корисності використовується дохід або прибуток. Вірогідність досягнення мети залежить від правильності оцінки, повноти і точності розрахунку ризику.

В умовах інфляції, для того, щоб зберегти свої заощадження, підприємство може вкладати певну їх частину у високоліквідні цінні папери.

Критерії прийняття інвестиційних рішень.

Для ухвалення інвестиційних і фінансових рішень потрібна інформація про наявність ресурсів, ціни і чинники виробництва, попит і пропозицію на продукцію і послуги, які будуть здійснені за допомогою цих інвестицій, про витрати виробництва. Все це вимагає кількісної і якісної оцінки в часі і в просторі.

Якщо інвестиційне рішення ухвалюється в умовах визначеності, то враховується перш за все одна змінна - величина віддачі, або рентабельність. Наприклад, якщо проект А обіцяє рентабельність в 8 %, а проект Б - 16 %, то вибір за інших рівних умов однозначний. Вибір же інвестиційного рішення в умовах ризику більш складний, тому що рішення визначається перш за все двома змінними віддачею і ризиком. Хай, наприклад, проект А, обіцяє більш високу віддачу, є одночасно і більш ризикованим. В цих умовах вибір залежить від ставлення фірми до ризику і до віддачі.

Ефект від інвестиційного і фінансового рішення виявляється лише через деякий час, тому при ухваленні рішення необхідно враховувати тимчасову оцінку вартості грошей.

Гривня "в руках" сьогодні й гривня, обіцяний завтра, коштують по-різному. Припустимо, у вас є 1 000 грн., ви можете або задовольнити свої потреби, або вкласти в банк, припустимо, під 30 % річних. Тоді через рік ви отримаєте 1 300 грн. $[1\ 000 \cdot (1 + 0,3)]$. Через два роки у вас на рахунку буде 1 690 грн. $[1\ 000 \cdot (1 + 0,3)^2]$.

В загальному вигляді нарахування складних відсотків здійснюється за формулою:

$$FV=C*(1+r)^t;$$

Цей процес називається *компаунтингом*.

Дуже часто більш важливий зворотний процес, який називається *дисконтуванням*.

Дисконтування, тобто визначення нинішньої вартості майбутніх доходів, розраховується за наступною формулою:

$$PV=FV:(1+r)^t;$$

Припустимо, вам обіцяють через 5 років 127,63 грн. Середня ставка в банку за депозитними внесками - 5 %. У скільки ви оціните ці 127,63 грн. сьогодні? Виходячи з формули це буде 100 грн. $[127,63: (1 + 0,05)^5]$, тобто знецінення через 5 років 127,63 грн. сьогодні ви оцінюєте у 100 грн.

Оцінка інвестиційних проектів у ринковій економіці здійснюється на базі наступних основних принципів.

Одним з принципів оцінки інвестицій є принцип граничної ефективності інвестування. Згідно теорії граничної корисності кожне подальше вкладення капіталу має меншу корисність, ніж попереднє.

При оцінці ефективності капітальних вкладень важливо поєднувати матеріальні й грошові оцінки, спиратися тільки на вартісні або тільки на технічні й технологічні критерії - помилково.

Нові інвестиції пов'язані з витратами часу на їх реалізацію, причому в цей період дохід фірми падає. Однією з причин цього є наявність адаптаційних витрат. Вони вимірюються як виручка, яку фірма втратила від реорганізації виробництва. У зв'язку з цим при оцінці інвестицій бажано враховувати адаптаційні витрати при розрахунку ефективності інвестицій.

При виборі напрямків інвестицій доцільно використовувати принцип мультиплікатора. Він ґрунтується на взаємозв'язку галузей. Наприклад, очікується на ринку зростання попиту на продукцію машинобудування, отже, через якийсь час можна чекати зростання попиту на пластмасу, сталь і т.д. Ефект мультиплікатора слабшає у міру віддалення певної галузі від галузі генератора зростання і прибутковості.

Як критерії інвестування можна також використовувати біржові індекси.

Іншим важливим питанням, що стоїть перед фінансовим менеджером, є оцінка ефективності намічених капіталовкладень.

Аналіз ефективності капіталовкладень - метод, що використовується для оцінки і відбору пропозицій по довгостроковому вкладенню засобів. У світовій практиці найбільше розповсюдження отримали наступні методи оцінки ефективності інвестицій: метод чистої поточної вартості, метод розрахунку терміну окупності, розрахунку середнього прибутку, внутрішньої норми рентабельності та індекс рентабельності.

Метод терміну окупності, або "великого пальця", ґрунтується на розрахунку терміну окупності, тобто зводиться до обчислення оборотного періоду, за який інвестиції як би повернуться назад і почнуть приносити прибуток.

Розглянемо цей метод на прикладі. Хай в один проект вимагається вкласти 60 тис. грн., а в інший - 65 тис. грн. Проект А за 5 років принесе доходів на суму 75 тис. грн. (27 + 20 + 12 + 9 + 7). За час експлуатації буде отриманий прибуток в 15 тис. грн. За прогнозами проект Б принесе 90 тис. грн. (40 + 35 + 10 + 5) доходів, тобто прибуток від його експлуатації складе 25 тис. грн.

Таблиця 11.1.

Вхідні дані для порівняльної оцінки інвестиційних проектів

Інвестиції	Проект А	Проект Б
	60 000	65 000
Доходи за перший рік	27 000	40 000
за другий рік	20 000	35 000
за третій рік	12 000	10 000
за четвертий рік	9 000	5 000
за п'ятий рік	7 000	0
Прибуток (інвестиції-сукупні доходи)	15 000	25 000

Термін окупності показує, як швидко фірма зможе перетворити інвестиції й активи в гроші. Значною перевагою цього методу є його простота. Разом з тим цей метод має ряд недоліків. По-перше, термін окупності - це далеко не завжди правильна міра вимірювання прибутковості. По-друге, цей метод ігнорує потік доходів після окупності.

Для оцінки капітальних вкладень потрібно визначити інвестиції, дохід і прибуток для декількох альтернативних проектів в часі. Саме на цьому ґрунтується метод розрахунку поточної вартості.

Порядок розрахунку поточної (теперішньої) вартості

Показники	Проект А		Проект Б	
	Абсолютна вартість	Вартість після дисконтування	Абсолютна вартість	Вартість після дисконтування
Інвестиції	-60 000	-60 000	-65 000	-65 000
Доходи за перший рік	27 000	24 545	40 000	36 364
за другий рік	20 000	16 529	35 000	28 926
за третій рік	12 000	9 023	10 000	7 519
за четвертий рік	9 000	6 152	5 000	3 418
за п'ятий рік	7 000	4 375	0	0
Сукупні доходи	75 000	60 624	90 000	76 227
Сукупний прибуток	15 000		25 000	
Поточна вартість сукупного прибутку, яку буде одержано в майбутньому		624		11 227

За допомогою розрахунку поточної вартості порівнюється поточна вартість майбутніх грошових надходжень від програми капіталовкладень з первинним відтоком грошових коштів, пов'язаним з капіталовкладеннями. Чисте надходження готівки визначається як різниця між планованим доходом від інвестицій і планованими витратами на них.

Розглянемо цей прийом на прикладі. Інвестиції потрібно робити зараз, тому їх вартість після дисконтування рівна тій величині, яку потрібно вкласти (дисконтуючий множник рівний одиниці). Разом з тим доходи будуть отримані через рік, два або декілька, тому сьогодні доходи, які будуть отримані в майбутньому, вартують менше.

З табл. 2 видно, що якщо оцінювати проекти з погляду прибутку, то доцільний проект Б.

Чиста поточна вартість - це різниця між сумою дисконтованих чистих грошових доходів і інвестиціями. Якщо чиста поточна вартість позитивна, то інвестиції перспективні для фірми, якщо немає проектів з більш високою чистою поточною вартістю.

Показник рентабельності оперує з такими ж змінними, як і чиста поточна вартість, але комбінує їх по-іншому. Показник рентабельності інвестицій (PI) визначається як відношення поточної вартості до витрат на капіталовкладення:

Якщо PI більший за одиницю, то інвестиції доцільні.

Внутрішня ставка віддачі визначається як ставка дисконту, яка забезпечує рівність нинішньої вартості чистого потоку доходів від проекту і вартості суми інвестицій.

де r - дисконтна ставка, при якій чиста поточна вартість рівна нулю.

Існує правило, згідно з яким, якщо внутрішня норма рентабельності більше або рівна процентній ставці дисконту, то інвестиції доцільні.

Аналіз інвестицій у цінні папери. Метою виходу фірми на фондовий ринок є збільшення фінансових можливостей, зниження ризику підприємницької діяльності або захист своїх заощаджень від інфляційних процесів. Завдання аналізу в обґрунтуванні рішень з приводу фінансових інвестицій полягають в оцінці доходності та ризику за кожним видом фінансових вкладень та їх середнього рівня, здійсненні порівняльного аналізу альтернативних варіантів інвестиційного портфеля, прогнозуванні ефективності інвестиційного проекту та ретроспективній оцінці результативності фінансово-інвестиційної політики фірми в цілому.

Інформаційною базою зовнішнього фінансового аналізу підприємства (товариства)-емітента є публічна фінансова звітність відкритих акціонерних товариств, проспекти емісії акцій та облігацій, звіти про підсумки випуску цінних паперів і звіти по цінних паперах, що

подаються до реєструючих державних органів, звіти до органів державної статистики. Джерелами інформації для проведення внутрішнього управлінського аналізу та прийняття управлінських рішень на рівні організації-емітента крім перерахованих вище є засновницькі документи, статут акціонерного товариства, рішення зборів акціонерів, інші доступні доречні матеріали.

При прийнятті рішення стосовно доцільності придбання чи продажу певного фінансового активу суб'єкти ринку здійснюють їх оцінку. Найпоширенішими показниками оцінки акцій є такі, як розмір дивідендів, дохід на одну акцію, коефіцієнт дивідендних виплат, коефіцієнт співвідношення поточної ціни до доходу на одну акцію, балансова ціна акції, коефіцієнт співвідношення поточної ціни на одну акцію до її балансової ціни. Дуже часто кількісні показники доповнюються якісними, такими як оцінка надійності емітента, його перспективності, репутації і т.д. Іншими словами, оцінка акцій на практиці виглядає не стільки як оцінка цінних паперів емітента, скільки як оцінка самого емітента. Враховуючи те, що акція – це не боргове зобов'язання, а ризиковий вклад, головна цінність якого не у сьогоднішніх дивідендах, а у майбутніх очікуваних прибутках, причому пов'язаних із зростанням ринкових цін на ці акції, слід максимальну увагу приділити збору і аналізу широкого спектру інформації, що стосується обраної інвестором акціонерної компанії, її можливостей та перспектив.

На жаль, за сьогоденних умов достатня інформація про діяльність акціонерних підприємств, яка розкриває їх істинний стан, ще не скоро буде доступною. Фондовий ринок ще не здатний до швидкого реагування на найменші відхилення у роботі окремих компаній, а його інформаційна інфраструктура не постачає інвесторам інформацію, необхідну їм для самостійних оцінок. Водночас слід докладати зусиль для її максимального отримання і опрацювання.

Основним показником для оптимізації вибору облігаціонера є показник сумарного доходу за весь період позики, а основними аналітичними показниками – поточна доходність за облігацією і доходність до погашення.

У випадку необхідності вибору оптимального варіанту інвестування на альтернативній основі доцільно застосувати багатовимірну комплексну порівняльну оцінку фінансового стану та ділової активності підприємств-емітентів (рейтинг). Її складовими етапами є: збір і аналітичне опрацювання даних за досліджуваний період часу; обґрунтування системи показників, що використовуються для рейтингової оцінки фінансового стану підприємства; їх класифікація; розрахунок підсумкового показника рейтингової оцінки; ранжування підприємств за рейтингом.

Зміст фундаментального аналізу. Він починається з оцінки чинників, що впливають на ринок в цілому. Необхідно визначити, високий або низький рівень даної фірми щодо бізнесу в середньому. Припустимо, що фірма прибуткова, але інші інвестори знають про це. В результаті індекс підіймається. Наступне питання, яке потрібно з'ясувати: чи підвищить бюджетний дефіцит ставку відсотка? Якщо так, то підприємства, які потребують позик, можуть не мати успіху.

Важливо з'ясувати положення галузі на ринку. Бажано обрати ті галузі, які можуть дати якнайкращі результати протягом року. Потім в цих галузях встановлюють компаній-лідерів. Залежно від стадії розвитку розрізняють галузі, що народжуються, ростуть, стабільні, циклічні, спекулятивні і в'януть.

Для диверсифікованих компаній потрібен міжгалузевий аналіз. Після нього необхідний кількісний і якісний аналіз фірми. Кількісний аналіз - це діагностика фінансового положення підприємства, вивчення менеджменту на фірмі.

Суть фундаментального аналізу полягає у вивченні таких основних показників абсолютного рівня масштабів і ефекту від діяльності, як обсяг продажу, чистий прибуток, група показників відносної результативності фінансово-господарської діяльності (рентабельність) та ефективності використання всіх груп задіяних ресурсів. Значна увага приділяється фінансовому стану підприємства та його динаміці (стану та структурі активів, структурі джерел їх формування, фінансовій стійкості, показникам платоспроможності та

ліквідності). Додатковий аналіз включає оцінку конкурентного становища фірми, перспектив галузі, в якій діє емітент, умов праці, охорони довкілля, стану засобів, перспектив технологічних та організаційних змін і впроваджень, ступеня залежності від застосування державно-політичних рішень, особистих якостей керівників та ін. Значна частина характеристик, що беруться до уваги при такому ретельному аналізі, не підлягає формалізованому вираженню та виміру.

Важливо також правильно обрати: цінні папери яких підприємств, якого виду і в якій кількості слід купувати для поповнення своїх активів. Зупинимося на цьому більш детально.

Найважливішими питаннями для аналізу ринку цінних паперів є наступні:

- 1) з'ясувати, чим займається компанія;
- 1) проаналізувати, як виглядає поточний і майбутній ринок компанії;
- 2) дізнатися, які плани розвитку підприємства;
- 3) з'ясувати, який дивіденд на цінні папери компанії;
- 4) поцікавитися доходом на акції і на облігації компанії;
- 5) порівняти ціни на акції і облігації даного підприємства з курсами інших підприємств;
- 6) не забудьте дізнатися якомога більше про менеджмент на фірмі, чиї цінні папери ви хочете придбати.

Слід звернути увагу на тенденцію обсягу продажу і тенденцію витрат. Корисний аналіз динаміки прибутку. Чистий прибуток відображає вплив всіх чинників. Відношення чистого прибутку до акціонерного капіталу дозволяє оцінити ефективність використання компанією свого капіталу. Цей показник розраховують за декілька років і порівнюють з нормою прибутку на акціонерний капітал в галузі і в економіці в цілому:

Норма прибутку на акціонерний капітал = Чистий прибуток : Акціонерний капітал

Важливе значення має аналіз ліквідності. Під ліквідністю розуміється здатність швидко оплачувати необхідні платежі, тобто здатність швидко реалізувати поточні активи. Окрім готівки до ліквідних активів відносять цінні папери, які легко продати на ринку не нижче за ціну їх придбання.

Одним з основних показників при аналізі фінансового стану акціонерного товариства є покриття відсотків за акціями і дивідендів за акціями чистим прибутком компанії.

Законодавчо порядок виплати доходів за цінними паперами: спочатку виплати за облігаціями, потім за привілейованими акціями і лише потім за звичайними акціями. Це визначає порядок розрахунку покриття.

Забезпеченням облігацій є чисті матеріальні активи, що розраховуються як різниця між матеріальними активами і поточними пасивами. Тоді дохід на одну облігацію визначається відношенням чистих матеріальних активів до кількості облігацій:

Забезпечення облігацій = Чисті матеріальні активи : Кількість облігацій;

Забезпеченням привілейованими акцій є чисті активи, визначені як різниця між чистими матеріальними активами і сумою виплат за облігаціями:

Забезпечення привілейованими акцій = Чисті активи : Кількість привілейованих акцій;

Звичайні акції забезпечуються засобами, що залишилися після погашення зобов'язань по облігаціях і привілейованих акціях. Забезпечення простої акції можна розрахувати шляхом розподілу чистих активів за вирахуванням зобов'язань по привілейованих акціях до кількості простих акцій:

Забезпечення простої акції = (Чисті активи - Зобов'язання за привілейованих акціями):

Кількість звичайних акцій;

Для оцінки адекватності процентного покриття звичайно встановлюються мінімальні рівні. Наприклад, сума, що вимагається для розрахунків з утримувачами, як мінімум в 3 рази повинна перебиватися виручкою, що використовується для виплати відсотків у кожному році. Компанія може без жодних труднощів виконати всі свої зобов'язання по боргу, але якщо вона не забезпечила цю мінімальну вимогу, то її цінні папери вважатимуться формою інвестування з підвищеним ризиком. Прийнятний тренд процентного покриття, що підвищується або стабільний.

Необхідно враховувати й інші чинники, що визначають фінансову привабливість цінних паперів: частка виплачуваних акціонерам дивідендів в загальному об'ємі прибутку; співвідношення "прибуток на одну просту акцію" і т.д.; регулярність виплати дивідендів.

Важливою умовою сприятливого фінансового стану підприємства є висока якість менеджменту. Для його оцінки можна використовувати постійний моніторинг, стежити за результатами аудиторських перевірок, аналізувати інформацію, що проникає з преси.

Слід пам'ятати, що інформація, яка вже відома на ринку, не дозволить Вам зробити висновок про те, наскільки правильно на ринку оцінюють акції даної фірми. Для цього потрібно знайти якусь додаткову інформацію, невідому на ринку.

Зміст технічного аналізу. Іншим методом, застосовуваним при рішенні питання про придбання цінних паперів, є технічний аналіз. Підприємство, купуючи цінні папери, повинне перш за все вирішити, заради чого вони утримуються. Цінні папери можуть розглядатися або як засіб заощадження, або як засіб спекуляції. Здійснюючи інвестиції, необхідно проаналізувати стан фінансового ринку, стан справ у підприємства, чії цінні папери слід купити. Ідеальним вважається портфель інвестицій, який забезпечує максимум можливого доходу відносно поточних ринкових цін. Познайомимося з деякими з них.

Потрібен не стільки аналіз діяльності фірми, яка випускає акції, скільки вивчення поведінки інших інвесторів. Згідно технічному аналізу ключ до розгадки майбутньої поведінки інвесторів може бути визначений за допомогою вивчення їх поведінки у минулому, що відображається в поведінці цін на цінні папери.

Для того, щоб застрахувати себе від прийняття неправильних рішень щодо інвестиції в цінні папери, можна придбати опціон.

Аналіз в управлінні портфелем цінних паперів На політику формування портфеля цінних паперів впливатиме вибір шляхів отримання доходу від вкладень в цінні папери. Можна сподіватися на отримання дивідендів; розраховувати на зростання капіталу за рахунок продажу акції після отримання дивіденду за ціною, що перевищує ціну придбання; дохід можна отримати і шляхом гри на фондовому ринку на курсових різницях (біржовий арбітраж).

Іншим чинником, що визначає формування і управління портфелем цінних паперів, є ризик. Ризиком в широкому значенні цього слова вважається залежність результатів діяльності фірми від коливань ринкової кон'юнктури. Основними ризиками, пов'язаними з управлінням портфелем цінних паперів, є:

- курсовий ризик - ризик падіння ринкової ціни акції;
- процентний ризик - ризик того, що ціна цінного паперу знизиться через зростання норми відсотка;
- кредитний ризик - ризик того, що позичальник не сплатить за позикою.

Кредитний ризик за вкладеннями в акції відсутній, оскільки акція - не боргове зобов'язання, а ризиковий капітал. Власник акції несе ризик ліквідації компанії, акціонером якої він є, з можливою невикплатою йому в повному розмірі акціонерної частки.

Разом з тим вкладення в акції мають вищий курсовий ризик, що здорожує страхування інвестицій. Звідси впливає більш поширена практика використання опціонів і ф'ючерсних операцій для акцій в порівнянні з облігаціями.

У світовій практиці відомі два діаметрально протилежних підходи до управління портфелем цінних паперів:

- безризиковий підхід - повне страхування процентного ризику, направлене на забезпечення гарантованого, не залежного від коливань ринкової кон'юнктури, але при цьому не обов'язково кращого результату по операціях;

- спекулятивний підхід - повна відмова від фіксації результатів з розрахунку на сприятливу зміну ринкової кон'юнктури і досягнення максимально можливого прибутку.

Завдання аналізу полягає у знаходженні компромісу між намаганнями оптимізувати прибуток і необхідністю обмежувати ризики. Знайти "золоту середину" - в цьому і полягає фінансове мистецтво.

Отже, в ринковій економіці фінансовому менеджеру необхідно уміти оцінювати ризик. У світовій практиці існує декілька способів вимірювання ризику. Найпоширенішими з них є статистичний, експертний і комбінований.

Суть статистичного способу полягає в тому, що вивчається статистика втрат, що мали місце на даному або аналогічному виробництві, встановлюється вірогідність отримання тієї або іншої економічної віддачі й визначається середня величина цієї віддачі. Після цього складається прогноз на майбутнє.

Головні інструменти статистичного методу - варіація і дисперсія.

Варіація - це коливання (мінливість) величини ознаки (наприклад, економічна рентабельність при переході від одного випадку, варіанту, результату до іншого, від одного року до іншого).

Варіація можливих результатів інвестиційних рішень може бути описана за допомогою двох величин: економічної віддачі й вірогідності її отримання. Нульова вірогідність означає неможливість отримання віддачі, одинична - неодмінне отримання віддачі. Сума вірогідності всіх можливих варіантів отримання віддачі рівна одиниці:

Для прикладу візьмемо підприємство, що спеціалізується на виробництві парасольок. Керівництво вважає, що результати минулих літ є репрезентативними (табл. 3) і хоче оцінити своє майбутнє інвестиційне рішення.

Таблиця 11.3.

Рентабельність підприємства за 1995-2004 рр., %

Роки	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Рентабельність	9	14	14	8	15	17	17	10	14	22

Визначимо середню віддачу за цей період:

$$r = (9+14+14 + 8+15+17+17+10+14 + 22) : 10 = 14\%$$

З табл. 3 видно, що віддача 9 % була тільки один раз за 10 років, тобто вірогідність цієї події рівна 0,1; віддача 14 % зустрічається 3 рази, тобто вірогідність рівна 0,3; віддача 17 % - двічі, тобто вірогідність рівна 0,2, і т.д. Середню віддачу за десять років можна розраховувати іншим способом:

$$r = 9 \cdot 0,1 + 14 \cdot 0,3 + 8 \cdot 0,1 + 15 \cdot 0,1 + 17 \cdot 0,2 + 10 \cdot 0,1 + 22 \cdot 0,1 = 14\%.$$

Дисперсія і стандартне відхилення використовуються для вимірювання ризику. Чим вище дисперсія (стандартне відхилення), тим більше ризикованим є даний проект, рішення, або діяльність даної фірми.

Основною складністю оцінки ризику статистичним способом є необхідність значного масиву даних, які далеко не завжди є у розпорядженні менеджера. Збір і обробка даних можуть вельми дорого обійтися. Крім того, у нас в країні дані за останні 15-20 років не є репрезентативними.

Варіація вимірюється коливанням значень можливих варіантів навколо середнього значення - дисперсією.

Дисперсія - це міра розкиду (розсіювання) відхилення фактичного значення ознаки від його середнього значення. Середньозважену дисперсію розраховують за формулою.

$$\sigma^2 = \frac{\sum_{i=1}^n (r_j - \bar{r})^2 \cdot p_j}{\sum_{i=1}^n p_j};$$

Таким чином, для отримання квадрата дисперсії треба підсумовувати добуток всіх квадратів різниць між фактичною (r) і середньою ($\bar{r}$) віддачею на вірогідність P , - отримання саме такої віддачі, як r , в майбутньому. Потім з отриманої суми (дисперсії) потрібно добути квадратний корінь, що дає нам так зване стандартне відхилення. Чим вище вийде результат, тим більше ризикованим є дане рішення, або вся діяльність фірми, що піддається аналізу.

Повернемося до нашого аналізу. Найнижча віддача була 8 %. Оскільки така віддача мала місце тільки один раз з десяти, то вірогідність цієї події рівна 0,1. Оскільки середня віддача за десять років рівна 14%, те відхилення віддачі від середньої склало - 6 (8-14). Такі розрахунки зробимо для кожного рівня віддачі і зведемо результати в табл. 2.

Таблиця 11.4.

Розрахунок дисперсії

r_j	P_j	$r_j * P_j$	$r_j - r$	$(r_j - r)^2 P_j$
8	0,1	8*0,1=0,8	8-14=-6	36*0,1=3,6
9	0,1	9*0,1=0,9	9-14=-5	25*0,1=2,5
10	0,1	10*0,1=1,0	10-14=-4	16*0,1=1,6
14	0,3	14*0,3=4,2	14-14=0	0*0,3=0
15	0,1	15*0,1=1,5	15-14=1	1*0,1=0,1
17	0,2	17*0,2=3,4	17-14=3	9*0,2=1,8
22	0,1	22*0,1=2,2	22-14=8	16*0,1=1,6
r=14			D ² =16	

Отже, дисперсія становить 16. Визначимо стандартне відхилення, яке дорівнює кореню з дисперсії. У нашому прикладі воно дорівнює 4 %.

Можливі комбінації із статистичного і експертного способів оцінки ризику.

Програми інвестицій можуть взаємно виключати один одного, якщо одна з них, наприклад через обмеженість фінансових джерел, не може бути виконана. У цьому випадку необхідно їх класифікувати за принципом привабливості для інвестора.

З метою зниження ризику бажано обирати виробництво таких товарів і послуг, попит на які змінюється в протилежних напрямках, тобто при збільшенні попиту на один вид, попит на інший вигляд падає, причому більш важлива зворотна залежність.

Припустимо, підприємство спеціалізується на виробництві парасольок, але у принципі на тому ж виробничому просторі можна налагодити випуск плащів або шезлонгів. Проаналізуємо поведінку можливих покупців. Попит на парасольки і плащі залежить від одних і тих же змінних (наприклад, зростання попиту було пов'язане з дощовою погодою), а попит на парасольки і шезлонги змінюється в протилежних напрямках (наприклад, при гарній погоді попит на парасольки падає, а попит на шезлонги зростає). Така динаміка зміни попиту робить парасольки і шезлонги ідеальними для диверсифікації виробництва.

Для вимірювання взаємозв'язку між якимись ознаками (видами діяльності) використовується показник кореляції. Кореляція (від англ. слова correlation - співвідношення, відповідність) - зв'язок між ознаками, який полягає в зміні середньої величини однієї з них залежно від значення іншої. Розрізняють додатню і від'ємну кореляцію.

Додатня кореляція виникає у тому випадку, коли середня величина ознаки У зростає із зростанням Х. Від'ємна кореляція виникає у тому випадку, коли середня величина ознаки У зменшується із зростанням Х.

Повернемося до нашого прикладу. Чим вигідніше доповнити виробництво парасольок: виробництвом плащів або виробництвом шезлонгів? Розрахунок кореляції показано в табл. 5.

Таблиця 11.5.

Розрахунок кореляції

Рік	Віддача за кожним проектом			Відхилення від середнього значення			Кореляції	
	Парасольки	Плащі	Шезлонги	Парасольки	Плащі	Шезлонги	Парасольки і плащі	Парасольки і шезлонги
1	9	9	9	9-14=-5	9-10=-1	9-8=1	-5*-1=5	-5*1=-5
2	14	6	12	14-14=0	6-10=-4	12-8=4	0*-4=0	0*4=0
3	14	8	9	14-14=0	8-10=-2	9-8=1	0*-2=0	0*1=0
4	8	8	11	8-14=-6	8-10=-2	11-8=3	-6*-2=12	-6*3=-18
5	15	10	8	15-14=1	10-10=0	8-8=0	1*0=0	1*0=0
6	17	13	5	17-14=3	13-10=3	5-8=-3	3*3=9	3*-3=-9
7	17	13	6	17-14=3	13-10=3	6-8=-2	3*3=9	3*-2=-6
8	10	10	7	10-14=-4	10-10=0	7-8=-1	-4*0=0	-4*-1=4

9	18	12	5	18-12=6	12-10=2	6-8=-2	6*2=12	6*-2=-12
10	18	11	8	16-14=2	11-10=1	8-8=0	2*1=2	2*0=0

Досліджуючи динаміку за 10 років, ми бачимо, що кореляція між виробництвом парасольок і виробництвом плащів в середньому дорівнює 4,9 (49:10), т.б. має місце додатня кореляція (із зростанням доходів від виробництва парасольок зростають доходи від виробництва плащів). Поряд із цим динаміка віддачі (рентабельності) виробництва парасольок і виробництва шезлонгів дає середню кореляцію $-4,6$ (46:10), т.б. від'ємну. Це означає, що із зростанням доходів від виробництва парасольок доходи від виробництва шезлонгів зменшуються, але при зменшенні доходів від виробництва парасольок доходи від виробництва шезлонгів зростають.

Причому саме по собі виробництво шезлонгів на даній фірмі може бути не вигідним, але їх від'ємна кореляція з парасольками робить їх ідеальними для диверсифікації. Диверсифікація з від'ємною кореляцією дещо зменшує сукупну рентабельність на підприємстві, але поряд з тим скорочує ризик різкого зменшення доходів.

Отже, при побудові портфеля інвестицій ризик можна зменшити шляхом вибору таких видів цінних паперів, виробництв (продукції), які знаходяться між собою у від'ємній кореляції.

Ризик зниження доходу фірми можна зменшити також за рахунок диверсифікації за життєвим циклом продукції.

На першій стадії доходи зростають дуже повільно, оскільки ринок знайомиться з продуктом. При цьому доходи незначні, або навіть від'ємні. На другій стадії відбувається швидкий ріст продажів і доходності. На цих двох стадіях необхідні значні інвестиції в дослідження, маркетинг, виробничі площі і устаткування, випуск акцій. Тільки наприкінці другої стадії потік доходів починає переважати витрати. На стадії зрілості об'єм продаж залишається на постійному рівні, оскільки потенціал залучення нових покупців вичерпано. Прибуток в цьому періоді досягає свого максимуму і починає знижуватися, оскільки зростають витрати на те, щоб втримати позиції продукту в конкурентній боротьбі. На стадії спаду обсяги продажів, прибутку і доходу прямують до нуля.

Проаналізувати свій портфель продуктів і обрати оптимальний з точки зору забезпечення стійкості доходу підприємства може на основі матриці стратегічного портфеля. У матриці стратегічного портфеля ключовими є дві змінні: частка на ринку і темп ринкового зростання. На фаховому лексиконі чотири квадрати матриці мають такі назви: 1- "діти", 2-"зірки", 3-"корови", 4-"собаки".

Матриця стратегічного портфеля продуктів підприємства.

"Важкі діти" - товари, які ще не приносять прибутку, потребують значних витрат на рекламу.	"Зірки" - товари, які приносять основний прибуток підприємству і сприяють його економічному росту.
"Дійні корови" - товари, які приносять ще значний прибуток, але обсяг їх продажу починає поступово знижуватися.	"Собаки" ("мертвий вантаж") - нежиттєздатні товари, які не сприяють економічному росту і не проносять прибутку.

Звідси впливають основні принципи формування номенклатури продукції:

1) комбінація продуктів "діти", "зірки" і "корови" призводить до найкращих результатів функціонування - помірній рентабельності, хорошій ліквідності, довгостроковому зростанню збуту та прибутку;

2) комбінація "діти" і "зірки" призводить до нестійкої рентабельності й низької ліквідності;

3) комбінація "корови" і "собаки" призводить до падіння продажів і рентабельності.

Отже, основним способом зменшення ризику в ринковій економіці є диверсифікація. Але чи будь-який ризик можна зменшити за допомогою диверсифікації? На жаль, ні. Причиною цього є вплив на підприємництво, на фірми процесів, що відбуваються в економіці в цілому. Ризик, пов'язаний з очікуванням кризи або підйому, рухом ставки банківського відсотка, непередбаченими урядовими рішеннями та іншими, не можна

зменшити за допомогою диверсифікації. Такий ризик є таким, що не диверсифікується, або несистематичним.

При виборі проекту інвестицій і при формуванні портфеля важливо, щоб він вписувався в короткострокову і довгострокову стратегію фірми.

Дуже часто підприємство, визначивши рентабельні проекти, які вписуються в його стратегію, стикається з тим, що у нього не вистачає для їх реалізації фінансових коштів. У цьому випадку здійснюються розрахунки рентабельності інвестицій з внутрішніх і зовнішніх джерел.

Таблиця 11.6.

Розрахунок рентабельності інвестицій

Проект	Потреба інвестицій, всього	Прогнозований дохід	Рентабельність всіх інвестицій, %	Сума відсотків зовнішньому інвестору	Чистий дохід	Чиста рентабельність інвестицій, %	Рентабельність інвестицій з внутрішніх джерел
А	100	40	40	5	35	35	70
Б	100	30	30	5	25	25	50
В	100	10	10	5	4	4	8

Оскільки у фірми тільки 100 тис. грн. власних джерел фінансування інвестицій, то, якщо не звертатися за зовнішнім джерелом фінансування, фірма віддасть перевагу проекту А, який обіцяє принести дохід в 40 тис. грн. Якщо ж фірмі вдається отримати ще по 50 тис. грн. на кожний проект, то вона зможе фінансувати обидва проекти, інвестувавши на них по 50 тис. грн. своїх засобів і по 50 тис. грн. сторонніх.

Прогнозований дохід за інвестиціями на кожний проект зменшиться на 5 тис. грн., які підуть на сплату відсотків за залучені засоби. Таким чином, чистий дохід за проектом А складе 35 тис. грн., а за проектом Б - 25 тис. грн. Сумарний дохід фірми складе 60 тис. грн. (35 тис. грн. + 25 тис. грн.). Це більше за дохід, який може отримати підприємство без залучення додаткового капіталу. Співвідношення рівня рентабельності інвестицій з рівнем відсотка, який сплачується за залучення додаткових засобів, є важливим принципом кваліфікованого менеджменту.

Якщо рівень прибутку на інвестиції перевищує рівень платні за сторонній капітал, зовнішнє фінансування є доцільним.

Вся розглянута робота необхідна керівнику для обґрунтованого складання інвестиційного кошторису і вибору на її основі портфеля інвестицій.

Тема 12. Комплексне оцінювання фінансового стану підприємства

1. Значення, завдання та суб'єкти рейтингової оцінки фінансового стану.

2. Методика розрахунку комплексної рейтингової оцінки:

2.1. вибір вихідної системи показників;

2.2. розрахунок та оцінка значень окремих показників;

2.3. забезпечення порівняльності оцінюваних параметрів;

2.4. вибір алгоритмів розрахунку комплексних порівняльних оцінок.

У ході обґрунтування управлінських рішень аналітику часто доводиться мати справу з необхідністю вибору певного об'єкта з числа альтернативних. При умові відсутності очевидних переваг вибір ускладнюється і потребує застосування певних технічних прийомів для одержання узагальнюючих кількісних характеристик за кожним із порівнюваних об'єктів.

Найчастіше порівняльна комплексна оцінка застосовується для просторового співставлення деякої сукупності об'єктів на основі єдиної системи показників, що їх характеризують. За кожним об'єктом розраховується узагальнюючий показник, за допомогою якого здійснюється порівняльна оцінка та впорядкування за пріоритетами (рейтинг).

Крім того, комплексна оцінка може здійснюватись для порівняння стану певного об'єкта, що характеризується сукупністю певних параметрів, за окремі часові проміжки. У цьому випадку отримують узагальнюючу оцінку, яка кількісно характеризує динаміку його розвитку в часі. Таке дослідження динаміки здійснюється на методичних засадах, тотожних порівняльній оцінці декількох об'єктів. При цьому в якості окремого об'єкта розглядаються показники окремого звітного періоду.

Методологічний рівень проведення процедури комплексної порівняльної оцінки залежить від ряду передумов:

- вимога простоти підведення підсумків призводить до використання спрощених прийомів оцінки (які, наприклад, не враховують важливості показників, відзначаються взаємним нівелюванням відхилень значень, або при незначній варіації показника допускають суттєві зміни кінцевих результатів оцінки);
- число параметрів, за якими здійснюється порівняння, повинно бути оптимальним, а зміст показників повинен якомога повніше відображати найсуттєвіші з точки зору мети аналізу сторони об'єкта;
- до системи показників оцінки можуть бути включені відмінні за своїм змістом та одиницями виміру показники (вартісні, натуральні, трудові та інші), а також показники, які подекуди об'єктивно не мають кількісного виразу, а можуть бути оцінені лише в експертному порядку за певною шкалою в балах, внаслідок чого допускається співставлення відмінних за своєю суттю показників, які часто якісно є абсолютно неспівставними;
- з метою забезпечення репрезентативності система показників оцінки не повинна включати мультиколінеарні ознаки, тобто ті, які тісно корелюють між собою;
- при відборі показників оцінки слід відсіяти ті, які не змінюють загального ранжування об'єктів;
- система показників може містити різноспрямовані показники: показники-стимулятори, зростання яких поліпшує узагальнюючу оцінку (наприклад валовий прибуток, оснащеність засобами, чиста теперішня вартість) і показники - дестимулятори (собівартість, втрати робочого часу, термін окупності), зниження яких поліпшує загальну оцінку;
- підвищення точності та об'єктивності одержуваних оцінок вимагає застосування витонченішого інструментарію, що призводить до ускладнення розрахунків, а подекуди вимагає застосування обчислювальної техніки;
- з метою елімінації впливу індивідуальних особливостей окремих показників для порівняння слід застосовувати не абсолютні значення, а їх відносну зміну;

- забезпечення співставності показників потребує застосування певних математичних прийомів, які не завжди зрозумілі користувачам результатів розрахунків;
- для врахування ступеня важливості показників процедура оцінки повинна передбачати введення коефіцієнтів їх вагомості до моделі розрахунку узагальнюючого показника оцінки;
- відносна важливість показників повинна бути визначена з максимальною об'єктивністю;
- застосування бальної оцінки потребує розробки значної кількості шкальних оцінок, які повинні взаємно узгоджуватись;
- при порівнянні з еталонним значенням має місце певна альтернатива у виборі еталону співставлення (найкращий рівень показника з наявних у сукупності: min, max, 0, 100%, 110%, реальний еталон за межами аналізованої сукупності, ідеальний (теоретично-можливий) рівень), вирішення якої повинно максимально враховувати специфіку об'єкта, що аналізується, та зміст кожного показника оцінки.

Таким чином, на процедуру та результати комплексної порівняльної оцінки суттєво впливає як вибір системи показників, так і способу її опрацювання. При цьому значною є роль суб'єктивного фактору, адже саме аналітик несе відповідальність як за обґрунтованість вибору прийому співставлення в цілому, так і окремих його елементів (приведення показників до співставного виду, індексування їх значень, врахування або подолання різної спрямованості показників, застосування адекватних коефіцієнтів вагомості, шкал для здійснення бальної оцінки, еталонних значень, а також вирішення питання необхідності розрахунку стандартизованих значень чи відносної варіації показників).

Вихідна умова для здійснення комплексної порівняльної оцінки може бути подана у вигляді матриці, елементами якої є значення показників-ознак за порівнюваними об'єктами. Нехай існує n об'єктів, для характеристики яких використовується m показників. Тоді кожен j -й показник i -го об'єкта може бути заданий величиною x_{ij} . Рядок матриці X характеризує окремий i -й об'єкт за m різними показниками.

$$X = \begin{pmatrix} x_{11} & x_{12} & \dots & x_{1m} \\ x_{21} & x_{22} & \dots & x_{2m} \\ \dots & \dots & \dots & \dots \\ x_{n1} & x_{n2} & \dots & x_{nm} \end{pmatrix}$$

Однакові m_j показники різних об'єктів повинні бути виражені в співставних величинах.

Для подолання різної спрямованості показників можуть бути використані такі прийоми, як

- перехід від існуючого показника-дестимулятора до оберненого йому показника-стимулятора ($\frac{1}{m}$) (фондомісткість $\rightarrow$ фондovіддача, коефіцієнт фінансової залежності $\rightarrow$ коефіцієнт фінансової незалежності);
- заміна показника-дестимулятора на доповнюючий його показник-стимулятор ($1-m$; $100\%-m$) (коефіцієнт зносу $\rightarrow$ коефіцієнт придатності; процент браку $\rightarrow$ процент якісної продукції);
- введення до базової матриці розрахунку додаткового вектора ($s_1, s_2, \dots, s_j$), елементи якого s_j набувають значень (-1), якщо m_j є показником-дестимулятором, або (+1), якщо m_j є показником-стимулятором.

При впорядкуванні показників за ступенем важливості, в матрицю вводиться додатковий рядок-вектор ($k_1, k_2, \dots, k_j$), елементи якого k_j відповідають вагомості кожної із ознак оцінки. Вага кожного із m числа показників встановлюється експертним шляхом. Введення показників вагомості втрачає зміст у випадку тожності їх значень. Зручним є такий

розподіл ступеня важливості між окремими ознаками, при якому повна сума значень коефіцієнтів вагомості становить 1.

Загальна схема здійснення порівняльної комплексної оцінки передбачає такі етапи:

1. Визначення мети та об'єктів порівняння.
2. Підбір системи показників оцінки та джерел одержання інформації.
3. Вибір конкретного способу здійснення комплексної порівняльної оцінки та необхідного методичного забезпечення (прийому підрахунку комплексного інтегрального показника оцінки, способу врахування або подолання різної спрямованості показників, визначення коефіцієнтів вагомості показників, шкал бальної оцінки).
4. Організація інформаційного забезпечення співставлення (одержання вихідних параметрів оцінки за аналізованими об'єктами).
5. Підготовка показників до обробки (приведення до співставного виду, індексування, розрахунок відносних відхилень, темпів зміни, рівнів виконання завдання, варіації, середніх та стандартизованих значень показників).
6. Розрахунок індивідуальних (пооб'єктних) комплексних оцінок за обраною методикою.
7. Впорядкування об'єктів за результатами індивідуальних комплексних оцінок.

Найуживанішими способами порівняльної комплексної оцінки є прийоми простого сумування, суми місць, суми балів, суми відстаней від еталону.

Розглянемо коротко суть та особливості застосування кожного з них.

При використанні **прийому простого сумування** значень показників, результат комплексної узагальнюючої оцінки R_i за кожним об'єктом i отримують за формулою:

$$R_i = \sum_{j=1}^m x_{ij} \quad (i = \overline{1, n}).$$

Цей прийом доцільно використовувати тоді, коли показники оцінки мають однакову спрямованість і є в цілому співставними (наприклад, характеризують виконання плану за показниками оцінки у відсотках). Об'єкти впорядковуються за зростанням, або спаданням одержаних пооб'єктних комплексних оцінок. Тобто найкращий об'єкт визначається за максимальною сумою показників-стимуляторів $\max R_i (1 \leq i \leq n)$, або за мінімальною сумою показників-дестимуляторів $\min R_i (1 \leq i \leq n)$. Найсуттєвішими недоліками цього способу є ймовірність нівелювання негативних відхилень за одними показниками позитивними відхиленнями за іншими та ігнорування ступеня вагомості показників оцінки. Останній недолік нескладно усунути, залучивши вищезгаданий рядок-вектор $(k_1, k_2, \dots, k_j)$, де k_j - коефіцієнт вагомості кожного показника оцінки. Тепер R_i можна одержати:

$$R_i = \sum_{j=1}^m x_{ij} \times k_j \quad (i = \overline{1, n}).$$

На практиці широко застосовують **прийом суми місць**, суть якого полягає в тому, що по кожному з показників оцінки (сповпець j матриці X) здійснюють впорядкування елементів (об'єктів) і присвоєння місця в аналізованій сукупності за спаданням абсолютного значення для показників-стимуляторів, або за зростанням показників-дестимуляторів. Результатом цих перетворень стає допоміжна матриця P , елементу якої p_{ij} надається значення, яке відповідає місцю елемента x_{ij} серед впорядкованих елементів j -го стовпця. Узагальнююча оцінка R_i кожного об'єкта i розраховується за формулою:

$$R_i = \sum_{j=1}^m p_{ij} \quad (i = \overline{1, n}).$$

Критерієм оцінки найліпшого об'єкта є мінімальне значення суми набраних місць $\min R_i (1 \leq i \leq n)$. При введенні в модель розрахунку коефіцієнтів вагомості показників оцінки формула набирає виду:

$$R_i = \sum_{j=1}^m p_{ij} \times k_j \quad (i = \overline{1, n}).$$

Наближені розрахунки, одержані за результатами застосування цього прийому, призводять іноді на практиці до ситуацій, в яких незначна варіація окремого значення показника справляє суттєвий вплив на кінцеві результати оцінки.

Комплексну узагальнюючу бальну оцінку отримують в результаті застосування **прийому суми балів**, який ґрунтується на використанні шкал оцінки для ознак співставлення.

Процедура може бути простою (всі показники оцінюються за єдиною одноступеневою шкалою) або достатньо диференційованою. Межі оцінки ознаки окреслюються мінімальною або максимальною кількістю балів, передбачених шкалою. Верхня та нижня межі шкали можуть набувати як додатнього, так і від'ємного значення, тобто оцінки можуть бути додатніми, так і від'ємними. Так виручка від реалізації та чистий прибуток (збиток) можуть оцінюватися як додатніми, так і від'ємними величинами, а, наприклад, наявність браку тільки від'ємною величиною.

Застосовують неперервні та дискретні шкали. Дискретна шкала задає певне число рівнів, як правило, цілочисельних бальних оцінок. Наприклад, показник продуктивності праці може бути оцінений за десятибальною шкалою, а якість продукції - за трьохбальною. При застосуванні неперервної шкали у вигляді проміжка, який визначає діапазони зміни бальної оцінки показника, рівні оцінки є точками, що належать цьому відрізку. Наприклад при оцінці показника за десятибальною неперервною шкалою, оцінки встановлюються відповідно до коефіцієнта перерахунку на відтинку $[0,10]$ і можуть бути будь-якими числами, що належать цьому відрізку. Бальна оцінка для конкретного значення показника можуть визначатися способом неперервного відрізку, в межах якого змінюється даний показник, або при допомозі виділення інтервалів зміни показника і бальних оцінок, що відвідають цим відрізкам. За результатами проведеного бального оцінювання показників-елементів матриці X одержують нову матрицю B , елементи якої b_{ij} - бальні оцінки об'єкта i за j -им показником. Узагальнююча оцінка R_i розраховується за формулою:

$$R_i = \sum_{j=1}^m b_{ij} \quad (i = \overline{1, n}).$$

Критерій вибору об'єкта за цим способом оцінки - $\max R_i (1 \leq i \leq n)$.

Якщо врахування важливості показників є доречним і ця сторона не передбачена шкалами оцінок, слід вдатися до коефіцієнтів вагомості ознак, залучивши для розрахунків рядок-вектор k_j . Тоді остаточна формула розрахунку набуде вигляду:

$$R_i = \sum_{j=1}^m b_{ij} \times k_j \quad (i = \overline{1, n}).$$

Адекватність одержаних за цим способом оцінок суттєво залежить від скурпульозності шкальних оцінок, які до того ж повинні узгоджуватися між собою.

Основним критерієм вибору за результатами комплексної порівняльної оцінки **способом відстані від еталону** є близькість певного об'єкта з сукупності аналізованих до ідеального в m -мірному евклідовому просторі. При застосуванні цього способу крім матриці показників оцінки X , коефіцієнтів важливості k_j та характеристик спрямованості показників s_j слід застосовувати параметри об'єкта-еталону порівняння. Параметри еталонного об'єкта задаються додатковим рядком елементів $(x_{01}, x_{02}, \dots, x_{0m})$. Узагальнююча оцінка R_i розраховується як корінь квадратний із суми квадратів відстаней між значеннями показників об'єкта-еталона та аналізованого об'єкта. R_i без врахування вагомості показників визначається за формулою:

$$R_i = \sqrt{\sum_{j=1}^m (x_{0j} - x_{ij})^2} \quad (i = \overline{1, n})$$

При врахуванні важливості окремих параметрів формула набуде вигляду:

$$R_i = \sqrt{\sum_{j=1}^m k_j \times (x_{0j} - x_{ij})^2} \quad (i = \overline{1, n})$$

Критерій оцінки найліпшого об'єкта: $\min R_i (1 \leq i \leq n)$. Одержання дійсних відстаней між точками вимагає знаходження квадратного кореня, але, як правило, цю дію не здійснюють, оскільки для впорядкування оцінок достатньо абсолютних значень підкореневих виразів.

Застосування коефіцієнтів вагомості необхідне для надання ваги показникам оцінки відповідно до їх важливості. Чим більшим є значення k_j , тим більшу вагу має показник j , тим суттєвіше відхилення від еталонного значення буде впливати на узагальнюючу оцінку R_i .

Таксономічний прийом є логічним продовженням прийому відстаней. Згідно одного з варіантів цього прийому більш об'єктивна оцінка може бути одержана при здійсненні попередньої стандартизації показників аналізованих об'єктів стосовно еталонних значень. За результатами стандартизації одержують нову матрицю C , елементи якої c_{ij} - стандартизовані оцінки об'єкта i за j -им показником, які розраховуються:

$$c_{ij} = \frac{x_{ij}}{x_{0j}}$$

Узагальнююча оцінка R_i за таких умов розраховується за формулою:

$$R_i = \sqrt{\sum_{j=1}^m (1 - c_{ij})^2} \quad (i = \overline{1, n})$$

З урахуванням важливості окремих параметрів оцінки:

$$R_i = \sqrt{\sum_{j=1}^m k_j \times (1 - c_{ij})^2} \quad (i = \overline{1, n})$$

За другим варіантом вихідна матриця X попередньо стандартизується з метою елімінації неявної значимості показників, зумовленої їх різною варіацією. У результаті перетворень одержують матрицю Z , елементи якої z_{ij} розраховуються за формулою:

$$z_{ij} = \frac{x_{ij} - x_j}{\delta_j};$$

$$x_j = \frac{1}{n} \sum_{i=1}^n x_{ij};$$

$$\delta_j = \sqrt{\frac{1}{n} \sum_{i=1}^n (x_{ij} - x_j)^2}, \text{ де:}$$

x_j - середнє арифметичне значення всіх рівнів j показника (за стовпцем матриці X), а δ_j - середнє квадратичне відхилення показника j .

Таким чином, кожен стовпець матриці Z являє собою вектор, координати якого в сумі дорівнюють нулю, а довжина цього вектора становить одиницю. Матриця Z є вихідною для розрахунку комплексної оцінки. Подальша методика розрахунку тотожна з попереднім варіантом та прийомом відстаней від еталону.

Деяка відносна складність та громіздкість останніх прийомів, можливо є перешкодами для їх широкого використання, однак у наукових дослідженнях першочерговими вимогами є обґрунтованість та логічна несуперечливість застосовуваного інструментарію.

Комплексна рейтингова оцінка фінансового стану доречна у кількох аспектах:

- для встановлення місця кожного із сукупності порівнюваних подібних підприємств, що діють в однакових умовах, за показниками, що комплексно характеризують їх фінансовий стан;
- для виявлення місця фінансового стану підприємства за поточний період у ряді його ж фінансових станів протягом деякого відтинку часу;
- для оцінки фінансового стану підприємства щодо нормативних значень показників.

Найбільш доречним бачиться застосування комплексної рейтингової порівняльної оцінки фінансового стану першого типу.

При комплексній рейтинговій оцінці фінансового стану повинні бути враховані всі його найважливіші параметри. Об'єктивна порівняльна оцінка результатів можлива тільки при правильному виборі критеріїв оцінки. При цьому повинен бути обраний такий набір показників, який би:

- характеризував фінансовий стан всесторонньо (показники ділової активності, фінансової стійкості, платоспроможності, структури активів та джерел фінансових ресурсів, фінансових результатів та рентабельності).
- унеможлилював необ'єктивність оцінки за рахунок виключення показників, що мають тотожний зміст (так показники числа оборотів та тривалості обороту в днях є тотожними за економічним змістом, але відмінними (оберненими) за порядком розрахунку);
- враховував спрямованість показників відповідно їх змісту (так наприклад показник фінансової рентабельності є показником-стимулятором, а тривалість операційного циклу – дестимулятором);
- підлягав формальній оптимізації.

Суттєве значення має визначення границь оптимальних значень та визначення еталонних параметрів, встановлення яких доречно, наприклад, експертним шляхом. У випадку, коли оптимальні значення показників представлені інтервально – визначитись, що обрати в якості еталона: середину інтервалу, мінімальне чи максимальне значення.

При побудові комплексної рейтингової оцінки важливо визначитись, чи будуть враховані показники вагомості окремих критеріїв оцінки. Адже введення показників вагомості може суттєво змінити результати рейтингу на користь окремих параметрів, а відповідно і результатів комплексної рейтингової оцінки.

Найбільш доречним прийомом у цьому випадку є прийом відстаней від еталонних значень стандартизованих показників відносно їх оптимального значення. Мінімальне значення отриманої комплексної рейтингової оцінки свідчить про найвищий ранг фінансового стану серед сукупності аналізованих об'єктів, а максимальне – про найнижчий.

Тестові завдання до змістового модуля 1 Теоретичні основи фінансового аналізу

Тема 1. Значення і теоретичні основи фінансового аналізу

1. Виникнення фінансового аналізу як складової економічного аналізу зумовлене:
  - а) задоволенням практичної потреби в управлінні;
  - б) збігом випадкових подій;
  - в) взаємопроникненням галузей науки;
  - г) відмовою від його практичного застосування.
2. Яке місце займає аналіз у процесі фінансового управління:
  - а) визначальне у формуванні інформаційного потоку;
  - б) проміжне між збором і обробкою інформації та прийняттям управлінських рішень;
  - в) після формулювання управлінського рішення;
  - г) після доведення управлінського рішення до виконавців.
3. У чому роль аналізу в процесі фінансового управління:
  - а) формулювання програми функціонування об'єкта по досягненню поставленої мети;
  - б) відображення фактичного стану об'єкта, його результатів на певний момент часу;
  - в) кількісна та якісна оцінка змін, що відбуваються в об'єкті стосовно параметрів програми;
  - г) видача керуючих дій по підтриманню об'єкта в межах встановлених параметрів.
4. Аналітична діяльність в основному здійснюється:
  - а) перед збором і обробкою інформації;
  - б) після збору і обробки інформації;
  - в) після прийняття управлінського рішення;
  - г) всі відповіді правильні.
5. У процесі фінансового управління аналіз відіграє функцію:
  - а) оцінки;
  - б) діагностики;
  - в) пошуку;
  - г) всі відповіді правильні.
6. Пошукова функція аналізу виявляється у:
  - а) виявленні позицій об'єкта у зовнішньому середовищі;
  - б) встановленні причинно-наслідкових зв'язків функціонування об'єкта та побудові факторної моделі;
  - в) вивченні передового світового та вітчизняного досвіду;
  - г) всі відповіді правильні.
7. Діагностична функція аналізу виявляється у:
  - а) виявленні позицій об'єкта у зовнішньому середовищі;
  - б) встановленні причинно-наслідкових зв'язків функціонування об'єкта та побудові факторної моделі;
  - в) вивченні передового світового та вітчизняного досвіду;
  - г) всі відповіді правильні.
8. Оціночна функція аналізу виявляється у:
  - а) виявленні позицій об'єкта у зовнішньому середовищі;
  - б) встановленні причинно-наслідкових зв'язків функціонування об'єкта та побудові факторної моделі;
  - в) вивченні передового світового та вітчизняного досвіду;
  - г) всі відповіді правильні.
9. Що з перерахованого нижче не може співпадати в галузях науки:
  - а) об'єкт дослідження;
  - б) предмет дослідження;
  - в) науковий інструментарій;
  - г) ключові поняття (категорії).
10. Що з перерахованого нижче не належить до завдань фінансового аналізу:
  - а) оцінка рівня, динаміки, ступеня виконання програми (плану) за показниками діяльності об'єкта;
  - б) розрахунок впливу факторів на зміну аналізованих показників;
  - в) виявлення резервів підвищення ефективності діяльності та розробка заходів по їх мобілізації;
  - г) планування і облік результатів роботи.
11. Якими проблемами займається фінансовий аналіз на мікрорівні:
  - а) впливом внутрішніх і зовнішніх факторів на фінансовий стан підприємства;
  - б) аналізом дефіциту бюджету держави;
  - в) факторним аналізом інфляційних процесів;
  - г) аналізом динаміки товарно-грошової маси держави.
12. Якими проблемами займається фінансовий аналіз на макрорівні:
  - а) впливом внутрішніх факторів на фінансові результати підприємства;
  - б) аналізом динаміки фінансових ресурсів держави;
  - в) динамікою собівартості продукції підприємства;
  - г) фінансовим станом підприємства.
13. Основною метою фінансового аналізу є:
  - а) кількісна та якісна характеристика масово-однорідних явищ;
  - б) оцінка та діагностування фінансового стану об'єкта, прогнозування його подальшого розвитку;
  - в) документальна фіксація фактів фінансової діяльності;
  - г) перевірка правильності ведення фінансового обліку.
14. Під предметом фінансового аналізу розуміють:
  - а) системне комплексне вивчення, виявлення та узагальнення впливу факторів на діяльність підприємства;
  - б) господарську діяльність, відображену у системі показників;

- в) причинно-наслідкові зв'язки фінансово-економічних явищ та процесів;
г) способи та прийоми обробки аналітичних явищ.
- 15. Зв'язок фінансового аналізу з економічним аналізом полягає у тому, що:**
- а) він є його теоретичною основою;
б) є основним споживачем його інформації;
в) є основним постачальником інформації для нього;
г) він є його складовою частиною.
- 16. Завдяки аналізу дослідник пізнає внутрішній механізм функціонування, який дозволяє:**
- а) дати правильну оцінку стану і динаміки розвитку об'єкта;
б) виявити напрям і силу дії факторів, що їх зумовили;
в) спрогнозувати розвиток подій і внести корективи в діяльність об'єкта, спрямовані на його ефективніше функціонування;
г) всі відповіді правильні.
- 17. Зв'язок фінансового аналізу з плануванням полягає у тому, що:**
- а) він є його теоретичною основою;
б) є базою для нього;
в) є його методологічною основою;
г) розробляє для нього основні економічні категорії.
- 18. Метою фінансового аналізу є:**
- а) розчленування сукупності різнорідних одиниць на якісно однорідні групи;
б) обґрунтування доцільних рішень у сфері фінансового управління;
в) документальна фіксація фактів фінансової діяльності;
г) перевірка правильності ведення фінансового обліку.
- 19. Метою фінансового аналізу є:**
- а) об'єктивна оцінка стану певної господарюючої одиниці;
б) відображення на рахунках обліку господарських операцій;
в) складання програми функціонування об'єкта;
г) застосування заходів впливу на керований об'єкт.
- 20. За цільовим характером використання в процесі управління фінансовий аналіз застосовують:**
- а) для перевірки правильності відображення господарських операцій на рахунках обліку;
б) при пошуку та обґрунтуванні варіантів тактичних і стратегічних фінансових управлінських рішень;
в) для відображення господарських операцій на рахунках обліку;
г) для стимулювання діяльності.
- 21. Під об'єктом фінансового аналізу розуміють:**
- а) системне комплексне вивчення впливу факторів на результати діяльності підприємства;
б) фінансові показники підприємства в цілому, його підрозділів, окремі її сторони;
в) проведення інвентаризації;
г) способи та прийоми обробки аналітичних показників.
- 22. Суб'єктами зовнішнього фінансового аналізу на підприємстві можуть бути:**
- а) фінансовий відділ;
б) бухгалтерія;
в) кредитні установи, фінансові органи і податкові служби;
г) всі відповіді правильні.
- 23. Суб'єктами фінансового аналізу на макrorівні можуть бути:**
- а) маркетингова дирекція;
б) фінансовий відділ підприємства;
в) міністерство фінансів;
г) планово-економічний відділ.
- 24. Суб'єктами внутрішнього фінансового аналізу на мікрорівні можуть бути:**
- а) міністерство економіки;
б) потенційні інвестори;
в) органи статистичного управління;
г) фінансово-економічний відділ підприємства.
- 25. Суб'єктами зовнішнього фінансово-економічного аналізу діяльності підприємства можуть бути:**
- а) інвестори;
б) фінансові органи;
в) кредитні установи;
г) всі відповіді правильні.
- 26. Суб'єктами внутрішнього фінансово-економічного аналізу на підприємстві можуть бути:**
- а) органи статистичного управління;
б) фінансовий відділ;
в) фінансові органи;
г) кредитні установи.
- 27. Що з перерахованого нижче не є об'єктом фінансового аналізу:**
- а) фінансові показники діяльності підприємства в цілому;
б) наявність та ефективність використання ресурсів;
в) фінансовий стан підприємства;
г) коефіцієнтний аналіз.
- 28. Метод фінансового аналізу – це система:**
- а) ключових категорій;
б) принципів аналітичного дослідження;

- в) наукового інструментарію;
  - г) всі відповіді правильні.
- 29. Ключовими категоріями фінансового аналізу є:**
- а) показник;
  - б) фактор;
  - в) резерв;
  - г) всі відповіді правильні.
- 30. Методика фінансового аналізу це:**
- а) всезагальний підхід до вивчення явищ, процесів;
  - б) єдиний спосіб дослідження і пізнання економічних явищ на підприємствах, в галузях;
  - в) сукупність конкретних неодноразово вживаних прийомів, засобів, що використовуються в заданій послідовності;
  - г) розподіл обов'язків між окремими структурними підрозділами.
- 31. Методологія фінансового аналізу це:**
- а) всезагальний підхід до вивчення явищ, процесів;
  - б) знання про метод, суть, правила і сферу застосування методик і прийомів;
  - в) конкретний спосіб дослідження і пізнання економічного явища;
  - г) сукупність конкретних неодноразово вживаних прийомів, що використовуються в заданій послідовності.
- 33. За суб'єктами здійснення в фінансовому аналізі виділяють такі види:**
- а) техніко-економічний, фінансово-економічний, соціально-економічний, еколого-економічний;
  - б) зовнішній та внутрішній аналіз;
  - в) макро-, мезо-, мікрорівневий аналіз;
  - г) порівняльний, структурний, коефіцієнтний аналіз.
- 34. За періодичністю проведення аналіз може бути:**
- а) порівняльний;
  - б) фінансовий;
  - в) зовнішній;
  - г) епізодичний.
- 35. За об'єктами дослідження в фінансовому аналізі виділяють такі види:**
- а) зовнішній та внутрішній аналіз;
  - б) техніко-економічний, фінансово-економічний, соціально-економічний, еколого-економічний;
  - в) макро-, мезо-, мікрорівневий аналіз;
  - г) порівняльний, структурний, коефіцієнтний аналіз.
- 36. Який з наведених видів аналізу може бути тільки внутрішнім:**
- а) фінансово-економічний;
  - б) техніко-економічний;
  - в) періодичний;
  - г) міжгосподарський.
- 37. Комплексний та тематичний аналіз належать до класифікаційної групи, що виділяється за:**
- а) суб'єктами проведення;
  - б) періодичністю застосування;
  - в) повнотою охоплення аспектів діяльності;
  - г) методикою вивчення.
- 38. Зовнішній фінансовий аналіз виконується на основі:**
- а) даних бухгалтерського обліку;
  - б) даних оперативно-виробничого обліку;
  - в) даних фінансової звітності;
  - г) планово-нормативної інформації.
- 39. Внутрішній аналіз виконується на основі:**
- а) тільки статистичних даних;
  - б) даних бухгалтерського обліку;
  - в) всього комплексу економічної інформації, що формується на підприємстві;
  - г) даних оперативного обліку.
- 40. Мета маржинального аналізу:**
- а) встановлення характеру порушень нормального ходу економічних процесів;
  - б) встановлення резервів зниження витрат за рахунок ефективніших варіантів виробництва;
  - в) виявлення відхилень від запрограмованого рівня показників;
  - г) оцінка і обґрунтування ефективності управлінських рішень на основі розподілу витрат на постійні та змінні.
- 41. Мета динамічного аналізу:**
- а) дослідження тенденцій розвитку економічних явищ і процесів;
  - б) встановлення резервів зниження витрат за рахунок ефективніших варіантів виробництва;
  - в) виявлення відхилень від запрограмованого рівня показників;
  - г) оцінка і обґрунтування ефективності управлінських рішень на основі розподілу витрат на постійні та змінні.
- 42. Під організацією аналізу на підприємстві розуміють:**
- а) оптимізацію способів нагромадження та збереження інформаційних даних;
  - б) систему цілеспрямованих дій по його плануванню і практичній реалізації на різних рівнях управління;
  - в) врахування специфіки і тенденцій діяльності суб'єкта господарювання;
  - г) перевірку правильності ведення бухгалтерського обліку.
- 43. Основними етапами проведення аналізу є:**
- а) порівняльний, структурний, вертикальний, динамічний;
  - б) підготовчий, інформаційний, розрахунковий, заключний;
  - в) порівняльний, коефіцієнтний, факторний, дисперсійний;

- г) оцінка, діагностика, прогнозування стану, пошук варіантів управлінських рішень.
- 44. Складання програми аналізу є:**
- а) стадією основного етапу аналізу;
  - б) стадією заключного етапу аналізу;
  - в) стадією підготовчого етапу аналізу;
  - г) стадією інформаційного етапу.
- 45. Добір і перевірка інформації є:**
- а) стадією підготовчого етапу аналізу;
  - б) стадією основного етапу аналізу;
  - в) стадією заключного етапу аналізу;
  - г) стадією інформаційного етапу.
- 46. Вибір і розрахунок аналітичних показників є:**
- а) стадією підготовчого етапу аналізу;
  - б) стадією основного етапу аналізу;
  - в) стадією заключного етапу аналізу;
  - г) стадією інформаційного етапу аналізу.
- 47. Аналітична обробка показників є:**
- а) стадією підготовчого етапу аналізу;
  - б) стадією основного етапу аналізу;
  - в) стадією заключного етапу аналізу;
  - г) стадією інформаційного етапу аналізу.
- 48. Виявлення резервів підвищення ефективності діяльності є:**
- а) стадією підготовчого етапу аналізу;
  - б) стадією інформаційного етапу аналізу;
  - в) стадією основного етапу аналізу;
  - г) стадією заключного етапу аналізу.
- 49. Зведений підрахунок резервів підвищення ефективності діяльності є:**
- а) стадією підготовчого етапу аналізу;
  - б) інформаційного етапу аналізу;
  - в) стадією основного етапу аналізу;
  - г) стадією заключного етапу аналізу;
- 50. Узагальнення результатів аналізу є:**
- а) стадією підготовчого етапу аналізу;
  - б) стадією основного етапу аналізу;
  - в) стадією заключного етапу аналізу;
  - г) стадією інформаційного етапу.
- 51. Представлення результатів керівництву є:**
- а) стадією підготовчого етапу аналізу;
  - б) стадією інформаційного етапу аналізу;
  - в) стадією заключного етапу аналізу;
  - г) стадією основного етапу аналізу.
- 52. Найбільш трудомістким і тривалим є:**
- а) підготовчий етап аналізу;
  - б) інформаційний етап аналізу;
  - в) основний етап аналізу;
  - г) заключний етап аналізу.
- 53. Характерною рисою змішаної організації аналізу в умовах локальної мережі АРМ є:**
- а) збереження цілісності (системності) аналізу при умові децентралізації обробки інформації;
  - б) поєднання процесу обробки інформації з процесом прийняття рішення;
  - в) багаторазово зростає оперативність та дієвість аналізу;
  - г) всі відповіді правильні.
- 54. Об'єктом автоматизації аналітичної діяльності є:**
- а) значні обсяги різного роду обчислень;
  - б) різноманітні логічні операції;
  - в) графічне і табличне представлення інформації;
  - г) всі різновиди аналітичної обробки інформації.
- 55. Форма організації аналітичної роботи на підприємстві може бути:**
- а) централізована;
  - б) децентралізована;
  - в) змішана;
  - г) всі відповіді правильні.
- 56. Проблемами аналізу стану розрахунків, фінансових результатів, фінансового стану в основному займається:**
- а) відділ збуту;
  - б) виробничо-технічний відділ;
  - в) бухгалтерія;
  - г) фінансовий відділ.
- 57. Фінансовий відділ здійснює:**
- а) кон'юнктурні дослідження, аналіз запитів споживачів, конкурентних позицій підприємства;
  - б) аналізу стану розрахунків, фінансових результатів, фінансового стану;
  - в) аналіз виконання договірних зобов'язань, відвантаження продукції ;
  - г) аналізу виконання плану матеріально-технічного

58. Загальний план аналітичної роботи на підприємстві передбачає:

- а) напрямки діяльності та об'єкти, що аналізуються;
- б) періодичність та терміни проведення робіт;
- в) виконавці, джерела, технічні засоби виконання;
- г) всі відповіді правильні.

59. План (програма) конкретної аналітичної роботи визначає:

- а) мету і практичне використання результатів;
- б) об'єкти, етапи аналізу та терміни проведення;
- в) методику аналізу та форми представлення результатів;
- г) всі відповіді правильні.

60. Узагальнення результатів проведеного аналізу здійснюється:

- а) текстово;
- б) таблично;
- в) графічно;
- г) всі відповіді правильні.

61. Узагальнення результатів проведеного аналізу здійснюється у вигляді:

- а) аналітичного висновку;
- б) пояснювальної записки;
- в) довідки;
- г) всі відповіді правильні.

62. Найважливішим завданням організації аналітичної роботи на підприємстві є:

- а) раціоналізація аналітичних процесів, скорочення їх циклів;
- б) забезпечення ефективного використання інформації в управлінні;
- в) постійний розвиток та вдосконалення системи аналізу відповідно до потреб управління;
- г) всі відповіді правильні.

Тема 2. Інформаційне забезпечення фінансового аналізу

1. Яку інформацію не використовує фінансово-економічний аналіз:
  - а) дані оперативного, статистичного, бухгалтерського обліку і звітності;
  - б) планово-нормативну інформацію;
  - в) технічну та технологічну інформацію;
  - г) позасистемну інформацію..
2. Інформаційне забезпечення фінансового аналізу –це:
  - а) системне комплексне вивчення, вимірювання та узагальнення впливу факторів на результати діяльності;
  - б) система заходів, спрямованих на його оптимальне функціонування та подальший розвиток;
  - в) неперервний процес забезпечення аналітичної діяльності інформаційними ресурсами;
  - г) сукупність способів та прийомів аналітичного дослідження.
3. Принципом інформаційного забезпечення фінансового аналізу є:
  - а) вияв інформаційної потреби та способу її найоптимальнішого задоволення;
  - б) створення сприятливого соціально-психологічного клімату;
  - в) планування робіт з проведення економічного аналізу;
  - г) розподіл обов'язків з проведення аналітичних робіт.
4. Для забезпечення придатності інформації для прийняття управлінських рішень аналіз висуває до неї вимогу:
  - а) масовості;
  - б) достовірності;
  - в) паралельності;
  - г) дублювання.
5. З метою встановлення доброякісності економічної інформації здійснюють перевірку:
  - а) логічну і арифметичну;
  - б) циклічну;
  - в) допоміжну;
  - г) ієрархічну.
6. За змістом, характером виникнення та призначенням джерела фінансового аналізу поділяють на:
  - а) інституційні, нормативно-планові, обліково-звітні, позасистемні;
  - б) умовно – постійні та змінні;
  - в) комплексні та тематичні;
  - г) недостатні, достатні, надлишкові.
7. Фінансову звітність підприємства відносять до:
  - а) інституційних джерел інформації;
  - б) нормативно-планових джерел інформації;
  - в) обліково-звітних джерел інформації;
  - г) позасистемних джерел інформації.
8. Матеріали спеціальних спостережень відносять до:
  - а) інституційних джерел інформації;
  - б) нормативно-планових джерел інформації;
  - в) обліково-звітних джерел інформації;
  - г) позасистемних джерел інформації.
9. Регістри синтетичного і аналітичного обліку відносять до:
  - а) інституційних джерел інформації;
  - б) нормативно-планових джерел інформації;
  - в) обліково-звітних джерел інформації;
  - г) позасистемних джерел інформації.
10. Статистичну звітність відносять до:
  - а) інституційних джерел інформації;
  - б) нормативно-планових джерел інформації;
  - в) обліково-звітних джерел інформації;
  - г) позасистемних джерел інформації.
11. Закон України “Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні” відносять до:
  - а) інституційних джерел інформації;
  - б) нормативно-планових джерел інформації;
  - в) обліково-звітних джерел інформації;
  - г) позасистемних джерел інформації.
12. Дані фінансового обліку відносять до:
  - а) інституційних джерел інформації;
  - б) нормативно-планових джерел інформації;
  - в) обліково-звітних джерел інформації;
  - г) позасистемних джерел інформації.
13. Платіжний календар відносять до:
  - а) інституційних джерел інформації;
  - б) нормативно-планових джерел інформації;
  - в) обліково-звітних джерел інформації;
  - г) позасистемних джерел інформації.
14. Матеріали ревізій, перевірок, аудиторський висновок відносять до:
  - а) інституційних джерел інформації;
  - б) нормативно-планових джерел інформації;
  - в) обліково-звітних джерел інформації;

- г) позасистемних джерел інформації.
- 15. Перевірка якості джерел аналізу передбачає:**
- а) перевірку повноти складу аналізованих показників і правильності оформлення джерел аналізу;
  - б) перевірку наступності показників і методичної єдності їх формування;
  - в) перевірку взаємної погодженості показників у різних джерелах;
  - г) всі відповіді правильні.
- 16. Перевірку узгодженості показників форм звітності здійснюють:**
- а) з показниками попередніх періодів;
  - б) в межах однієї форми звітності (внутрішньо формову ув'язку);
  - в) між різними формами звітності (міжформову ув'язку);
  - г) всі відповіді правильні.
- 17. Формальна перевірка достовірності джерел економічного аналізу це:**
- а) технічна;
  - б) логічна;
  - в) арифметична;
  - г) всі відповіді правильні.
- 18. Яка перевірка достовірності інформації є найбільш трудомісткою:**
- а) технічна;
  - б) логічна;
  - в) арифметична;
  - г) за суттю.
- 19. Перевірка достовірності інформації за суттю це:**
- а) інвентаризація;
  - б) документальна ревізія;
  - в) зустрічна перевірка;
  - г) всі відповіді правильні.
- 20. Перевірку репрезентативності інформації здійснюють:**
- а) за середніми величинами;
  - б) за закономірностями розподілу;
  - в) за показниками розсіювання;
  - г) всі відповіді правильні.
- 21. Метою фінансових звітів загального призначення є надання повної, правдивої та неупередженої інформації про:**
- а) фінансове становище;
  - б) результати діяльності;
  - в) рух грошових коштів підприємства;
  - г) всі відповіді правильні.
- 22. Інформаційною потребою інвестора є дані про:**
- а) здатність підприємства сплачувати дивіденди, доцільність інвестицій;
  - б) своєчасність повернення підприємством позики та відсотків за нею;
  - в) своєчасність та повнота сплати підприємством податків;
  - г) вплив діяльності підприємства на довкілля.
- 23. Інформаційною потребою кредитора є дані про:**
- а) здатність підприємства сплачувати дивіденди, доцільність інвестицій;
  - б) своєчасність повернення підприємством позики та відсотків за нею;
  - в) своєчасність та повнота сплати підприємством податків;
  - г) вплив діяльності підприємства на довкілля.
- 24. Інформаційною потребою фіскальних органів є дані про:**
- а) здатність підприємства сплачувати дивіденди, доцільність інвестицій;
  - б) своєчасність повернення підприємством позики та відсотків за нею;
  - в) своєчасність та повнота сплати підприємством податків;
  - г) вплив діяльності підприємства на довкілля.
- 25. При роботі з фінансовою звітністю інвесторів цікавить:**
- а) своєчасність оплати рахунків постачальників;
  - б) вплив діяльності підприємства на благополуччя суспільства;
  - в) здатність підприємства сплачувати дивіденди;
  - г) оборотність активів.
- 26. Користувачами фінансової звітності є:**
- а) інвестори, кредитні установи, фіскальні органи;
  - б) працівники підприємства;
  - в) постачальники, клієнти і замовники;
  - г) всі відповіді правильні.
- 27. Відповідальність за складання та подання фінансових звітів несе:**
- а) директор або інший керівний орган підприємства;
  - б) керівник та бухгалтер підприємства;
  - в) бухгалтер підприємства;
  - г) незалежний аудитор.
- 28. До складу інформаційного забезпечення фінансового аналізу входять:**
- а) інформація регулятивно-правового характеру та планово-нормативного характеру;
  - б) фінансова та статистична звітність;
  - в) фінансова інформація;
  - г) всі відповіді правильні.

- 29. Звіт про рух грошових коштів містить інформацію:**
- а) про грошові потоки підприємства за період в розрізі операційної, інвестиційної та фінансової діяльності;
  - б) про фінансовий стан підприємства;
  - в) про доходи, витрати і фінансові результати діяльності;
  - г) негрошові операції.
- 30. Для того, щоб скласти думку про доходи, витрати та фінансові результати підприємства, слід вивчити його:**
- а) рекламний проспект;
  - б) балансний звіт;
  - в) звіт про фінансові результати;
  - г) позасистемні джерела.
- 31. Метою фінансових звітів загального призначення є надання неупередженої та правдивої інформації про:**
- а) фінансове становище;
  - б) фінансові результати діяльності;
  - в) рух грошових коштів та зміни у власному капіталі;
  - г) всі відповіді правильні.
- 32. При роботі з фінансовою звітністю органи державного управління цікавляться:**
- а) своєчасністю і повнотою сплати податків;
  - б) своєчасністю повернення позик та отримання відсотків;
  - г) своєчасністю оплати рахунків;
  - д) здатністю підприємства сплачувати дивіденди.
- 33. При оцінці ефективності функціонування фірми, акціонери, як суб'єкти аналізу, в першу чергу цікавляться показниками:**
- а) доходності;
  - б) розподілу прибутку;
  - в) ринкової ціни власності;
  - г) ліквідності.
- 34. При роботі з фінансовою звітністю кредиторів цікавить:**
- а) здатність підприємства сплачувати дивіденди;
  - б) своєчасність повернення позик та отримання відсотків;
  - г) своєчасність і повнота сплати податків;
  - д) благополуччя суспільства.
- 35. Звіт про рух грошових коштів містить інформацію:**
- а) про грошові потоки підприємства за певний період в розрізі операційної, інвестиційної та фінансової діяльності;
  - б) про фінансовий стан підприємства;
  - в) про доходи, витрати і фінансові результати діяльності;
  - г) негрошові операції.
- 36. При оцінці фінансового стану податкові органи, як суб'єкти аналізу, в першу чергу цікавляться такими показниками:**
- а) рентабельність активів;
  - б) загальний коефіцієнт покриття;
  - в) оподаткований прибуток;
  - г) рентабельність реалізації.
- 37. При роботі з фінансовою звітністю інвесторів цікавить:**
- а) своєчасність оплати рахунків;
  - б) вплив діяльності підприємства на благополуччя суспільства;
  - в) здатність підприємства сплачувати дивіденди;
  - г) прибутковість реалізації продукції.
- 38. При оцінці фінансового стану, позикодавці, як суб'єкти аналізу, в першу чергу цікавляться показником:**
- а) знос основних засобів;
  - б) платоспроможність підприємства;
  - в) продуктивність праці;
  - г) маневрування капіталу.
- 39. Для того, щоб скласти думку про фінансове становище компанії за звітний період, слід вивчити її:**
- а) рекламний проспект;
  - б) баланс;
  - в) рахунок прибутків і збитків;
  - г) звіт про фінансові результати.
- 40. Для того, щоб отримати достовірну інформацію про чистий прибуток, отриманий акціонерним товариством, слід скористатися:**
- а) даними, опублікованими в пресі;
  - б) рекламним проспектом акціонерного товариства;
  - в) балансом акціонерного товариства;
  - г) звітом про фінансові результати акціонерного товариства.
- 41. Джерелами інформації для поглибленого аналізу фінансового стану підприємства є:**
- а) фінансова (форми 1, 2, 3, 4, 5) і статистична (форма 1-Б) звітність;
  - б) дані фінансового обліку;
  - в) фінансовий план, платіжний календар;
  - г) всі відповіді правильні.
- 42. Для того, щоб скласти думку про фінансове становище компанії в звітний період, слід вивчити її:**
- а) рекламний проспект;
  - б) баланс;

- в) рахунок прибутків і збитків;
  - г) звіт про фінансові результати.
- 43. Бухгалтерський баланс покликаний надавати правдиву і неупереджену інформацію про :**
- а) облікову політику підприємства;
  - б) надходження і вибуття грошових коштів за видами діяльності підприємства протягом звітного періоду;
  - в) зміни компонентів власного капіталу за звітний та попередній періоди;
  - г) реальний фінансовий стан підприємства на конкретну дату.
- 44. Звіт про власний капітал покликаний надавати правдиву і неупереджену інформацію про :**
- а) облікову політику підприємства;
  - б) надходження і вибуття грошових коштів за видами діяльності підприємства протягом звітного періоду;
  - в) зміни компонентів власного капіталу за звітний та попередній періоди;
  - г) реальний фінансовий стан підприємства на конкретну дату.
- 45. Звіт про рух грошових коштів покликаний надавати правдиву і неупереджену інформацію про :**
- а) облікову політику підприємства;
  - б) надходження і вибуття грошових коштів за видами діяльності підприємства протягом звітного періоду;
  - в) зміни компонентів власного капіталу за звітний та попередній періоди;
  - г) реальний фінансовий стан підприємства на конкретну дату.
- 46. При роботі з фінансовою звітністю інвесторів цікавить:**
- а) своєчасність оплати рахунків;
  - б) вплив діяльності підприємства на благополуччя суспільства;
  - в) здатність підприємства сплачувати дивіденди;
  - г) своєчасність погашення кредиту.
- 47. При оцінці фінансового стану податкові органи, як суб'єкти аналізу, цікавляться показником:**
- а) рентабельність активів;
  - б) загальний коефіцієнт покриття;
  - в) оподаткований прибуток;
  - г) рентабельність реалізації.
- 48. При аналізі фінансового становища підприємства статті активу балансу можуть бути згруповані за:**
- а) ступенем ліквідності активів;
  - б) рентабельністю виробництва;
  - в) приналежністю активів.
  - г) всі відповіді правильні.
- 49. При аналізі статті пасиву можуть бути згруповані за:**
- а) характером участі активів у процесі виробництва;
  - б) приналежністю пасивів і тривалістю користування позиченим капіталом (зобов'язань);
  - в) ступенем ліквідності активів
  - г) спаданням ліквідності активів.
- 50. При аналізі статті пасиву можуть бути згруповані за:**
- а) приналежністю капіталу;
  - б) характером використання у господарському обороті;
  - в) ступенем ліквідності активів;
  - г) всі відповіді правильні.

Тестові завдання до змістового модуля 2. Аналіз фінансового стану підприємства

Тема 3. Аналіз активів підприємства

1. При аналізі фінансового стану підприємства вирішується завдання:

- а) оцінки динаміки стану, структури майна підприємства та джерел його формування;
- б) вивлення тенденції зміни показників фінансової стійкості та напрямків її зміцнення;
- в) аналізу стану розрахунків, динаміки платоспроможності та шляхів підвищення ліквідності активів;
- г) всі відповіді правильні.

2. Вертикальний аналіз балансу передбачає:

- а) аналіз структури балансу з метою виявлення відносної значимості тих чи інших його статей;
- б) оцінку загальної суми маржинального доходу і постійних витрат;
- в) аналіз фінансових ресурсів, які направляють на виробничо-торгові цілі;
- г) аналіз динаміки окремих статей балансу з метою виявлення і прогнозування притаманних йому властивостей.

3. Горизонтальний аналіз балансу передбачає:

- а) аналіз динаміки окремих статей балансу з метою виявлення і прогнозування притаманних йому властивостей;
- б) оцінку загальної суми маржинального доходу і постійних витрат;
- в) аналіз структури балансу з метою виявлення відносної значимості тих чи інших його статей,
- г) аналіз фінансових ресурсів, які направляються на виробничо-торгові цілі.

4. Активи підприємства це:

- а) заборгованість підприємства, яка виникла внаслідок минулих подій і погашення якої, як очікується, призведе до зменшення ресурсів підприємства, що втілюють у собі економічні вигоди;
- б) ресурси підприємства, контрольовані підприємством в результаті минулих подій, використання яких, як очікується, призведе до отримання економічних вигод у майбутньому;
- в) перевищення суми витрат над сумою доходів;
- г) сума, на яку доходи повинні перевищувати пов'язані з ними витрати.

5. Активи підприємства це:

- а) збільшення економічних вигод у вигляді надходження активів або зменшення зобов'язань;
- б) ресурси, контрольовані підприємством в результаті минулих подій, використання яких, як очікується, призведе до отримання економічних вигод у майбутньому;
- в) заборгованість підприємства, яка виникла внаслідок минулих подій і погашення яких в майбутньому, як очікується, призведе до зменшення ресурсів підприємства;
- г) сума, на яку доходи перевищують пов'язані з ними витрати.

6. До необоротних активів належить:

- а) готова продукція;
- б) товари відвантажені;
- в) векселі отримані;
- г) капітальні вкладення.

7. До оборотних активів належить:

- а) капітальні вкладення;
- б) виробничі запаси;
- в) основні засоби;
- г) довгострокові фінансові вкладення.

8. Грошовими коштами підприємства є:

- а) готівка; кошти на рахунках у банках;
- б) депозити до запитання;
- в) короткострокові високоліквідні фінансові інвестиції, які вільно конвертуються у певні суми грошових коштів і характеризуються незначним ризиком зміни вартості;
- г) всі відповіді правильні.

9. Еквівалентами грошових коштів підприємства є:

- а) кошти на рахунках в банках;
- б) депозити до запитання;
- в) готівка;
- г) короткострокові високоліквідні фінансові інвестиції, які вільно конвертуються у певні суми грошових коштів і які характеризуються незначним ризиком зміни вартості.

10. Складовими елементами майна підприємства є:

- а) основний капітал, оборотний капітал;
- б) дебіторська заборгованість, кредиторська заборгованість;
- в) дебіторська заборгованість, кредиторська заборгованість, доходи майбутніх періодів.
- г) необоротні активи, оборотні активи, витрати майбутніх періодів.

11. Складовим елементом оборотних активів у майні підприємства є:

- а) запаси;
- б) засоби в розрахунках;
- в) грошові кошти та їх еквіваленти, поточні фінансові інвестиції;
- г) всі відповіді правильні.

12. Складовими елементами необоротних активів у майні підприємства є:

- а) нематеріальні активи і основні засоби;
- б) незавершене будівництво і довгострокові фінансові інвестиції;
- в) довгострокова дебіторська заборгованість і відстрочені податкові активи;
- г) всі відповіді правильні.

13. До нематеріальних активів належить:

- а) готова продукція;
- б) торгові марки;
- в) авторські права, патенти та інші права щодо промислової власності;
- г) основні засоби;

14. Найбільш ліквідними з перерахованих активів є:

- а) основні засоби;
- б) грошові кошти;
- в) засоби в розрахунках;
- г) запаси.

15. Позитивними вважаються зміни в складі майна підприємства, коли:

- а) темп росту власного капіталу перевищує темп росту зобов'язань;
- б) темп росту оборотних активів перевищує темп росту необоротних;
- в) темп росту засобів в розрахунках перевищує темп росту готівки.
- г) всі відповіді правильні.

16. Оптимальним є наступне співвідношення темпів зростання основних оціночних показників діяльності підприємства:

- а) $T_{\text{авансового капіталу}} > T_{\text{обсягу реалізації}} > T_{\text{балансового прибутку}} > 100\%$;
- б) $T_{\text{авансового капіталу}} > T_{\text{балансового прибутку}} > T_{\text{обсягу реалізації}} > 100\%$;
- в) $T_{\text{балансового прибутку}} > T_{\text{обсягу реалізації}} > T_{\text{авансового капіталу}} > 100\%$;
- г) всі відповіді правильні.

17. Основними характеристиками майнового стану підприємства є:

- а) частка необоротних активів у валюті балансу;
- б) коефіцієнт ліквідності;
- в) коефіцієнт платоспроможності;
- г) коефіцієнт оборотності оборотних активів.

18. Індекс постійного активу вказує на:

- а) частку власного капіталу в майні підприємства;
- б) частку власного капіталу, яка відволікається на фінансування необоротних активів;
- в) рівень мобільності майна підприємства;
- г) частку виробничого потенціалу в майні підприємства.

19. Найбільш ліквідними активами є:

- а) основні засоби;
- б) готова продукція;
- в) грошові кошти;
- г) запаси.

20. Збільшити величину власного оборотного капіталу можна за рахунок:

- а) ліквідації (продажу) непотрібних основних засобів і позаоборотних активів;
- б) збільшення довгострокових зобов'язань;
- в) росту платоспроможності;
- г) зниження кредиторської заборгованості.

21. Ефективність використання засобів підприємства відображається в показниках:

- а) фінансової стійкості;
- б) платоспроможності;
- в) ділової активності.
- г) всі відповіді правильні.

22. При аналізі фінансового становища підприємства статті активу балансу можуть бути згруповані за:

- а) ступенем ліквідності активів;
- б) рентабельністю;
- в) приналежністю капіталу;
- г) всі відповіді правильні.

23. Спроможність підприємства перетворювати свої активи на гроші для покриття всіх необхідних платежів це:

- а) платоспроможність
- б) фінансова стійкість
- в) кредитоспроможність
- г) ліквідність

24. До активів, що швидко реалізуються належать

- а) векселі одержані;
- б) дебіторська заборгованість
- в) необоротні активи;
- г) грошові кошти та їх еквіваленти

25. До активів, що швидко реалізуються не належать

- а) грошові кошти;
- б) еквіваленти грошових коштів;
- в) грошові кошти та їх еквіваленти;
- г) необоротні активи.

26. До найбільш ліквідних активів належить:

- а) дебіторська заборгованість;
- б) виробничі запаси;
- в) векселі одержані;
- г) грошові кошти та їх еквіваленти.

26. Найменш ліквідним активом є:

- а) нематеріальні активи;
- б) виробничі запаси;
- в) векселі одержані;
- г) грошові кошти та їх еквіваленти.

27. Завданням аналізу активів є

- а) визначення показника фінансового важеля;
- б) загальна оцінка активів підприємства в цілому і в розрізі його видів;
- в) оцінка динаміки показника рентабельності;
- г) факторний аналіз прибутку;

28. Завданням аналізу активів є

- а) визначення коефіцієнта фінансової стійкості;
- б) оцінка показників рентабельності діяльності;
- в) оцінка динаміки та структури складових майна підприємства;
- г) факторний аналіз валового прибутку;

29. До завдань аналізу активів не належить:

- а) загальна оцінка активів підприємства;
- б) оцінка динаміки та структури складових майна підприємства;
- в) вивчення динаміки, складу та структури необоротних активів;
- г) визначення коефіцієнта рентабельності реалізації продукції.

30. До завдань аналізу активів належить:

- а) оцінка стану і структури основного капіталу;
- б) визначення коефіцієнта фінансової стійкості;
- в) оцінка показників рентабельності діяльності;
- г) факторний аналіз валового прибутку.

Тема 4. Аналіз джерел формування капіталу підприємства

1. **Зобов'язання підприємства це:**
  - а) заборгованість підприємства, яка виникла внаслідок минулих подій і погашення якої, як очікується, призведе до зменшення ресурсів підприємства, що втілюють у собі економічні вигоди;
  - б) ресурси підприємства, контрольовані підприємством в результаті минулих подій, використання яких, як очікується, призведе до отримання економічних вигод у майбутньому;
  - в) перевищення суми витрат над сумою доходів;
  - г) сума, на яку доходи повинні перевищувати пов'язані з ними витрати.
2. **Елементом власного капіталу є:**
  - а) статутний капітал;
  - б) резервний капітал;
  - в) нерозподілений прибуток;
  - г) всі відповіді правильні..
3. **Визначальним джерелом формування необоротних активів є:**
  - а) власний оборотний капітал;
  - б) короткостроковий позиковий капітал;
  - в) власний капітал;
  - г) поточна кредиторська заборгованість.
4. **Визначальним джерелом формування матеріальних оборотних активів повинен бути :**
  - а) власний оборотний капітал;
  - б) довгостроковий позиковий капітал;
  - в) цільове фінансування, забезпечення наступних витрат і платежів;
5. **Частку власного капіталу у всіх джерелах засобів характеризує коефіцієнт:**
  - а) довгострокового залучення;
  - б) фінансової залежності;
  - в) маневрування власного капіталу;
  - г) концентрації власного капіталу.
6. **Частку позиченого капіталу у всіх джерелах засобів характеризує коефіцієнт:**
  - а) довгострокового залучення;
  - б) фінансової залежності;
  - в) маневрування власного капіталу;
  - г) концентрації власного капіталу.
7. **Частку довгострокових зобов'язань, які використовуються поряд із власним капіталом для фінансування активів характеризує:**
  - а) коефіцієнт фінансової залежності;
  - б) коефіцієнт довгострокового залучення;
  - в) коефіцієнт автономії;
  - г) коефіцієнт маневрування.
8. **Суму позиченого капіталу, що припадає на 1 грн. власного капіталу характеризує коефіцієнт:**
  - а) фінансової залежності;
  - б) довгострокового залучення;
  - в) автономії;
  - г) співвідношення позиченого і власного капіталу.
9. **Коефіцієнт співвідношення власних і позичених засобів складає 1,11. Це означає, що на кожну гривню власних засобів, вкладених в активи підприємства, припадає :**
  - а) 0,98 коп. зобов'язань;
  - б) 1,28 коп. зобов'язань;
  - в) 0,90 коп. зобов'язань;
  - г) 18,0 коп. зобов'язань.
10. **При аналізі статті пасиву можуть бути згруповані за:**
  - а) приналежністю капіталу;
  - б) характером використання у господарському обороті;
  - в) ступенем ліквідності активів;
  - г) всі відповіді правильні.
11. **Ріст коефіцієнта автономії за даними фінансової звітності свідчить:**
  - а) ріст фінансових ускладнень;
  - б) зниження кредитоздатності;
  - в) ріст фінансової незалежності підприємства;
  - г) ефективність використання фінансових ресурсів.
12. **Частку власного оборотного капіталу у власному капіталі характеризує коефіцієнт:**
  - а) ліквідності;
  - б) оборотності;
  - в) маневрування;
  - г) плинності.
13. **Вертикальний аналіз балансу передбачає:**
  - а) аналіз структури балансу з метою виявлення відносної значимості тих чи інших його статей;
  - б) оцінку загальної суми маржинального доходу і постійних витрат;
  - в) аналіз фінансових ресурсів, які направляють на виробничо-торгові цілі;
  - г) аналіз динаміки окремих статей балансу з метою виявлення і прогнозування притаманних йому властивостей.
14. **Горизонтальний аналіз балансу передбачає:**
  - а) аналіз динаміки окремих статей балансу з метою виявлення і прогнозування притаманних йому властивостей;

- б) оцінку загальної суми маржинального доходу і постійних витрат;
- в) аналіз структури балансу з метою виявлення відносної значимості тих чи інших його статей;
- г) аналіз фінансових ресурсів, які направляються на виробничо-торгові цілі.

15. Індикатором зміни вартості капіталу підприємства є показник:

- а) рентабельність основної діяльності;
- б) оборотність власного капіталу;
- в) коефіцієнт фінансової стійкості;
- г) коефіцієнт котирування акції.

16. Співвідношення зобов'язань до власного капіталу становить 0,39. Це означає, що значення коефіцієнта фінансової незалежності (частка власного капіталу у всіх активах) становить:

- а) 0,61;
- б) 0,28;
- в) 0,64;
- г) 0,72.

17. Власний капітал підприємства це:

- а) ресурси, контрольовані підприємством у результаті минулих подій, використання яких, як очікується, призведе до отримання економічних вигод у майбутньому;
- б) частина в активах підприємства, що залишається після вирахування його зобов'язань;
- в) збільшення економічних вигод у вигляді надходження активів або зменшення зобов'язань;
- г) зменшення економічних вигод у вигляді вибуття активів або збільшення зобов'язань.

18. Збільшити величину власного оборотного капіталу можна за рахунок:

- а) ліквідації (продажу) непотрібних основних засобів і позаоборотних активів;
- б) збільшення довгострокових зобов'язань;
- в) росту платоспроможності;
- г) зниження кредиторської заборгованості.

19. Ріст коефіцієнта автономії за даними фінансової звітності свідчить:

- а) про ріст фінансових ускладнень;
- б) про зниження кредитоздатності;
- в) про ріст фінансової незалежності підприємства;
- г) про ефективність використання фінансових ресурсів.

20. Коефіцієнт співвідношення власних і позичених засобів складає 0,82. Це означає, що на кожну гривню власних засобів, вкладених в активи підприємства припадає:

- а) 18,0 коп. позичених засобів;
- б) 1,22 коп. позичених засобів;
- в) 17,8 коп. позичених засобів;
- г) 1,28 коп. позичених засобів.

21. Індекс постійного активу вказує на:

- а) частку власного капіталу в майні підприємства;
- б) частку власного капіталу, яка відволікається на фінансування необоротних активів;
- в) рівень мобільності майна підприємства;
- г) частку виробничого потенціалу в майні підприємства.

22. Коефіцієнт фінансової залежності (співвідношення між всіма активами та власним капіталом) становить 1,22. Це означає, що частка зобов'язань у сумі джерел становить:

- а) 0,18 грн.;
- б) 0,78 грн.;
- в) 0,22 грн.;
- г) всі відповіді правильні.

23. Співвідношення зобов'язань до власного капіталу становить 0,27. Це означає, що значення коефіцієнта фінансової залежності (співвідношення активів до власного капіталу) становить:

- а) 0,34;
- б) 0,73;
- в) 1,27.
- г) всі відповіді правильні.

24. Співвідношення зобов'язань до власного капіталу становить 0,69. Це означає, що значення коефіцієнта фінансової незалежності (частка власного капіталу у всіх активах) становить:

- а) 0,31;
- б) 0,45;
- в) 0,59.
- г) всі відповіді правильні.

25. Коефіцієнт фінансової незалежності (частка власного капіталу в активах підприємства) становить 0,86. Це означає, що на кожну гривню власних засобів, вкладених в майно підприємства, припадає:

- а) 0,16 грн. зобов'язань;
- б) 0,14 грн. зобов'язань;
- в) 1,86 грн. зобов'язань.
- г) всі відповіді правильні.

26. Коефіцієнт фінансової незалежності (частка власного капіталу в активах підприємства) становить 0,78. Це означає, що на кожну гривню всіх засобів, вкладених в майно підприємства, припадає:

- а) 0,22 грн. зобов'язань;
- б) 0,78 грн. зобов'язань;
- в) 1,22 грн. зобов'язань.
- г) всі відповіді правильні.

- 27. Ризик інвестування при зміні структури капіталу в сторону збільшення частки позичених засобів:**
- а) не зміниться;
  - б) зросте;
  - в) знизиться;
  - г) всі відповіді правильні.
- 28. Коефіцієнт співвідношення власних і позичених засобів складає 0,78. Це означає, що на кожну гривню власних засобів, вкладених в активи підприємства, припадає:**
- а) 22,0 коп. позичених засобів;
  - б) 28,0 коп. позичених засобів;
  - в) 17,8 коп. позичених засобів;
  - г) 1,28 коп. позичених засобів.
- 29. Коефіцієнт фінансової незалежності (частка власного капіталу в активах підприємства) становить 0,74. Це означає, що на кожну гривню засобів, вкладених в майно підприємства, припадає:**
- а) 0,26 грн. зобов'язань;
  - б) 0,35 грн. зобов'язань;
  - в) 0,57 грн. зобов'язань.
  - г) всі відповіді правильні.
- 30. Завданням аналізу джерел формування капіталу підприємства є**
- а) загальна оцінка наявності, складу та динаміки джерел фінансування майна;
  - б) загальна оцінка активів підприємства в цілому і в розрізі його видів;
  - в) оцінка динаміки показника рентабельності;
  - г) факторний аналіз прибутку.
- 31. Завданням аналізу джерел формування капіталу підприємства є**
- а) визначення коефіцієнта асортиментності;
  - б) оцінка показників рентабельності діяльності;
  - в) оцінка динаміки та структури складових майна підприємства;
  - г) оцінка виявлених змін в складі та структурі власного і позиченого капіталу;
- 32. До завдань аналізу джерел формування капіталу не належить:**
- а) загальна оцінка активів підприємства;
  - б) оцінка динаміки та структури складових джерел формування капіталу підприємства;
  - в) оцінка ефективності використання власного капіталу;
  - г) оцінка складу і динаміки позиченого капіталу.
- 33. До завдань аналізу джерел формування капіталу належить:**
- а) оцінка стану і структури основного капіталу;
  - б) оцінка ефективності використання власного капіталу;
  - в) оцінка показників рентабельності діяльності;
  - г) факторний аналіз валового прибутку.

Тема 5. Аналіз грошових потоків підприємства

- 1. Грошовими коштами підприємства є:**
  - а) готівка; кошти на рахунках у банках;
  - б) депозити до запитання;
  - в) короткострокові високоліквідні фінансові інвестиції, які вільно конвертуються у певні суми грошових коштів і характеризуються незначним ризиком зміни вартості;
  - г) всі відповіді правильні.
- 2. Еквівалентами грошових коштів підприємства є:**
  - а) кошти на рахунках в банках;
  - б) депозити до запитання;
  - в) готівка;
  - г) короткострокові високоліквідні фінансові інвестиції, які вільно конвертуються у певні суми грошових коштів і які характеризуються незначним ризиком зміни вартості.
- 3. Під грошовим потоком розуміють:**
  - а) фінансові результати роботи фірми (різниця між доходами і витратами) протягом визначеного періоду часу;
  - б) різницю між кількістю отриманих і витрачених грошей, фактичні чисті готівкові кошти, які надходять у фірму (чи витрачаються нею) протягом визначеного періоду;
  - в) рух фінансових активів фірми, який відображається у її балансі за визначений період;
  - г) усі готівкові виплати, надходження фірми, які здійснюються нею з дебіторами, кредиторами протягом визначеного періоду.
- 4. Грошовий потік з активів не включає такого компонента:**
  - а) амортизаційні відрахування;
  - б) приріст чистого робочого капіталу;
  - в) операційний потік грошей;
  - г) капітальні витрати.
- 5. Звіт про рух грошових коштів складається такими двома способами:**
  - а) прямим методом і методом нарахувань;
  - б) прямим і непрямим методами;
  - в) простим і деталізованим;
  - г) математичним і аналітичним.
- 6. У звіті про рух грошових коштів подаються суми надходжень і витрат, здійснені протягом звітного періоду в результаті:**
  - а) операційної, фінансової та інвестиційної діяльності;
  - б) виробничо-збутової діяльності;
  - в) інноваційної, інвестиційної та фінансової діяльності;
  - г) операційної, інвестиційної та кредитної діяльності.
- 7. Надходження грошових коштів від реалізації продукції відносять до:**
  - а) інвестиційної діяльності;
  - б) операційної діяльності;
  - в) фінансової діяльності;
  - г) інноваційної діяльності.
- 8. Операції щодо придбання основних засобів відносять до:**
  - а) інвестиційної діяльності;
  - б) операційної діяльності;
  - в) фінансової діяльності;
  - г) проектної діяльності.
- 9. Операції щодо вибуття основних засобів відносять до:**
  - а) інвестиційної діяльності;
  - б) операційної діяльності;
  - в) фінансової діяльності;
  - г) проектної діяльності.
- 10. Надходження грошових коштів від розміщення акцій власної емісії відносять до:**
  - а) інвестиційної діяльності;
  - б) операційної діяльності;
  - в) фінансової діяльності;
  - г) кредитної діяльності.
- 11. Операції щодо реалізації матеріальних ресурсів відносять до:**
  - а) інвестиційної діяльності;
  - б) операційної діяльності;
  - в) фінансової діяльності;
  - г) проектної діяльності.
- 12. Операції щодо сплати відсотків за користування кредитом відносять до:**
  - а) інвестиційної діяльності;
  - б) операційної діяльності;
  - в) фінансової діяльності;
  - г) проектної діяльності.
- 13. Операції щодо викупу акцій власної емісії відносять до:**
  - а) інвестиційної діяльності;
  - б) операційної діяльності;
  - в) фінансової діяльності;

- г) проектної діяльності.
- 14. Операції щодо придбання нематеріальних активів відносять до:**
- а) інвестиційної діяльності;
  - б) операційної діяльності;
  - в) фінансової діяльності;
  - г) проектної діяльності.
- 15. Операції щодо реалізації нематеріальних активів відносять до:**
- а) інвестиційної діяльності;
  - б) операційної діяльності;
  - в) фінансової діяльності;
  - г) проектної діяльності.
- 16. Операції щодо придбання сировини і матеріалів відносять до:**
- а) інвестиційної діяльності;
  - б) операційної діяльності;
  - в) фінансової діяльності;
  - г) проектної діяльності.
- 14. Операції щодо придбання довгострокових фінансових активів відносять до:**
- а) інвестиційної діяльності;
  - б) операційної діяльності;
  - в) фінансової діяльності;
  - г) проектної діяльності.
- 15. Операції щодо реалізації довгострокових фінансових активів відносять до:**
- а) інвестиційної діяльності;
  - б) операційної діяльності;
  - в) фінансової діяльності;
  - г) проектної діяльності.
- 16. Завданням аналізу грошових потоків підприємства є:**
- а) оцінити наявність та динаміку грошових коштів підприємства в розрізі видів діяльності за аналізований період;
  - б) оцінити фінансову стійкість підприємства;
  - в) оцінити платоспроможність та ліквідність підприємства;
  - г) оцінити рентабельність виробництва продукції.
- 17. Звіт про рух грошових коштів охоплює інформацію про:**
- а) рух грошових коштів;
  - б) рух грошових коштів та їх еквівалентів;
  - в) рух еквівалентів грошових коштів;
  - г) рух еквівалентів грошових коштів та прибутків.
- 18. Звіт про рух грошових коштів не охоплює інформацію:**
- а) про рух грошових коштів від операційної діяльності;
  - б) про рух грошових коштів від інвестиційної діяльності;
  - в) про рух еквівалентів грошових коштів;
  - г) про рух грошових коштів від фінансової діяльності.
- 19. Яку операцію не включають у звіт про рух грошових коштів:**
- а) операцію, в результаті якої грошові кошти стають еквівалентами грошових коштів;
  - б) операцію, пов'язану з рухом коштів від інвестиційної діяльності;
  - в) операцію, пов'язану з рухом коштів від фінансової діяльності;
  - г) операцію, пов'язану з рухом коштів від операційної діяльності;
- 20. До активів, що швидко реалізуються належать**
- а) незавершене виробництво;
  - б) довгострокова дебіторська заборгованість
  - в) необоротні активи;
  - г) векселі одержані та еквіваленти грошових коштів.
- 21. До активів, що швидко реалізуються не належать**
- а) грошові кошти;
  - б) еквіваленти грошових коштів;
  - в) грошові кошти та їх еквіваленти;
  - г) необоротні активи.
- 22. До найбільш ліквідних активів належить:**
- а) дебіторська заборгованість;
  - б) виробничі запаси;
  - в) векселі одержані;
  - г) грошові кошти та їх еквіваленти.
- 23. Найменш ліквідним активом є:**
- а) нематеріальні активи;
  - б) виробничі запаси;
  - в) векселі одержані;
  - г) грошові кошти та їх еквіваленти.
- 24. Грошовий потік це:**
- а) сукупність розподілених в часі надходжень і виплат грошових коштів;
  - б) надходження грошових коштів та їх еквівалентів;
  - в) виплата грошових коштів;
  - г) виплата грошових коштів та еквівалентів;

- 25. Грошові кошти підприємства це:**
- а) готівка в касі підприємства, кошти на його рахунках в установах банку та депозити до запитання;
  - б) виплата еквівалентів грошових коштів;
  - в) надходження еквівалентів грошових коштів;
  - г) еквіваленти грошових коштів.
- 26. Завданням аналізу грошових коштів є :**
- а) загальна оцінка наявності, складу та динаміки джерел фінансування майна;
  - б) оцінка наявності, складу та динаміки грошових коштів підприємства;
  - в) оцінка динаміки показника рентабельності;
  - г) факторний аналіз прибутку.
- 27. Завданням аналізу грошових коштів підприємства є**
- а) визначення коефіцієнта асортиментності;
  - б) оцінка показників ефективності та рентабельності грошового потоку;
  - в) оцінка динаміки та структури складових майна підприємства;
  - г) оцінка виявлених змін в складі та структурі власного і позиченого капіталу.
- 28. До завдань аналізу грошових коштів не належить:**
- а) загальна оцінка активів підприємства;
  - б) оцінка динаміки чистого грошового потоку підприємства;
  - в) оцінка динаміки чистого грошового потоку від операційної діяльності;
  - г) оцінка впливу зміни валютних курсів.
- 29. Визначальним джерелом для аналізу грошових коштів підприємства є:**
- а) ф. №1 Баланс підприємства;
  - б) ф. № 2 Звіт про фінансові результати;
  - в) ф. № 3 Звіт про рух грошових коштів;
  - г) ф. № 4 Звіт про власний капітал.
- 30. За видами господарської діяльності грошові потоки класифікують на:**
- а) від операційної діяльності, інвестиційної діяльності, фінансової діяльності;
  - б) від операційної діяльності, інноваційної діяльності, фінансової діяльності;
  - в) від операційної діяльності, інвестиційної діяльності, проектної діяльності;
  - г) від операційної діяльності, інвестиційної діяльності, кредитної діяльності.

Тема 6. Аналіз ліквідності та платоспроможності підприємства

1. Ліквідність певного активу це:

- а) наявність у підприємства оборотних засобів у розмірі, теоретично достатньому для погашення короткотермінових зобов'язань, хоча б з порушенням термінів, передбачених контрактом;
- б) наявність у підприємства грошових засобів та їх еквівалентів, достатніх для розрахунків за кредиторською заборгованістю, яка вимагає негайного погашення;
- в) його здатність трансформуватися в грошові засоби;
- г) всі відповіді правильні.

2. Платоспроможність підприємства це:

- а) його залежність від кредиторів;
- б) наявність у нього грошових засобів та їх еквівалентів, достатніх для розрахунків за зобов'язаннями, які вимагають погашення;
- в) здатність його активів перетворюватися у грошові засоби;
- г) прискорення оборотності оборотних засобів.

3. Здатність підприємства погасити короткотермінову кредиторську заборгованість поточними активами відображають показники:

- а) рентабельності;
- б) оборотності;
- в) платоспроможності;
- г) майнового стану.

4. Здатність підприємства погасити короткотермінову кредиторську заборгованість своїми поточними активами відображають показники:

- а) ділової активності;
- б) фінансової стійкості;
- в) ліквідності;
- г) оборотності активів.

5. Для оцінки платоспроможності підприємства застосовують коефіцієнт:

- а) абсолютної ліквідності;
- б) проміжної ліквідності;
- в) загальної ліквідності;
- г) всі відповіді правильні.

6. Платоспроможність підприємства це:

- а) наявність у нього оборотних засобів у розмірі, теоретично достатньому для погашення короткотермінових зобов'язань, хоча б з порушенням термінів, передбачених контрактами;
- б) наявність у нього грошових засобів та їх еквівалентів, достатніх для розрахунків за зобов'язаннями, які вимагають, які вимагають негайного погашення;
- в) здатність його активів трансформуватися у грошові засоби;
- г) всі відповіді правильні.

7. Ріст коефіцієнта абсолютної ліквідності свідчить про:

- а) зниження кредитоздатності;
- б) прискорення оборотності засобів;
- в) підвищення платоспроможності;
- г) підвищення рівня самофінансування.

8. Коефіцієнт, який показує, яка частина короткотермінових зобов'язань може бути погашена негайно, називається коефіцієнтом:

- а) покриття;
- б) абсолютної ліквідності;
- в) проміжним коефіцієнтом ліквідності;
- г) загальним коефіцієнтом ліквідності.

9. Коефіцієнт, який дає загальну оцінку платоспроможності підприємства і показує, в якій мірі поточні кредиторські зобов'язання забезпечуються оборотними засобами, називається коефіцієнтом:

- а) абсолютної ліквідності;
- б) покриття (загальної ліквідності);
- в) маневрування власними засобами.
- г) автономії.

10. Найбільш ліквідними активами є:

- а) основні засоби;
- б) готова продукція;
- в) грошові кошти;
- г) запаси.

11. Ліквідність підприємства це:

- а) наявність у нього оборотних засобів у розмірі, теоретично достатньому для погашення короткотермінових зобов'язань, хоча б з порушенням термінів погашення, передбачених контрактами;
- б) наявність у нього грошових засобів та їх еквівалентів, достатніх для розрахунків за кредиторською заборгованістю, яка вимагає негайного погашення;
- в) здатність окремого активу трансформуватися в грошові засоби;
- г) всі відповіді правильні.

12. При якому значенні коефіцієнта абсолютної ліквідності у підприємства більша можливість погасити свої зобов'язання?

- а) 0,1;

- б) 0,5;
  - в) 0,7
  - г) всі відповіді правильні.
- 13. По мірі зниження ризиків, які пов'язані з певним цінним папером:**
- а) знижується його ліквідність та доходність;
  - б) зростає його ліквідність і зростає доходність;
  - в) зростає його ліквідність і знижується доходність;
  - г) всі відповіді правильні.
- 14. Спроможність підприємства перетворювати свої активи на гроші для покриття всіх необхідних платежів це:**
- а) платоспроможність
  - б) фінансова стійкість
  - в) кредитоспроможність
  - г) ліквідність
- 15. До активів, що швидко реалізуються не належать**
- а) грошові кошти;
  - б) еквіваленти грошових коштів;
  - в) грошові кошти та їх еквіваленти;
  - г) необоротні активи.
- 6. До найбільш ліквідних активів належить:**
- а) дебіторська заборгованість;
  - б) виробничі запаси;
  - в) векселі одержані;
  - г) грошові кошти та їх еквіваленти.
- 17. Найменш ліквідним активом є:**
- а) нематеріальні активи;
  - б) виробничі запаси;
  - в) векселі одержані;
  - г) грошові кошти та їх еквіваленти.
- 18. Завданням аналізу ліквідності та платоспроможності підприємства є :**
- а) загальна оцінка наявності, складу та динаміки джерел фінансування майна;
  - б) оцінка наявності, складу та динаміки грошових коштів підприємства;
  - в) оцінка здатності підприємства розраховуватися за своїми зобов'язаннями;
  - г) факторний аналіз прибутку;
- 19. Завданням аналізу ліквідності та платоспроможності підприємства є**
- а) визначення коефіцієнта асортиментності;
  - б) оцінка показників ефективності та рентабельності грошового потоку;
  - в) оцінка динаміки показників ліквідності
  - г) оцінка виявлених змін в складі та структурі власного і позиченого капіталу.
- 20. До завдань аналізу ліквідності та платоспроможності підприємства не належить:**
- а) загальна оцінка активів підприємства;
  - б) оцінка динаміки чистого грошового потоку підприємства;
  - в) оцінка здатності підприємства розраховуватися за своїми зобов'язаннями ;
  - г) оцінка динаміки грошових коштів та їх еквівалентів.
- 21. Визначальним джерелом аналізу ліквідності та платоспроможності підприємства є:**
- а) ф.№1 Баланс підприємства;
  - б) ф. № 2 Звіт про фінансові результати;
  - в) ф. № 3 Звіт про рух грошових коштів;
  - г) ф. № 4 Звіт про власний капітал підприємства.
- 22. Абсолютно ліквідними активами є:**
- а) основні засоби;
  - б) готова продукція;
  - в) грошові кошти;
  - г) запаси.
- 23. Найменш ліквідним активом є:**
- а) основні засоби;
  - б) дебіторська заборгованість;
  - в) запаси і витрати;
  - г) грошові кошти та їх еквіваленти.
- 24. До показників ліквідності відносять:**
- а) коефіцієнт абсолютної ліквідності;
  - б) коефіцієнт рентабельної ліквідності;
  - в) коефіцієнт автономії;
  - г) коефіцієнт мобільності.
- 25. До показників ліквідності не відносять:**
- а) коефіцієнт абсолютної ліквідності;
  - б) коефіцієнт рентабельної ліквідності;
  - в) коефіцієнт проміжної ліквідності;
  - г) коефіцієнт покриття.
- 26. Інформаційною базою аналізу ліквідності та платоспроможності підприємства є:**
- а) ф.№1 Баланс підприємства;

- б) ф. № 2 Звіт про фінансові результати;
- в) ф. № 3 Звіт про рух грошових коштів;
- г) ф. № 4 Звіт про власний капітал підприємства.

27. До показників ліквідності відносять:

- а) коефіцієнт абсолютної ліквідності;
- б) коефіцієнт проміжної ліквідності;
- в) коефіцієнт покриття;
- г) всі відповіді правильні.

28. Коефіцієнт абсолютної ліквідності розраховується як:

- а) відношення грошових коштів та їх еквівалентів до суми поточних зобов'язань;
- б) сума грошових коштів та їх еквівалентів і поточних зобов'язань;
- в) різниця грошових коштів та їх еквівалентів і суми поточних зобов'язань;
- г) добуток грошових коштів та їх еквівалентів та суми поточних зобов'язань.

29. Коефіцієнт проміжної ліквідності розраховується як:

- а) відношення грошових коштів, їх еквівалентів та засобів в розрахунках до суми поточних зобов'язань;
- б) сума грошових коштів, їх еквівалентів та засобів в розрахунках і поточних зобов'язань;
- в) різниця грошових коштів, їх еквівалентів та засобів в розрахунках і суми поточних зобов'язань;
- г) добуток грошових коштів, їх еквівалентів та засобів в розрахунках і та суми поточних зобов'язань.

30. Коефіцієнт загальної ліквідності розраховується як:

- а) відношення поточних активів до суми поточних зобов'язань;
- б) сума поточних активів і поточних зобов'язань;
- в) різниця поточних активів і суми поточних зобов'язань;
- г) добуток поточних активів та суми поточних зобов'язань.

31. Коефіцієнт абсолютної ліквідності розраховується як:

- а) відношення грошових коштів та їх еквівалентів до суми поточних зобов'язань;
- б) відношення грошових коштів, їх еквівалентів та засобів в розрахунках до суми поточних зобов'язань;
- в) відношення грошових коштів до суми поточних зобов'язань;
- г) відношення поточних активів до суми поточних зобов'язань.

32. Коефіцієнт проміжної ліквідності розраховується як:

- а) відношення грошових коштів та їх еквівалентів до суми поточних зобов'язань;
- б) відношення грошових коштів, їх еквівалентів та засобів в розрахунках до суми поточних зобов'язань;
- в) відношення грошових коштів до суми поточних зобов'язань;
- г) відношення поточних активів до суми поточних зобов'язань.

33. Коефіцієнт загальної ліквідності розраховується як:

- а) відношення грошових коштів та їх еквівалентів до суми поточних зобов'язань;
- б) відношення грошових коштів, їх еквівалентів та засобів в розрахунках до суми поточних зобов'язань;
- в) відношення грошових коштів до суми поточних зобов'язань;
- г) відношення поточних активів до суми поточних зобов'язань.

34. Коефіцієнт ліквідності розраховується як :

- а) сума;
- б) частка;
- в) добуток;
- г) різниця.

Тема 7. Аналіз фінансової стійкості підприємства

1. **Стійкість фінансового стану підприємства характеризує :**
  - а) здатність до відтворення діяльності за рахунок власних джерел фінансування;
  - б) ступінь залежності від зовнішніх джерел фінансування;
  - в) рівень фінансового ризику при його кредитуванні чи інвестуванні;
  - г) всі відповіді правильні.
2. **Фактором формування стійкого фінансового стану є:**
  - а) забезпеченість підприємства фінансовими ресурсами і структура авансованого капіталу;
  - б) раціональна структура активів та їх оптимальна оборотність;
  - в) рентабельність діяльності;
  - г) всі відповіді правильні.
3. **Завданням аналізу фінансової стійкості є:**
  - а) оцінити залежність підприємства від зовнішніх джерел фінансування;
  - б) розрахувати величину прибутку, що підлягає оподаткуванню;
  - в) оцінити ефективність використання трудових ресурсів.
  - г) оцінити ефективність використання матеріальних ресурсів.
4. **Завданням аналізу фінансової стійкості є:**
  - а) оцінити залежність підприємства від зовнішніх джерел фінансування;
  - б) виявити забезпеченість підприємства власним оборотним капіталом;
  - в) проаналізувати вплив зміни оборотності оборотних засобів на фінансову стійкість;
  - г) всі відповіді правильні.
5. **Завданнями аналізу фінансової стійкості є:**
  - а) оцінити залежність підприємства від зовнішніх джерел фінансування;
  - б) розрахувати величину прибутку, що підлягає оподаткуванню;
  - в) визначити рівень виробничого потенціалу;
  - г) оцінити ефективність використання матеріальних ресурсів.
6. **При оцінці фінансової стійкості підприємства використовують показники:**
  - а) коефіцієнт фінансової незалежності;
  - б) коефіцієнт абсолютної ліквідності;
  - в) коефіцієнт плинності;
  - г) рентабельності продажу.
7. **Для характеристики фінансової стійкості підприємства розраховують коефіцієнти:**
  - а) автономії (фінансової незалежності);
  - б) маневрування;
  - в) забезпеченості власним оборотним капіталом;
  - г) всі відповіді правильні
8. **При оцінці фінансової стійкості підприємства використовують показники:**
  - а) коефіцієнт фінансової незалежності;
  - б) коефіцієнт абсолютної ліквідності;
  - в) довгострокового залучення позичених засобів;
  - г) частка залучених засобів у сукупності всіх джерел.
9. **Частку власного капіталу у всіх джерелах засобів характеризує коефіцієнт:**
  - а) довгострокового залучення;
  - б) фінансової залежності;
  - в) маневрування власного капіталу;
  - г) концентрації власного капіталу.
10. **Частку позиченого капіталу у всіх джерелах засобів характеризує коефіцієнт:**
  - а) довгострокового залучення;
  - б) фінансової залежності;
  - в) маневрування власного капіталу;
  - г) концентрації власного капіталу.
11. **Частку довгострокових зобов'язань, які використовуються поряд із власним капіталом для фінансування активів характеризує:**
  - а) коефіцієнт фінансової залежності;
  - б) коефіцієнт довгострокового залучення;
  - в) коефіцієнт автономії;
  - г) коефіцієнт маневрування.
12. **Суму позиченого капіталу, що припадає на 1 грн. власного капіталу характеризує коефіцієнт:**
  - а) фінансової залежності;
  - б) довгострокового залучення;
  - в) автономії;
  - г) співвідношення позиченого і власного капіталу.
13. **Ріст коефіцієнта автономії за даними фінансової звітності свідчить:**
  - а) ріст фінансових ускладнень;
  - б) зниження кредитоздатності;
  - в) ріст фінансової незалежності підприємства;
  - г) ефективність використання фінансових ресурсів.
14. **Частку власного оборотного капіталу у власному капіталі характеризує коефіцієнт:**
  - а) ліквідності;
  - б) оборотності;
  - в) маневрування;

г) плінності.

15. Співвідношення зобов'язань до власного капіталу становить 0,39. Це означає, що значення коефіцієнта фінансової незалежності (частка власного капіталу у всіх активах) становить:

- а) 0,61;
- б) 0,28;
- в) 0,64;
- г) 0,72.

16. Ріст коефіцієнта автономії за даними фінансової звітності свідчить:

- а) про ріст фінансових ускладнень;
- б) про зниження кредитоздатності;
- в) про ріст фінансової незалежності підприємства;
- г) про ефективність використання фінансових ресурсів.

17. Коефіцієнт співвідношення власних і позичених засобів складає 0,82. Це означає, що на кожну гривню власних засобів, вкладених в активи підприємства припадає:

- а) 18,0 коп. позичених засобів;
- б) 1,22 коп. позичених засобів;
- в) 17,8 коп. позичених засобів;
- г) 1,28 коп. позичених засобів.

18. Індекс постійного активу вказує на:

- а) частку власного капіталу в майні підприємства;
- б) частку власного капіталу, яка відволікається на фінансування необоротних активів;
- в) рівень мобільності майна підприємства;
- г) частку виробничого потенціалу в майні підприємства.

19. Коефіцієнт фінансової незалежності (частка власного капіталу в активах підприємства) становить 0,64. Це означає, що на кожну гривню всіх засобів, вкладених в майно підприємства припадає:

- а) 3,6 грн. зобов'язань;
- б) 0,46 грн. зобов'язань;
- в) 0,36 грн. зобов'язань;
- г) всі відповіді правильні.

20. Коефіцієнт фінансової залежності (співвідношення між всіма активами та власним капіталом) становить 1,22. Це означає, що частка зобов'язань у сумі джерел становить:

- а) 0,18 грн.;
- б) 0,78 грн.;
- в) 0,22 грн.;
- г) всі відповіді правильні.

21. Співвідношення зобов'язань до власного капіталу становить 0,27. Це означає, що значення коефіцієнта фінансової залежності (співвідношення активів до власного капіталу) становить:

- а) 0,34;
- б) 0,73;
- в) 1,27.
- г) всі відповіді правильні.

22. Співвідношення зобов'язань до власного капіталу становить 0,69. Це означає, що значення коефіцієнта фінансової незалежності (частка власного капіталу у всіх активах) становить:

- а) 0,31;
- б) 0,45;
- в) 0,59.
- г) всі відповіді правильні.

23. Коефіцієнт фінансової незалежності (частка власного капіталу в активах підприємства) становить 0,86. Це означає, що на кожну гривню власних засобів, вкладених в майно підприємства, припадає:

- а) 0,16 грн. зобов'язань;
- б) 0,14 грн. зобов'язань;
- в) 1,86 грн. зобов'язань.
- г) всі відповіді правильні.

24. Коефіцієнт фінансової незалежності (частка власного капіталу в активах підприємства) становить 0,78. Це означає, що на кожну гривню всіх засобів, вкладених в майно підприємства, припадає:

- а) 0,22 грн. зобов'язань;
- б) 0,78 грн. зобов'язань;
- в) 1,22 грн. зобов'язань.
- г) всі відповіді правильні.

25. Ризик інвестування при зміні структури капіталу в сторону збільшення частки позичених засобів:

- а) не зміниться;
- б) зросте;
- в) знизиться;
- г) всі відповіді правильні.

26. Ризик інвестування при зміні структури капіталу в сторону зниження частки позичених засобів:

- а) не зміниться;
- б) зросте;
- в) знизиться;
- г) всі відповіді правильні.

27. Коефіцієнт співвідношення власних і позичених засобів складає 0,78. Це означає, що на кожну гривню власних засобів, вкладених в активи підприємства, припадає:

- а) 22,0 коп. позичених засобів;
- б) 28,0 коп. позичених засобів;
- в) 17,8 коп. позичених засобів;
- г) 1,28 коп. позичених засобів.

28. Коефіцієнт фінансової незалежності (частка власного капіталу в активах підприємства) становить 0,74. Це означає, що на кожну гривню засобів, вкладених в майно підприємства, припадає:

- а) 0,26 грн. зобов'язань;
- б) 0,35 грн. зобов'язань;
- в) 0,57 грн. зобов'язань.
- г) всі відповіді правильні.

29. Спроможність підприємства перетворювати свої активи на гроші для покриття всіх необхідних платежів це:

- а) платоспроможність
- б) фінансова стійкість
- в) кредитоспроможність
- г) ліквідність

Тема 8. Аналіз кредитоспроможності підприємства

1. При оцінці фінансового стану позикодавці цікавляться:
  - а) зносом основних засобів;
  - б) платоспроможністю підприємства;
  - в) продуктивністю праці;
  - г) динамікою запасів.
2. Кредитоспроможність підприємства характеризує його :
  - а) фінансова стійкість;
  - б) платоспроможність;
  - в) ділова активність;
  - г) всі відповіді правильні.
3. При роботі з фінансовою звітністю кредиторів цікавить:
  - а) здатність підприємства сплачувати дивіденди;
  - б) своєчасність повернення позик та відсотків;
  - в) своєчасність і повнота сплати податків;
  - г) благополуччя суспільства.
4. Коефіцієнт, який показує, яка частина короткотермінових зобов'язань може бути погашена негайно, називається коефіцієнтом:
  - а) покриття;
  - б) абсолютної ліквідності;
  - в) проміжної ліквідності;
  - г) загальної ліквідності.
5. Ріст коефіцієнта абсолютної ліквідності свідчить про:
  - а) зниження кредитоздатності;
  - б) прискорення оборотності засобів;
  - в) підвищення платоспроможності;
  - г) підвищення рівня довгострокового залучення засобів.
6. Співвідношення поточних активів до поточних зобов'язань характеризує коефіцієнт:
  - а) маневрування;
  - б) покриття(загальної ліквідності);
  - в) швидкої(проміжної) ліквідності;
  - г) абсолютної ліквідності.
7. Співвідношення високоліквідних активів до поточних зобов'язань характеризує коефіцієнт:
  - а) маневрування;
  - б) покриття(загальної ліквідності);
  - в) швидкої(проміжної) ліквідності;
  - г) абсолютної ліквідності.
8. Співвідношення засобів у розрахунках, грошових коштів та їх еквівалентів, поточних фінансових інвестицій до поточних зобов'язань характеризує коефіцієнт:
  - а) маневрування;
  - б) покриття(загальної ліквідності);
  - в) швидкої(проміжної) ліквідності;
  - г) абсолютної ліквідності.
9. Коефіцієнт, який дає загальну оцінку платоспроможності підприємства і показує, в якій мірі поточні кредиторські зобов'язання забезпечуються оборотними засобами, називається коефіцієнтом:
  - а) абсолютної ліквідності;
  - б) покриття (загальної ліквідності);
  - в) маневрування власними засобами.
  - г) автономії.
10. При якому значенні коефіцієнта абсолютної ліквідності у підприємства більша можливість погасити свої зобов'язання?
  - а) 0,1;
  - б) 0,5;
  - в) 0,7
  - г) всі відповіді правильні.
11. Коефіцієнт фінансової залежності (співвідношення між всіма активами та власним капіталом) становить 1,22. Це означає, що частка зобов'язань у сумі джерел становить:
  - а) 0,18 грн.;
  - б) 0,78 грн.;
  - в) 0,22 грн.;
  - г) всі відповіді правильні.

Тестові завдання до змістового модуля 3
Аналіз фінансової ефективності діяльності підприємства.
Тема 9. Аналіз ділової активності

- 1. Основні показники ділової активності:**
  - а) фінансова стійкість;
  - б) показники оборотності;
  - в) фондвіддача;
  - г) продуктивність праці.
- 2. Для оцінки ефективності використання оборотного капіталу використовують показник:**
  - а) коефіцієнт оборотності ;
  - б) тривалість обороту;
  - в) коефіцієнт закріплення;
  - г) всі відповіді правильні.
- 3. Результатом прискорення оборотності оборотних активів є:**
  - а) додаткове залучення в оборот грошових коштів;
  - б) вивільнення з обороту грошових коштів;
  - в) збільшення засобів в розрахунках.
  - г) зростання кредиторської заборгованості.
- 4. Результатом сповільнення оборотності оборотних активів є:**
  - а) додаткове залучення в оборот грошових коштів;
  - б) вивільнення з обороту грошових коштів;
  - в) скорочення обсягів матеріальних запасів;
  - г) всі відповіді правильні.
- 5. Результатом прискорення оборотності оборотних активів є:**
  - а) додаткове залучення в оборот грошових коштів;
  - б) вивільнення з обороту грошових коштів;
  - в) сповільнення розрахунків;
  - г) збільшення засобів в розрахунках.
- 6. Для оцінки положення підприємства на ринку цінних паперів використовують показники:**
  - а) рентабельність основної діяльності;
  - б) оборотність власного капіталу;
  - в) фінансової стійкості;
  - г) коефіцієнт котирування акції.
- 7. Ефективність використання засобів підприємства відображається в показниках:**
  - а) фінансової стійкості;
  - б) платоспроможності;
  - в) ділової активності.
  - г) всі відповіді правильні.
- 8. По мірі зниження ризиків, які пов'язані з певним цінним папером:**
  - а) знижується його ліквідність та доходність;
  - б) зростає його ліквідність і зростає доходність;
  - в) зростає його ліквідність і знижується доходність;
  - г) всі відповіді правильні.
- 9. Ризик інвестування при зміні структури капіталу в сторону збільшення частки позичених засобів:**
  - а) не зміниться;
  - б) зросте;
  - в) знизиться;
  - г) всі відповіді правильні.
- 10. Ризик інвестування при зміні структури капіталу в сторону зниження частки позичених засобів:**
  - а) не зміниться;
  - б) зросте;
  - в) знизиться;
  - г) всі відповіді правильні.
- 11. Операційний цикл підприємства це:**
  - а) період обороту сукупних активів;
  - б) проміжок часу між придбанням запасів для здійснення діяльності і одержання коштів від реалізації продукції;
  - в) проміжок часу між придбанням запасів для здійснення діяльності і відвантаженням продукції;
  - г) період, протягом якого кошти вилучені з обороту.
- 12. Фінансовий цикл підприємства це:**
  - а) період обороту сукупних активів;
  - б) проміжок часу між придбанням запасів для здійснення діяльності і одержання коштів від реалізації продукції;
  - в) період між оплатою кредиторської заборгованості і погашенням дебіторської заборгованості;
  - г) середній строк погашення кредиторської заборгованості.
- 13. Моментом початку фінансового циклу є:**
  - а) придбання виробничих запасів;
  - б) відвантаження продукції;

- в) погашення кредиторської заборгованості;
  - г) одержання плати за реалізовану продукцію.
- 13. Моментом початку операційного циклу є:**
- а) придбання виробничих запасів;
  - б) відвантаження продукції;
  - в) погашення кредиторської заборгованості;
  - г) одержання плати за реалізовану продукцію.
- 14. У випадку уповільнення оборотності дебіторської заборгованості тривалість фінансового циклу:**
- а) зросте;
  - б) скоротиться;
  - в) не зміниться;
  - г) стабілізується.
- 15. У випадку прискорення оборотності дебіторської заборгованості тривалість фінансового циклу:**
- а) зросте;
  - б) скоротиться;
  - в) не зміниться;
  - г) стабілізується.
- 16. Проміжок часу між придбанням запасів для здійснення діяльності і одержання коштів від реалізації продукції це:**
- а) операційний цикл підприємства;
  - б) фінансовий цикл підприємства;
  - в) інвестиційний цикл підприємства;
  - г) кредитний цикл підприємства.
- 17. Період між оплатою кредиторської заборгованості і погашенням дебіторської заборгованості це:**
- а) операційний цикл підприємства;
  - б) фінансовий цикл підприємства;
  - в) інвестиційний цикл підприємства;
  - г) кредитний цикл підприємства.
- 18. Тривалість фінансового циклу визначається як:**
- а) різниця між тривалістю операційного циклу і строком оборотності кредиторської заборгованості за товарними операціями;
  - б) період обороту сукупних активів;
  - в) проміжок часу між придбанням запасів для здійснення діяльності і одержання коштів від реалізації продукції;
  - г) проміжок часу між придбанням запасів для здійснення діяльності і відвантаженням продукції.
- 19. Тривалість операційного циклу визначається як:**
- а) сума тривалості обороту запасів і періоду погашення дебіторської заборгованості за товарними операціями;
  - б) різниця між тривалістю операційного циклу і строком оборотності кредиторської заборгованості за товарними операціями;
  - в) період обороту сукупних активів;
  - г) проміжок часу між придбанням запасів для здійснення діяльності і відвантаженням продукції.
- 20. У випадку уповільнення оборотності кредиторської заборгованості тривалість фінансового циклу:**
- а) зросте;
  - б) скоротиться;
  - в) не зміниться;
  - г) стабілізується.
- 21. У випадку прискорення оборотності кредиторської заборгованості тривалість фінансового циклу:**
- а) зросте;
  - б) скоротиться;
  - в) не зміниться;
  - г) стабілізується.
- 22. Ділова активність підприємства у фінансовому аспекті проявляється у:**
- а) швидкості обороту його коштів;
  - б) продуктивності праці;
  - в) плинності кадрів;
  - в) зростанні зносу основних засобів.
- 23. У випадку уповільнення оборотності запасів тривалість операційного циклу:**
- а) зросте;
  - б) скоротиться;
  - в) не зміниться;
  - г) стабілізується.

- 24. У випадку прискорення оборотності запасів тривалість операційного циклу:**
- а) зросте;
  - б) скоротиться;
  - в) не зміниться;
  - г) стабілізується.
- 25. У випадку уповільнення оборотності кредиторської заборгованості тривалість операційного циклу:**
- а) зросте;
  - б) скоротиться;
  - в) не зміниться;
  - г) стабілізується.
- 26. У випадку уповільнення оборотності кредиторської заборгованості тривалість операційного циклу:**
- а) зросте;
  - б) скоротиться;
  - в) не зміниться;
  - г) стабілізується.
- 27. Прискорення оборотності активів підприємства впливає на їхню рентабельність:**
- а) позитивно;
  - б) негативно;
  - в) не впливає;
  - г) зводить до нуля.
- 28. Як вплине на тривалість фінансового циклу зростання тривалості операційного циклу?:**
- а) фінансовий цикл зросте;
  - б) фінансовий цикл скоротиться;
  - в) фінансовий цикл не зміниться;
  - г) вони зрівняються.
- 29. Як вплине на тривалість фінансового циклу скорочення тривалості операційного циклу?:**
- а) фінансовий цикл зросте;
  - б) фінансовий цикл скоротиться;
  - в) фінансовий цикл не зміниться;
  - г) вони зрівняються.
- 30. Причинами зростання тривалості операційного циклу може бути:**
- а) зростання терміну обороту запасів;
  - б) погіршення платоспроможності дебіторів;
  - в) зростання попиту на продукцію підприємства;
  - г) скорочення попиту на продукцію підприємства.

Тема 10. Аналіз фінансових результатів та рентабельності підприємства

1. Показником фінансових результатів діяльності підприємства є:
  - а) валовий прибуток (збиток);
  - б) операційний прибуток (збиток);
  - в) прибуток (збиток) від звичайної діяльності до оподаткування;
  - г) всі відповіді правильні.
2. Показником фінансових результатів діяльності підприємства є:
  - а) прибуток (збиток) в розрахунку на один виріб;
  - б) чистий прибуток (збиток);
  - в) прибуток (збиток) від звичайної діяльності після оподаткування;
  - г) всі відповіді правильні.
3. Показником фінансових результатів (прибутком, збитком) діяльності підприємства є:
  - а) дохід від діяльності;
  - б) витрати діяльності;
  - в) різниця між доходом і витратами;
  - г) всі відповіді правильні.
4. Доходи підприємства – це:
  - а) перевищення суми витрат над сумою доходу;
  - б) сума, на яку доходи перевищують пов'язані з ними витрати;
  - в) зменшення економічних вигод у вигляді вибуття активів або збільшення зобов'язань, які призводять до зменшення власного капіталу (за винятком зменшення капіталу за рахунок його вилучення або розподілу власниками);
  - г) збільшення економічних вигод у вигляді надходження активів або зменшення зобов'язань, які призводять до зростання власного капіталу (крім зростання капіталу за рахунок внесків власників).
5. Витрати підприємства – це:
  - а) перевищення суми витрат над сумою доходу;
  - б) сума, на яку доходи перевищують пов'язані з ними витрати;
  - в) зменшення економічних вигод у вигляді вибуття активів або збільшення зобов'язань, які призводять до зменшення власного капіталу (за винятком зменшення капіталу за рахунок його вилучення або розподілу власниками);
  - г) збільшення економічних вигод у вигляді надходження активів або зменшення зобов'язань, які призводять до зростання власного капіталу (крім зростання капіталу за рахунок внесків власників).
6. Прибуток - це:
  - а) перевищення доходів над витратами;
  - б) перевищення витрат над доходами;
  - в) рівність доходів і витрат;
  - г) всі відповіді правильні.
7. Збиток - це:
  - а) перевищення доходів над витратами;
  - б) перевищення витрат над доходами;
  - в) рівність доходів і витрат;
  - г) всі відповіді правильні.
8. Валовий прибуток - це:
  - а) різниця між чистим доходом (виручкою) від реалізації продукції та її виробничою собівартістю;
  - б) різниця між фактичною та плановою собівартістю реалізованої продукції;
  - в) валовий дохід (виручка) від реалізації продукції;
  - г) всі відповіді правильні.
9. Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції залежить від:
  - а) величини валового доходу (виручки) від реалізації;
  - б) податку на додану вартість;
  - в) акцизного збору та інших вирахувань з доходу;
  - г) всі відповіді правильні.
10. Фінансовий результат від операційної діяльності залежить від:
  - а) валового прибутку;
  - б) адміністративних витрат і витрат на збут;
  - в) сальдо інших операційних доходів та інших операційних витрат;
  - г) всі відповіді правильні.
11. Фінансові результати від звичайної діяльності до оподаткування залежать від:
  - а) фінансового результату від операційної діяльності;
  - б) доходів від участі в капіталі, інших фінансових доходів, інших доходів;
  - в) втрат від участі в капіталі, фінансових витрат, інших витрат;
  - г) всі відповіді правильні.
12. Фінансовий результат від звичайної діяльності визначається як:
  - а) різниця між фінансовим результатом від звичайної діяльності до оподаткування і податком з прибутку від звичайної діяльності;
  - б) чистий фінансовий результат за мінусом податку з прибутку від звичайної діяльності;
  - в) надзвичайні доходи мінус надзвичайні витрати мінус податок з прибутку від надзвичайної діяльності;
  - г) всі відповіді правильні.
13. Фінансовий результат від надзвичайної діяльності визначається як:
  - а) різниця між фінансовим результатом від звичайної діяльності до оподаткування і податком з прибутку від звичайної діяльності;
  - б) чистий фінансовий результат за мінусом податку з прибутку від звичайної діяльності;

- в) надзвичайні доходи мінус надзвичайні витрат мінус податок з прибутку від надзвичайної діяльності;
- г) всі відповіді правильні.

14. Чистий фінансовий результат (прибуток, збиток) визначається як:

- а) різниця між фінансовим результатом від звичайної діяльності до оподаткування і податком з прибутку від звичайної діяльності;
- б) фінансовий результат від звичайної діяльності за мінусом податку з прибутку від звичайної діяльності;
- в) надзвичайні доходи мінус надзвичайні витрат мінус податок з прибутку від надзвичайної діяльності;
- г) фінансовий результат від звичайної діяльності плюс надзвичайні доходи мінус надзвичайні витрати мінус податок з прибутку від надзвичайної діяльності.

15. Питомий маржинальний дохід – це:

- а) різниця між ціною виробу і питомими змінними витратами;
- б) різниця між ціною виробу і питомими постійними витратами;
- в) різниця між ціною і собівартістю виробу;
- г) всі відповіді правильні.

16. Прибуток виробу – це:

- а) різниця між ціною виробу і питомими змінними витратами;
- б) різниця між ціною виробу і питомими постійними витратами;
- в) різниця між ціною і собівартістю виробу;
- г) всі відповіді правильні.

17. Завданням аналізу фінансових результатів є:

- а) загальна оцінка фінансових результатів та ступеня виконання плану щодо їх рівня;
- б) оцінка динаміки фінансових результатів і виявлення тенденцій і пропорцій їх зміни;
- в) факторний аналіз валового прибутку та виявлення резервів його зростання;
- г) всі відповіді правильні.

18. Завданням аналізу фінансових результатів є:

- а) аналіз показників використання прибутку;
- б) оцінка рівня, динаміки та виявлення впливу факторів зміни показників рентабельності;
- в) розробка системи заходів щодо залучення резервів зростання рентабельності діяльності;
- г) всі відповіді правильні.

19. Завданням аналізу фінансових результатів є:

- а) загальна оцінка показників фінансової стійкості підприємства;
- б) оцінка динаміки показників платоспроможності;
- в) факторний аналіз валового прибутку та виявлення резервів його зростання;
- г) всі відповіді правильні.

20. Об'єктом аналізу фінансових результатів діяльності підприємства є:

- а) динаміка чистого прибутку підприємства;
- б) рівень виконання плану щодо продуктивності праці;
- в) плінність кадрів на підприємстві;
- г) забезпеченість виробничої діяльності основними засобами.

21. Об'єктом аналізу фінансових результатів діяльності підприємства є:

- а) динаміка чистого прибутку підприємства;
- б) рівень виконання плану щодо чистого прибутку;
- в) фактори формування і резерви зростання чистого прибутку;
- г) всі відповіді правильні.

22. Об'єктом аналізу фінансових результатів діяльності підприємства є:

- а) динаміка стану запасів підприємства;
- б) рівень виконання плану щодо продуктивності праці;
- в) забезпеченість виробничої діяльності основними засобами;
- г) жодної правильної відповіді.

23. При аналізі якості прибутку підприємства береться до уваги такий критерій оцінки:

- а) стабільна позитивна динаміка прибутку підприємства;
- б) частка прибутку від операційної діяльності у заробленому фінансовому результаті;
- в) динаміка показників котирування цінних паперів підприємства на фондовому ринку;
- г) всі відповіді правильні.

24. Доречна для аналізу фінансових результатів інформація міститься у фінансовій звітності:

- а) Форми № 1;
- б) Форми № 2;
- в) Форми № 3;
- г) всі відповіді правильні.

25. Для того, щоб отримати достовірну інформацію про чистий прибуток, отриманий підприємством, слід скористатися:

- а) звітом про працю;
- б) звітом про собівартість продукції;
- в) балансом акціонерного товариства;
- г) звітом про фінансові результати.

26. Доречно для детальнішого аналізу фінансових результатів інформацію відображено на рахунках:

- а) 7-го класу Плану рахунків;
- б) 8-го класу Плану рахунків;
- в) 9-го класу Плану рахунків;

- г) всі відповіді правильні.
- 27. Звіт про фінансові результати надає правдиву і неупереджену інформацію про:**
- реальний фінансовий стан підприємства на конкретну дату;
  - надходження і вибуття грошових коштів від різних видів діяльності підприємства протягом звітної періоду;
  - зміни компонентів власного капіталу за звітний та попередній періоди;
  - доходи, витрати та фінансові результати діяльності за звітний та попередній періоди.
- 28. Прибуток в процентах до вартості активів характеризує:**
- прибуток на гривню засобів на оплату праці;
  - рентабельність реалізації;
  - рентабельність активів;
  - рентабельність окремих видів продукції.
- 29. Прибуток у відсотках до середньорічної вартості основних засобів і нормованих оборотних засобів характеризує показник:**
- рентабельності реалізації;
  - загальної рентабельності;
  - рентабельності власного капіталу;
  - рентабельності майна.
- 30. Прибуток від реалізації у відсотках до виручки від реалізації продукції характеризує:**
- загальну рентабельність;
  - рентабельність реалізації;
  - рентабельність окремих видів продукції.
  - рентабельність майна.
- 31. Відношення прибутку конкретного виробу до його собівартості у відсотках характеризує:**
- загальну рентабельність;
  - рентабельність реалізації;
  - рентабельність окремих видів продукції.
  - рентабельність майна.
- 32. Рентабельність окремих видів продукції- це:**
- відношення у % прибутку, що включається в ціну виробу, до собівартості одиниці продукції;
  - відношення у % прибутку від реалізації продукції до доходу (виручки) від її реалізації;
  - відношення у % чистого прибутку до середньорічної вартості майна підприємства;
  - відношення у % валового прибутку до середньорічної вартості основних виробничих засобів і матеріальних оборотних коштів.
- 33. Величину прибутку з кожної гривні реалізації у відсотках показує показник:**
- рентабельності основної діяльності;
  - рентабельності реалізованої продукції;
  - рентабельності окремих видів продукції;
  - рентабельності майна.
- 34. Вплив окремих факторів на рівень рентабельності можна проаналізувати:**
- балансовим прийомом
  - способом ланцюгових підстановок;
  - прийомами елементарної математики;
  - дисконтованого грошового потоку.
- 35. Фактори, які впливають на зміну прибутку від реалізації продукції, - це:**
- обсяг і структура продажу;
  - фінансова стійкість підприємства;
  - обсяг інвестицій у цінні папери;
  - невідшкодовані збитки від надзвичайних подій.
- 36. Фактором формування валового прибутку є:**
- зміна обсягу, структури і асортименту реалізованої продукції;
  - зміна виробничої собівартості;
  - зміна ціни на реалізовану продукцію;
  - всі відповіді правильні.
- 37. Резервом зростання величини фінансового результату від операційної діяльності є:**
- скорочення величини сплачених підприємством штрафних санкцій за порушення умов контрактів;
  - зростання обсягів реалізації зайвих товарно-матеріальних цінностей за ціною, нижчою від собівартості їх придбання;
  - зростання обсягів реалізації зайвих необоротних активів;
  - всі відповіді правильні.
- 38. Резервом зростання величини валового прибутку є:**
- скорочення величини сплачених підприємством штрафних санкцій за порушення умов контрактів;
  - зниження рівня виробничих витрат на 1 гривню реалізованої продукції;
  - зростання обсягів реалізації зайвих необоротних активів;
  - всі відповіді правильні.
- 39. Аналіз беззбитковості продажу дозволяє визначити:**
- зону безпеки підприємства;
  - критичний обсяг продажу продукції;
  - обсяг реалізації продукції для отримання певного прибутку;
  - всі відповіді правильні.
- 40. На величину валового прибутку впливають фактори, пов'язані з:**
- реалізацією продукції;
  - фінансовою стійкістю підприємства;

- в) структурою трудових ресурсів;
  - г) зміною оборотності оборотних засобів.
- 41. Рентабельність виробництва (загальна рентабельність) залежить від:**
- а) прибутковості реалізації;
  - б) оборотності оборотних засобів;
  - в) фондівдачі основних виробничих засобів;
  - г) всі відповіді правильні.
- 42. Рівень рентабельності виробництва (загальна рентабельність) прямо залежить від:**
- а) валового прибутку;
  - б) фінансової стійкості;
  - в) ліквідності активів;
  - г) зменшення кредиторської заборгованості.
- 43. Для розрахунку абсолютної динаміки фінансового результату діяльності підприємства слід:**
- а) від значення прибутку звітного періоду відняти значення прибутку попереднього (базового) періоду;
  - б) від значення прибутку попереднього (базового) періоду відняти значення прибутку звітного періоду;
  - в) від фактичного значення прибутку звітного періоду відняти планове значення прибутку цього ж періоду;
  - г) від планового значення прибутку звітного періоду відняти фактичне значення прибутку цього ж періоду.
- 44. Для розрахунку абсолютного відхилення фінансового результату діяльності підприємства відносно плану слід:**
- а) від значення прибутку звітного періоду відняти значення прибутку попереднього (базового) періоду;
  - б) від значення прибутку попереднього (базового) періоду відняти значення прибутку звітного періоду;
  - в) від фактичного значення прибутку звітного періоду відняти планове значення прибутку цього ж періоду;
  - г) від планового значення прибутку звітного періоду відняти фактичне значення прибутку цього ж періоду.
- 45. Для розрахунку темпу зміни показника чистого прибутку необхідно:**
- а) значення прибутку звітного періоду поділити на значення прибутку попереднього (базового) періоду;
  - б) значення прибутку попереднього (базового) періоду поділити на значення прибутку звітного періоду;
  - в) від фактичного значення прибутку звітного періоду відняти планове значення прибутку цього ж періоду;
  - г) від планового значення прибутку звітного періоду відняти фактичне значення прибутку цього ж періоду.
- 46. Для розрахунку коефіцієнта виконання плану за показником чистого прибутку необхідно:**
- а) значення прибутку звітного періоду поділити на значення прибутку попереднього (базового) періоду;
  - б) значення прибутку попереднього (базового) періоду поділити на значення прибутку звітного періоду;
  - в) фактичне значення прибутку звітного періоду поділити на планове значення прибутку цього ж періоду;
  - г) від планового значення прибутку звітного періоду відняти фактичне значення прибутку цього ж періоду.
- 47. Для розрахунку відносної динаміки фінансового результату діяльності підприємства слід:**
- а) різницю між значенням прибутку звітного періоду і значенням прибутку попереднього (базового) періоду поділити на прибуток попереднього (базового) періоду і помножити на 100%;
  - б) різницю між значенням прибутку попереднього (базового) періоду і значенням прибутку звітного періоду поділити на прибуток звітного періоду і помножити на 100%;
  - в) різницю фактичного значення прибутку звітного періоду і планового значення прибутку цього ж періоду поділити на планове значення і помножити на 100%;
  - г) різницю планового значення прибутку звітного періоду і фактичного значення прибутку цього ж періоду поділити на планове значення і помножити на 100%.
- 48. Для розрахунку відносного відхилення фінансового результату діяльності підприємства відносно плану слід:**
- а) різницю між значенням прибутку звітного періоду і значенням прибутку попереднього (базового) періоду поділити на прибуток попереднього (базового) періоду і помножити на 100%;
  - б) різницю між значенням прибутку попереднього (базового) періоду і значенням прибутку звітного періоду поділити на прибуток звітного періоду і помножити на 100%;
  - в) різницю фактичного значення прибутку звітного періоду і планового значення прибутку цього ж періоду поділити на планове значення і помножити на 100%;
  - г) різницю планового значення прибутку звітного періоду і фактичного значення прибутку цього ж періоду поділити на планове значення і помножити на 100%.
- 49. Для аналізу розподілу заробленого підприємством прибутку використовують коефіцієнт:**
- а) оподаткування прибутку, як відношення суми податків і платежів, виплачених за рахунок прибутку, до величини прибутку від звичайної діяльності до оподаткування;
  - б) чистого прибутку, як відношення чистого прибутку до величини прибутку від звичайної діяльності до оподаткування;
  - в) співвідношення між сумою податків та інших обов'язкових платежів, виплачених за рахунок прибутку, до суми чистого прибутку;
  - г) всі відповіді правильні.
- 50. Для оцінки пропорцій дивідендної політики підприємства використовують коефіцієнт:**
- а) дивідендних виплат, як відношення суми виплачених дивідендів власникам до величини чистого прибутку;
  - б) капіталізації як відношення капіталізованої частини прибутку до суми чистого прибутку;
  - в) співвідношення між величиною виплачених дивідендів і капіталізованою частиною прибутку;
  - г) всі відповіді правильні.
- 51. Для оцінки використання капіталізованої частини прибутку визначають коефіцієнт:**
- а) резервування прибутку, як відношення відрахувань до резервного капіталу до величини капіталізованого прибутку (або суми чистого прибутку) підприємства;
  - б) нвестування прибутку, як відношення величини прибутку, що інвестується на приріст активів підприємства (приріст нерозподіленого прибутку) до величини капіталізованого прибутку (або суми чистого прибутку) підприємства;
  - в) співвідношення між резервованою та інвестованою частиною капіталізованого прибутку;
  - г) всі відповіді правильні.

- 52. Вплив окремих факторів на рівень рентабельності можна проаналізувати:**
- способом відносних різниць;
  - способом ланцюгових підстановок;
  - прийомами рейтингової оцінки;
  - балансовим прийомом.
- 53. Прибуток підприємства це:**
- перевищення суми витрат над сумою доходу, для отримання якого були здійснені ці витрати;
  - частина в активах підприємства, що залишається після вирахування його зобов'язань;
  - сума, на яку доходи перевищують пов'язані з ними витрати;
  - збільшення економічних вигод у вигляді надходжень активів або зменшення зобов'язань, які призводять до зростання власного капіталу.
- 54. Прибуток від звичайної діяльності визначається як:**
- різниця між прибутком від звичайної діяльності до оподаткування та сумою податків з прибутку;
  - алгебраїчна сума прибутку від звичайної діяльності та надзвичайного прибутку, надзвичайного збитку та податків з надзвичайного прибутку;
  - алгебраїчна сума валового прибутку, іншого операційного доходу, адміністративних витрат, витрат на збут та інших операційних витрат;
  - різниця між чистим доходом від реалізації продукції і собівартістю реалізованої продукції.
- 55. Фактори, які впливають на зміну прибутку від реалізації продукції:**
- обсяг і структура продажу;
  - рівень собівартості;
  - рівень цін на продукцію;
  - всі відповіді правильні.
- 56. Операційний прибуток у відсотках до середньорічної вартості основних засобів і нормованих оборотних засобів характеризує:**
- рентабельність реалізації;
  - загальну рентабельність;
  - рентабельність власного капіталу.
  - всі відповіді правильні.
- 57. Рівень рентабельності виробництва (загальна рентабельність) прямо пропорційно залежить від:**
- коефіцієнта оборотності оборотних засобів;
  - фондовіддачі основних засобів;
  - фондовіддачі нематеріальних активів;
  - всі відповіді правильні.
- 58. Витрати підприємства це:**
- збільшення економічних вигод у вигляді вибуття активів або збільшення зобов'язань, які призводять до зменшення власного капіталу;
  - частина в активах підприємства, що залишається після вирахування його зобов'язань;
  - зменшення економічних вигод у вигляді вибуття активів або збільшення зобов'язань, які призводять до зменшення власного капіталу;
  - перевищення видатків над сумою доходу.
- 59. Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції визначається як:**
- різниця між чистим доходом від реалізації продукції і собівартістю реалізованої продукції;
  - алгебраїчна сума валового прибутку (збитку), іншого операційного доходу, адміністративних витрат, витрат на збут та інших операційних витрат;
  - вирахування з доходу (виручки) від реалізації продукції відповідних податків, зборів, знижок, тощо;
  - всі відповіді правильні.
- 60. Прибуток від реалізації у відсотках до виручки від реалізації продукції характеризує:**
- загальну рентабельність;
  - рентабельність реалізації;
  - рентабельність окремих видів продукції
  - всі відповіді правильні.
- 61. Прибуток (збиток) від звичайної діяльності до оподаткування розраховується як:**
- алгебраїчна сума прибутку (збитку) від основної діяльності, фінансових та інших доходів (прибутків), фінансових та інших витрат (збитків);
  - вирахування з доходу (виручки) від реалізації продукції відповідних податків, зборів, знижок тощо;
  - різниця між чистим доходом від реалізації продукції і собівартістю реалізованої продукції;
  - всі відповіді правильні.
- 62. Доходи підприємства це:**
- зменшення економічних вигод у вигляді вибуття активів та збільшення зобов'язань;
  - частина в активах підприємства, що залишається після вирахування його зобов'язань;
  - збільшення економічних вигод у вигляді надходження активів або зменшення зобов'язань, які призводять до зростання власного капіталу;
  - ресурси, контрольовані підприємством в результаті минулих подій, використання яких, як очікується, призведе до отримання економічних вигод у майбутньому.
- 63. Прибуток в процентах до величини власного капіталу характеризує:**
- рентабельність реалізації;
  - рентабельність власного капіталу;
  - рентабельність активів;
  - рентабельність діяльності.
- 64. Збиток від звичайної діяльності розраховується як:**

- а) сума збитку від звичайної діяльності до оподаткування та сума податків на прибуток;
 б) як алгебраїчна сума прибутку від звичайної діяльності та надзвичайного прибутку, надзвичайного збитку та податків з надзвичайного прибутку;
 в) алгебраїчна сума валового прибутку, іншого операційного доходу, адміністративних витрат, витрат на збут та інших операційних витрат;
 г) різниця між чистим доходом від реалізації продукції і собівартості реалізованої продукції.
- 65. Прибуток в процентах до вартості активів характеризує:**
 а) прибуток на гривню засобів на оплату праці;
 б) рентабельність реалізації;
 в) рентабельність активів;
 г) всі відповіді правильні.
- 66. Збиток це:**
 а) перевищення суми витрат над сумою доходу;
 б) сума, на яку доходи перевищують пов'язані з ним витрати;
 в) збільшення економічних вигод у вигляді надходження активів або зменшення зобов'язань;
 г) частина в активах підприємства, що залишається після вирахування або зобов'язань.
- 67. Валовий прибуток (збиток) розраховуються як:**
 а) різниця між чистим доходом від реалізації продукції і собівартістю реалізованої продукції;
 б) алгебраїчна сума валового прибутку (збитку), іншого операційного доходу, адміністративних витрат, витрат на збут та інших операційних витрат;
 в) вирахування з доходу (виручки) від реалізації продукції відповідних податків, зборів, знижок, тощо.
 г) всі відповіді правильні.
- 68. Відношення прибутку у відсотках до ціни (собівартості) виробу характеризує:**
 а) загальну рентабельність;
 б) рентабельність реалізації;
 в) рентабельність окремих видів продукції.
 г) всі відповіді правильні.
- 69. Прибуток (збиток) від операційної діяльності це:**
 а) алгебраїчна сума валового прибутку (збитку), іншого операційного доходу, адміністративних витрат, витрат на збут та інших операційних витрат;
 б) вирахування з доходу (виручки від реалізації продукції) відповідних податків, зборів, знижок, тощо.
 в) різниця між чистим доходом від реалізації продукції і собівартістю реалізованої продукції;
 г) всі відповіді правильні.
- 70. Величину прибутку з кожної гривні реалізації показує коефіцієнт:**
 а) рентабельності основної діяльності;
 б) рентабельності реалізованої продукції;
 в) рентабельності окремих видів продукції.
 г) всі відповіді правильні.
- 71. Прибуток акціонерного товариства розподіляється в такому порядку:**
 а) виплата процентів за облігаціями, дивідендів за привілейованими акціями, дивідендів за звичайними акціями;
 б) виплата дивідендів за привілейованими акціями, процентів за облігаціями, дивідендів за звичайними акціями;
 в) виплата дивідендів за привілейованими акціями, дивідендів за звичайними акціями, процентів за облігаціями
 г) всі відповіді правильні.
- 72. Чистий прибуток (збиток) підприємства розраховується як:**
 а) алгебраїчна сума прибутку (збитку) від звичайної діяльності та надзвичайного прибутку, надзвичайного збитку та податків з надзвичайного прибутку;
 б) алгебраїчна сума валового прибутку (збитку), іншого операційного доходу, адміністративних витрат, витрат на збут та інших операційних витрат;
 в) різниця між чистим доходом від реалізації продукції та собівартістю реалізованої продукції.
 г) всі відповіді правильні.
- 73. Рентабельність власного капіталу залежить від:**
 а) рентабельності продажу;
 б) оборотності капіталу;
 в) ресурсовіддачі;
 г) всі відповіді правильні.
- 74. Для оцінки якості прибутку використовують показник:**
 а) структура основних засобів ;
 б) оборотність власного капіталу;
 в) коефіцієнт фінансової стійкості;
 г) коефіцієнт котирування акції на фондовому ринку.

Тема 11. Аналіз інвестиційної діяльності підприємства

- Згідно чинних положень бухгалтерського обліку і фінансової звітності у складі господарської діяльності виділяють:**
  - операційну діяльність;
  - інвестиційну діяльність;
  - фінансову діяльність ;
  - всі відповіді правильні.
- Інвестиційна діяльність підприємства – це:**
  - операції, які призводять до зміни величини і складу власного та стороннього капіталу підприємства;
  - операції щодо придбання та реалізації необоротних активів та фінансових інвестицій;
  - діяльність, яка є місією (метою) створення підприємства (профілем діяльності);
  - операції щодо випуску, розміщення або викупу цінних паперів власної емісії.
- За об'єктами вкладення капіталу інвестиції поділяють на:**
  - прямі і непрямі;
  - приватні та державні;
  - реальні та фінансові;
  - довгострокові і короткострокові.
- За характером участі в інвестиційному процесі інвестиції поділяються на :**
  - національні та іноземні;
  - прямі і непрямі;
  - реальні та фінансові;
  - довгострокові і короткострокові.
- Майбутня вартість — це:**
  - сума доходів, яку планує отримати інвестор від реалізації проекту після того, як він компенсує вкладені ним грошові кошти;
  - сума грошових коштів, яку може отримати власник проекту в майбутньому за умов продажу даного проекту;
  - сума інвестованих на теперішній момент коштів, на яку вони мають перетворитися через певний проміжок часу з урахуванням певної ставки процента;
  - величина грошового потоку, яка буде отримана за проектом у ході його реалізації при запланованих параметрах.
- Компаундування — операція, за допомогою якої визначається:**
  - величина остаточної майбутньої вартості з урахуванням складних процентів;
  - теперішня вартість потоку готівки шляхом коригування майбутніх грошових надходжень з використанням коефіцієнта дисконтування;
  - величина грошового потоку, який буде отриманий у результаті реалізації проекту на будь-який момент часу;
  - величина необхідних на певний момент інвестиційних ресурсів для реалізації проекту шляхом урахування рівня інфляції та банківського процента.
- Теперішня вартість відображає:**
  - суму грошових коштів, необхідних для реалізації проекту за умов дотримання всіх параметрів його виконання;
  - суму грошових доходів, яка може бути отримана власником об'єкта (проекту) за умов його негайного продажу;
  - суму майбутніх грошових надходжень, що наведені з урахуванням певної ставки процента відповідно до теперішнього періоду;
  - вартість реалізації окремого проекту з урахуванням минулих надходжень на момент проведення розрахунків.
- Ануїтетом називають:**
  - рівні платежі (надходження), які здійснюються у разі користування кредитними ресурсами;
  - рівні надходження інвестиційних ресурсів, необхідних для реалізації проекту;
  - вартість рівних надходжень, які здійснюються користувачами інвестиційних ресурсів, з урахуванням темпів інфляції;
  - вартість рівних платежів (надходжень) , які здійснюються через однакові проміжки часу впродовж певного періоду.
- Вищий ступінь фінансового ризику пов'язаний з емітентом, у якого:**
  - вища частка залучених підприємством сторонніх засобів;
  - нижча частка залучених підприємством сторонніх засобів;
  - активи сформовані виключно за рахунок власних джерел.
  - всі відповіді правильні.
- Доходність фінансового активу (цінного паперу) і ризик, асоційований з цим активом, пов'язані:**
  - прямою залежністю;
  - оберненою залежністю;
  - регресивно;
  - всі відповіді правильні.
- Для оцінки положення підприємства на ринку цінних паперів використовують показник:**
  - рентабельності основної діяльності;
  - оборотності власного капіталу;
  - фінансової стійкості;
  - коефіцієнт котирування акції.
- Якщо доходи деякого акціонерного товариства стабільно зростають, то які із цінних паперів цієї корпорації скоріше за інших піднімуться в ціні:**
  - облігації;
  - звичайні акції;
  - привілейовані акції;
  - корткотермінові векселі.
- Найбільший ступінь ризику має варіант вкладення капіталу з коефіцієнтом варіації очікуваного результату рівним:**

- а) 20%;
  - б) 10%;
  - в) 15%;
  - г) всі відповіді правильні.
14. При роботі з фінансовою звітністю інвесторів цікавить:
- а) своєчасність оплати рахунків;
  - б) вплив діяльності підприємства на благополуччя суспільства;
  - в) здатність підприємства сплачувати дивіденди;
  - г) своєчасність погашення кредиту.
15. Приріст чистого робочого капіталу — це:
- а) чисті витрати на придбання активів без продажу активів;
  - б) різниця між збільшенням доходів фірми внаслідок реалізації проекту та автоматичним збільшенням витрат фірми;
  - в) різниця між збільшенням поточних активів внаслідок реалізації нового проекту та автоматичним збільшенням кредиторських потоків і нарахувань;
  - г) збільшення фінансових активів фірми в ході реалізації нового проекту, яке відображається у балансі даної фірми.
16. Показник чистої теперішньої вартості (NPV) відображає:
- а) відношення суми дисконтованих вигод до суми дисконтованих затрат;
  - б) різницю між дисконтованими сумами грошових надходжень і витрат, які виникають при реалізації проекту;
  - в) норму дисконту, за якою проект вважається економічно доцільним;
  - г) міру зростання цінності фірми в розрахунку на одну грошову одиницю інвестицій.
17. Внутрішня норма доходності (IRR) відображає:
- а) відтік або приплив грошових коштів по кожному року;
  - б) граничне значення коефіцієнта дисконтування, що розподіляє інвестиції на прийнятні і неприйнятні;
  - в) приріст цінності фірми в результаті реалізації проекту;
  - г) ставку дисконту, за якою проект не збільшує і не зменшує вартість фірми;
18. Імітаційне моделювання:
- а) дозволяє визначити варіанти розвитку проектних подій;
  - б) виявити вплив різних видів ризику на проект;
  - в) дозволяє показати розподіл чистої теперішньої вартості проекту та встановити ймовірність її попадання у кожний інтервал цього розподілу;
  - г) відстежити комбінований вплив різних показників проекту на значення NPV.
19. Для оцінки положення підприємства на ринку цінних паперів використовують показник:
- а) рентабельності основної діяльності;
  - б) оборотності власного капіталу;
  - в) фінансової стійкості;
  - г) коефіцієнт котирування акції.
20. Якщо підприємство має значний запас диференціала і невисоке значення плеча фінансового важеля, для здійснення інвестиційних програм слід:
- а) випустити акції;
  - б) випустити облігації;
  - в) залучити банківські кредити;
  - г) скористатися комерційним кредитом.
21. Критерієм прийняття інвестиційного рішення є показник:
- а) теперішньої вартості майбутнього грошового потоку;
  - б) чистої теперішньої вартості грошового потоку;
  - в) індексу рентабельності інвестиції та терміну окупності інвестиції;
  - г) всі відповіді правильні.
22. Критерієм прийняття інвестиційного рішення є показник:
- а) майбутньої вартості грошового потоку;
  - б) чистої майбутньої вартості грошового потоку;
  - в) індексу рентабельності інвестиції та терміну окупності інвестиції;
  - г) всі відповіді правильні.
23. Критерієм прийняття інвестиційного рішення є показник:
- а) чистої теперішньої вартості грошового потоку;
  - б) індексу рентабельності інвестиції;
  - в) терміну окупності інвестиції;
  - г) всі відповіді правильні.
24. Ефективна ставка кредиту:
- а) більша за номінальну;
  - б) менша за номінальну;
  - в) рівна номінальній;
  - г) всі відповіді правильні.
25. Ефективна ставка кредиту розраховується:
- а) як добуток номінальної ставки на податковий коректор;
  - б) частка від ділення номінальної ставки на податковий коректор;
  - в) різниця між номінальною ставкою і податковим коректором;
  - г) сума номінальної ставки і податкового коректора.
26. Ризик інвестування у державні облігації є:
- а) низьким;
  - б) середнім;

- в) високим;
  - г) всі відповіді правильні.
- 27. Який фінансовий інструмент характеризується найвищим ступенем ризику?:**
- а) державні облігації;
  - б) купонні облігації емітента А;
  - в) привілейовані акції емітента А;
  - г) звичайні акції емітента А.
- 28. Який фінансовий інструмент характеризується найнижчим ступенем ризику?:**
- а) державні облігації;
  - б) купонні облігації емітента А;
  - в) привілейовані акції емітента А;
  - г) звичайні акції емітента А.
- 29. Основні об'єкти аналізу інвестиційної діяльності підприємства :**
- а) обсяги реальних та фінансових інвестицій
  - б) структура інвестицій та джерел їх фінансування;
  - в) економічна і соціальна ефективність інвестицій;
  - г) всі відповіді правильні.
- 30. Що характеризує β - коефіцієнт:**
- а) середній рівень ризику на інвестиційному ринку;
  - б) рівень доходу за безризиковими операціями;
  - в) індивідуальний рівень ризику порівняно з середнім на інвестиційному ринку;
  - г) можливу суму фінансових витрат при настанні ризикової події.
- 31. Який рівень ризику фінансового інструмента, якщо його β коефіцієнт дорівнює 1:**
- а) ризику немає;
  - б) ризик менше від середнього;
  - в) ризик перебуває на рівні середньоринкового для цього виду вкладень;
  - г) ризик вищий за середній.
- 32. Необхідний рівень прибутковості цінного паперу (акції):**
- а) вищий за безпечний рівень;
  - б) нижчий за ринковий рівень;
  - в) дорівнює безпечному рівню;
  - г) всі відповіді правильні.
- 33. Якщо дійсна вартість акції вища за її поточну ринкову ціну, то при умові наявності вільних фінансових коштів, таку акцію слід :**
- а) купувати;
  - б) продавати;
  - в) тримати
  - г) знищити.
- 34. Для оцінки положення підприємства на ринку цінних паперів використовують показники:**
- а) рентабельність основної діяльності;
  - б) оборотність власного капіталу;
  - в) фінансової стійкості;
  - г) коефіцієнт котирування акції.
- 35. По мірі зниження ризиків, які пов'язані з певним цінним папером:**
- а) знижується його ліквідність та доходність;
  - б) зростає його ліквідність і зростає доходність;
  - в) зростає його ліквідність і знижується доходність;
  - г) всі відповіді правильні.
- 36. Ризик інвестування при зміні структури капіталу в сторону збільшення частки позичених засобів:**
- а) не зміниться;
  - б) зросте;
  - в) знизиться;
  - г) всі відповіді правильні.
- 37. Ризик інвестування при зміні структури капіталу в сторону зниження частки позичених засобів:**
- а) не зміниться;
  - б) зросте;
  - в) знизиться;
  - г) всі відповіді правильні.

Тема 12. Комплексне оцінювання фінансового стану підприємства

1. До прийомів комплексної рейтингової оцінки відносять:

- а) прийом «суми місць»;
- б) прийом «суми балів»;
- в) прийом «відстані від еталону»;
- г) всі відповіді правильні.

2. За результатами рейтингової оцінки методом «суми місць» найбільш високе місце посяде підприємство з:

- а) максимальною сумою місць;
- б) мінімальною сумою місць;
- в) середньою сумою місць;
- г) нульовою сумою.

3. За результатами рейтингової оцінки методом «суми балів» найбільш високе місце посяде підприємство з:

- а) максимальною сумою балів;
- б) мінімальною сумою балів;
- в) середньою сумою балів;
- г) нульовою сумою.

4. За результатами рейтингової оцінки методом «суми відстаней від еталону» найбільш високе місце посяде підприємство з:

- а) максимальною сумою відстаней від еталону;
- б) мінімальною сумою відстаней від еталону;
- в) середньою сумою відстаней від еталону;
- г) нульовою сумою.

5. В якості еталонного значення показника залежно від його змісту встановлюють :

- а) максимальний рівень;
- б) мінімальний рівень;
- в) еоретично допустимий оптимальний рівень;
- г) всі відповіді правильні.

6. В якості критеріїв рейтингової оцінки використовують:

- а) найсуттєвіші показники;
- б) різнобічні показники;
- в) достовірні показники;
- г) всі відповіді правильні.

7. Рейтингова оцінка фінансового стану підприємства здійснюється за критерієм:

- а) фінансової стійкості;
- б) ділової активності;
- в) ліквідності;
- г) всі відповіді правильні.

8. Потенційний інвестор здійснює рейтингову оцінку фінансового стану ряду підприємств за даними:

- а) фінансової звітності;
- б) первинного обліку;
- в) статистичного обліку;
- г) матеріалів виробничих нарад.

9. Важливість окремих критеріїв оцінки враховують з введенням до розрахунку коефіцієнта:

- а) вагомості;
- б) кореляції;
- в) структури;
- г) координації.

10. До критеріїв рейтингової оцінки ставляться такі вимоги:

- а) релевантність, доречність, значимість;
- б) інформативність, нормативність, просторова і часова орієнтація;
- в) законодавча закріпленість, достовірність;
- г) всі відповіді правильні.

11. При проведенні рейтингової оцінки «умовно задовільне підприємство» характеризується тим, що:

- а) успішно функціонує протягом п'яти років;
- б) не має простроченої дебіторської і кредиторської заборгованості;
- в) має стійку тенденцію щодо зростання чистого прибутку;
- г) всі відповіді правильні.

Задачі до змістового модуля 1
“Значення і теоретичні основи фінансового аналізу”

Задача 1. За наведеними в таблиці даними оцініть структуру, абсолютну, відносну і структурну динаміку та вагомість зміни окремих елементів (розділів, статей) активу балансу. Сформулюйте відповідні аналітичні висновки.

(тис. грн.)

Статті активу балансу	На початок року		На кінець року		Динаміка			
	абсолютне значення	питома вага, %	абсолютне значення	питома вага, %	абсолютна у сумі	відносна, %	частки, %	у % до зміни підсумку
I. Необоротні активи	4 260		10 186					
II. Оборотні активи	4 984		5 438					
У тому числі:	3 460		3 976					
-запаси								
-векселі одержані	300		340					
-дебіторська заборгованість	724		670					
-поточні фінансові інвестиції	100		40					
-грошові кошти та еквіваленти	400		412					
III. Витрати майбутніх періодів	100		140					
Баланс	?		?					

Задача 2. За наведеними в таблиці даними оцініть структуру, абсолютну, відносну і структурну динаміку а також вагомість зміни окремих елементів довгострокових зобов'язань підприємства в загальному їх обсязі. Сформулюйте відповідні аналітичні висновки.

(тис. грн.)

Статті пасиву балансу	На початок періоду		На кінець періоду		Динаміка			
	абсолютне значення	питома вага, %	абсолютне значення	питома вага, %	абсолютна у сумі	відносна у %	питомої ваги, %	у % до зміни підсумку
Довгострокові кредити банків	33 500		32 000					
Інші довгострокові фінансові зобов'язання	2 460		2 500					
Відстрочені податкові зобов'язання	120		126					
Інші довгострокові зобов'язання	25		47					
Усього за розділом	?		?					

Задача 3. За наведеними в таблиці даними оцініть структуру, абсолютну, відносну і структурну динаміку а також вагомість зміни окремих елементів операційних витрат підприємства. Сформулюйте відповідні аналітичні висновки.

(тис. грн.)

Елементи операційних витрат	За попередній період		За звітний період		Динаміка			
	абсолютне значення	питома вага, %	абсолютне значення	питома вага, %	абсолютна у сумі	відосна у %	питомої ваги, %	у % до зміни підсумку
Матеріальні затрати	4 021		5 290					
Витрати на оплату праці	1 418		1 944					
Відрахування на соціальні заходи	532		729					
Амортизація	113		147					
Інші операційні витрати	778		919					
Разом	?		?					

Задача 4. а наведеними в таблиці даними оцініть структуру, абсолютну, відносну і структурну динаміку та вагомість зміни елементів засобів у розрахунках підприємства в загальному їх обсязі. Сформулюйте відповідні аналітичні висновки.

(тис. грн.)

Статті активу балансу	На початок періоду		На кінець періоду		Динаміка			
	абсолютне значення	питома вага, %	абсолютне значення	питома вага, %	абсолютна у сумі	відосна у %	питомої ваги, %	у % до зміни підсумку
Векселі одержані	2 745		1 983					
Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги	847		825					
Дебіторська заборгованість за розрахунками	112		112					
Інша поточна дебіторська заборгованість	20		18					
Разом	?		?					

Задача 5. За наведеними в таблиці даними оцініть структуру, абсолютну, відносну і структурну динаміку а також вагомість зміни окремих елементів необоротних активів у загальному їх обсязі. Сформулюйте відповідні аналітичні висновки.

(тис.грн.)

Статті необоротних активів підприємства	На початок періоду		На кінець періоду		Динаміка			
	абсолютне значення	питома вага, %	абсолютне значення	питома вага, %	абсолютна, сума	відосна, %	частки, %	у % до зміни підсумку
Нематеріальні активи	15		18					
Незавершене будівництва	34		34					
Основні засоби	327		425					
Довгострокові фінансові інвестиції	19		8					
Довгострокова дебіторська заборгованість	10		12					
Разом	?		?					

Задача 6. За наведеними в таблиці даними оцініть структуру, абсолютну, відносну і структурну динаміку та вагомість зміни окремих елементів запасів активу балансу підприємства. Сформулюйте відповідні аналітичні висновки.

(тис.грн.)

Статті активу балансу	На початок року		На кінець року		Динаміка			
	абсолютне значення	питома вага, %	абсолютне значення	питома вага, %	абсолютна у сумі	відносна у %	частки, %	у % до зміни підсумку
Виробничі запаси	2 020		1 923					
Незавершене виробництво	70		66					
Готова продукція	1 460		1 976					
Товари	30		40					
Загальна величина	?		?					

Задача 7. За наведеними в таблиці даними оцініть структуру, абсолютну, відносну і структурну динаміку а також вагомість зміни окремих елементів (розділів, статей) у загальній вартості пасиву балансу. Сформулюйте відповідні аналітичні висновки.

(тис. грн.)

Статті пасиву балансу	На початок року		На кінець року		Динаміка			
	абсолютне значення	питома вага, %	абсолютне значення	питома вага, %	абсолютна у сумі	відносна у %	частки, %	у % до зміни підсумку
Власний капітал	5 658		6 344					
Забезпечення наступних витрат і платежів	627		708					
Довгострокові зобов'язання	371		279					
Поточні зобов'язання, у т. ч.:	?		?					
Короткострокові кредити банку	450		400					
Поточна заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями	-		85					
Кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги	821		1 225					
Поточні зобов'язання за розрахунками і інші	600		977					
Доходи майбутніх періодів	10		12					
Баланс	?		?					

Задача 8. За наведеними у таблиці даними оцініть структуру, абсолютну, відносну і структурну динаміку та вагомість зміни окремих елементів (статей) власного капіталу підприємства, відображеного в пасиві балансу. Сформулюйте відповідні аналітичні висновки.

(тис. грн.)

Власний капітал	На початок року		На кінець року		Динаміка			
	абсолютне значення	питома вага, %	абсолютне значення	питома вага, %	абсолютна у сумі	відносна у %	питомої ваги, %	у % до зміни підсумку
Статутний капітал	1234		1234					
Додатково вкладений капітал	627		708					
Інший додатковий капітал	1371		2279					
Резервний капітал	34		34					
Нерозподілений прибуток	72		400					
Усього за розділом	?		?					

Задача 9. За наведеними у таблиці даними оцініть структуру, абсолютну, відносну і структурну динаміку та вагомість зміни окремих елементів грошових коштів підприємства. Сформулюйте відповідні аналітичні висновки.

(тис. грн.)

Найменування показника	На початок року		На кінець року		Динаміка			
	абсолютне значення	питома вага, %	абсолютне значення	питома вага, %	абсолютна у сумі	відосна у %	питомої ваги, %	у % до зміни підсумку
Каса	2		10					
Поточний рахунок в банку	62		70					
Інші рахунки в банку	46		22					
Грошові кошти в дорозі	3		4					
Еквіваленти грошових коштів	7		40					
Разом	?		?					

Задача 10. За наведеними в таблиці даними оцініть структуру, абсолютну, відносну і структурну динаміку а також вагомість зміни окремих елементів запасів активу балансу. Сформулюйте відповідні аналітичні висновки.

(тис. грн.)

	На початок року		На кінець року		Динаміка			
	абсолютне значення	питома вага, %	абсолютне значення	питома вага, %	абсолютна у сумі	відосна %	частки %	у % до зміни підсумку
Сировина і матеріали	654		765					
Паливо	30		25					
Тара і тарні матеріали	2		4					
Запасні частини	69		45					
МШП	24		22					
Незавершене виробництво	730		732					
Готова продукція	569		367					
Товари	40		30					
<i>Разом</i>	?		?					

Задача 11. За даними укрупненого балансу розрахуйте середньорічну величину активів підприємства, їх необоротної та оборотної частини.

(тис. грн.)

Активи	На початок періоду	На кінець періоду
Необоротні активи	70 438	79 884
Оборотні активи	91 252	111 883
Витрати майбутніх періодів	678	789
Разом майна та боргових прав підприємства		

Задача 12. За даними укрупненого балансу розрахуйте середньорічну величину джерел формування активів підприємства, власного капіталу довгострокових та поточних зобов'язань.

(тис. грн.)

Складові капіталу	На початок періоду	На кінець періоду
Власний капітал	15 140	15 740
Довгострокові зобов'язання	7 556	6 196
Поточні зобов'язання	13 200	22 089
Разом джерел формування майна та боргових прав підприємства		

Задача 13. За даними укрупненого балансу розрахуйте середньорічну величину оборотних активів підприємства, їх окремих елементів.

(тис. грн.)

Оборотні активи	На початок періоду	На кінець періоду
Запаси	8 302	6 208
Засоби в розрахунках	11 408	10 572
Поточні фінансові інвестиції, грошові кошти та їх еквіваленти	1 542	2 365
Разом оборотних активів підприємства		

Задача 14. За даними укрупненого балансу розрахуйте середньозважену ціну капіталу підприємства.

Елементи капіталу	Облікова оцінка (тис. грн.)	Ціна, %
Власний капітал	69 570	36
Довгострокові зобов'язання	28 100	40
Поточні зобов'язання	44 320	25
Разом капіталу		x

Задача 15. За даними фінансового обліку розрахуйте середньозважену доходність портфеля цінних паперів підприємства.

Складові портфеля цінних паперів	Облікова оцінка (тис. грн.)	Прибутковість, %
Акції прості	98 560	6
Акції привілейовані	78 300	10
Облігації	41 320	15
Разом портфель		x

Задача 16. За наведеними нижче даними оцініть середню прогнозовану чисту теперішню вартість інвестиційного проекту.

Оцінка проекту	Чиста теперішня вартість проекту (прибутковість), млн. грн.	Імовірність одержання результату за даними експертів
Песимістична	600	0,30
Стримана	780	0,40
Оптимістична	910	0,30
x	x	1,00

Задача 17. За даними фінансового обліку розрахуйте середньорічну вартість основних виробничих засобів підприємства.

(тис. грн.)

Залишкова вартість основних виробничих засобів підприємства станом на:												
01.01.05	01.02.05	01.03.05	01.04.05	01.05.05	01.06.05	01.07.05	01.08.05	01.09.05	01.10.05	01.11.05	01.12.05	01.01.06
28 600	29 400	20 300	21 100	21 100	25 800	26 700	26 700	28 000	21 000	30 000	33 000	33 000

Задача 18. За даними фінансового обліку розрахуйте середньорічні залишки оборотних активів підприємства.

(тис. грн.)

Облікова оцінка оборотних активів станом на:												
01.01.05	01.02.05	01.03.05	01.04.05	01.05.05	01.06.05	01.07.05	01.08.05	01.09.05	01.10.05	01.11.05	01.12.05	01.01.06
45 600	49 400	50 300	41 100	52 600	45 800	36 700	52 600	48 300	42 000	50 000	43 000	53 300

Задача 19. За даними фінансового обліку розрахуйте середньорічну кількість простих акцій підприємства, які перебували в обігу протягом звітного періоду.

(тис. грн.)

Облікова кількість простих акцій станом на:												
01.01.05	01.02.05	01.03.05	01.04.05	01.05.05	01.06.05	01.07.05	01.08.05	01.09.05	01.10.05	01.11.05	01.12.05	01.01.06
56 600	56 400	50 000	51 100	52 600	48 800	56 700	54 600	58 300	50 000	50 000	53 000	53 000

Задача 20. Розрахуйте середній термін дебіторської заборгованості підприємства, якщо відомо, що:

Дебіторська заборгованість за термінами	Сума, тис. грн.
0-3 місяці	890
3-6 місяці	789
6-9 місяці	567
9-12 місяців	345

Задача 21. Розрахуйте середній термін кредиторської заборгованості підприємства, якщо відомо, що:

Кредиторська заборгованість за термінами	Сума, тис. грн.
0-3 місяці	1230
3-6 місяці	345
6-9 місяці	67
9-12 місяців	34

Задача 22. Розрахуйте середній темп зміни чистого доходу (виручки) від реалізації продукції підприємства за період 1995-2005 рр. за наведеними нижче даними.

Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції у співставних цінах за роками, тис. грн.											
1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	
25 400	23 600	24 570	45 678	46 570	47 900	50 000	46 000	48 000	47 000	49 000	

Задача 23. Розрахуйте середній темп зміни чистого прибутку підприємства за період 2000-2005 рр. за наведеними нижче даними.

Чистий прибуток підприємства у співставних цінах за роками, тис. грн.					
2000	2001	2002	2003	2004	2005
36 890	42 345	43 256	40 678	45 234	42 876

Задача 24. За наведеними в таблиці даними про рівень рентабельності активів підприємства за 2000-2007 рр. спрогнозуйте значення цього показника на 2008 рік.

Роки	Рентабельність активів, %
2000	6
2001	10
2002	8
2003	6
2004	12
2005	13
2006	9
2007	15

Задача 25. За наведеними в таблиці даними про рівень рентабельності власного капіталу підприємства за 2000-2007 рр. спрогнозуйте значення цього показника на 2008 рік.

Роки	Рентабельність власного капіталу, %
2000	11,6
2001	10,4
2002	8,2
2003	6,5
2004	11,2
2005	7,3
2006	9,8
2007	15,1

Задача 26. За наведеними в таблиці даними про обсяг валового доходу (виручки) від реалізації продукції підприємства за 2000-2007 рр. спрогнозуйте значення цього показника на 2008 рік

Роки	Валовий дохід (виручка) від реалізації продукції, тис.грн.
2000	611,3
2001	510,4
2002	498,1
2003	678,5
2004	611,3
2005	667,3
2006	979,8
2007	815,7

Задача 27. За наведеними в таблиці даними про обсяг чистого прибутку підприємства за 2000-2007 рр. спрогнозуйте значення цього показника на 2008 рік.

Роки	Чистий прибуток підприємства, тис. грн
2000	211,6
2001	190,4
2002	199,8
2003	206,5
2004	201,2
2005	211,6
2006	199,8
2007	215,1

Задача 28. За наведеними в таблиці даними про питому вагу оборотних активів у структурі майна підприємства за 2000-2007 рр. спрогнозуйте значення цього показника на 2008 рік.

Роки	Питома вага оборотних активів підприємства, %
2000	21,6
2001	29,4
2002	19,8
2003	20,5
2004	20,2
2005	21,6
2006	19,8
2007	31,1

Задача 29. За наведеними в таблиці даними про оборотність оборотних активів підприємства за 2000-2007 рр. спрогнозуйте значення цього показника на 2008 рік.

Роки	Тривалість обороту оборотних активів підприємства, у днях
2000	26,1
2001	24,9
2002	18,8
2003	26,5
2004	29,2
2005	27,6
2006	19,8
2007	26,1

Задача 30. За наведеними в таблиці даними про обсяги дебіторської заборгованості підприємства за 2000-2007 рр. спрогнозуйте значення цього показника на 2008 рік.

Роки	Дебіторська заборгованість підприємства, тис. грн.
2000	261,1
2001	244,9
2002	189,8
2003	265,5
2004	297,2
2005	127,6
2006	219,8
2007	261,1

Задача 31. За наведеними в таблиці даними про доходність портфеля цінних паперів на фондовому ринку за 2000-2007 рр. спрогнозуйте значення цього показника на 2008 рік.

Роки	Доходність портфеля цінних паперів, %
2000	11,1
2001	14,9
2002	18,0
2003	15,0
2004	17,2
2005	12,6
2006	14,9
2007	21,1

Задача 32. За наведеними в таблиці даними про величину власного оборотного капіталу підприємства за 2000-2007 рр. спрогнозуйте значення цього показника на 2008 рік.

Роки	Власний оборотний капітал підприємства, тис. грн.
------	---

2000	112,1
2001	124,9
2002	118,0
2003	125,0
2004	127,2
2005	112,1
2006	124,9
2007	131,1

Задача 33. За наведеними в таблиці даними про питому вагу зобов'язань підприємства у його пасивах 2000-2007 рр. спрогнозуйте значення цього показника на 2008 рік.

Роки	Питома вага зобов'язань підприємства у його пасивах, %
2000	43,1
2001	44,9
2002	48,0
2003	51,0
2004	47,2
2005	52,1
2006	54,9
2007	43,1

Задачі до змістового модуля 2 “Аналіз фінансового стану підприємства”

Задача 1. На підставі даних бухгалтерського балансу розрахуйте його валюту, підсумок р. V та величину власних оборотних засобів. Чи достатня їх величина для нормальної роботи підприємства?

(тис. грн.)

Статті активу балансу	Сума на кінець року	Статті пасиву балансу	Сума на кінець року
1. р. I "Необоротні активи"	540	1. р. I "Власний капітал"	640
2. р. II "Оборотні активи"	680	2. р. II "Забезпечення наступних витрат і платежів"	150
3. р. III "Витрати майбутніх періодів"	20	3. р. III "Довгострокові зобов'язання"	50
		4. р. IV "Поточні зобов'язання"	400
		5. р. V "Доходи майбутніх періодів"	?

Довідка. Потреба у власних оборотних засобах становить 250 тис. грн.

Задача 2. На підставі даних бухгалтерського балансу розрахуйте коефіцієнти фінансової стійкості (співвідношення позичених і власних коштів, фінансової незалежності, довгострокового залучення капіталу, маневрування, забезпеченості оборотних активів власним оборотним капіталом). Дайте оцінку динаміки їх рівня.

(тис. грн.)

Статті активу балансу	Сума		Статті пасиву балансу	Сума	
	на початок року	на кінець року		на початок року	на кінець року
1. р. I "Необоротні активи"	280	300	1. р. I "Власний капітал"	250	260
2. р. II "Оборотні активи"	600	620	2. р. II "Забезпечення наступних витрат і платежів"	?	30
3. р. III "Витрати майбутніх періодів"	20	25	3. р. III "Довгострокові зобов'язання"	50	50
			4. р. IV "Поточні зобов'язання"	500	536
			5. р. V "Доходи майбутніх періодів"	0	?

Задача 3. На підставі даних бухгалтерського балансу визначте вартість майна підприємства. Проаналізуйте його загальну та структурну динаміку. Дайте оцінку виявлених змін.

(тис. грн.)

Статті активу балансу	Сума		Статті пасиву балансу	Сума	
	на початок року	на кінець року		на початок року	на кінець року
1. Підсумок р. I "Необоротні активи"	660	600	1. р. I "Власний капітал"	600	620
2. р. II "Оборотні активи", з них:	600	620	2. р. II "Забезпечення наступних витрат і платежів"	?	30
-виробничі запаси	259	230			
-незавершене виробництво	56	60			
-готова продукція	80	60			
-товари	20	0			
-засоби в розрахунках	?	200			
-грошові кошти та їх еквіваленти	35	?			
3. р. III "Витрати майбутніх періодів"	20	25	3. р. III "Довгострокові зобов'язання"	50	50
			4. р. IV "Поточні зобов'язання"	500	536
			5. р. V "Доходи майбутніх періодів"	0	?

Задача 4. На підставі даних бухгалтерського балансу визначте його валюту. Проаналізуйте загальну та структурну динаміку джерел коштів підприємства. Дайте оцінку виявлених змін.

(тис. грн.)

Статті активу балансу	Сума		Статті пасиву балансу	Сума	
	на початок року	на кінець року		на початок року	на кінець року
1.р.І "Необоротні активи"	646	660	1.р.І "Власний капітал"	580	620
2.р.ІІ "Оборотні активи"	600	620	2.р.ІІ "Забезпечення наступних витрат і платежів"	?	30
3.р.ІІІ "Витрати майбутніх періодів"	20	25	3.р.ІІІ "Довгострокові зобов'язання"	50	50
			4.р.ІУ "Поточні зобов'язання"	650	636
			5.р.У "Доходи майбутніх періодів"	0	?

Задача 5. На підставі даних бухгалтерського балансу визначте значення його валюти і необхідних показників. Проаналізуйте динаміку платоспроможності підприємства за коефіцієнтами ліквідності. Дайте оцінку виявлених змін.

(тис. грн.)

Статті активу балансу	Сума		Статті пасиву балансу	Сума	
	на початок року	на кінець року		на початок року	на кінець року
1. р.І "Необоротні активи"	1 560	1 600	1. р.І "Власний капітал"	1 600	1 620
2.р.ІІ "Оборотні активи", з них:	1 600	1 620	2. р.ІІ "Забезпечення наступних витрат і платежів"	?	30
-виробничі запаси	259	230			
-незавершене виробництво	56	60			
-готова продукція	80	60			
-товари	20	0			
-засоби в розрахунках	?	200			
-грошові кошти та їх еквіваленти	35	?			
3.р.ІІІ "Витрати майбутніх періодів"	20	25	3. р.ІІІ "Довгострокові зобов'язання"	30	50
			4. р. ІУ "Поточні зобов'язання"	1 550	1 536
			5. р.У "Доходи майбутніх періодів"	0	?

Задача 6. За наведеними даними визначте, яку додаткову суму оборотних активів потрібно мати підприємству в наступному році, якщо воно планує збільшити обсяг реалізованої продукції на 15 %, а тривалість обороту зменшити на 6 днів.

Назва показника	Одиниці виміру	Фактичне значення
Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції	тис. грн.	4 000
Середньорічні оборотні активи підприємства	тис. грн.	900
Тривалість обороту оборотних активів	днів	?
Рентабельність продукції, %.		?

Задача 7. За наведеними даними розрахуйте показники тривалості обороту оборотних активів. Дайте оцінку їх динаміки. Виявіть суму додатково залучених в оборот (вивільнених з обороту) коштів.

Показники	Попередній рік	Звітний рік
Чистий дохід(виручка) від реалізації продукції, тис. грн.	29 600	32 000
Середньорічні залишки оборотних активів, тис. грн.	3 600	3 900
Одноденна реалізація, грн.	?	?
Тривалість одного обороту оборотних активів, днів.	?	?
Сума залучених в оборот (вивільнених з обороту) коштів, грн.	?	?

Задача 8. Розрахуйте фактичний рівень і можливий приріст (у %) річних обсягів реалізації продукції при умові додаткового залучення оборотних активів і незмінності тривалості обороту.

Назва показників	Одиниці виміру	Значення показників
Середньорічні залишки оборотних активів,	тис. грн.	52 000
Середньорічна величина резерву оборотних активів	тис. грн.	8 000
Тривалість одного обороту	днів	60

Задача 9. За даними звіту про рух грошових коштів дослідіть зміну залишків грошових коштів на рахунку підприємства за звітний період та в порівнянні з аналогічним періодом попереднього року. Виявіть вплив чистого руху коштів за відповідний період та зміни валютних курсів. Дайте оцінку виявленим тенденціям.

(тис. грн.)

Назва показників	Попередній період		Звітний період	
	Надходження "+"	Видаток "-"	Надходження "+"	Видаток "-"
Залишок грошових коштів на початок року	20	x	?	x
Чистий рух коштів від операційної діяльності	600		545	
Чистий рух коштів від інвестиційної діяльності		100		90
Чистий рух коштів від фінансової діяльності		60	30	
Чистий рух коштів за звітний період	?	?	?	?
Вплив зміни валютних курсів на залишок коштів	6		7	
Залишок грошових коштів на кінець року	?	x	?	x

Задача 10. За наведеними даними розрахуйте показники тривалості обороту оборотних активів. Дайте оцінку їх динаміки. Розрахуйте вплив зміни величини середніх залишків оборотних активів та одноденної реалізації на зміну тривалості обороту коштів підприємства.

Показники	Попередній рік	Звітний рік
Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції, тис. грн.	28 400	27 000
Середньорічні залишки оборотних активів, тис. грн.	3 600	2 800
Одноденна реалізація, грн.	?	?
Тривалість одного обороту оборотних активів, днів.	?	?

Задача 11. За наведеними нижче даними з'ясуйте, показники якого з підприємств підпадають під "золоте правило економіки".

(тис. грн.)

Показники	I підприємство		II підприємство		III підприємство	
	Рік		Рік		Рік	
	попередній	звітний	попередній	звітний	попередній	звітний
Активи (капітал) підприємства	18 969	19 120	42 356	41 830	62 000	83 000
Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції	52 600	54 400	84 350	96 400	120 000	148 000
Чистий прибуток підприємства	28 110	29 015	33 300	36 630	58 020	63 457

Задача 12. За наведеними нижче даними з'ясуйте, яке підприємство відзначається найкращою динамікою фінансової стійкості.

Показники	I підприємство		II підприємство		III підприємство	
	Рік		Рік		Рік	
	попередній	звітний	попередній	звітний	попередній	звітний
Коефіцієнт фінансової незалежності	0,68	0,87	0,51	0,47	0,59	0,80
Коефіцієнт маневрування власного капіталу	0,34	0,52	0,42	0,44	0,56	0,50
Коефіцієнт забезпечення оборотних активів власним оборотним капіталом	0,49	0,61	0,52	0,63	0,54	0,57

Коефіцієнт загальної ліквідності	2,07	2,02	2,08	2,49	1,80	2,11
----------------------------------	------	------	------	------	------	------

Задача 13. Використовуючи модель прогнозування імовірності банкрутства, запропоновану Е. Альтманом, виду

$$Z = 1,2 \times K_1 + 1,4 \times K_2 + 3,3 \times K_3 + 0,6 \times K_4 + 0,99 \times K_5, \text{ де:}$$

- K_1 - оборотний капітал/сума активів;
- K_2 - нерозподілений прибуток/сума активів;
- K_3 - операційний прибуток/сума активів;
- K_4 - ринкова вартість акцій/сума зобов'язань;
- K_5 - виручка/сума активів,

При умові, що середнє значення Z - коефіцієнта для підприємства становить 3,2715, а середні значення коефіцієнтів становлять $K_1=0,446$; $K_2=0,113$; $K_3=0,046$; $K_4=3,51$; $K_5=0,318$, за допомогою коефіцієнта еластичності спрогнозуйте значення (Z), якщо K_1 знизиться на 10%; K_2 - на 15%; K_3 - залишиться без змін, а K_4 і K_5 зростуть на 16 і 6 % відповідно. Оцініть вірогідність банкрутства підприємства, беручи до уваги, що

- при $Z < 1,8$, то вірогідність банкрутства є дуже високою;
- при $Z = 1,81-2,7$, то вірогідність банкрутства висока;
- при $Z = 2,71-2,99$, то банкрутство можливе;
- при $Z = 3,0$, вірогідність банкрутства є низькою.

Задача 14. Використовуючи модель прогнозування імовірності банкрутства, запропоновану Е. Альтманом, виду

$$Z = 1,2 \times K_1 + 1,4 \times K_2 + 3,3 \times K_3 + 0,6 \times K_4 + 0,99 \times K_5, \text{ де:}$$

- K_1 - оборотний капітал/сума активів;
- K_2 - нерозподілений прибуток/сума активів;
- K_3 - операційний прибуток/сума активів;
- K_4 - ринкова вартість акцій/сума зобов'язань;
- K_5 - виручка/сума активів,

При умові, що середнє значення Z - коефіцієнта для підприємства становить 3,4446, а середні значення коефіцієнтів становлять $K_1=0,396$; $K_2=0,074$; $K_3=0,026$; $K_4=4,11$; $K_5=0,314$, за допомогою коефіцієнта еластичності спрогнозуйте значення (Z), якщо K_1 знизиться на 5%; K_2 - на 10%; K_3 - залишиться без змін, а K_4 і K_5 зростуть на 6 і 8 % відповідно. Оцініть вірогідність банкрутства підприємства, беручи до уваги, що

- при $Z < 1,8$, то вірогідність банкрутства є дуже високою;
- при $Z = 1,81-2,7$, то вірогідність банкрутства висока;
- при $Z = 2,71-2,99$, то банкрутство можливе;
- при $Z = 3,0$, вірогідність банкрутства є низькою.

Задача 15. Використовуючи модель прогнозування імовірності банкрутства, запропоновану Е. Альтманом, виду

$$Z = 1,2 \times K_1 + 1,4 \times K_2 + 3,3 \times K_3 + 0,6 \times K_4 + 0,99 \times K_5, \text{ де:}$$

- K_1 - оборотний капітал/сума активів;
- K_2 - нерозподілений прибуток/сума активів;
- K_3 - операційний прибуток/сума активів;
- K_4 - ринкова вартість акцій/сума зобов'язань;
- K_5 - виручка/сума активів,

При умові, що середні значення коефіцієнтів становлять $K_1=0,396$; $K_2=0,074$; $K_3=0,026$; $K_4=4,11$; $K_5=0,314$, визначте середнє теоретичне значення Z - коефіцієнта і оцініть вірогідність банкрутства підприємства, беручи до уваги, що

- при $Z < 1,8$, то вірогідність банкрутства є дуже високою;
- при $Z = 1,81-2,7$, то вірогідність банкрутства висока;
- при $Z = 2,71-2,99$, то банкрутство можливе;
- при $Z = 3,0$, вірогідність банкрутства є низькою.

Задача 16. Відомо, що загальна сума активів підприємства становить 1248000 грошових одиниць, оборотний капітал – 708120 грошових одиниць, нерозподілений прибуток 149940 грошових одиниць, операційний прибуток 236902 грошових одиниць, ринкова вартість акцій 789600 грошових одиниць, сума зобов'язань 603919 грошових одиниць, виручка від реалізації становить 315554 грошових одиниць. Використовуючи модель прогнозування імовірності банкрутства, запропоновану Е. Альтманом, виду

$$Z = 1,2 \times K_1 + 1,4 \times K_2 + 3,3 \times K_3 + 0,6 \times K_4 + 0,99 \times K_5,$$

- K_1 – оборотний капітал/сума активів;
- K_2 – нерозподілений прибуток/сума активів;
- K_3 – операційний прибуток/сума активів;
- K_4 – ринкова вартість акцій/сума зобов'язань;
- K_5 – виручка/ сума активів,

Визначте значення Z – коефіцієнта і оцініть вірогідність банкрутства підприємства, беручи до уваги, що

- при $Z < 1,8$, то вірогідність банкрутства є дуже високою;
- при $Z = 1,81-2,7$, то вірогідність банкрутства висока;
- при $Z = 2,71-2,99$, то банкрутство можливе;
- при $Z = 3,0$, вірогідність банкрутства є низькою.

Задача 17. Відомо, що загальна сума активів підприємства становить 1560000 грошових одиниць, оборотний капітал – 786800 грошових одиниць, нерозподілений прибуток 166600 грошових одиниць, операційний прибуток 249370 грошових одиниць, ринкова вартість акцій 840000 грошових одиниць, сума зобов'язань 678560 грошових одиниць, виручка від реалізації становить 345654 грошових одиниць. Використовуючи модель прогнозування імовірності банкрутства, запропоновану Е. Альтманом, виду

$$Z = 1,2 \times K_1 + 1,4 \times K_2 + 3,3 \times K_3 + 0,6 \times K_4 + 0,99 \times K_5,$$

- K_1 – оборотний капітал/сума активів;
- K_2 – нерозподілений прибуток/сума активів;
- K_3 – операційний прибуток/сума активів;
- K_4 – ринкова вартість акцій/сума зобов'язань;
- K_5 – виручка/ сума активів,

Визначте значення Z – коефіцієнта і оцініть вірогідність банкрутства підприємства, беручи до уваги, що

- при $Z < 1,8$, то вірогідність банкрутства є дуже високою;
- при $Z = 1,81-2,7$, то вірогідність банкрутства висока;
- при $Z = 2,71-2,99$, то банкрутство можливе;
- при $Z = 3,0$, вірогідність банкрутства є низькою.

Задача 18. . Відомо, що підсумок балансу підприємства становить 1480440 грошових одиниць, сума поточних активів 660000 грошових одиниць, поточні зобов'язання підприємства - 335600 грошових одиниць, а загальна сума стороннього капіталу (зобов'язань) 767800 грошових одиниць. Використовуючи модель прогнозування імовірності банкрутства, запропоновану Е.Альтманом, виду

$$Z = - 0,3877 - 1,0736 \times K_{зл} + 0,0579 \times K_{пв}, \text{ де:}$$

- $K_{зл}$ – коефіцієнт загальної ліквідності (поточні активи/поточні зобов'язання);
- $K_{пв}$ – питома вага зобов'язань в пасивах підприємства (підсумку балансу),

визначте значення Z – коефіцієнта та оцініть імовірність банкрутства підприємства, беручи до уваги, що при $Z=0$, імовірність банкрутства становить 50%, при $Z < 0$ імовірність банкрутства менша 50% і далі зменшиться по мірі зниження Z . Якщо $Z > 0$, то імовірність банкрутства більша 50% і зростає із зростанням Z .

Задача 19. Відомо, що підсумок балансу підприємства становить 1200000 грошових одиниць, сума поточних активів 450000 грошових одиниць, поточні зобов'язання підприємства - 200000 грошових одиниць, а загальна сума стороннього капіталу (зобов'язань) 360000 грошових одиниць. Використовуючи модель прогнозування імовірності банкрутства, запропоновану Е.Альтманом, виду

$$Z = - 0,3877 - 1,0736 \times K_{зл} + 0,0579 \times K_{пв},$$

Де: $K_{зл}$ – коефіцієнт загальної ліквідності (поточні активи/поточні зобов'язання);

$K_{пв}$ – питома вага зобов'язань в пасивах підприємства (підсумку балансу),

визначте значення Z – коефіцієнта та оцініть імовірність банкрутства підприємства, беручи до уваги, що при $Z=0$, імовірність банкрутства становить 50%, при $Z<0$ імовірність банкрутства менша 50% і далі зменшиться по мірі зниження Z . Якщо $Z>0$, то імовірність банкрутства більша 50% і зростає із зростанням Z .

Задача 20. Модель залежності рентабельності реалізованої продукції підприємства (y_x) від матеріаловіддачі, грн. (x_1); фондівіддачі, коп. (x_2); продуктивності праці (середньорічного виробітку продукції на одного працівника), тис.грн. (x_3); тривалості обороту оборотних засобів, днів (x_4); питомої ваги продукції вищої категорії якості, % (x_5) має вигляд:

$$Y_x = 0,47 + 3,54 x_1 + 0,089 x_2 + 1,03 x_3 - 0,112 x_4 + 0,053 x_5;$$

Розрахуйте середнє (теоретичне) значення показника рентабельності при умові, що матеріаловіддача (x_1), складає 2,4 грн.; фондівіддача (x_2) – 90 коп.; продуктивність праці (x_3) – 67 тис.грн.; тривалість обороту оборотних засобів (x_4) – 25 днів; питома вага продукції вищої категорії якості (x_5) - 40 %. На скільки відсотків зміниться узагальнюючий показник при умові, що матеріаловіддача (x_1), зростає на 2%; фондівіддача (x_2) – на 5 коп.; продуктивність праці (x_3) – на 7 тис. грн.; тривалість обороту оборотних засобів (x_4) скоротиться на 1 день; а питома вага продукції вищої категорії якості (x_5) не зміниться.

Задача 21. Проведений кореляційний аналіз впливу факторів на обсяг реалізації швейних виробів призвів до побудови такої регресійної моделі:

$$Y = 12.42 + 0.98 x_1 + 1.76 x_2;$$

де: Y - обсяг реалізації швейної продукції підприємства;

x_1 - рівень доходів на душу населення;

x_2 - відсоток доходів, які використовуються на придбання непродовольчих товарів.

Відомо, що в звітному періоді відсоток доходів населення, які використовуються на продовольчі товари в середньому дорівнює 60 %, а їх рівень на душу населення в середньому складає 360 грн. Обсяг реалізації продукції підприємства в цьому періоді становить 470,82 тис. грн.

Дайте економічну інтерпретацію параметрів моделі та з її допомогою оцініть очікуваний обсяг реалізації швейної продукції підприємства на наступний період, коли відомо, що доходи населення повинні знизитися на 10 %, а їх частка, спрямовувана на придбання продовольчих товарів зростає на 5%.

Задача 22. Використовуючи модель прогнозування імовірності банкрутства, запропоновану Е.Альтманом, виду

$$Z = - 0,3877 - 1,0736 \times K_{зл} + 0,0579 \times K_{пв},$$

Де: $K_{зл}$ – коефіцієнт загальної ліквідності (поточні активи/поточні зобов'язання);

$K_{пв}$ – питома вага зобов'язань в пасивах підприємства (підсумку балансу),

визначте середнє теоретичне значення Z – коефіцієнта, якщо середнє значення коефіцієнта загальної ліквідності становить 2,41, а середня питома вага зобов'язань в пасивах балансу – 44%.

Оцініть імовірність банкрутства підприємства, беручи до уваги, що при $Z=0$, імовірність банкрутства становить 50%, при $Z<0$ імовірність банкрутства менша 50% і далі зменшиться по мірі зниження Z . Якщо $Z>0$, то імовірність банкрутства більша 50% і зростає із зростанням Z .

За допомогою коефіцієнта еластичності визначте, як зміниться імовірність банкрутства підприємства, якщо загальна ліквідність знизиться на 5,5%, а частка зобов'язань в пасивах зросте до 50%.

Задача 23. За даними укрупненого балансу розрахуйте середньозважену ціну капіталу підприємства (ставка оподаткування прибутку – 25%).

Елементи капіталу	Облікова оцінка (тис. грн.)	Ціна, %
Власний капітал	69 570	36
Довгострокові зобов'язання	28 100	40
Поточні зобов'язання	44 320	25
Разом капіталу		x

Задача 24. За наведеними даними оцініть операційний важіль підприємства.

(тис. грн.)

Показники	Попередній рік	Звітний рік
Дохід (виручка) від реалізації продукції	480 000	528 000
Постійні витрати	60 000	60 000
Змінні витрати	320 000	352 000
Валовий прибуток	?	?

Задача 25. За наведеними даними оцініть фінансовий важіль підприємства.

(тис. грн.)

Показники	Попередній рік	Звітний рік
Валовий прибуток	100 000	126 000
Відсотки за кредит	40 000	42 000
Прибуток до оподаткування	?	?
Податок на прибуток (ставка оподаткування (25%))	?	?
Чистий прибуток	?	?

Задача 26. За наведеними даними оцініть операційний важіль, фінансовий важіль та операційно - фінансовий важіль, як ступені ризику, пов'язані з можливим браком засобів для покриття поточних витрат і обслуговування зовнішніх джерел засобів.

(тис. грн.)

Показники	Попередній рік	Звітний рік
Дохід (виручка) від реалізації продукції	480 000	528 000
Валовий прибуток	100 000	145 000
Чистий прибуток	39 000	57 000

Задача 27. За наведеними нижче даними розрахуйте значення показника зважена ціна капіталу та оберіть оптимальний варіант його структури.

(%)

Показники	Варіанти структури капіталу та його ціни					
	I	II	III	IV	V	VI
Частка власного капіталу	100	90	80	70	60	50
Частка стороннього капіталу	0	10	20	30	40	50
Ціна власного капіталу	17,0	17,0	17,5	16,4	17,2	15,0
Ціна стороннього капіталу	18,0	10,0	8,0	14,0	15,0	12,0
Зважена ціна капіталу	?	?	?	?	?	?

Задача 28. За наведеними в таблиці даними розрахуйте за кожним варіантом фінансової стратегії значення показника середньої ціни авансованого капіталу та оберіть варіант, що орієнтований на найбільше значення мінімальної віддачі на вкладений у його діяльність капітал.

Джерела засобів	I варіант	II варіант

	Облікова оцінка, тис. грн.	Частка, %	Ціна, %	Облікова оцінка, тис. грн.	Частка, %	Ціна, %
Акції прості	14 000		16,0	14 000		13,0
Акції привілейовані	3 000		14,0	3 000		14,0
Нерозподілений прибуток	1 000		25,0	1 000		28,0
Позики довгострокові	4 000		20,0	3 000		24,0
Позики короткострокові	12 000		17,5	16 000		18,0
Зважена ціна капіталу	?	?	?	?	?	?

Задача 29. За наведеними у таблиці даними визначте середню зважену вартість капіталу підприємства при ставці податку $T = 25\%$.

Складові капіталу	Облікова оцінка, тис.грн.	Вартість, %	Частка	Зважена вартість
Акції прості	670	14		
Акції привілейовані	340	10		
Позичений капітал (облігації)	440	9		
Разом				

Задача 30. Оцініть вартість залученого капіталу фірми, який формувався за рахунок таких джерел (ставка оподаткування прибутку – 25%):

Джерела капіталу	Обсяг залучення (тис.грн.)	Ціна залучення (процентна ставка), %
Довгостроковий кредит	3 300	22
Короткостроковий кредит	1 300	26
Випуск облігацій	400	20

Задача 31. Оцініть вартість капіталу фірми, який сформувався за рахунок таких джерел (ставка оподаткування прибутку – 25%):

Джерела капіталу	Обсяг (тис.грн.)	Ціна джерела, %
Довгостроковий кредит	3 300	22
Короткостроковий кредит	1 300	26
Випуск облігацій	400	20
Власний капітал	5 000	32

Задачі до змістового модуля 3

“Аналіз фінансової ефективності діяльності підприємства”

Задача 1. Розрахуйте критичний обсяг випуску продукції та зону безпеки підприємства. Якою є величина фактичного прибутку і чи отримає підприємство прибуток при умові зниження обсягу виробництва на 5%? Як зміниться зона безпеки?

Назва показника	Одиниці виміру	Значення
1. Кількість виробів	шт.	2 500
2. Ціна виробу	грн.	200
3. Змінні витрати на одиницю товару	грн	130
4. Постійні витрати за період	тис. грн	50

Задача 2. Підприємство для підтримання попиту на продукцію передбачає знизити ціни. Визначить, яким повинен бути обсяг випуску за новими цінами, щоб величина одержуваного прибутку від реалізації цих виробів не зменшилась. Як зміниться зона безпеки?

Назва показника	Кількісне значення
1. Обсяг випуску, шт.	500
2. Змінні витрати на одиницю, грн	7
4. Постійні витрати за період, грн.	340
5. Ціна одиниці виробу, грн.:	
-стара	12
-нова	10

Задача 3. Розрахуйте критичний обсяг випуску продукції підприємства та суму одержаного прибутку. Яким стане критичний обсяг і сума прибутку при умові, що за рахунок впровадження прогресивної технології та економічних матеріалів змінні витрати на виріб

знижаться на 3 %, а ціна товару за рахунок поліпшення споживчих властивостей зросте на 6% ?.

Назва показника	Одиниці виміру	Значення
1. Фактичний обсяг продажу виробів	шт.	480
2. Ціна виробу	грн.	200
3. Змінні витрати на одиницю товару	грн.	50
4. Постійні витрати за період	тис. грн.	64

Задача 4. Розрахуйте фактичний прибуток та критичний обсяг виробництва продукції. Якою є зона безпеки підприємства ?

Назва показника	Одиниці виміру	Значення
1. Кількість виробів	шт.	360
2. Ціна виробу	грн.	400
3. Змінні витрати на одиницю товару	грн.	150
4. Постійні витрати за період	тис. грн.	64

Задача 5. Підприємство очікує збути протягом року 50 000 виробів ціною за виріб 30 грн. Змінні витрати на одиницю складають 60 % ціни. Річні постійні витрати становлять 800 тис. грн. Який прибуток очікується одержати? Скільки виробів потрібно реалізувати для одержання прибутку в 400 тис. грн.?

Задача 6. Розрахуйте для кожного варіанта випуску продукції необхідні показники. Якою є зона безпеки для кожного варіанту ?

Назва показників	Варіанти випуску продукції		
	I	II	III
Випуск продукції в шт.	200	100	?
Змінні витрати на один виріб, грн.	25	25	25
Загальна величина змінних витрат, грн.	?	?	?
Постійні витрати на один виріб, грн.	?	?	?
Загальна величина постійних витрат, грн.	2 000	2 000	2 000
Ціна виробу, грн.	56	?	54
Обсяг продажу, грн.	?	?	?
Питомий маржинальний дохід, грн.	?	30	?
Прибуток	?	?	0

Задача 7. Фірма здійснює торгівельну діяльність в орендованому приміщенні. Орендна плата становить 500 грн. за місяць. Закупівельна ціна товару становить 0,7 грн, а реалізаційна - 1,1 грн. Скільки товару треба реалізувати для одержання після оподаткування за ставкою 30 % прибутку у розмірі 200 грн. ?

Задача 8. Чи одержить підприємство прибуток при заданих умовах? Розрахуйте критичну точку обсягу виробництва продукції, за якою забезпечується беззбитковість роботи підприємства. Яка зона безпеки підприємства ?

Назва показників	Одиниці виміру	Значення показників
Обсяг виробництва продукції	тис. шт.	50
Постійні витрати підприємства	тис. грн.	580
Ціна виробу	грн.	20
Змінні витрати у складі ціни виробу	грн.	9
Собівартість виробу	грн.	?
Прибуток (збиток)	грн.	?

Задача 9. Доповніть таблицю необхідними розрахунками. Який обсяг виробництва може бути беззбитковим? Визначте кількість продукції, яка забезпечить прибуток 600 тис. грн.

Назва показників	Одиниці виміру	Значення показників
------------------	----------------	---------------------

Обсяг виробництва продукції	тис. грн.	2 800
Кількість виробленої продукції	шт.	7 000
Постійні витрати підприємства	тис. грн.	?
Ціна виробу	грн.	?
Змінні витрати у складі собівартості виробу	грн.	220
Собівартість виробу	грн.	380
Загальний прибуток (збиток)	грн.	?
Прибуток виробу	грн.	?

Задача 10. Розрахуйте необхідні параметри задачі. Який максимальний обсяг виробництва продукції може мати підприємство за наведених нижче умов? Яким буде прибуток?

Назва показників	Одиниці виміру	Значення показників
Обсяг виробництва продукції	тис. грн.	10 000
Кількість виробленої продукції	шт.	?
Постійні витрати підприємства	тис. грн.	4 200
Ціна виробу	грн.	100
Змінні витрати у складі собівартості виробу	грн.	70
Собівартість виробу	грн.	?
Валовий прибуток	тис. грн.	?
Прибуток виробу	грн.	?
Виробнича потужність	шт.	1 500
Обсяг замовлень на продукцію	шт.	1 350

Задача 11. Собівартість виробу у базовому періоді складала 36 грн., а ціна – 50 грн, тоді як у звітному – відповідно 38 грн. і 54 грн. Розрахуйте базову і фактичну рентабельність виробу. Виявіть вплив чинників (прибутку і собівартості) на зміну рентабельності.

Задача 12. Собівартість виробу у базовому періоді складала 43 грн., а прибуток – 5 грн, тоді як у звітному – відповідно 48 грн. і 6 грн. Розрахуйте базову і фактичну рентабельність виробу. Виявіть вплив чинників (прибутку і ціни) на зміну рентабельності.

Задача 13. Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції підприємства за планом становить 345 млн. грн., а виробнича собівартість - 289 млн. грн. Фактичний рівень цих показників склав відповідно 356 млн. грн. і 287 млн. грн. Як змінився валовий прибуток та рентабельність реалізації продукції? Розрахуйте вплив зміни факторів (валового прибутку і виручки) на зміну рівня рентабельності.

Задача 14. За даними, наведеними у таблиці, проаналізуйте валовий прибуток від реалізації та рівень рентабельності. Виявіть вплив валового прибутку та виробничої собівартості.(тис. грн.)

Показники	Попередній рік	Звітний рік
1. Дохід (виручка) від реалізації продукції	6 532	7 343
2. Податок на додану вартість	950	1 195
3. Акцизний збір	105	112
4. Виробнича собівартість реалізованої продукції	2 600	?
5. Валовий прибуток (збиток)	?	500
6. Рівень рентабельності, %	?	?

Задача 15. Розрахуйте заплановану та фактичну рентабельність реалізації, визначте вплив факторів (валового прибутку та виробничої собівартості).

Показники	За планом	Фактично
Валовий прибуток від реалізації продукції, тис. грн.	630	660
Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції, тис. грн.	3 800	3 500
Рентабельність, %	?	?

Задача 16. Розрахуйте прибуток і рентабельність реалізації продукції та вплив факторів (прибутку і ціни) на відхилення рентабельності від плану (підприємство випускає один вид продукції).

Показники	За планом	Фактично
Собівартість виробу, грн.	120	118
Ціна виробу, грн.	150	135
Прибуток з одного виробу, грн.	?	?

Задача 17. Розрахуйте базову та фактичну рентабельність виробництва, виявіть вплив чинників (прибутковості реалізації та ресурсовіддачі авансованих засобів) на її зміну.

Показники	За планом	Фактично
1. Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції, тис. грн.	30 000	33 000
2. Валовий прибуток, тис. грн.	10 000	11 000
3. Середнорічна вартість основних виробничих фондів, тис. грн.	45 000	56 000
4. Середньорічні залишки матеріальних оборотних активів, тис. грн.	33 000	44 000
5. Середньорічна вартість виробничих ресурсів (3+4)	?	?
6. Рівень загальної рентабельності, %	?	?
7. Прибутковість реалізації, % (2:1)	?	?
8. Ресурсовіддача (1:5), грн.	?	?

Задача 18. На основі наведеної інформації розрахуйте рівень та оцініть динаміку показника рентабельності власного капіталу. Застосовуючи факторне моделювання за системою фірми Дюпон, визначте вплив факторів на його зміну. Сформулюйте відповідні висновки.

(тис. грн.)

Показники	Минулий рік	Звітний рік
1. Чистий прибуток	147	132
2. Середньорічна вартість власного капіталу	1 800	1 830
3. Чистий дохід (виручка) від реалізації	6 900	6 300
4. Середньорічна вартість майна (активів) підприємства	2 650	2 803

Задача 19. Розрахуйте рівень рентабельності майна підприємства та визначте вплив факторів на її зміну. Сформулюйте відповідні висновки. Для розрахунку скористайтеся даними таблиці:

Показники	За попередній період	За звітний період
1. Вартість майна підприємства (тис. грн.)		
-на початок року	325 300	338 400
-на кінець року	338 400	350 600
2. Чистий прибуток підприємства (тис. грн.)	6 500	7 800

Задача 20. Визначте рівень загальної рентабельності підприємства за два роки та виявіть вплив чинників на його зміну, використовуючи такі дані.

Показники	Рік	
	Попередній	Звітний
Чистий прибуток, тис. грн.	640	592
Середньорічна вартість основних виробничих фондів, тис. грн.	3 200	3 100
Середні залишки матеріальних запасів, тис. грн.	3 300	3 600

Задача 21. Визначте і проаналізуйте потребу підприємства у фінансуванні за рахунок зовнішніх джерел методом відсотку від обсягу реалізації продукції (послуг), якщо за даними звітності активи, що змінюються пропорційно до зміни обсягу реалізації, складають 960 тис. грн., пасиви, що змінюються залежно від обсягу реалізації, –288 тис. грн., досягнутий обсяг реалізації 622 тис. грн., плановий обсяг реалізації на наступний рік – 1 100 тис. грн., а чистий прибуток звітного періоду - 68 тис. грн.

Задача 22. Поточна ціна однієї простої акції становить 60 грн. Очікувана в наступному році величина дивіденду 5 грн. Крім того, підприємство планує щорічний приріст дивідендів 4%. Визначте вартість власного капіталу підприємства.

Задача 23. Поточна ціна однієї простої акції становить 60 грн. Очікувана в наступному році величина дивіденду 5 грн. Крім того, підприємство планує щорічний приріст дивідендів 4%. Визначте вартість власного капіталу підприємства.

Задача 24. Визначте необхідний рівень прибутковості деяких акцій, при умові, що безпечний рівень відповідає процентній ставці державних облігацій, т.б. 9% річних. Бета-коефіцієнт, розрахований для цих акцій за статистичними даними за минулі роки, рівний 1,5. Загальноринковий середній рівень прибутковості цінних паперів в цілому по ринку оцінюється аналітиками на поточний рік в 12 % річних. За яких умов доцільно інвестувати капітал на придбання цих акцій?

Задача 25. 2 000 грн. інвестуються в проект на 4 роки за умов одержання щорічного доходу за нормою 12% річних. Як зросте інвестований капітал ?

Задача 26. Акції компанії придбані за ціною 1000 грн. за шт. Отримані дивіденди склали 50 грн. за перший рік і 120 грн. за другий. Після цього акції були продані за ринковою ціною 1050 грн. за шт. Який прибуток одержано за цей період? Яка рентабельність такої інвестиції?

Задача 27. Необхідно забезпечити одержання 10 000 грн. через 2 роки, наприклад для придбання нового устаткування. Скільки коштів для цієї потреби потрібно зараз відкласти при умові, що вкладені гроші забезпечать 9% річних?

Задача 28. Акціонерне товариство виплатило 100 грн. річних дивідендів на акцію. За даними статистики акціонери передбачають щорічний приріст дивідендних виплат на 5%. Необхідний рівень прибутковості за даними оцінки для цієї і конкретного товариства прийнято на рівні 15%. Яка дійсна вартість однієї такої акції?

Задача 29. Спрогнозуйте величину дивіденду та ціну акції в кінці п'ятирічного періоду, якщо відомо, що за останній рік фірма виплатила дивіденд в сумі 192 грн., необхідний рівень прибутковості становить 15 %, а щорічний темп зростання дивіденду співпадає з ростом валового національного продукту і становить 4 %.

Задача 30. Необхідно забезпечити одержання 10 000 грн. через 2 роки, наприклад для придбання нового устаткування. Скільки коштів для цієї потреби потрібно зараз відкласти при умові, що вкладені гроші забезпечать 9% річних?

Задача 31. Розмір щорічних дивідендів за акцією складає 100 грн. Необхідний рівень прибутковості цих акцій оцінюється їх власником в 15% річних. Поточна ринкова вартість становить 600 грн. Чи доцільно власнику ще купувати ці акції, або, навпаки, їх слід продати ?

Задача 32. У результаті певної інвестиції очікуються одержання доходу в кінці першого року 100 грн.; 2-го –150 грн.; 3-го 120 грн.; 4-го – 200 грн. Яка вартість всіх цих доходів сьогодні, якщо гроші вкладено під 10% річних?

Задача 33. За наведеними нижче даними оберіть критерії оцінки та виявіть найбільш привабливе з точки зору позикодавця за інтегрованим показником кредитоспроможності підприємство:

Показники	Підприємства
-----------	--------------

	I	II	III
1. Середньорічна вартість капіталу (тис. грн.)	1 250	31 690	198 720
в т.ч. власного (тис. грн.)	746	17 274	115 600
2. Середньорічна кількість простих акцій (од.)	100	1 400	10 000
3. Середньорічні поточні зобов'язання (тис. грн.)	441	13 654	87 170
4. Середньорічні оборотні активи (тис. грн.)	671	16 806	102 420
5. Дохід (виручка) від реалізації (тис. грн.)	2 302	37 205	62 028
6. Чистий прибуток (тис. грн.)	440	3 968	18 057
7. Дивідендні виплати (тис. грн.)	120	1 500	15 000
8. Ринкова ціна акції (грн.)	10,00	15,67	17,00

Задача 34. За наведеними нижче даними оберіть критерії оцінки та виявіть найбільш привабливе з точки зору позикодавця за інтегрованим показником кредитоспроможності підприємство:

Показники	Підприємства					
	I	II	III	IV	V	VI
Коефіцієнт фінансової незалежності	0,50	0,71	0,44	0,90	0,57	0,33
Коефіцієнт оборотності оборотних активів	4,74	2,64	3,05	1,74	6,03	5,05
Коефіцієнт (економічної) рентабельності активів	0,31	0,16	0,28	0,23	0,40	0,32
Коефіцієнт (фінансової) рентабельності власного капіталу	0,29	0,30	0,36	0,18	0,45	0,40
Коефіцієнт загальної ліквідності	1,8	1,4	1,7	2,0	2,1	1,9
Коефіцієнт дивідендних виплат	0,75	0,60	0,40	0,50	0,80	0,70
Коефіцієнт котирування акцій	1,12	1,06	1,20	1,30	2,0	1,40

Задача 35. За наведеними нижче даними оберіть критерії оцінки та виявіть найбільш привабливе з точки зору інвестора (акціонера) за інтегрованим показником інвестиційної привабливості підприємство:

Показники	Підприємства		
	I	II	III
1. Середньорічна вартість капіталу (тис. грн.)	1 250	31 690	198 720
в т.ч. власного (тис. грн.)	746	17 274	115 600
2. Середньорічна кількість простих акцій (од.)	100	1 400	10 000
3. Середньорічні поточні зобов'язання (тис. грн.)	441	13 654	87 170
4. Середньорічні оборотні активи (тис. грн.)	671	16 806	102 420
5. Дохід (виручка) від реалізації (тис. грн.)	2 302	37 205	62 028
6. Чистий прибуток (тис. грн.)	440	3 968	18 057
7. Дивідендні виплати (тис. грн.)	120	1 500	15 000
8. Ринкова ціна акції (грн.)	10,00	15,67	17,00

Задача 36. За наведеними нижче даними оберіть критерії оцінки та виявіть найбільш привабливе з точки зору інвестора (акціонера) за інтегрованим показником інвестиційної привабливості підприємство:

Показники	Підприємства					
	I	II	III	IV	V	VI
Коефіцієнт фінансової незалежності	0,50	0,71	0,44	0,90	0,57	0,33
Коефіцієнт оборотності оборотних активів	4,74	2,64	3,05	1,74	6,03	5,05
Коефіцієнт економічної рентабельності (активів)	0,31	0,16	0,28	0,23	0,40	0,32
Коефіцієнт фінансової рентабельності (власного капіталу)	0,29	0,30	0,36	0,18	0,45	0,40
Коефіцієнт загальної ліквідності	1,8	1,4	1,7	2,0	2,1	1,9
Коефіцієнт дивідендних виплат	0,75	0,60	0,40	0,50	0,80	0,70
Коефіцієнт котирування акцій	1,12	1,06	1,20	1,30	2,0	1,40

Індивідуальне науково-дослідне завдання – 4 год.

Індивідуальні завдання з дисципліни “Фінансовий аналіз” виконуються самостійно кожним студентом на основі методичних вказівок відповідно до варіанта згідно порядкового номера у списку групи. ІНДЗ охоплює усі основні теми дисципліни “Фінансовий аналіз”. Метою виконання ІНДЗ є оволодіння навичками застосування прийомів фінансового аналізу в процесі дослідження фінансового стану суб'єктів господарювання. ІНДЗ оформлюється у відповідності з встановленими вимогами. При виконанні та оформленні ІНДЗ студент може використовувати комп'ютерну техніку, зокрема Microsoft Excel. Кожен з пунктів ІНДЗ оцінюється за 100-бальною шкалою, а також визначається підсумкова оцінка (як середня арифметична з проміжних оцінок). Виконання ІНДЗ є одним із обов'язкових складових модулів залікового кредиту з фінансового аналізу.

Критерії оцінювання рівня знань студента за результатами усного опитування

1. Повнота відповіді на задане питання (20 балів), в т.ч.:
  - відповідь відсутня або часткова (0-5 балів);
  - відповідь неповна (5-10 балів);
  - відповідь повна (10-15 балів);
  - відповідь вичерпна (15-20 балів).
2. Глибина та різносторонність знань (20 балів), в т.ч.:
  - відсутня (0-5 балів);
  - незначна (5-10 балів);
  - достатня (10-15 балів);
  - значна (15-20 балів).
3. Системність та логіка викладення матеріалу (20 балів) в т.ч.:
  - відсутня (0-5 балів);
  - незначна (5-10 балів);
  - достатня (10-15 балів);
  - значна (15-20 балів).
4. Ступінь ознайомлення з основними розробками, нормативною, інструктивною базою та уміння використовувати їх у відповіді (20 балів), в т.ч.:
  - низький (0-5 балів);
  - середній (5-10 балів);
  - достатній (10-15 балів);
  - високий (15-20 балів).
5. Уміння узагальнювати викладений матеріал (20 балів), в т.ч.:
  - висновки відсутні (0-5 балів);
  - висновки недостатньо обґрунтовані (5-10 балів);
  - висновки достатньо ґрунтовні (10-15 балів);
  - висновки достатньо ґрунтовні, поширені (15-20 балів).

Критерії оцінювання рівня знань студента при виконанні практичного (розрахункового) завдання

1. Правильна побудова аналітичної таблиці (або і перенесення показників із форм звітності) - (10 балів).
2. Здійснення підготовчих аналітичних розрахунків (узагальнюючих і часткових показників, які потребують додаткового розрахунку; абсолютних і відносних відхилень) - (10 балів).
3. Правильна побудова факторної моделі - (10 балів).
4. Вибір оптимального способу вирішення задачі - (5 балів).
5. Правильність застосування методики аналізу – (30 балів).
6. Наявність перевірки розв'язку – (5 балів).
7. Наявність висновку – (10 балів).
8. Висновок логічний, повний (10 балів).
9. Висновок поширений, містить критичну оцінку результатів аналізу, вказує на можливі причини і наслідки виявлених змін, містить пропозиції по усуненню недоліків і поліпшенні результатів роботи підприємства – (10 балів).

Критерії оцінювання рівня виконання реферату (теоретичної частини самостійної роботи)

1. Повнота розкриття теми – (0 – 50 балів),
в т.ч.:
зміст роботи не відповідає темі – (0 балів);
тему роботи розкрито частково – (0 – 40 балів);
тему вичерпано – (40 – 50 балів).
2. Логічність викладу матеріалу (в т.ч. наявність плану висвітлення теми, узгодженість порядку висвітлення теми із складеним планом) – (0 – 10 балів).
3. Критичне опрацювання різних бібліографічних джерел – (10 балів).
4. Наявність посилань у тексті на використані інформаційні джерела – (5 балів).
5. Наявність самостійних висновків студента за досліджуваною проблемою - (10 балів).
6. Застосування ілюстративного матеріалу (схем, графіків, діаграм, таблиць) – (5 балів).
7. Застосування реального матеріалу з практики функціонування суб'єктів господарювання (5 балів).
8. Наявність списку використаної літератури (в т.ч. повнота і точність наведення бібліографічних джерел) – (0 – 4 балів).
9. Загальний рівень виконання роботи (в т.ч. стиль викладу, грамотність, естетичність оформлення (0 – 6 балів).

Критерії оцінювання рівня знань студента при виконанні тестового завдання

Тестові завдання (типу меню) одиничного вибору. При виконанні тестових завдань одиничного вибору (наявність однієї правильної відповіді із кількох) студентам пропонуються завдання, ціна кожного з яких визначається певною кількістю балів. У випадку правильної відповіді студента на завдання, у залік йому відносять ціну завдання в балах, а у випадку неправильної відповіді – 0 балів.

Наприклад, при оцінці знань студентів використовується 100 бальна система. Студентам пропонується 10 завдань, кожне з яких містить чотири варіанти відповіді, один з яких є правильним, тобто варіанти неповної (часткової правильної) відповіді виключені. Правильна відповідь на питання оцінюється в 10 балів, а неправильна – 0.

Тестові завдання (типу меню) множинного вибору. При виконанні тестових завдань множинного вибору (наявність кількох правильних відповідей із запропонованих варіантів) вибір неправильної відповіді оцінюється в 0 балів. Повна правильна відповідь оцінюється максимально можливою кількістю балів. Кількість балів, що присвоюється за неповну правильну відповідь може знаходитись у деякому інтервалі, залежно від ціни завдання і частки правильно обраних відповідей із загального числа правильних відповідей на завдання.

Наприклад, якщо ціна завдання оцінюється в шість балів, при чому воно містить шість варіантів відповіді, три з яких є правильними, у випадку вибору студентом однієї правильної відповіді, у залік йому зараховується два бали; у випадку вибору студентом двох правильних відповідей, у залік йому зараховується чотири бали; у випадку вибору студентом трьох правильних відповідей, у залік зараховується шість балів.

Методи навчання

У навчальному процесі застосовуються: лекції, в тому числі з використанням мультимедіапроектора та інших ТЗН; практичні заняття, в тому числі у комп'ютерному класі; індивідуальні заняття; виконання розрахунково-графічних завдань під керівництвом викладача та самостійно; робота в Інтернет; виконання ІНДЗ.

Методи оцінювання

У процесі вивчення дисципліни “Фінансовий аналіз” використовуються наступні методи оцінювання навчальної роботи студента:

- поточне тестування та опитування;
- підсумкове тестування по кожному змістовому модулю;
- оцінювання виконання ІНДЗ;
- підсумковий письмовий екзамен.

Підсумковий бал (за 100-бальною шкалою) з дисципліни “Фінансовий аналіз” визначається як середньозважена величина, в залежності від питомої ваги кожної складової залікового кредиту:

Модуль 1 (підсумкове тестування)			Модуль 2 (Поточне опитування)	Модуль 3 (підсумкова оцінка за ІНДЗ)	Модуль 4 (письмовий екзамен)	Разом (%)
Змістовий модуль 1	Змістовий модуль 2	Змістовий модуль 2				
10	10	10	10	20	40	100

Шкала оцінювання:

За шкалою Університету	За національною шкалою	За шкалою ECTS
90–100	відмінно	A (відмінно)
85–89	добре	B (дуже добре)
75–84		C (добре)
65–74	задовільно	D (задовільно)
60–64		E (достатньо)
35–59	незадовільно	FX (незадовільно з можливістю повторного складання)
1–34		F (незадовільно з обов'язковим повторним курсом)

Перелік основної рекомендованої літератури

1. Алексєєв І.В., Мороз А.С., Романів Є.М., Хома І.Б. Фінансовий аналіз: техніка розрахунків та моделювання економічних ситуацій: Навч. посіб., -Львів: Видавництво "Бескид-Біт", 2003.-152 с.
2. Іванієнко В.В. Фінансовий аналіз: Навч. посіб. – 2-е вид. Х.: Видавничий дім "ІНЖЕК", 2003.- 168 с.
3. Ізмайлова К.В. Фінансовий аналіз: Навч. посіб. – 2-ге вид., -К.: МАУП, 2001.-152 с.
4. Кононенко О., Маханько О. Аналіз фінансової звітності. – 4-те вид., перероб. і доп. – Х.: Фактор, 2007. – 200 с.
5. Коробов М.Я. Фінансово-економічний аналіз діяльності підприємств: Навчальний посібник,-К.:Т-во "Знання", КОО, 2000.-378 с.
6. Костирко Р.О. Фінансовий аналіз: Навч. посібник. _ Х фактор, 2007. – 784 с.
7. Крамаренко Г.О. Фінансовий аналіз і планування. –К.: Центр навчальної літератури, 2003.-224 с.
8. Лахтіонова Л.А. Фінансовий аналіз суб'єктів господарювання. Монографія. – К.: КНЕУ, 2001 –316с.
9. Павловська О.В., Притуляк Н.М., Невмержицька Н.Ю. Фінансовий аналіз : Навч.-метод. посіб. для самост. вивч. дисц. –К.:КНЕУ, 2002-388с.
10. Подольська В.О., Яріш О.В. Фінансовий аналіз: Навч. посібник. – К.: Центр навчальної літератури, 2007. – 488 с.
11. Фаріон І.Д., Захарків Т.Д. Фінансовий аналіз. Навчальний посібник. –Тернопіль, -2000р. –455 с.
12. Фінансовий аналіз. Навч. – метод. посіб. Федорович Р.В., Серединська В.М., Загородна О.М., Тернопіль, ТАНГ, 2001, – 149 с.
13. Шиян Д.В., Сторченко Н.І. Фінансовий аналіз: Навч. посіб. – К.:Видавництво А.С.К., 2003.-240 с.

Перелік додаткової рекомендованої літератури

1. Бернстайн Л.А. Анализ финансовой отчетности: теория, практика и интерпретация. Пер.с англ., гл. редактор проф. Я.В.Соколов. -М.: Финансы и статистика, 1996.-624 с.

2. Бланк И.А. Финансовый менеджмент. Учебный курс. – К.:НИКА – Центр 2000 – 512 с.
3. Быкадоров В.Л., Алексеев П.Д. Финансово-экономическое состояние предприятия.: Практическое пособие. –М.: Изд. ПРИОГ, 1999. –96 с.
4. Вахрин П.И. Финансовый анализ в коммерческих и некоммерческих организациях. Учебное пособие. -М. :Издательско-книготорговый центр «Маркетинг», 2001, - 320с.
5. Гольцова С.М., Плікус І.Й. Звітність підприємств (фінансова, статистична, консолідована та до фондів соціального та пенсійного страхування): Навчальний посібник. – Київ “Центр навчальної літератури”, 2004.- 292 с.
6. Ефимова О.В. Финансовый анализ. –4-е изд., перераб. и доп. -М.: Изд-во “Бухгалтерский учет”, 2002 –528 с.
7. Ковалев А.И., Привалов В.П. Анализ финансового состояния предприятия - Изд. 5-е, перераб. и доп. – М.: Центр экономики и маркетинга, 2001 –256 с.
8. Ковалев В.В. Финансовый анализ: управление капиталом. Выбор инвестиций. Анализ отчетности. – М.:”Финансы и статистика”. 1996 .
9. Ковалев В.В. Финансовый анализ : методы и процедуры. –М.: Финансы и статистика, 2001, - 560с.
10. Кужельний М.В., Калюга Є. В. Калюга О.В. Контроль фінансової звітності та правильності її складання: Навчально-методичний посібник для студентів економічних спеціальностей і працівників обліково-аналітичних і контрольно-ревізійних служб підприємств, організацій та установ /За загальною редакцією д.е.н., проф. М.В. Кужельного. – К. Ельга, Ніка-Центр, 2001. - 240с.
11. Методика проведення поглибленого аналізу фінансово-господарського стану неплатоспроможних підприємств та організацій. Затверджена Агентством з питань запобігання банкрутству підприємств та організацій від 21.03.97 №37//Галицькі контракти. -1997 , № 40
12. Уолш К. Ключові фінансові показники. Аналіз та управління розвитком підприємства: Пер. з англ. – К.: Всеуито; Нукова думка, 2001. – 367 с. – (серія “Усе про менеджмент”)
13. Хеддервик К. Финансово-экономический анализ деятельности предприятий /Международная организация труда, Пер с англ. Под. ред. Д.П.Лукичева и А.О.Лукичевой, М.: Финансы и статистика, 1996,- 192 с.

Термінологічний словник

Аванс – грошові кошти, які виплачуються (одержуються) наперед (під звіт) в рахунок майбутніх витрат (на службові відрядження, господарські закупівлі, сплату послуг транспорту тощо) чи в рахунок майбутніх платежів (завдаток) за товари (роботи, послуги), які будуть поставлені (виконані, надані).

Автономність підприємства (принцип підготовки фінансової звітності) - підприємство розглядається як юридична особа, що відокремлена від власників. Тому особисте майно і зобов'язання власників не повинні відображатись у фінансовій звітності підприємства.

Ажур – стан ведення бухгалтерського обліку, за якого всі рахункові записи робляться в день здійснення відповідних операцій; в широкому розумінні – повна відповідність даних поточного бухгалтерського обліку та звітності, своєчасність і правильність виконання обліково-розрахункових операцій.

Акредитив — один з видів банківського рахунку. Використовується як форма безготівкових розрахунків між підприємствами і організаціями, як у вітчизняних, так і в міжнародних розрахунках за комерційні операції. Відкривається за дорученням платника банку, який обслуговує контрагента.

Активи - ресурси, контрольовані підприємством в результаті минулих подій, використання яких, як очікується, призведе до отримання економічних вигід у майбутньому.

Активний ринок - ринок, якому притаманні такі умови: 1) предмети, що продаються та купуються на цьому ринку, є однорідними, 2) у будь-який час можна знайти зацікавлених продавців і покупців; 3) інформація про ринкові ціни є загальнодоступною.

Акціонерне товариство — компанія (фірма), створена юридичними особами і громадянами об'єднанням їх вкладів з метою господарювання. Його статутний фонд: розділений на певне число акцій однакової номінальної вартості. Акціонерне товариство може бути відкритого і закритого типу і несе відповідальність за своїми зобов'язаннями тільки своїм майном.

Акція — цінний папір, який підтверджує участь власника у формуванні статутного фонду акціонерного-товариства і дає право на отримання відповідної частки його прибутку у вигляді дивідендів.

Амортизація — систематичний розподіл вартості необоротних активів, яка амортизується, протягом строку їх корисного використання (експлуатації).

Амортизована собівартість фінансової інвестиції - собівартість фінансової інвестиції з урахуванням часткового її списання внаслідок зменшення корисності, яка збільшена (зменшена) на суму накопиченої амортизації дисконту (премії).

Аналіз кон'юнктури інвестиційного ринку — вивчення особливостей інвестиційного ринку чи окремих його сегментів і тих змін, які відбуваються у ньому під час спостереження у порівнянні з попереднім періодом.

Асоційоване підприємство - підприємство, в якому інвестору належить блокувальний (більше 25%) пакет акцій (голосів) і яке не є дочірнім або спільним підприємством інвестора.

Баланс - звіт про фінансовий стан підприємства, який відображає певну дату його активи, зобов'язання і власний капітал.

Банкрутство — неплатоспроможність боржника; визнана у судовому порядку. В Україні усі процедури, пов'язані з банкрутством, регулюються законом "Про банкрутство» від 14 травня 1992 р.

Бартерна угода — товарообмінна операція з передачею права власності на товар без. оплати (натуральний обмін).

Безбитковість - це такий стан діяльності підприємства, коли бізнес не приносить прибутків, ані

збитків, а виручка від реалізації продукції покриває лише витрати.

Безнадійна дебіторська заборгованість - поточна дебіторська заборгованість, щодо якої існує впевненість про її неповернення боржником, або за якою минув строк позовної давності.

Безперервність діяльності (принцип підготовки фінансової звітності) передбачає оцінку активів і зобов'язань підприємства, виходячи припущення, що його діяльність триватиме далі.

Безризикові інвестиції— розміщення капіталу в об'єкти інвестування, за якими відсутній ризик можливих фінансових втрат.

Бізнес-план — основний документ, який подається інвестору за реальним інвестиційним проектом у короткій формі, у загальноприйнятій послідовності розділів викладаються головні характеристики проекту.

Бухгалтерська звітність - звітність, що складається на підставі даних бухгалтерського обліку для задоволення потреб певних користувачів.

Важіль (леверидж) - фінансовий механізм управління прибутком, оснований на забезпеченні необхідного співвідношення окремих видів капіталу чи окремих видів витрат. Розрізняють фінансовий важіль в (механізм впливу на рівень рентабельності власного капіталу за рахунок зміни співвідношення власних та позичених фінансових ресурсів) і операційний важіль (механізм впливу на суму і рівень прибутку за рахунок зміни співвідношення постійних і змінних витрат).

Валюта звітності - грошова одиниця України.

Валютний курс - установлений Національним банком України курс грошової одиниці України до грошової одиниці іншої країни.

Вартість, яка амортизується - первісна або переоцінена вартість необоротних активів за вирахуванням їх ліквідаційної вартості.

Вексель — письмове боргове зобов'язання встановленої форми, яке дає право векселедержателю після закінчення терміну зобов'язання вимагати від боржника виплати, вказаної на векселі грошової суми.

Вертикальний (структурний) фінансовий аналіз - одна із систем фінансового аналізу, що базується на структурному розкладі окремих показників фінансової звітності підприємства. В процесі здійснення фінансового аналізу розраховуються питомі ваги окремих структурних складових агрегованих фінансових показників.

Виробничий цикл підприємства - характеризує період повного обороту матеріальних елементів оборотних активів, які використовуються для обслуговування виробничого процесу, починаючи з моменту надходження сировини, матеріалів і напівфабрикатів на підприємство і закінчуючи моментам відвантаження виготовленої з них готової продукції покупцям.

Витрати - зменшення економічних вигід у вигляді вибуття активів або збільшення зобов'язань, які призводять до зменшення власного капіталу (за винятком зменшення капіталу за рахунок його вилучення або розподілення власниками).

Витрати (дохід) з податку на прибуток - загальна сума витрат (доходу) з податку на прибуток, яка обчислена з облікового прибутку (збитку) і складається з поточного податку на прибуток з урахуванням відстроченого податкового зобов'язання і відстроченого податкового активу.

Відстрочене податкове зобов'язання - сума податку на прибуток, який сплачуватиметься в наступних періодах з тимчасових різниць, що підлягають оподаткуванню.

Відстрочений податковий актив - сума податку на прибуток, що підлягає відшкодуванню у наступних періодах внаслідок. 1) тимчасової різниці, що підлягає вирахуванню, 2) перенесення податкового збитку, не включеного до розрахунку зменшення податку на прибуток у звітному періоді; 3) перенесення на майбутні періоди податкових пільг, якими скористатися у звітному періоді неможливо.

Відстрочений податок на прибуток - сума податку на прибуток, що визнана відстроченим податковим зобов'язанням і відстроченим податковим активом.

Власний капітал - частина в активах підприємства, що залишається еля вирахування його зобов'язань.

Внутрішньогрупове сальдо - сальдо дебіторської заборгованості зобов'язань на дату балансу, яке утворилося внаслідок внутрішньогрупових операцій.

Внутрішньогрупові операції - операції між материнським та дочірніми підприємствами або між дочірніми підприємствами однієї групи.

Гарантована ліквідаційна вартість - 1) для орендаря - частина ліквідаційної вартості, яка гарантується до сплати орендарем або по» в'язаною з ним стороною; 2) для орендодавця - частина ліквідаційної вартості, яка гарантується до сплати орендарем або незалежною третьою стороною, здатною за своїм фінансовим станом відповідати за гарантією.

Горизонтальний (трендовий) фінансовий аналіз - одна із систем фінансового аналізу, що ґрунтується на вивченні динаміки окрему фінансових показників у часі. У процесі аналізу розраховують темпи росту (приросту) окремих елементів капіталу підприємства за ряд періодів і визначаються тенденції їх зміни (чи тренд).

Господарська одиниця за межами України - дочірнє, асоційоване, спільне підприємство, філія, представництво або інший підрозділ підприємства, які перебувають або ведуть господарську діяльність межами України

Грошові кошти - готівка, кошти на рахунках у банках та депозити до запитання.

Група - материнське (холдингове) підприємство та його дочірні підприємства.

Група нематеріальних активів - сукупність однотипних за призначенням та умовами використання нематеріальних активів.

Група основних засобів - сукупність однотипних за технічними характеристиками, призначенням та умовами використання необоротне матеріальних активів.

Гудвіл – 1) різниця між ринковою та індексованою балансовою вартістю компанії (фірми). 2) один із видів нематеріальних активів, вартість якого визначається як різниця між ринковою (продажною) вартістю підприємства як цілісного майнового комплексу та його балансовою вартістю. Це перевищення вартості пов'язане з можливістю отримання вищого рівня прибутку (порівняно з середньогалузевим) рахунок використання ефективнішої системи управління, домінуючої позиції на товарному ринку, використання нових технологій тощо.

Дата балансу - дата, на яку складений баланс підприємства. Звичайно датою балансу є останній день звітного періоду.

Дата придбання - дата, на яку контроль за чистими активами і діяльністю підприємства, що купується, переходить до покупця.

Дебітори - юридичні та фізичні особи, які внаслідок минулих подій заборгували підприємству певні суми грошових коштів, їх еквівалентів або інших активів.

Дебіторська заборгованість - сума заборгованості дебіторів підприємству на певну дату.

Дериватив - фінансовий інструмент, який підтверджує право чи обов'язок його власника купити чи продати цінні папери, валюту, товари чи нематеріальні активи за раніше визначеними ним умовами в майбутньому. Найбільш розповсюдженими деривативами є опціони, свопи, форвардні контракти.

Дефолт - оголошення позичальника як неспроможного погасити в передбачені строки свої фінансові зобов'язання.

Диверсифікація - різноманітність форм діяльності, виді в товарів і послуг, груп фінансових інструментів з метою мінімізації ризиків.

Дивіденд — доход, який виплачується акціонерам з прибутку акціонерного товариства за

підсумками господарської діяльності за рік після виплати відповідних податків згідно з рішенням загальних зборів акціонерів.

Дивідендні виплати - частина чистого прибутку, розподілена між учасниками (власниками) відповідно до частки їх участі у власному капіталі підприємства.

Дивідендна політика — 1) частина загальної стратегії формування капіталу акціонерного товариства, яка полягає в оптимізації пропорцій між споживаною і капіталізованою частиною прибутку. 2) політика розподілу чистого прибутку акціонерного товариства, яка визначає його співвідношення, виплаченого у вигляді дивідендів і капіталізованої частини. Дивідендна політика може передбачати виплату дивідендів на акцію у стабільних розмірах, постійно збільшуваних розмірах тощо.

Дисконт — різниця між реальним і номінальним курсом акцій.

Дисконтування вартості - процес приведення майбутньої вартості грошей до їх теперішньої вартості шляхом вилучення з їх майбутньої суми відповідної суми процентів, що називається дисконтом.

Довгострокова дебіторська заборгованість - сума дебіторської заборгованості, яка не виникає в ході нормального операційного циклу та буде погашена після дванадцяти місяців з дати балансу.

Довгострокові зобов'язання - усі зобов'язання, які не є поточними зобов'язаннями.

Дослідження - заплановані підприємством дослідження, які проводяться ним уперше з метою отримання і використання нових наукових та технічних знань.

Доходи - збільшення економічних вигід у вигляді надходження активів або зменшення зобов'язань, які призводять до зростання власного капіталу (за винятком зростання капіталу за рахунок внесків власників).

Дочірнє підприємство - підприємство, яке перебуває під контролем материнського (холдингового) підприємства.

Еквіваленти грошових коштів - короткострокові високоліквідні фінансові інвестиції, які вільно конвертуються у певні суми грошових коштів і які характеризуються незначним ризиком зміни вартості.

Елемент витрат - сукупність економічно однорідних витрат.

Елімінавання — з грецької: виключення або абстрагування.

Ефективна ставка відсотка - ставка відсотка, що визначається діленням суми річного відсотка та дисконту (або різниці річного відсотка та премії) на середню величину собівартості інвестиції (або зобов'язання) та вартості її погашення.

Забезпечення - зобов'язання з невизначеними сумою або часом погашення на дату балансу.

Запаси - активи, які: 1) утримуються для подальшого продажу за умов звичайної господарської діяльності; 2) перебувають у процесі виробництва з метою подальшого продажу продукту виробництва; 3) утримуються для споживання під час виробництва продукції, виконання робіт та надання послуг, а також управління підприємством.

Збиток - перевищення суми витрат над сумою доходу, для отримання якого були здійснені ці витрати.

Звичайна діяльність - будь-яка основна діяльність підприємства, а також операції, що її забезпечують або виникають внаслідок її проведення.

Звіт про власний капітал - звіт, який відображає зміни у складі власного капіталу підприємства протягом звітного періоду*.

Звіт про рух грошових коштів - звіт, який відображає надходження і видаток грошових коштів у результаті діяльності підприємства у звітному періоді.

Звіт про фінансові результати - звіт про доходи, витрати і фінансові результати діяльності

підприємства.

Злиття - об'єднання підприємств (шляхом створення нової юридичної особи або приєднання підприємств до головного підприємства), в результаті якого власники (акціонери) підприємств, що об'єднуються, здійснюватимуть контроль над усіма чистими активами об'єднаних підприємств з метою досягнення подальшого спільного розподілу ризиків та вигід від об'єднання. При цьому жодна зі сторін не може бути визначена як покупець.

Зменшення корисності - втрата економічної вигоди в «умі перевищення залишкової вартості активу над сумою очікуваного відшкодування.

Знос необоротних активів - сума амортизації об'єкта необоротних активів з початку їх корисного використання.

Зобов'язання - заборгованість підприємства, яка виникла внаслідок минулих подій і погашення якої в майбутньому, як очікується, призведе до зменшення ресурсів підприємства, що втілюють у собі економічні вигоди.

Ідентифіковані активи та зобов'язання - придбані активи та зобов'язання, які на дату придбання відповідають критеріям визнання статей балансу, встановлених Положенням (стандартом) бухгалтерського обліку 2 "Баланс".

Інвестиційна діяльність - придбання та реалізація тих необоротних активів, а також тих фінансових інвестицій, які не є складовою частиною еквівалентів грошових коштів.

Інвестиція — довготермінове вкладення грошей у підприємство, фірму, справу з метою; одержання доходу або соціального ефекту.

Інвестор — вкладник, який здійснює інвестицію.

Індекс інфляції - показник, що відображає загальний ріст рівня цін в певному періоді. Визначається шляхом сумування базового їх рівня на початок періоду (який приймається за одиницю) і темпу інфляції в аналізованому періоді.

Інноваційні інвестиції - інвестування, яке здійснюється з метою впровадження досягнень науково-технічного прогресу у виробництво і соціальну сферу.

Інновація - досягнення науково-технічного прогресу, призначене для використання у виробничій і соціальній сфері.

Іноземна валюта - валюта інша, ніж валюта звітності.

Інфляційна премія - додатковий дохід, який виплачується кредитору чи інвестору з метою відшкодування фінансових втрат від знецінення грошей у зв'язку з інфляцією. Рівень цього доходу переважно порівнюється до темпу інфляції,

Іпотека - заклад землі і нерухомого майна у забезпечення зобов'язань.

Історична (фактична) собівартість (принцип підготовки фінансової звітності) - визначає пріоритет оцінки активів, виходячи з витрат на їх виробництво та придбання.

Коефіцієнт автономії — один із основних показників, який характеризує фінансову стійкість компанії (фірми). Визначається шляхом ділення суми власного-капіталу на суму усіх використовуваних засобів. Чим більша величина цього коефіцієнта, тим вища фінансова стійкість компанії (фірми).

Коефіцієнт варіації - статистичний показник, який характеризує співвідношення середньоквадратичного відхилення і середньої величини аналізованого показника. Відображає рівень варіації аналізованого показника, використовується в процесі оцінки рівня окремих видів ризиків.

Коефіцієнт довгострокової заборгованості — показник оцінки фінансової стійкості компанії (фірми). Характеризує співвідношення суми довгострокової (понад 1 рік) заборгованості до загальної суми усіх засобів.

Коефіцієнти оцінки оборотності капіталу - система показників фінансової активності

підприємства, які характеризують, наскільки швидко сформований капітал обертається в процесі його господарської діяльності.

Коефіцієнти оцінки платоспроможності - система показників, які характеризують здатність підприємства своєчасно розплатуватися за своїми фінансовими зобов'язаннями залежно від стану ліквідності активів. Проведення такої оцінки вимагає попереднього групування активів підприємства за рівнем ліквідності, а фінансових зобов'язань - за терміновістю погашення.

Коефіцієнти оцінки рентабельності - система показників, які характеризують здатність підприємства генерувати необхідну величину прибутку в процесі своєї господарської діяльності і відображають ефективність використання вкладеного капіталу.

Коефіцієнти оцінки фінансової стійкості підприємства - система показників, які характеризують структуру капіталу підприємства з позиції рівня фінансової стабільності його розвитку.

Компаундинг - процес приведення теперішньої вартості грошей до майбутньої вартості в певному періоді шляхом приєднання до їх початкової суми нарахованої суми процентів.

Консолідована фінансова звітність - звітність, яка відображає фінансовий стан і результати діяльності юридичної особи та її дочірніх підприємств як єдиної економічної одиниці.

Контроль - вирішальний вплив на фінансову, господарську і комерційну політику підприємства з метою одержання вигід від його діяльності!

Контрольні учасники - учасники спільної діяльності зі створенням юридичної особи (спільного підприємства), які здійснюють контроль за її діяльністю.

Кон'юнктура ринку - система факторів, які характеризують поточний стан попиту, пропозиції, цін і рівня конкуренції на ринку в цілому чи окремих його сегментів.

Користувачі звітності - фізичні та юридичні особи, що потребують інформації про діяльність підприємства для прийняття рішень.

Кредитоспроможність - система оцінки показників і умов, які визначають здатність підприємства залучати позичений капітал і повертати його в повному обсязі в передбачені строки.

Курсова різниця - різниця між оцінками однакової кількості одиниць іноземної валюти при різних валютних курсах.

Лeverидж див. *Важіль*.

Лізинг — довгострокова форма оренди майна виплатою її вартості. Розрізняють оперативний і фінансовий лізинг. Останній є формою кредитування товарів довготермінового користування.

Ліквідаційна вартість - сума коштів або вартість інших активів, яку підприємство очікує отримати від реалізації (ліквідації) необоротних активів після закінчення строку їх корисного використання (експлуатації), за вирахуванням витрат, пов'язаних з продажем (ліквідацією).

Ліквідність - здатність окремих видів майнових цінностей перетворюватися в грошову наявність без суттєвої втрати своєї поточної вартості в умовах певної кон'юнктури ринку.

Майбутня вартість грошей - сума інвестованих в теперішній момент грошових засобів, в яку вони перетворюються через певний період часу з врахуванням процентної ставки

Материнське (холдингове) підприємство - підприємство, яке здійснює контроль дочірніх підприємств.

Метод ефективної ставки відсотка - метод нарахування амортизації дисконту або премії, за яким сума амортизації визначається як різниця між доходом за фіксованою ставкою відсотка і добуток ефективної ставки та амортизованої вартості на початок періоду, за який нараховується відсоток.

Метод ЛІФО - метод оцінки і відображення в обліку вартості запасів ТМЦ, оснований на використанні останньої ціни їх придбання (за принципом - "останній прийшов - перший пішов").

Метод участі в капіталі - метод обліку інвестицій, згідно з яким балансова вартість інвестицій відповідно збільшується або зменшується на суму збільшення або зменшення частки інвестора у власному капіталі об'єкта інвестування.

Метод ФІФО - метод оцінки і відображення в бухгалтерському обліку вартості ТМЦ, оснований на використанні першої ціни їх придбання (за принципом - "перший прийшов - перший пішов").

Мінімальні орендні платежі - платежі, що підлягають сплаті орендарем протягом строку оренди (за вирахуванням вартості послуг та податків, що підлягають сплаті орендодавцю, і непередбаченої орендної плати), збільшені: 1) для орендаря - на суму його гарантованої ліквідаційної вартості; 2) для орендодавця - на суму його гарантованої ліквідаційної вартості.

Монетарні статті - статті балансу про грошові кошти, а також про такі активи й зобов'язання, які будуть отримані або сплачені у фіксованій (або визначеній) сумі грошей або їх еквівалентів.

Надзвичайна подія - подія або операція, яка відрізняється від звичайної діяльності підприємства, та не очікується, що вона повторюватиметься періодично або в кожному наступному звітному періоді.

Нарахування та відповідність доходів і витрат (принцип підготовки фінансової звітності) - для визначення фінансового результату звітного періоду слід зіставити доходи звітного періоду з витратами, які були здійснені для отримання цих доходів. При цьому доходи і витрати відображаються в обліку і звітності у момент їх виникнення, незалежно від часу надходження і сплати грошей.

Невідмовна орендна угода - орендна угода, яка може бути розірвана \$тільки 1) з дозволу орендодавця; 2) якщо відбулася певна непередбачена подія, 3) у разі укладання орендарем нової угоди про оренду цього самого активу або замість нього іншого аналогічного за призначенням активу з тим самим орендодавцем.

Негарантована ліквідаційна вартість - частина ліквідаційної вартості об'єкта оренди отримання якої орендодавцем не забезпечується з або гарантується лише пов'язаною з ним стороною

Негативний гудвіл - перевищення вартості частки покупця у справедливій вартості придбаних ідентифікованих активів і зобов'язань над вартістю придбання на дату придбання.

Негрошові операції - операції, які не потребують використання грошови коштів та їх еквівалентів.

Нематеріальний актив - немонетарний актив, який не має матеріальне форми, може бути ідентифікований та утримується підприємством з метою використання протягом періоду більше одного року (або одного операційного циклу, якщо він перевищує один рік) для виробництва, торгівлі, в адміністративних цілях чи надання в ог. Іншим особам

Немонетарні активи - усі активи, крім грошових коштів, їх еквівалентів та дебіторської заборгованості у фіксованій (або визначеній) сумі грошей

Немонетарні статті - статті інші, ніж монетарні статті балансу.

Необоротні активи - усі активи, що не є оборотними.

Непередбачена орендна плата - частина орендної плати, яка не зафіксована конкретно сумою та розраховується із застосуванням показників інших, ніж строк оренди (обсяг продажу, рівень використання, індекс інфляції та цін, ринкові ставки відсотка тощо)

Непередбачене зобов'язання - 1) зобов'язання, що може виникнути внаслідок минулих подій та існування якого буде підтверджено: лише тоді, коли відбудеться або не відбудеться одна чи більше і значених майбутніх подій, над якими підприємство не має повного контролю; або 2) теперішнє зобов'язання, що виникає минулих подій, але не визнається, оскільки малоімовірно, що, врегулювання зобов'язання потрібно буде використати ресурси, втілюють у собі економічні вигоди, або оскільки суму зобов'язання не можна достовірно визначити.

Непрямі витрати - витрати, що не можуть бути віднесені безпосередньо до конкретного об'єкта

витрат економічно доцільним шляхом.

Нереалізовані прибутки. Прибутки та збитки від внутрішньогрупових операцій - прибутки та збитки, які виникають внаслідок внутрішньогрупових операцій (продажу товарів, продукції, виконання робіт, послуг тощо) і включаються до балансової вартості підприємства.

Несприятливі контракти - контракти, у виконанні яких підприємство не зацікавлено внаслідок їх збитковості, або інших причин та готове передати їх іншим підприємствам.

Нормальна потужність - очікуваний середній обсяг діяльності, може бути досягнутий за умов звичайної діяльності підприємства протягом кількох років або операційних циклів з урахуванням запланованого обслуговування виробництва.

"Ноу-хау" - сукупність незапатентованих технічних, технологічних, управлінських, комерційних і інших знань, оформлених у вигляді технічної документації, опису нагромадженого досвіду, що є предметом інновацій чи об'єктом інноваційного інвестування.

Обачність (принцип підготовки фінансової звітності) - згідно з яким методи оцінки, що застосовуються в бухгалтерському обліку, повинні запобігати заниженню оцінки зобов'язань та витрат і завищенню оцінки активів і доходів підприємства.

Об'єднання підприємств - з'єднання окремих підприємств у результаті приєднання одного підприємства до іншого або внаслідок одержання контролю одним підприємством над чистими активами та діяльністю іншого підприємства.

Об'єкт витрат - продукція, роботи, послуги або вид діяльності підприємства, які потребують визначення пов'язаних з виробництвом (виконанням) витрат.

Об'єкт основних засобів - закінчений пристрій з усіма пристосуваннями і приладдям до нього або окремих конструктивно відокремлених предметів, що призначений для виконання певних самостійних функцій, чи відокремлений комплекс конструктивно з'єднаних предметів одного або різного призначення, що мають для їх обслуговування загальні пристосування, приладдя, керування та єдиний фундамент, унаслідок чого кожен предмет може виконувати свої функції, а комплекс - певну роботу тільки в складі комплексу, а не самостійно. Якщо один об'єкт основних засобів складається з частин, які мають різний строк корисного використання (експлуатації), то кожна з цих частин може визнаватися в бухгалтерському обліку як окремих об'єкт основних засобів

Обігові кошти — кошти, які використовуються підприємствами для створення виробничих запасів авансування затрат у процесі виробництва та реалізації продукції.

Облігація — один із видів цінних паперів, які підтверджує внесення грошей і зобов'язання повернути номінальну вартість цього цінного паперу у передбачені термін з виплатою фіксованого проценту.

Облікова оцінка - попередня оцінка, яка використовується підприємством з метою розподілу витрат і доходів між відповідними звітними періодами.

Облікова політика - сукупність принципів, методів і процедур, які використовуються підприємством для складання та подання фінансової звітності

Обліковий прибуток (збиток) - сума прибутку (збитку) до оподаткування, визначена в бухгалтерському обліку і відображена у Звіті про фінансові результати за звітний період.

Оборотні активи – 1) сукупність засобів підприємства (фірми), які обслуговують безперервний процес виробничу і комерційної діяльності і повністю використовуються за один виробничий цикл; 2) грошові кошти та їх еквіваленти, що не обмежені; використанні, а також інші активи, призначені для реалізації споживання протягом операційного циклу чи протягом дванадцяти місяців з дати балансу.

Обтяжливий контракт - контракт, витрати (яких не можна уникнути) виконання якого перевищують очікувані економічні вигоди від цього контракту.

Оперативний лізинг (оренда) - господарська операція, яка передбачає передачу орендару права користування основними засобами, належать орендодавцю, на строк, який не перевищує їх повної амортизації, з обов'язковим їх поверненням після закінчення строку дії лізингової угоди. Передані в оперативний лізинг основні залишаються на балансі орендодавця.

Операційна діяльність - основна діяльність підприємства, а також і види діяльності, які не є інвестиційною чи фінансовою діяльністю.

Операційний цикл - проміжок часу між придбанням запасів для здійснення діяльності та отриманням коштів від реалізації виробленої з них продукції або товарів і послуг.

Операція в іноземній валюті - господарська операція, вартість як значена в іноземній валюті або яка потребує розрахунків в іноземній валюті.

Оптимальна структура капіталу - розрахункова структура джерел капіталу, при якій досягається найменша його вартість і максимальна доходність.

Оренда — 1) угода, за якою орендар набуває права користування необоротним активом за плату протягом погодженого з орендодавцем строку; 2) надання майна у тимчасове користування за певну плату. Розрізняють оренду приміщень та оренду машин і устаткування. У свою чергу оренда машин і устаткування поділяється на довготермінову (лізинг), середньотермінову (хайринг) і короткотермінову (рентинг).

Орендна ставка відсотка - ставка відсотка, за якою теперішня суми мінімальних орендних платежів та негарантованої ліквідаційної вартості дорівнює справедливій вартості об'єкта фінансової оренди на початок строку оренди.

Основна діяльність - операції, пов'язані з виробництвом або реалізацією продукції (товарів, робіт, послуг), що є головною метою утворення підприємства і забезпечують основну частку його доходу.

Основні засоби - матеріальні активи, які підприємство утримує з метою використання їх у процесі виробництва або постачання товарів, надання послуг, здавання в оренду іншим особам або для здійснення адміністративних і соціально-культурних функцій, очікуваний строк корисного використання (експлуатації) яких більше одного року (або операційного циклу, якщо він довший за рік)

Первісна вартість - історична (фактична) собівартість необоротних активів у сумі грошових коштів або справедливої вартості інших активів, сплачених (переданих), витрачених для придбання (створення) необоротних активів.

Періодичність (принцип підготовки фінансової звітності) - припускає розподіл діяльності підприємства на певні періоди часу з метою складання фінансової звітності.

Пов'язані сторони - особи, стосунки між якими обумовлюють можливість однієї сторони контролювати іншу або здійснювати суттєвий вплив на прийняття фінансових і оперативних рішень іншою стороною.

Повне висвітлення (принцип підготовки фінансової звітності) - фінансова звітність повинна містити всю інформацію про фактичні та потенційні наслідки операцій та подій, яка може вплинути на рішення, що приймаються на її основі.

Податкова база активу і зобов'язання - оцінка активу і зобов'язання, яка використовується з метою оподаткування цього активу і зобов'язання при визначенні податку на прибуток

Податковий прибуток (збиток) - сума прибутку (збитку), визначена за податковим законодавством об'єктом оподаткування за звітний період.

Подібні об'єкти - об'єкти, які мають однакове функціональне призначення та однаково справедливу вартість.

Подія після дати балансу - подія, яка відбувається між датою балансу і датою затвердження

керівництвом фінансової звітності, підготовленої до оприлюднення, яка вплинула або може вплинути на фінансовий стан, результати діяльності та рух коштів підприємства.

Показники рентабельності - відносні показники прибутковості, які характеризують ефективність діяльності підприємства.

Послідовність (принцип підготовки фінансової звітності) - передбачає постійне (із року в рік) застосування підприємством обраної облікової політики. Зміна облікової політики повинна бути обґрунтована і розкрита у фінансовій звітності.

Постійна різниця - різниця між податковим прибутком (збитком) і обліковим прибутком (збитком) за певний період, що виникає в поточному звітному періоді та не анулюється у наступних звітних періодах.

Поточна дебіторська заборгованість - сума дебіторської заборгованості, яка виникає в ході нормального операційного циклу або буде погашена протягом дванадцяти місяців з дати балансу.

Поточний податок на прибуток - сума податку на прибуток, визначений у звітному періоді відповідно до податкового законодавства.

Поточні зобов'язання - зобов'язання, які будуть погашені протягом операційного циклу підприємства або повинні бути погашені протягом дванадцяти місяців, починаючи з дати балансу.

Початок строку оренди - дата, яка настає раніше: дата підписання орендної угоди або дата прийняття сторонами зобов'язань щодо основних положень угоди про оренду.

Превалювання змісту над формою (принцип підготовки фінансової звітності) - операції повинні обліковуватись відповідно до їх сутності, а не лише виходячи з юридичної форми.

Премія за ліквідність - додатковий дохід, що виплачується інвестору з метою відшкодування ризику можливих фінансових втрат, пов'язаних з низькою ліквідністю об'єктів інвестування.

Прибутковість — коефіцієнт співвідношення кінцевого фінансового результату (валового або чистого Прибутку) до певної бази. Прибутковість, виражена у відсотках, є рівень рентабельності.

Прибуток - сума, на яку доходи перевищують пов'язані з ними витрати.

Придбання - об'єднання підприємств, в результаті якого покупець набуває контроль над чистими активами та діяльністю інших підприємств в обмін на передачу активів, прийняття на себе зобов'язань або випуск акцій.

Примітки до фінансових звітів - сукупність показників і пояснень, яка забезпечує деталізацію і обґрунтованість статей фінансових; а також інша інформація, розкриття якої передбачено відповідними положеннями (стандартами).

Принцип бухгалтерського обліку - правило, яким слід керуватися. Вимірюванні, оцінці та реєстрації господарських операцій і відображенні їх результатів у фінансовій звітності.

Проценти - плата за використання грошових коштів, їх еквівалентів сум, що заборговані підприємству.

Ринкова вартість фінансової інвестиції - сума, яку можна отримати від продажу фінансової інвестиції на активному ринку.

Рівень ліквідності інвестиції - показник, який характеризує можливу швидкість реалізації об'єктів інвестування по їх реальній вартості.

Розкриття - надання інформації, яка є суттєвою для користувачів фінансової звітності.

Розробка - застосування підприємством результатів досліджень та інших знань для планування і проектування нових або значно вдосконалених матеріалів, приладів, продуктів, процесів, систем або послуг до початку їхнього серійного виробництва чи використання.

Роялті - платежі за використання нематеріальних активів підприємства (патентів, торговельних марок, авторського права, програмних продуктів тощо).

Рух грошових коштів - надходження і вибуття грошових коштів та їхніх еквівалентів.

Санація — система заходів, спрямована на запобігання банкрутства підприємства (фірми) при його неплатоспроможності.

Спільна діяльність — господарська діяльність із створенням або без створення юридичної особи, яка є об'єктом спільного контролю двох або більше сторін відповідно до письмової угоди між ними.

Спільний контроль — розподіл контролю за господарською діяльністю відповідно до угоди про ведення спільної діяльності.

Справедлива вартість - сума, за якою може бути здійснений обмін активу, або оплата зобов'язання в результаті операції між обізнаними, зацікавленими та незалежними сторонами.

Ставка відсотка на можливі позики орендаря - ставка відсотка, яку мав би сплачувати орендар за подібну оренду або (якщо цей показник визначити неможливо) ставка відсотка за позиками для придбання подібного активу (на той самий термін та з подібною гарантією) на початку строку оренди.

Стаття - елемент фінансового звіту, який відповідає критеріям, установленими національними стандартами бухгалтерського обліку.

Строк корисного використання (експлуатації) - очікуваний період часу, протягом якого необоротні активи будуть використовуватися підприємством або з їх використанням буде виготовлено (виконано) очікуваний підприємством обсяг продукції (робіт, послуг).

Строк оренди - період дії невідмовної орендної угоди, а також період продовження цієї угоди, обумовлений на початку строку оренди.

Суборенда - угода про передачу орендарем орендованого ним об'єкта в оренду третій особі.

Сума очікуваного відшкодування - сума, яку підприємство очікує до відшкодування вартості необоротного активу під час його майбутнього використання, включаючи його ліквідаційну вартість.

Сума погашення - недисконтована сума грошових коштів або їх еквівалентів, яка, як очікується, буде сплачена для погашення зобов'язання в процесі звичайної діяльності підприємства.

Сумнівна дебіторська заборгованість - це заборгованість, відносно якої існує ймовірність її неповернення боржником.

Сумнівний борг - поточна дебіторська заборгованість за продукції вари, роботи, послуги, щодо якої існує невпевненість її погашення боржником

Суттєва інформація - інформація, відсутність якої може вплинути рішення користувачів фінансової звітності. Суттєвість інформації визначається відповідними положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку та керівництвом підприємства.

Суттєвий вплив - повноваження брати участь у прийнятті рішень фінансової, господарської та комерційної політики об'єкта інвестування без здійснення контролю цієї політики.

Темп інфляції - показник, який відображає розмір знецінення (з покупної здатності) грошей в певному періоді, що відображається приростом середнього рівня цін в процентах до їх номіналу на початок періоду.

Теперішня вартість - дисконтована сума майбутніх платежів (за вирахуванням суми очікуваного відшкодування), яка, як очікується, необхідна для погашення зобов'язання в процесі звичайної діяльності підприємства.

Теперішня вартість грошей - сума майбутніх грошових засобів, дисконтованих з врахуванням певної процентної ставки до теперішнього періоду часу.

Тимчасова різниця - різниця між оцінкою активу або зобов'язань даними фінансової звітності та податковою базою цього активу або зобов'язання відповідно.

Тимчасова різниця, що підлягає вирахуванню - тимчасова різниця, що призводить до зменшення податкового прибутку (збільшення податкового збитку) у майбутніх періодах.

Тимчасова різниця, що підлягає оподаткуванню - тимчасова різниця, що включається до

податкового прибутку (збитку) у майбутніх періодах.

Товарний знак - емблема, малюнок чи символ, зареєстрований у встановленому порядку, який служить для того, щоб відрізнити даного виробника від іншого. Є одним із видів нематеріальних активів.

Торгова марка - право на виняткове використання фірмової назви юридичної особи. Є одним із видів нематеріальних активів.

Факторинг – 1) фінансова операція, яка полягає в тому, що підприємство продавець віддає банку право отримання грошових засобів за платіжними документами за поставлену продукцію. При проведенні цієї операції банк повертає підприємству частину боргу, беручи комісійні в процентах до суми платежу. Факторингова операція зволяє підприємству в короткий термін рефінансувати дебітор заборгованість. 2) послуги кредитного інституту з рефінансування дебіторських зобов'язань клієнта без права оберненої вимоги. Укладається при купівлі зобов'язань з кінцевим перерахунком після погашення дебіторської заборгованості. За факторингові послуги виплачують комісійні винагороди.

Фінансова діяльність - діяльність, яка призводить до змін розміру і складу власного та позикового капіталу підприємства.

Фінансова звітність - бухгалтерська звітність, що містить інформацію про фінансовий стан, результати діяльності та рух грошових коштів підприємства за звітний період.

Фінансова оренда - оренда, що передбачає передачу орендарю всіх ризиків та вигід, пов'язаних з правом користування та володіння активом. Оренда вважається фінансовою за наявності хоча б однієї з наведених нижче ознак: 1) орендар набуває права власності на орендований актив після закінчення строку оренди; 2) орендар має можливість та намір придбати об'єкт оренди за ціною, нижчою за його справедливую вартість на дату придбання; 3) строк оренди становить більшу частину строку корисного використання (експлуатації) об'єкта оренди; 4) теперішня вартість мінімальних орендних платежів з початку строку оренди дорівнює або перевищує справедливую вартість об'єкта оренди.

Фінансовий важіль — співвідношення власних і залучених джерел фінансування інвестицій. З допомогою оптимального фінансового важеля можна досягти високого рівня доходності власного капіталу. Оцінюється як співвідношення темпів зміни чистого прибутку до темпів зміни прибутку до сплати податку на прибуток та процентних виплат.

Фінансовий цикл підприємства - характеризує період повного обороту грошових засобів, інвестованих в оборотні активи, починаючи з моменту погашення кредиторської заборгованості за одержані сировину, матеріали і напівфабрикати, і закінчуючи інкасацією дебіторської заборгованості за поставлену готову продукцію.

Фінансові інвестиції – 1) активи, які утримуються підприємством з метою збільшення прибутку (відсотків, дивідендів тощо), зростання вартості капіталу або інших вигід для інвестора. 2) вкладення засобів у різні фінансові активи, серед яких найбільшу значимість складають цінні папери.

Фінансові ресурси — грошові засоби, які створюються, використовуються і, знаходяться у розпорядженні усіх сфер матеріального, нематеріального виробництва, держави і регіональних органів самоврядування.

Флоут - сума грошових засобів підприємства, зв'язана вже виписаними ним платіжними документами-дорученнями (чеками, акредитивами тощо), але ще не інкасована їх одержувачем. Флоут по конкретному платіжному документу можна розглядати як період часу між його випискою за конкретним платежем і його фактичною оплатою. Максимізуючи флоут (період проходження виписаних платіжних документів до їх оплати) підприємство може відповідно підвищувати суму середнього залишку своїх грошових активів без додаткового вкладення фінансових ресурсів. В зарубіжній практиці флоут є одним із ефективних інструментів управління залишком грошових активів компанії і фірм.

Форфейтинг - фінансова операція по рефінансуванні дебіторської заборгованості по товарному кредиту шляхом передачі перевідного векселя по ньому на користь банку з виплатою відповідної винагороди. В результаті такої операції заборгованість покупця по кредиту трансформується в заборгованість банку по фінансовому кредиту.

Франчайзинг - продаж ліцензії на технологію чи товарний знак фірми, що має високий імідж на ринку, при умові дотримання покупцем (франчайзіатом) обумовлених продавцем ліцензії (франчайзером) стандартів якості продукції і послуг в процесі її реалізації. Для купця придбання такої ліцензії є однією з форм інноваційних інвестицій.

Ціна капіталу — загальна сума коштів, яку треба заплатити за використання певної величини фінансових ресурсів, виражена у відсотках до цієї ж величини ресурсів.

Цінні папери — грошові документи, які підтверджують право власності на яке-небудь майно або грошову суму і можуть реалізовуватись /або передаватись іншій особі. Вони передбачають виплату доходу у вигляді дивідендів чи відсотків.

Частка меншості - частина чистого прибутку (збитку) та чистих активів дочірнього підприємства, яка не належить материнському підприємству (прямо або через інші дочірні підприємства)

Чиста вартість реалізації запасів - очікувана ціна реалізації запас у умовах звичайної діяльності за вирахуванням очікуваних витрат на завершення їх виробництва та реалізацію.

Чиста реалізаційна вартість дебіторської заборгованості - сума поточної дебіторської заборгованості за товари, роботи, послуги з вирахуванням резерву сумнівних боргів.

Чистий прибуток — прибуток, який залишається у розпорядженні підприємства (фірми) після сплати усіх обов'язкових платежів із суми заробленого прибутку.

Чисті активи - активи підприємства за вирахуванням його зобов'язань.

Якість дебіторської заборгованості - узагальнена характеристика дебіторської заборгованості на основі ряду показників, що характеризують її надійність і ліквідність.

Якість прибутку - узагальнена характеристика прибутку підприємства. Висока якість операційного прибутку характеризується стабільністю його структури і позитивної динаміки, ростом обсягу випуску продукції, зниженням рівня операційних витрат тощо, а низька якість - зростанням цін на продукцію; без збільшення обсягу випуску і реалізації в натуральних показниках, зниженням цінності акцій, погіршення ділового іміджу адміністрації суб'єкта господарювання тощо.

ДОДАТКИ